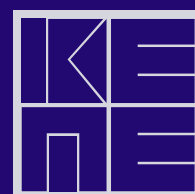

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

- Τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις
- Δημοσιονομικές εξελίξεις
- Ανθρώπινοι πόροι και κοινωνικές πολιτικές
- Μεταρρυθμίσεις-Ανάπτυξη
- Ειδικά Θέματα

Οικονομικές εξελίξεις

Εκδότης:

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Υπεύθυνος Σύνταξης:

Παναγιώτης Ε. Πετράκης

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Σύνταξης:

Νικόλαος Ροδουσάκης

Μέλη της Επιτροπής Σύνταξης:

Αλεξάνδρα Κοντόλαιμου
Κωνσταντίνος Λοΐζος
Φωτεινή Οικονόμου
Γιάννης Παναγόπουλος
Αικατερίνη Τσούμα

Γλωσσική και Τυπογραφική

Επιμέλεια:

Ελένη Σουλτανάκη

Τμήμα Εκδόσεων

Πληροφορίες:

Χρήστος Ελευθεριάδης
Τηλ.: 210 3676359

Μορφοποίηση-σελιδοποίηση:

Μαρία Ιωάννα Πατεράκη

Copyright 2026

ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

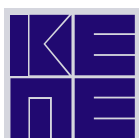
Αμερικής 11, Αθήνα, 106 72,
Τηλ.: +30-210-3676.300, 210-3676.350

Fax: +30-210-3630.122, 210-3611.136

Δικτυακός τόπος: www.kepe.gr

Το περιοδικό **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ** αναρτάται στον δικτυακό τόπο www.kepe.gr
στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.

Οι γνώμες και κρίσεις που διατυπώνονται στα άρθρα είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαία
γνώμες ή κρίσεις του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

Editorial	3
1. Τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις	4
1.1. Κυκλικές φάσεις οικονομικής δραστηριότητας και Δείκτες Οικονομικής Αβεβαιότητας <i>Αικατερίνη Τσούμα</i>	4
1.2. Η εξέλιξη των συνιστωσών της ζήτησης για το σύνολο του 2025 <i>Γιάννης Παναγόπουλος, Κωνσταντίνος Λοίζος</i>	9
1.3. Εξελίξεις στον πληθωρισμό σε Ελλάδα και Ευρωζώνη <i>Αιμιλία Μαρσέλλου</i>	20
1.4. Οι προβλέψεις του υποδείγματος παραγόντων για τις βραχυπρόθεσμες εξελίξεις στο ΑΕΠ <i>Μονάδα Μακροοικονομικών Προβλέψεων ΚΕΠΕ, Έρση Αθανασίου, Αριστοτέλης Κουτρούλης, Αιμιλία Μαρσέλλου, Θεόδωρος Τσέκερης</i>	26
1.5. Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας: Αποσταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας εν μέσω μιας ισχυρής διαταραχής στις διεθνείς αγορές ενέργειας <i>Αριστοτέλης Κουτρούλης</i>	29
2. Δημοσιονομικές εξελίξεις	35
2.1. Το ευρωπαϊκό Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2028–2034 και η Ελλάδα <i>Παναγιώτης Ε. Πετράκης, Γιώργος Βασίλης</i>	35
3. Ανθρώπινοι πόροι και κοινωνικές πολιτικές	45
3.1. Πρόσφατες εξελίξεις σε βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας <i>Ιωάννης Χολέζας</i>	45
3.2. Υποκειμενική και αντικειμενική φτώχεια στην Ελλάδα: Τάσεις και το προφίλ της οικονομικής ευαλωτότητας <i>Αθηνά Ραυτοπούλου</i>	54

3.3. Η χαρτογράφηση της ευτυχίας των παιδιών στην Ελλάδα: Από τι εξαρτάται η παιδική ευτυχία; <i>Ειρήνη Λεριού</i>	61
4. Μεταρρυθμίσεις-Ανάπτυξη	67
4.1. Εξωτερικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων <i>Αθανάσιος Χύμης</i>	67
Ειδικά Θέματα	72
Ικανοποίηση από τη ζωή και συναισθήματα: Διαχρονική εξέλιξη για την περίοδο 2019-2025 <i>Παναγιώτης Πετράκης, Φωτεινή Οικονόμου, Ελευθερία Συριοπούλου, Κωνσταντίνα Παπαϊωάννου</i>	72

Το παρόν τεύχος καλύπτει μια περίοδο κατά την οποία το διεθνές οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίστηκε από αυξημένη αβεβαιότητα και έντονες γεωπολιτικές αναταράξεις. Η πολεμική σύγκρουση μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν, με τις επιπτώσεις της στις διεθνείς αγορές ενέργειας και στο παγκόσμιο εμπόριο, υπενθυμίζουν ότι η παγκόσμια οικονομία παραμένει ευάλωτη, κυρίως, σε απροσδόκητες γεωπολιτικές διαταραχές.

Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, οι εξελίξεις αυτές συνδέονται με ευρύτερα ζητήματα στρατηγικού προσανατολισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 2028–2034 αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς δεν αποτελεί απλώς έναν μηχανισμό κατανομής πόρων, αλλά ένα στρατηγικό εργαλείο μέσω του οποίου επιχειρείται η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ανθεκτικότητας και της συνοχής της ευρωπαϊκής οικονομίας. Οι επιλογές που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του αναμένεται να επηρεάσουν καθοριστικά τις αναπτυξιακές δυνατότητες των κρατών-μελών κατά την επόμενη δεκαετία.

Υπό το πρίσμα των εξελίξεων αυτών, το παρόν τεύχος παρουσιάζει αναλύσεις που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που άπτονται της ελληνικής οικονομίας, από τις μακροοικονομικές εξελίξεις έως ζητήματα κοινωνικής ευημερίας.

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ενότητα επικεντρώνεται στις τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις και στις προοπτικές της ελληνικής και της διεθνούς οικονομίας. Αρχικά, εξετάζονται οι κυκλικές φάσεις της οικονομικής δραστηριότητας και η πορεία δεικτών οικονομικής αβεβαιότητας. Στη συνέχεια, αναλύο-

νται οι μεταβολές στις βασικές συνιστώσες της ζήτησης, οι βραχυπρόθεσμες προοπτικές του ΑΕΠ και η εξέλιξη του πληθωρισμού στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη. Η ενότητα συμπληρώνεται από την ανάλυση των διεθνών οικονομικών εξελίξεων και των προοπτικών της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας, εν μέσω μιας ισχυρής διαταραχής στις διεθνείς αγορές ενέργειας.

Στη δεύτερη ενότητα, η ανάλυση του νέου ΠΔΠ αναδεικνύει τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις που αναδύονται για την Ελλάδα, υπογραμμίζοντας ότι η αξιοποίησή του θα αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα για τη μακροχρόνια αναπτυξιακή πορεία της χώρας.

Η τρίτη ενότητα ξεκινάει με την παρουσίαση των πρόσφατων εξελίξεων σε βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας. Στη συνέχεια, εξετάζονται η υποκειμενική και αντικειμενική φτώχεια και χαρτογραφείται η ευτυχία των παιδιών στην Ελλάδα, συμβάλλοντας στην κατανόηση των κοινωνικών διαστάσεων της οικονομικής ανάπτυξης. Το Α΄ Μέρος του τεύχους ολοκληρώνεται με την ανάλυση της πρόσφατης πορείας του εξωτερικού εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων στην Ελλάδα.

Τέλος, το ειδικό θέμα του Β΄ Μέρους είναι αφιερωμένο στην υποκειμενική ευημερία, εξετάζοντας την ικανοποίηση από τη ζωή και τα κυρίαρχα συναισθήματα στην Ελλάδα για την περίοδο 2019–2025. Τα ευρήματα υπενθυμίζουν ότι η οικονομική πρόοδος δεν μπορεί να αξιολογείται αποκλειστικά με όρους εισοδήματος και παραγωγής, αλλά είναι σκόπιμο να λαμβάνει υπόψη και τις ευρύτερες διαστάσεις της ανθρώπινης ευημερίας.

1. Τρέχουσες οικονομικές εξελίξεις

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 60, 2026, σσ. 4-8

1.1. Κυκλικές φάσεις οικονομικής δραστηριότητας και Δείκτες Οικονομικής Αβεβαιότητας

Αικατερίνη Τσούμα

1.1.1. Εισαγωγή

Η δυνατότητα διαμόρφωσης μιας γενικής άποψης αναφορικά με την κατάσταση μίας οικονομίας και την εκτιμώμενη δυναμική της κατέχει καίρια σημασία, για όλους τους συμμετέχοντες στην οικονομική δραστηριότητα, σε κάθε χρονική στιγμή. Ταυτόχρονα, και σε εξάρτηση από την εκάστοτε συγκυρία, απαραίτητη καθίσταται η παρακολούθηση δεικτών που αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα, ώστε να μπορούν να συνεκτιμηθούν με όλα τα βασικά μακροοικονομικά δεδομένα. Σε αυτό το πλαίσιο, στην παρούσα ενότητα παρατίθενται αρχικά ενδείξεις αναφορικά με τις κυκλικές φάσεις της οικονομι-

κής δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας. Τη βάση για την ανάλυση αυτή παρέχουν το Ρολόι Οικονομικού Κύκλου της Eurostat για την Ελλάδα και ο Σύνθετος Δείκτης Προήγησης (ΣΔΠ) του ΚΕΠΕ. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η πρόσφατη εξέλιξη του Δείκτη Οικονομικής Αβεβαιότητας (ΔΟΑ) για την Ελλάδα για τη συνολική και τις πέντε υποκατηγορίες. Τέλος, απεικονίζεται η συσχέτιση του ΣΔΠ του ΚΕΠΕ με τον συνολικό ΔΟΑ.

1.1.2. Κυκλικές φάσεις οικονομικής δραστηριότητας

Χρήσιμες ενδείξεις για τις τρέχουσες κυκλικές φάσεις της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα παρέχει το Ρολόι Οικονομικού Κύκλου της Eurostat για το δεύτερο τρίμηνο του 2026¹.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του Απριλίου 2026 (Διάγραμμα 1.1.1), ο δείκτης του ρολογιού βρίσκεται στην περιοχή Α-Β που αποτελεί συνολικά φάση επιβράδυνσης. Με άλλα λόγια, ο ρυθμός ανάπτυξης παραμένει θετικός (κάτι που ισχύει για

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1.1

Ρολόι Οικονομικού Κύκλου της Eurostat για την Ελλάδα

1. Για τις τεχνικές λεπτομέρειες κατασκευής (τους επιμέρους κύκλους, τις υποκείμενες μεταβλητές, τη μεθοδολογική προσέγγιση κλπ.), τις αναλυτικές επεξηγήσεις και τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για το Ρολόι του Οικονομικού Κύκλου της Eurostat, βλέπε Cannata (2021) και https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Business_Cycle_Clock#Explore_further. Επισημαίνεται ότι η ημερομηνία άντλησης των στοιχείων του Διαγράμματος 1.1.1 είναι η 2/6/2026.

Ενδιαφέρουσες ενδείξεις για την αναμενόμενη κυκλική φάση της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα τους επόμενους μήνες παρέχει το Ρολόι Πρόδρομων Ενδείξεων Κυκλικών Φάσεων, που κατασκευάζεται με τη χρήση του ΣΔΠ του ΚΕΠΕ². Το ρολόι απεικονίζει τέσσερις φάσεις για τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες, σύμφωνα με τις προσδοκίες και εκτιμήσεις των συμμετεχόντων στην οικονομική δραστηριότητα, στη βάση του ΣΔΠ του ΚΕΠΕ (Διάγραμμα 1.1.2). Οι τέσσερις περιοχές περιγράφο-

Ρολόι Πρόδρομων Ενδείξεων Κυκλικών Φάσεων για την Ελλάδα

5

νται ως εξής: «επανάκαμψη», όπου ο ΣΔΠ κινείται ανοδικά και άνω του μέσου όρου, «ενίσχυση», όπου ο ΣΔΠ κινείται ανοδικά και κάτω του μέσου όρου, «υποχώρηση», όπου ο ΣΔΠ κινείται καθοδικά και κάτω του μέσου όρου, και «εξασθένηση», όπου ο ΣΔΠ κινείται καθοδικά και άνω του μέσου όρου.

Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις του Ιουνίου 2026 που ενσωματώνουν δεδομένα έως τον Μάρτιο του 2026³, διαφαίνεται μια θετική δυναμική ως προς τις προσδοκίες για τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες, με τον ΣΔΠ να κινείται άνω του μέσου όρου και σε συνολικά υψηλό επίπεδο. Η εξέλιξη για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2026 καταδεικνύει εκτιμήσεις των συμμετεχόντων στην οικονομική δραστηριότητα που παραμένουν ακόμα οριακά εντός της περιοχής εξασθένησης, κινήθηκαν όμως προς την περιοχή της επανάκαμψης.

1.1.3. Δείκτες Αβεβαιότητας

Η διαμόρφωση προσδοκιών και εκτιμήσεων αναφορικά με την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, αλλά και η ίδια η οικονομική δραστηριότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το κλίμα βεβαιότητας ή αβεβαιότητας που επικρατεί στην εκάστοτε χρονική στιγμή. Ο παράγοντας αβεβαιότητα επηρεάζει επιχειρήσεις και νοικοκυριά, αφού ενδέχεται να προκαλεί στάση αναμονής ή και να δρα ανασταλτικά ως προς τις αποφάσεις για επενδύσεις και καταναλωτικές δαπάνες (Brignone et al., 2025). Η αβεβαιότητα δύναται να σχετίζεται –εκτός από οικονομικά– με πολιτικά, κοινωνικά, καθώς και σημαντικά γεωπολιτικά γεγονότα.

Στη βάση των πρόσφατων εξελίξεων σε γεωπολιτικό επίπεδο, πλέον επίκαιρος καθίσταται ο Δείκτης Οικονομικής Αβεβαιότητας (ΔΟΑ) που καταρτίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) από τον Μάιο 2021 στη βάση των Ερευνών Επιχειρήσεων και Καταναλωτών (ΕΕΚ)⁴. Ο εν λόγω δείκτης, που είναι διαθέσιμος και σε επίπεδο τομέων, ποσοτικοποιεί τον βαθμό δυσκολίας που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες στις έρευνες για να προβλέψουν τη μελλοντική επιχειρηματική ή οικονομική τους κατάσταση. Με άλλα λόγια, αποτυπώνει την αβεβαιότητα όπως την εκλαμβάνουν επιχειρηματίες και καταναλωτές. Υψηλότερες τιμές του

δείκτη και των υποδεικτών καταδεικνύουν ότι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρουν δυσκολία στη διαμόρφωση προβλέψεων, κάτι που αντιστοιχεί σε υψηλότερη εκλαμβανόμενη αβεβαιότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντική πληροφόρηση παρέχει τόσο η κατά βάση πρόσφατη πορεία του όσο και η πιθανή σχέση του με τον ΣΔΠ του ΚΕΠΕ, δηλαδή με τη διαμόρφωση προσδοκιών και εκτιμήσεων των συμμετεχόντων στην οικονομική δραστηριότητα αναφορικά με τις επερχόμενες οικονομικές συνθήκες.

Στο Διάγραμμα 1.1.3⁵ απεικονίζεται η εξέλιξη του γενικού ΔΟΑ και των σχετικών υποδεικτών για την Ελλάδα, για τις κατηγορίες: κατασκευές, βιομηχανία, λιανικό εμπόριο, υπηρεσίες, καθώς και την αβεβαιότητα του καταναλωτή. Συνολικά, διαπιστώνεται ότι, με εξαίρεση την κατηγορία των κατασκευών, σε όλες τις περιπτώσεις οι τιμές των υποδεικτών για τον Μάιο του 2026 ξεπερνούν τον ιστορικό μέσο όρο, με αποτέλεσμα να ισχύει το ίδιο και για τον συνολικό ΔΟΑ. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για τον Μάιο του 2026, διακρίνεται αύξηση της εκλαμβανόμενης αβεβαιότητας τόσο σε συνολικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο των επιμέρους τομέων της βιομηχανίας, των υπηρεσιών και του καταναλωτή, σε σχέση με τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο του έτους. Παράλληλα, αποκλιμάκωση της εκλαμβανόμενης αβεβαιότητας σε σχέση με τους αναφερόμενους μήνες παρατηρείται στους τομείς των κατασκευών και του λιανικού εμπορίου. Οι εν λόγω τομείς φαίνεται να επιδεικνύουν βραχυπρόθεσμα μεγαλύτερη σταθερότητα και ως εκ τούτου χαμηλότερη δυσκολία στη διαμόρφωση προβλέψεων, σε σχέση με τους τομείς της βιομηχανίας, των υπηρεσιών και του καταναλωτή, που χαρακτηρίζονται από υψηλότερη ευαισθησία βραχυπρόθεσμα.

Στο Διάγραμμα 1.1.4 παρουσιάζεται διαγραμματικά η διασπορά των τιμών του συνολικού ΔΟΕ για την Ελλάδα και του ΣΔΠ του ΚΕΠΕ για την περίοδο Μαΐου 2021-Μαρτίου 2026. Συνολικά διακρίνεται μία αντίστροφη σχέση μεταξύ αβεβαιότητας και ΣΔΠ, όπου γενικά η χαμηλότερη αβεβαιότητα συνδέεται με τιμές του ΣΔΠ άνω του μέσου όρου, ενώ η υψηλότερη αβεβαιότητα συνδέεται με τιμές του ΣΔΠ κάτω του μέσου όρου. Ταυτόχρονα, διαφαίνε-

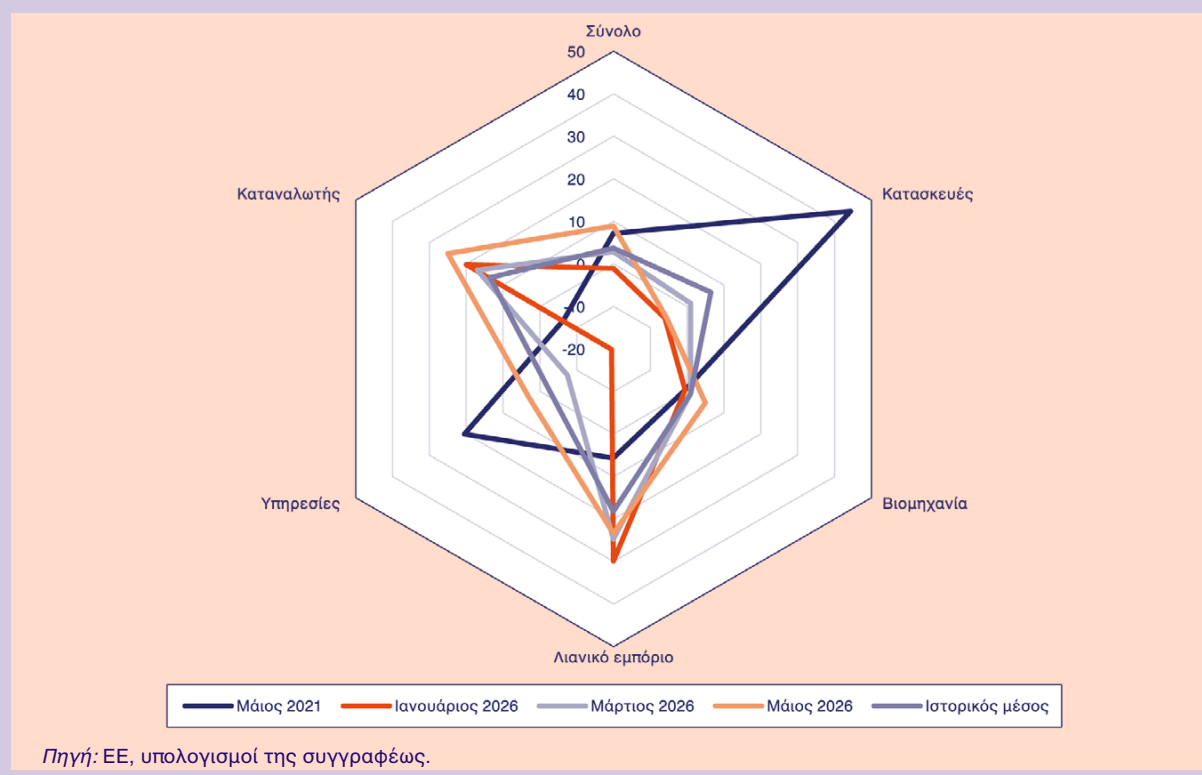
3. Για τις λεπτομέρειες των πλέον πρόσφατων εκτιμήσεων, βλέπε <https://www.kepe.gr/erevna/prosfates-ekdoseis-kepe/deiktis-kepe/synthetos-deiktis-proigisis-kepe/>. Επισημαίνεται ότι τα δεδομένα για την ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα σταματούν τον Φεβρουάριο του 2026.

4. Για πληροφορίες σχετικά με την κατάρτιση των ΔΟΑ, βλέπε https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/business-and-consumer-surveys/methodology-business-and-consumer-surveys/methodological-concepts_en. Τα δεδομένα είναι μη εποχικά διορθωμένα.

5. Ο ιστορικός μέσος όρος αποκόπτεται στη βάση της περιόδου από την έναρξη κατάρτισης του ΔΟΑ τον Μάιο 2021 έως την πλέον πρόσφατη παρατήρηση του Μαΐου 2026.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1.3

Εξέλιξη Δεικτών Οικονομικής Αβεβαιότητας στην Ελλάδα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1.4

Σχέση ΔΟΑ και ΣΔΠ ΚΕΠΕ, Μάιος 2021-Μάρτιος 2026

ται συγκέντρωση των τιμών γύρω από τη γραμμή της τάσης που έχει αρνητική κλίση (διακεκομμένη γραμμή) και εντός της οριοθέτησης μιας περιοχής τυπικών παρατηρήσεων (περίβλημα γύρω από τη γραμμή τάσης). Μέσα σε αυτή την περιοχή εντοπίζονται και οι παρατηρήσεις για τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2026, όχι όμως η πλέον πρόσφατη παρατήρηση για τον Μάρτιο του 2026. Και στις τρεις περιπτώσεις ο ΔΟΑ παραμένει κάτω από τον μέσο όρο του και ο ΣΔΠ πάνω από τον μέσο όρο του. Η παρατήρηση για τον Μάρτιο 2026, εντούτοις, απεικονίζεται ως πιο ακραία τιμή οδηγούμενη από την αύξηση της αβεβαιότητας και την παράλληλη διατήρηση της θετικής δυναμικής του ΣΔΠ.

1.1.4. Συμπεράσματα

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η γενική εικόνα που διαμορφώνεται στην τρέχουσα συγκυρία αναφορικά με την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει συγκριτικά μια σχετική σταθερότητα και μπορεί να ερμηνευτεί ως δείγμα αρχικής ανθεκτικότητας της οικονομίας. Το στοιχείο αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία, δεδομένων των πρόσφατων γεωπολιτικών εντάσεων που ενέχουν τον κίνδυνο πιθανών αρνητικών επιρροών και εξακολουθούν να απαιτούν επίλυση. Πιο συγκεκριμένα, ευνοϊκή είναι η ένδειξη διατήρησης θετικών ρυθμών ανάπτυξης στη χώρα και κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2026, χωρίς σημάδια περαιτέρω επιβράδυνσης. Χωρίς ενδείξεις επιδείνωσης διαμορφώθηκαν και οι προσδοκίες και εκτιμήσεις των συμμετεχόντων στην οικονομική δραστηριότητα αναφορικά με τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα. Εντούτοις, οι παρεχόμενες ενδείξεις ενίσχυσης της δυσκολίας στη διαμόρφωση προβλέψεων, που

ερμηνεύεται ως αύξηση της εκλαμβανόμενης αβεβαιότητας, δεν επιτρέπουν εφησυχασμό, λαμβάνοντας υπόψη τη συσχέτιση μεταξύ αβεβαιότητας και διαμόρφωσης εκτιμήσεων και προσδοκιών από την πλευρά των συμμετεχόντων στην οικονομική δραστηριότητα. Επίσης, δεν μπορούν να αποκλειστούν βραχυ-μεσοπρόθεσμες δυσμενείς επιδράσεις που δεν απεικονίζονται στην παρούσα ανάλυση, δεδομένου ότι δεν μεσολαβεί ικανοποιητικός χρόνος μεταξύ του τέλους της περιόδου αναφοράς και της εκδήλωσης των πλέον πρόσφατων γεωπολιτικών εξελίξεων. Οι τελευταίες θα μπορούσαν να ασκήσουν σημαντικές πιέσεις στην ελληνική οικονομία που εξακολουθεί να βρίσκεται συνολικά σε φάση επιβράδυνσης των ρυθμών ανάπτυξης και εξασθένησης των εκτιμήσεων και προσδοκιών αναφορικά με τις μελλοντικές οικονομικές συνθήκες. Ως αποτέλεσμα, αναγκαία καθίσταται η συνεχής επανεκτίμηση της κατάστασης της ελληνικής οικονομίας και της εκτιμώμενης δυναμικής της, παράλληλα με την ενδελεχή ανάλυση της πρόσφατης πορείας των επιμέρους μακροοικονομικών μεγεθών για την εξαγωγή λεπτομερέστερων συμπερασμάτων και την επιβεβαίωση των παρατηρούμενων τάσεων.

Βιβλιογραφία

- Brignone, D., Gambetti, L. and Ricci, M. (2025). *Geopolitical risk shocks: when size matters*. ECB Working Paper Series No. 2972.
- Cannata, R. R. (2021). The Eurostat Business Cycle Clock: A complete overview of the tool. *Statistical Journal of the IAOS*, 37(1), 309-323.
- Hodrick, R. J. and Prescott, E. C. (1997). Postwar US Business Cycles: An Empirical Investigation. *Journal of Money, Credit, and Banking*, 29(1), 1-16.

1.2. Η εξέλιξη των συνιστωσών της ζήτησης για το σύνολο του 2025

1.2.1. Εισαγωγή — Εγχώρια και εξωτερική ζήτηση

Γιάννης Παναγόπουλος

Στη συγκεκριμένη ενότητα, αξιοποιώντας τα υπάρχοντα καταγεγραμμένα μακροοικονομικά στοιχεία, προχωρούμε στην ανάλυση των τρεχουσών εξελίξεων όλου του 2025. Συγκεκριμένα, με βάση τα αποτελέσματα του Πίνακα 1.2.1, παρατηρούμε την ύπαρξη θετικών ποσοστών μεταβολής στα επιμέρους μακροοικονομικά μεγέθη, εξαιρουμένων των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών. Διαπιστώνεται επίσης μια σχετική σταθερότητα στη μεγέθυνση της οικονομίας σε σχέση με το 2024 (2,07% έναντι 2,16% το 2025).

Πιο αναλυτικά, για το 2025 θα πρέπει να επισημάνουμε ότι, από τους επιμέρους μακροοικονομικούς συντελεστές, σε ετήσιο επίπεδο, το μεγαλύτερο θετικό ποσοστό μεταβολής παρουσίασαν οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (8,40%), η ιδιωτική κατανάλωση (1,92%), οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (1,65%) και η δημόσια κατανάλωση (0,44%). Οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών είχαν αρνητικό ποσοστό μεταβολής (-1,05%) (Πίνακας 1.2.1.).

Σε όρους τριμήνου, το τέταρτο τρίμηνο του 2025 έχουμε μια κάπως διαφορετική πορεία σε ό,τι αφορά τη σειρά σημαντικότητας των επιμέρους συντελεστών στην καταγεγραμμένη πορεία της μεγέθυνσης του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, και κατά σειρά μεγέθους, οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (13,99%), οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (2,69%), η ιδιωτική κατανάλωση (2,49%) είχαν το μεγαλύτερο ποσοστό θετικής συνεισφοράς, ενώ η δημόσια κατανάλωση είχε αρνητική (-0,33%). Τέλος, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών που έχουν αφαιρετική επιρροή στο ΑΕΠ είχαν θετικό πρόσημο συνεισφοράς (1,14%).

Από την άλλη πλευρά, οι επιμέρους συνιστώσες ανάλυσης της εγχώριας ζήτησης (Διάγραμμα 1.2.2) συνεχίζουν να καταγράφουν μια θετική πο-

ρεία. Μάλιστα, για το τέταρτο τρίμηνο του 2025, με βάση τις υπάρχουσες συνιστώσες (χρησιμοποιώντας εποχικά διορθωμένα στοιχεία), η συνιστώσα των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά (2,40) και ακολουθεί η ιδιωτική κατανάλωση (1,77), ενώ η δημόσια κατανάλωση είχε αρνητική συνεισφορά (-0,43). Η εγχώρια ζήτηση κινήθηκε σε επίπεδα συνεισφοράς της τάξης του 1,55.

Σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή του εγχώριου και του εξωτερικού τομέα ζήτησης (δηλαδή του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών) στο ΑΕΠ, για το τέταρτο τρίμηνο του 2025, τα πράγματα παρουσιάζουν ένα θετικό ισοζύγιο λόγω της σημαντικής θετικής συνεισφοράς όλων των επιμέρους παραγόντων (Διάγραμμα 1.2.3). Συγκεκριμένα, με βάση τη σειρά σημαντικότητας των επιμέρους συντελεστών, τη μεγαλύτερη συνεισφορά είχε η εγχώρια ζήτηση (3,96), η μεταβολή των αποθεμάτων (2,24) και, τέλος, το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών (0,46).

Η πορεία του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος (ΔΟΚ), ως μελλοντικού «πληρεξούσιου» της ζήτησης, για την περίοδο 1/2025-4/2026, καταγράφεται στις προσδοκίες νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Ο συγκεκριμένος δείκτης για το 2025 παρουσιάζει μια ελαφρώς πτωτική μεταβλητότητα, η οποία ξεκινά με τις 108,3 μονάδες τον Ιανουάριο του 2025 και καταλήγει στις 106,7 μονάδες τον Δεκέμβριο του 2025 (Διάγραμμα 1.2.4). Σε ό,τι αφορά τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2026, η πτωτική αυτή μεταβλητότητα συνεχίστηκε με αποτέλεσμα ο ΔΟΚ να είναι στις 105,7 μονάδες (Μάιος 2026).

Παρακάτω ακολουθεί μια πιο αναλυτική συζήτηση σχετικά με τη συνεισφορά του ισοζυγίου των αγαθών και υπηρεσιών της χώρας στο ΑΕΠ.

Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών

Η συνεισφορά του εξωτερικού τομέα (ποσοστιαία μεταβολή εξαγωγών μείον εισαγωγές), για το 2025, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 1.2.3, κρίνεται σε γενικές γραμμές αρκετά θετική (1,07 σε ετήσια βάση και 0,46 για το 2025Q4). Παρακάτω θα αναφερθούμε ξεχωριστά για τον ρυθμό μεταβολής των αγαθών και ξεχωριστά για τον ρυθμό μεταβολής των υπηρεσιών. Ξεκινώντας από τις εξαγωγές, να υπογραμμίσουμε ότι, σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες, οι οποίες αποτελούν και το σχετικά μικρότερο τμήμα των εξαγωγών, παρουσίασαν

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2.1 Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη
(% ρυθμοί μεταβολής με εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σε σταθερές τιμές)

	2023 Q1	2023 Q2	2023 Q3	2023 Q4	2024 Q1	2024 Q2	2024 Q3	2024 Q4	2025 Q1	2025 Q2	2025 Q3	2025 Q4	2024	2025
Ιδιωτική κατανάλωση	3,88	2,49	1,63	1,82	1,81	3,16	3,20	1,36	2,59	1,22	1,37	2,49	2,38	1,92
Δημόσια κατανάλωση	3,81	2,00	-0,88	5,74	-6,01	-2,92	0,87	-1,93	3,50	0,80	-0,33	-2,19	-2,50	0,44
Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	13,7	7,7	7,0	-0,2	2,8	5,3	1,6	6,6	-1,3	7,7	13,2	14,0	4,08	8,40
Ζήτηση*	5,3	3,1	2,0	2,0	0,7	2,5	2,5	1,5	2,2	2,1	2,8	3,6	1,77	2,67
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,4	0,1	2,8	1,5	-0,3	2,1	1,1	0,9	1,3	1,1	1,5	2,7	0,97	1,65
Εξαγωγές αγαθών	7,1	-2,4	0,1	-2,6	-6,9	2,8	-0,1	-0,4	3,1	-0,5	2,4	7,1	-1,15	3,04
Εξαγωγές υπηρεσιών	5,9	0,9	4,1	5,3	3,7	1,9	3,5	3,8	-0,4	2,5	0,4	-1,1	3,21	0,36
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	3,6	-2,0	2,2	-2,9	2,5	7,5	3,5	1,5	1,7	-3,1	-3,9	1,1	3,79	-1,05
Εισαγωγές αγαθών	0,8	-5,3	1,5	-2,6	2,7	9,7	2,6	2,1	1,1	-4,7	-5,0	0,6	4,28	-2,01
Εισαγωγές υπηρεσιών	13,2	8,2	2,6	-2,2	4,2	5,0	12,4	4,3	3,7	1,1	-1,9	1,3	6,48	1,06
Δ ΑΕΠ	2,2	3,1	1,8	1,5	1,8	1,8	2,4	2,2	2,4	1,7	2,1	2,4	2,07	2,16

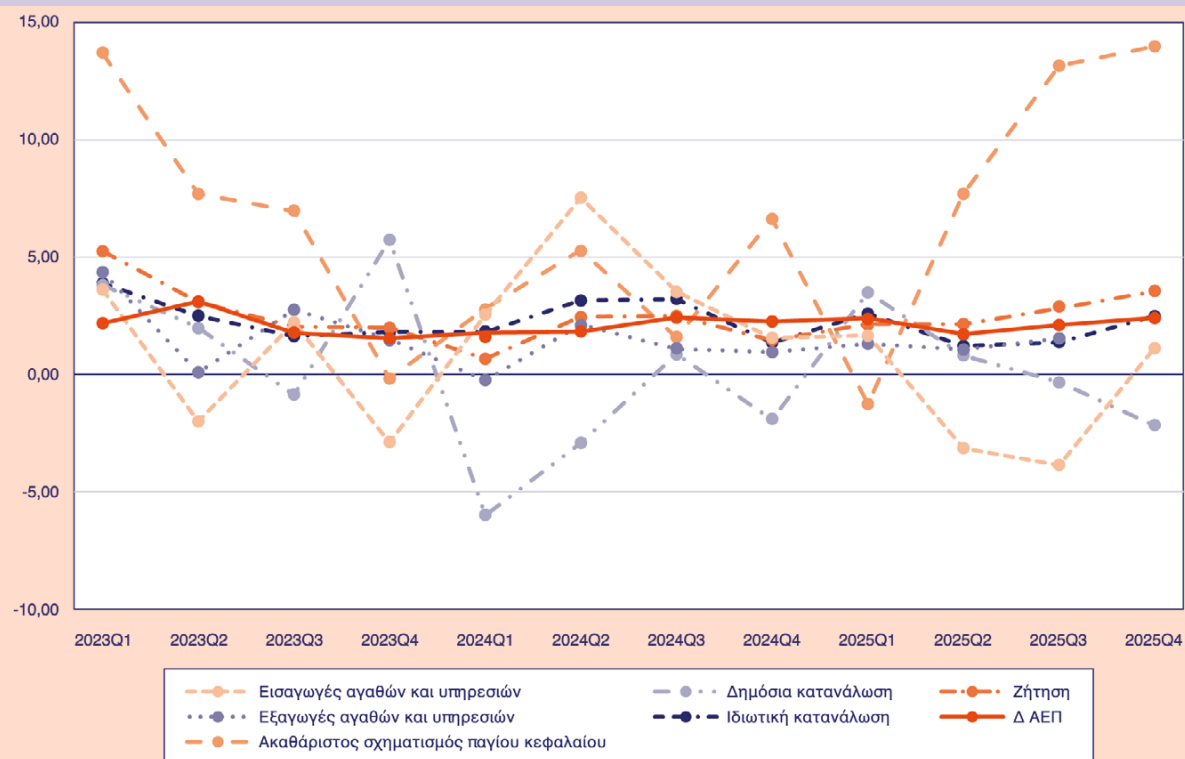
Πηγή: Τριμηνιαίο Εθνικό Λογαριασμό, ΕΛΣΤΑΤ.

*Χωρίς τη μεταβολή των αποθεμάτων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.1

Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη

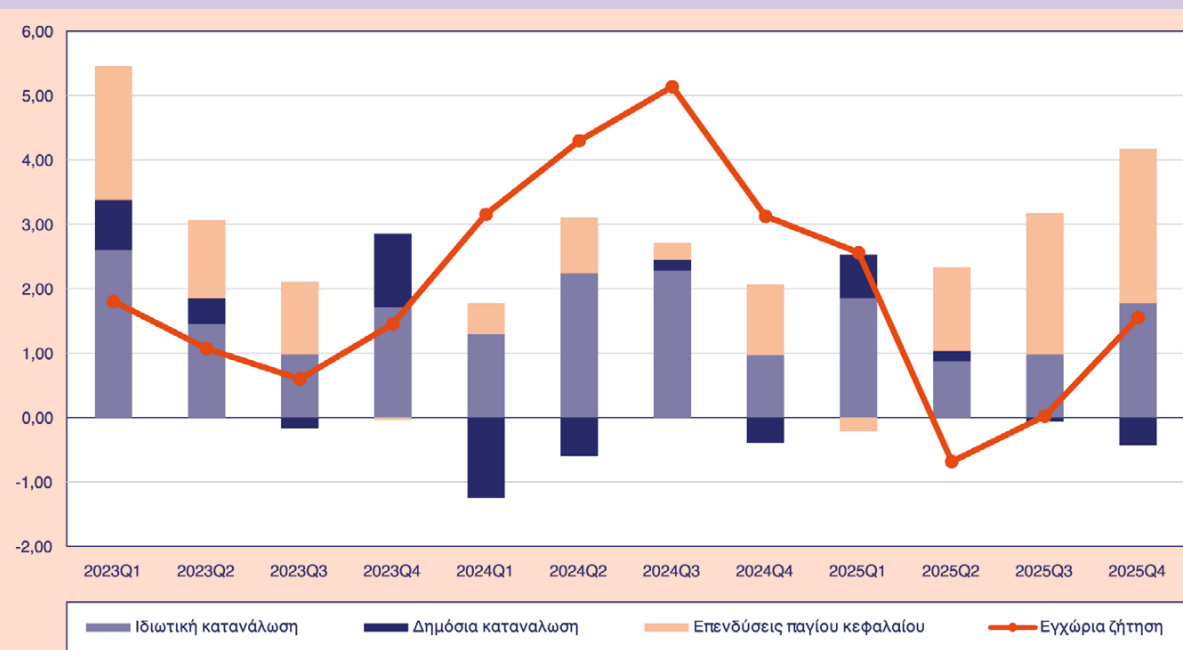
(% ρυθμοί μεταβολής με εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σε σταθερές τιμές)

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.2

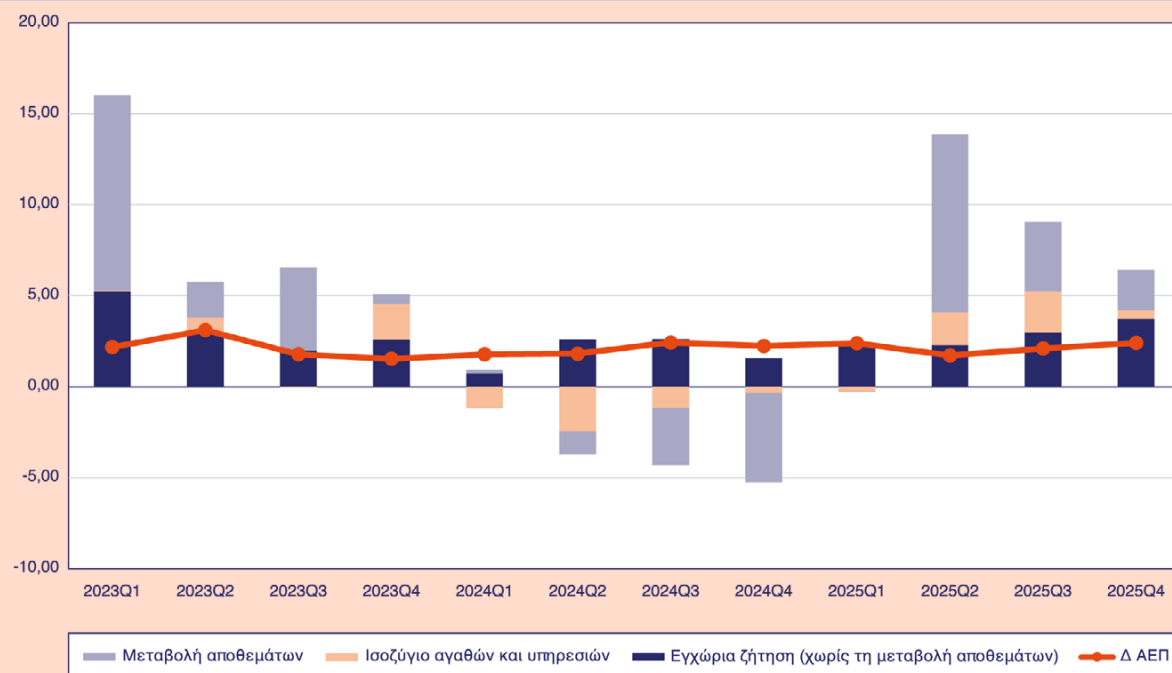
Επιμέρους συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.3

Εγχώρια και καθαρή εξωτερική ζήτηση*

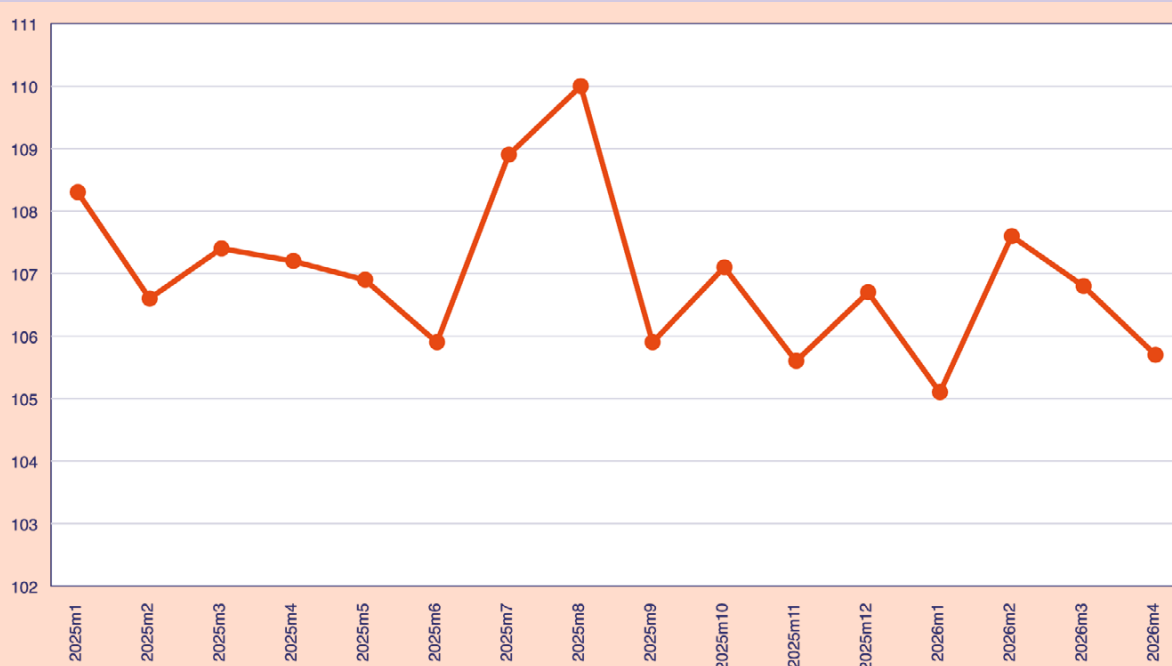

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

*Η μεταβολή αποθεμάτων το 2024Q1 και Q2 είναι υπολογισμός του συγγραφέα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.4

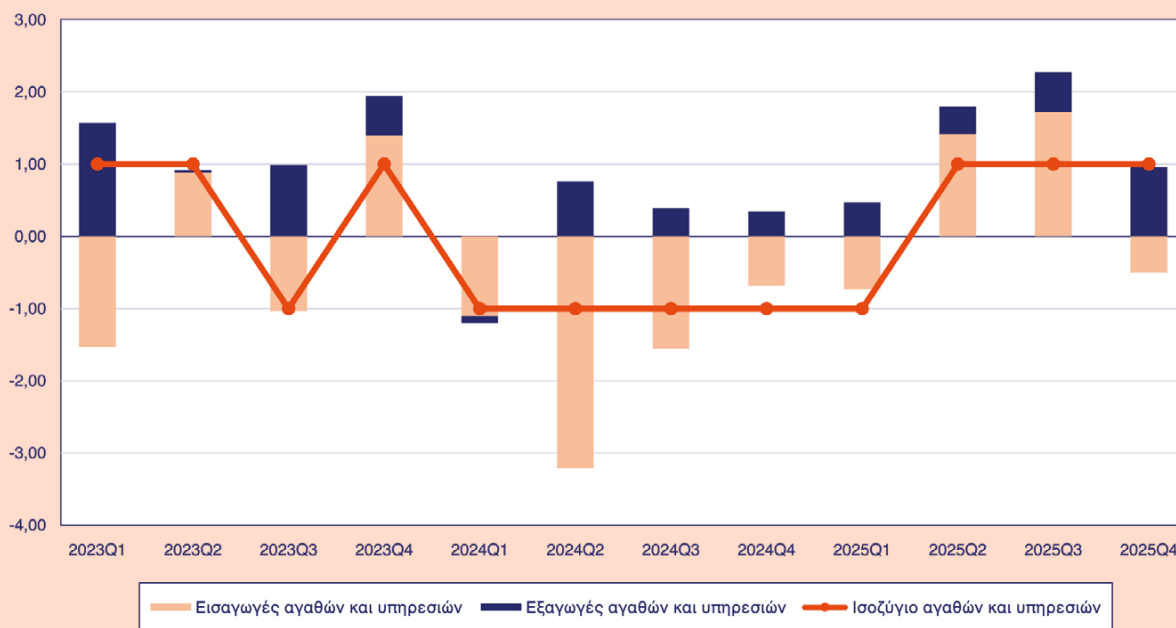
Δείκτης Οικονομικού Κλίματος (1/2025-4/2026)

Πηγή: Eurostat.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.5

Επιμέρους συνιστώσες της εξωτερικής ζήτησης

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

ετήσια αύξηση της τάξης του 0,36%, ενώ αντίθετα τα αγαθά, που ήταν και το μεγαλύτερο τμήμα των εξαγωγών, παρουσίασαν αύξηση της τάξης του 3,04%. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγόμενες υπηρεσίες είχαν ετήσια μείωση της τάξης του 1,06%, ενώ τα εισαγόμενα αγαθά είχαν μια μείωση της τάξης του 2,01% (Πίνακας 1.2.1).

Αναφορικά τώρα με τη συνεισφορά του ισοζυγίου των αγαθών και υπηρεσιών, στον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ για το τέταρτο τρίμηνο του 2025, να αναφέρουμε ότι διαμορφώθηκε στις 0,46 μονάδες εν αντιθέσει με τις -0,34 μονάδες για το αντίστοιχο τέταρτο τρίμηνο του 2024 (Διάγραμμα 1.2.5). Αναλυτικότερα, είχαμε μεν τη θετική συνεισφορά των συνολικών εξαγωγών στο ΑΕΠ, που εκτιμάται στις 0,96 μονάδες αλλά αξιοσημείωτη ήταν εδώ η αρνητική συνεισφορά των συνολικών εισαγωγών στο ΑΕΠ που ήταν της τάξης των -0,50 μονάδων. Η γενικότερη διαχρονική εικόνα, με τα αντίστοιχα ιστογράμματα των εξαγωγών και των εισαγωγών, παρουσιάζεται αναλυτικά στο Διάγραμμα 1.2.5.

1.2.2. Ιδιωτική κατανάλωση και επενδύσεις

Κωνσταντίνος Λοΐζος

1.2.2.1. Ιδιωτική κατανάλωση

Παρά τις διακυμάνσεις, ενίσχυση της ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης το 2025

Σύμφωνα με τα τριμηνιαία εποχικά διορθωμένα στοιχεία των *Εθνικών Λογαριασμών*¹, η ιδιωτική κατανάλωση των νοικοκυριών και των ΜΚΙΕΝ² αυξήθηκε από 42.349 εκατ. ευρώ, σε τρέχουσες τιμές, στο πρώτο τρίμηνο του 2025 σε 42.554 εκατ. ευρώ στο δεύτερο τρίμηνο, 42.976 εκατ. ευρώ στο τρίτο τρίμηνο και 43.533 εκατ. ευρώ στο τέταρτο τρίμηνο του 2025. Αντίθετα, σε όρους αλυσωτών δεικτών όγκου, σε σταθερές τιμές 2020, η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε από 36.380 εκατ. ευρώ στο πρώτο τρίμηνο του 2025 σε 36.352 εκατ. ευρώ στο δεύτερο τρίμηνο, για να αυξηθεί ακολούθως σε 36.493

1. Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Δελτίο τύπου ΕΛΣΤΑΤ, 6 Μαρτίου 2026.

2. Μη κερδοσκοπικά ιδρύματα που εξυπηρετούν νοικοκυριά.

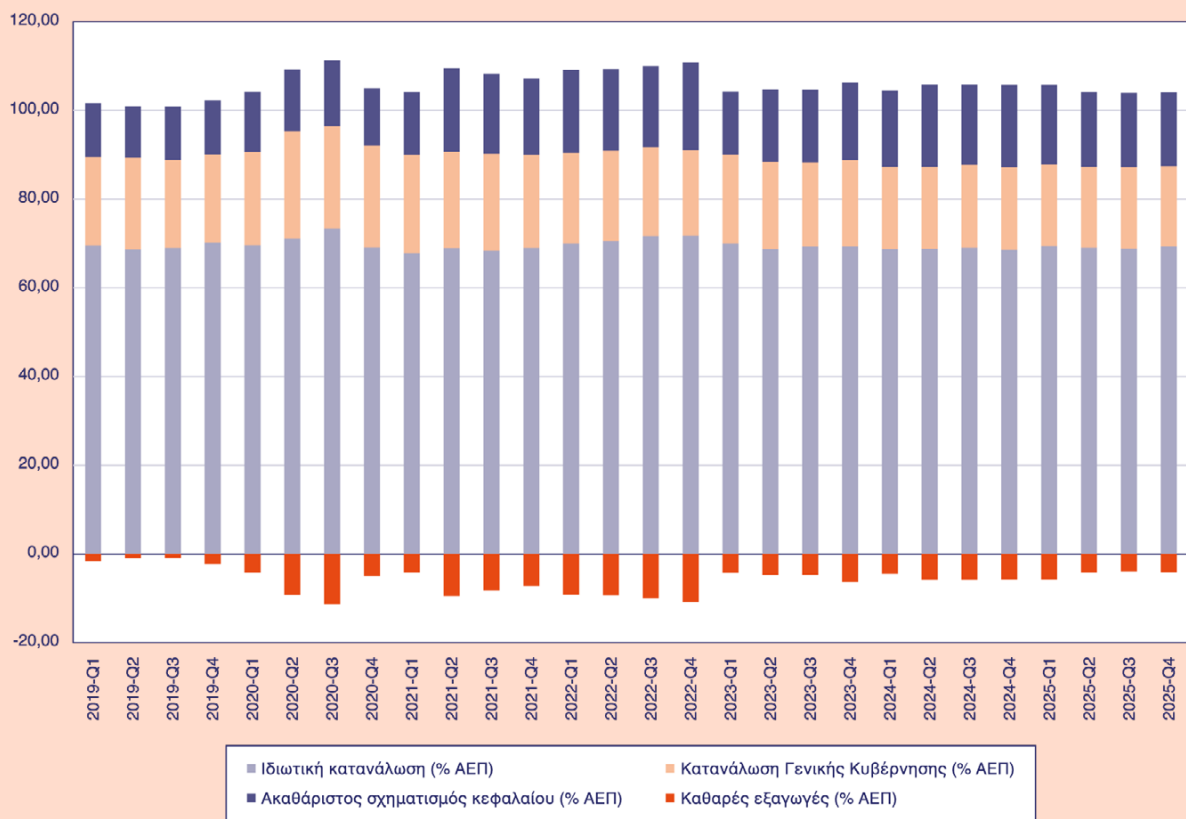
εκατ. ευρώ στο τρίτο τρίμηνο και σε 36.784 εκατ. ευρώ στο τελευταίο τρίμηνο του έτους αυτού. Αντιστοίχως, σε όρους ποσοσטיαίων μεταβολών³ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, βάσει των εποχικά διορθωμένων στοιχείων αλυσωτών δεικτών όγκου, η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε μείωση από 1,4% στο πρώτο τρίμηνο του 2025 σε -0,1% στο δεύτερο τρίμηνο, ενώ αυξήθηκε σε 0,4% στο τρίτο τρίμηνο και 0,8% στο τέταρτο τρίμηνο του 2025. Σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, οι αντίστοιχοι ρυθμοί ήταν ίσοι με 2,6%, 1,2%, 1,4% και 2,5%, ακολουθώντας το ίδιο μοτίβο.

Η ιδιωτική κατανάλωση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ήταν 68,81% κατά μέσο όρο κατά το έτος 2024, αλλά αυξήθηκε σε 69,19% κατά μέσο όρο το 2025. Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώθηκε κατά μέσο όρο από 18,62% το 2024 σε

18,29% της συνολικής δημόσιας δαπάνης το 2025. Παρόμοια ποσοσטיαία μείωση παρουσιάζει και ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου (παγίου κεφαλαίου και μεταβολής αποθεμάτων), όπου κατά μέσο όρο το 2024 ήταν το 18% του ΑΕΠ, ενώ το 2025 μειώθηκε σε 17,02% του ΑΕΠ. Τέλος, μειώθηκε το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατά μέσο όρο, από -5,42% του ΑΕΠ το 2024 σε -4,50% το 2025 (Διάγραμμα 1.2.6). Τα παραπάνω δεν διαφέρουν από τις τάσεις που παρατηρήθηκαν στην ανάλυση του προηγούμενου τεύχους των *Οικονομικών Εξελίξεων*, καθώς το σημαντικό ειδικό βάρος της καταναλωτικής δαπάνης διατηρήθηκε και αυξήθηκε ως προς το ΑΕΠ, ενώ η μείωση της ποσοσטיαίας συμμετοχής των άλλων συνιστωσών της ζήτησης συνοδεύτηκε από την αντίστοιχη μείωση του εμπορικού ελλείμματος.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.6

Εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης και των άλλων συνιστωσών ζήτησης ως ποσοστού του ΑΕΠ (προσέγγιση δαπάνης) (εποχικά διορθωμένα στοιχεία σε τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

3. Οι ποσοσטיαίες μεταβολές υπολογίζονται με τον τύπο $\frac{X_t - X_{t-1}}{X_{t-1}}$.

Επιβεβαιώθηκαν οι θετικές προοπτικές στο λιανικό εμπόριο το 2025 εκτός των καυσίμων

Η εξέλιξη του λιανικού εμπορίου σε όρους ποσοστιαίων μεταβολών του γενικού δείκτη όγκου παρέμεινε κατά μέσο όρο θετική τόσο το 2025 (2,16%), όσο και το πρώτο δίμηνο του 2026 (4,23%), σε αντίθεση με τον μέσο αρνητικό ρυθμό του 2024 (-1,45%) βάσει των μηνιαίων στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ (Διάγραμμα 1.2.7). Στα είδη διατροφής παρατηρήθηκε συνεχής αύξηση σε όρους μέσης ποσοστιαίας μεταβολής από 0,92% το 2024 σε 3,25% το 2025 και σε 8,28% το πρώτο δίμηνο του 2026. Αντίστοιχη τάση έχουμε στα άλλα είδη εκτός καυσίμων, όπου η αρνητική μέση μεταβολή -5,85% το 2024 μετατράπηκε σε θετική μεταβολή 4,86% το 2025 και 6,16% το πρώτο δίμηνο του 2026. Η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική στα καύσιμα και λιπαντικά, όπου η μικρή θετική μέση μεταβολή για το 2024, 0,44%, μετατράπηκε σε αρνητική, -2,23%, το 2025 και -2,60% το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του 2026. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι οι θετικές προοπτικές του λιανικού

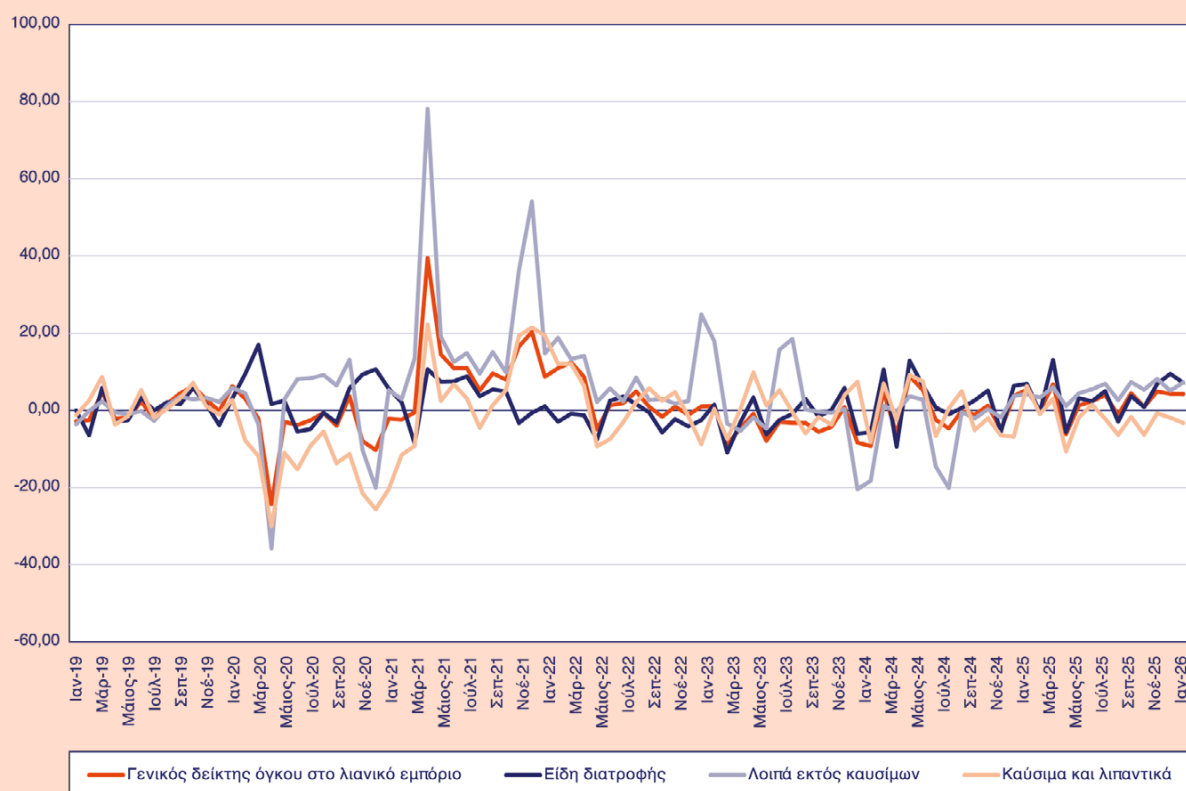
εμπορίου που διαπιστώσαμε στο προηγούμενο τεύχος των *Οικονομικών Εξελίξεων* επιβεβαιώθηκαν για το 2025 και επεκτείνονται εντός του 2026, όσον αφορά τόσο τον γενικό δείκτη όσο και τις συνιστώσες του πλην των καυσίμων και λιπαντικών.

Η αβεβαιότητα των προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο επιμένει

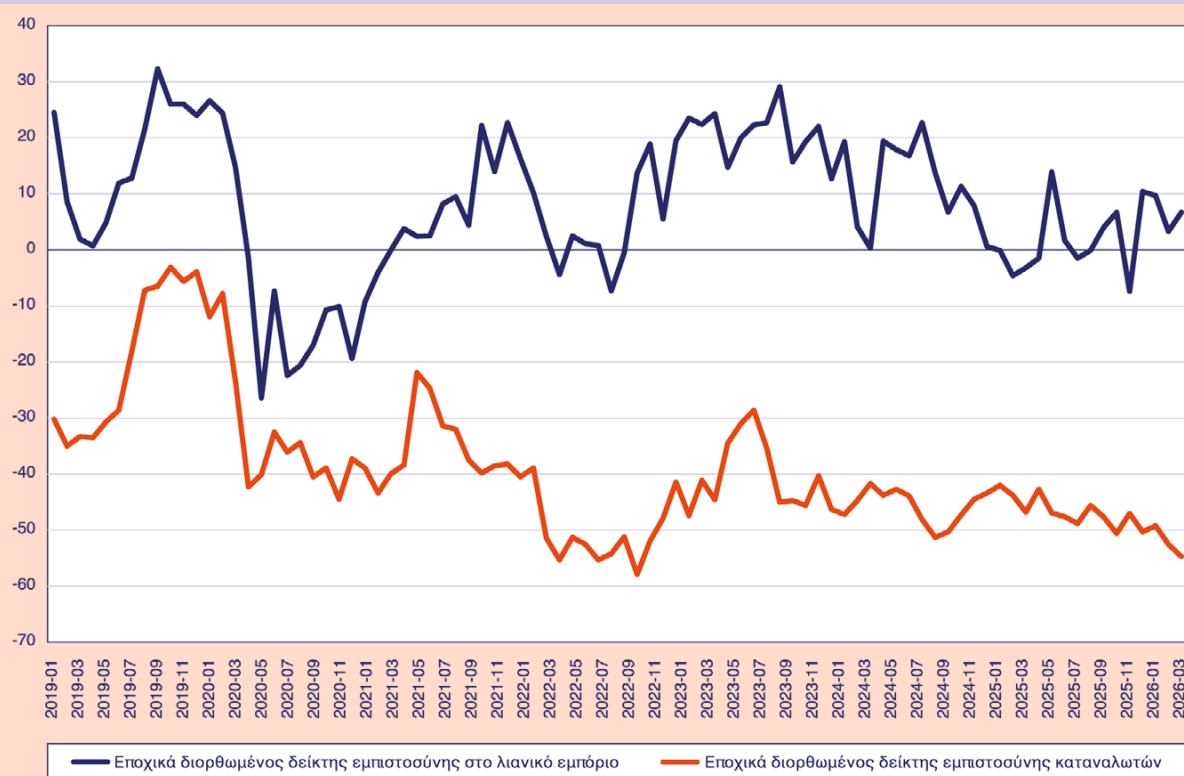
Παρά τις παραπάνω θετικές εξελίξεις, από τους δημοσιευμένους από την Eurostat δείκτες εμπιστοσύνης (Διάγραμμα 1.2.8) προκύπτει ότι η αβεβαιότητα των προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο συνεχίζει να υφίσταται. Παρά τη σημαντική απόκλιση μεταξύ του δείκτη εμπιστοσύνης στο λιανικό εμπόριο και του δείκτη εμπιστοσύνης καταναλωτή, δεν υπάρχει σαφής τάση βελτίωσης σε κανέναν από τους δύο. Σε όρους μέσων τιμών έχουμε μικρή πτώση όσον αφορά τον δείκτη εμπιστοσύνης καταναλωτή και μεγάλες διακυμάνσεις στον δείκτη εμπιστοσύνης στο λιανικό εμπόριο. Ο δείκτης εμπιστοσύνης καταναλωτή μειώθηκε από -45,98 το 2024 σε -46,07 το 2025, και

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.7

Ποσοστιαίες μεταβολές γενικού δείκτη όγκου και δεικτών στις κύριες κατηγορίες καταστημάτων στο λιανικό εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.8**Δείκτες εμπιστοσύνης στο λιανικό εμπόριο**

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

περαιτέρω σε -51,68 το πρώτο τετράμηνο του 2026. Οι αντίστοιχες τιμές για τον δείκτη εμπιστοσύνης στο λιανικό εμπόριο ήταν 12,59 για το 2024, 0,71 για το 2025 και 7,53 για το πρώτο τετράμηνο του 2026.

1.2.2.2. Επενδύσεις

Αύξηση στις ακαθάριστες επενδύσεις το 2025

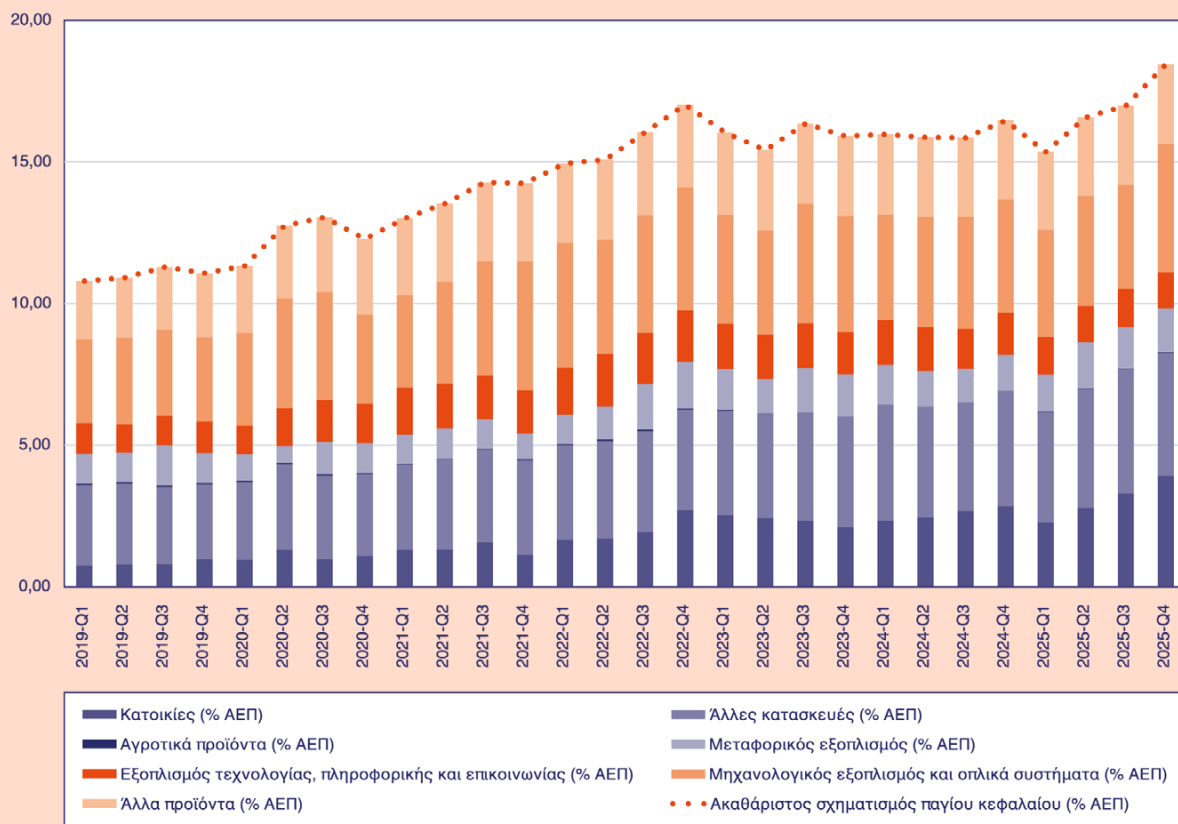
Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αυξήθηκε από 9.356 εκατ. στο πρώτο τρίμηνο του 2025 σε 10.218 εκατ. ευρώ στο δεύτερο τρίμηνο, σε τρέχουσες τιμές, και σε 10.597 εκατ. ευρώ στο τρίτο τρίμηνο του ίδιου έτους, ενώ ανήλθε σε 11.577 εκατ. στο τέταρτο τρίμηνο του 2025. Ομοίως, σε όρους αλυσωτών δεικτών όγκου, σε σταθερές τιμές 2020, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αυξήθηκε από 8.340 εκατ. ευρώ στο πρώτο τρίμηνο του 2025 σε 9.102 εκατ. ευρώ στο δεύτερο τρίμηνο, σε 9.457 εκατ. ευρώ στο τρίτο τρίμηνο και σε 9.867 εκατ. ευρώ στο τελευταίο τρίμηνο του 2025. Η ίδια αυξητική τάση παρατηρείται σε

όρους ρυθμών μεταβολής ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, με ρυθμούς μεταβολής των ακαθάριστων επενδύσεων -1,3% στο πρώτο τρίμηνο του 2025, 7,7% στο δεύτερο τρίμηνο, 13,2% στο τρίτο τρίμηνο και 14% στο τελευταίο τρίμηνο του έτους. Αντίθετα, οι ρυθμοί μεταβολής σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο παρουσίασαν διακυμάνσεις με τιμές -3,6% στο πρώτο τρίμηνο του 2025, 9,1% στο δεύτερο τρίμηνο, 3,9% στο τρίτο τρίμηνο και 4,3% στο τελευταίο τρίμηνο του έτους, σύμφωνα με τα εποχικά διορθωμένα στοιχεία αλυσωτών δεικτών όγκου.

Σε τρέχουσες τιμές ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 1.2.9) ο μέσος ρυθμός μεταβολής του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ήταν θετικός και ίσος με 0,88% το 2024 και 3,06% το 2025. Στον μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό ως ποσοστό του ΑΕΠ, η αρνητική μέση ετήσια ποσοστιαία μεταβολή -1,05% για το 2024 γίνεται 2,35% το 2025, ενώ στις κατασκευές (κατοικίες και άλλες κατασκευές) ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνεται ο θετικός μέσος

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.9

Εξέλιξη των επενδύσεων και της σύνθεσής τους ως ποσοστού του ΑΕΠ
(εποχικά διορθωμένα στοιχεία σε τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

ρυθμός μεταβολής από 3,60% το 2024 σε 4,98% το 2025. Τα παραπάνω δείχνουν τις σημαντικές θετικές εξελίξεις που καταγράφηκαν για τις επενδύσεις εντός του 2025, με πιο έντονη αυτή στον τομέα των κατασκευών.

Διατήρηση του υψηλότερου μεριδίου των κατασκευών στις ακαθάριστες επενδύσεις έναντι του μηχανολογικού και μεταφορικού εξοπλισμού

Από το Διάγραμμα 1.2.10 προκύπτει ότι το μερίδιο των κατασκευών στο σύνολο του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου αυξήθηκε κατά μέσο όρο από 40,86% το 2024 σε 43,10% το 2025. Ο μηχανολογικός και μεταφορικός εξοπλισμός παρουσιάζει την αντίθετη τάση, με μείωση του σχετικού μεριδίου από 41,67%, κατά μέσο όρο, το 2024 σε 40,17% του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου το 2025. Τα παραπάνω δείχνουν τη διατήρηση του προβαδίσματος των κατασκευών του-

λάχιστον για τα τρία τελευταία τρίμηνα του 2025, όπως φαίνεται και στο σχετικό διάγραμμα.

Οι προσδοκίες στον τομέα των κατασκευών διατηρούν την ανοδική τους τάση

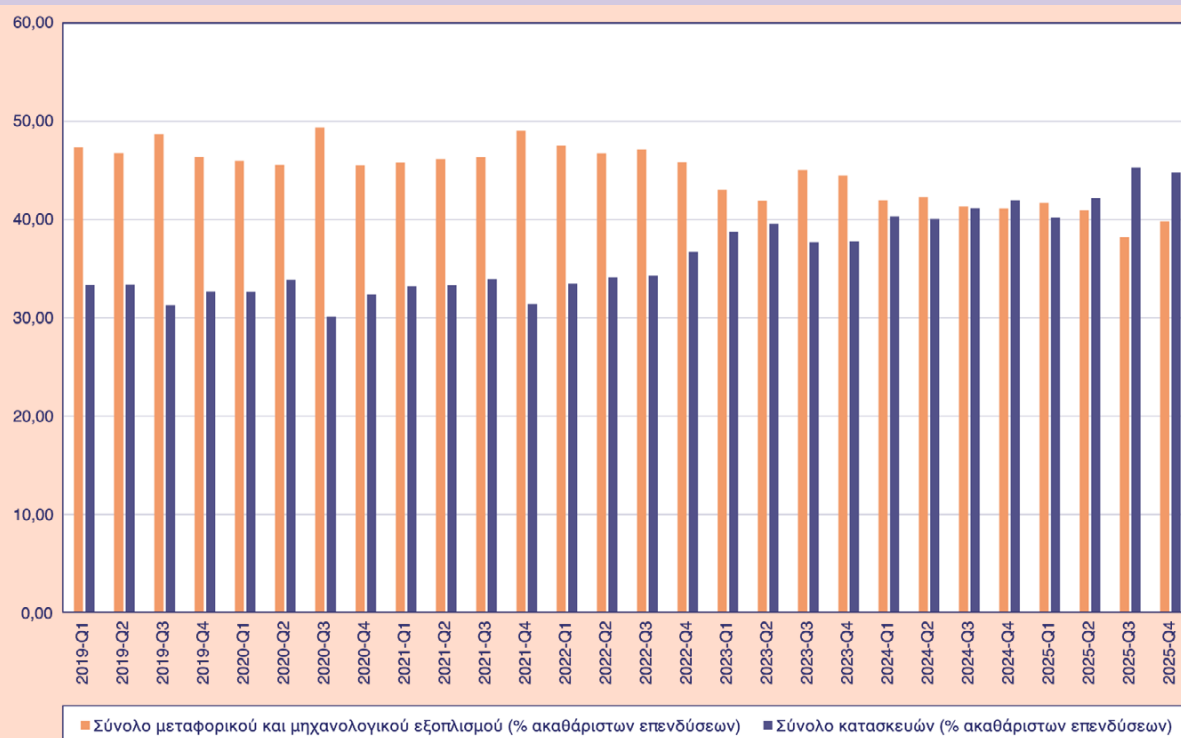
Σύμφωνα με το Διάγραμμα 1.2.11 οι επιχειρηματικές προσδοκίες στον τομέα των κατασκευών συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία με μικρές διακυμάνσεις. Σε όρους μέσης τιμής, ο δείκτης παρουσιάζει σημαντική βελτίωση, καθώς η μέση τιμή 6,99 για το έτος 2024 αυξάνεται σε 15,55 σε μέσους όρους για το 2025 και σε 26,23 κατά μέσο όρο για το πρώτο τετράμηνο του 2026. Επομένως, η αισιοδοξία των προσδοκιών στον τομέα των κατασκευών παραμένει.

1.2.2.3. Συμπεράσματα

Η παραπάνω ανάλυση επιβεβαιώνει τα συμπεράσματά μας στο προηγούμενο τεύχος των Οικονο-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.10

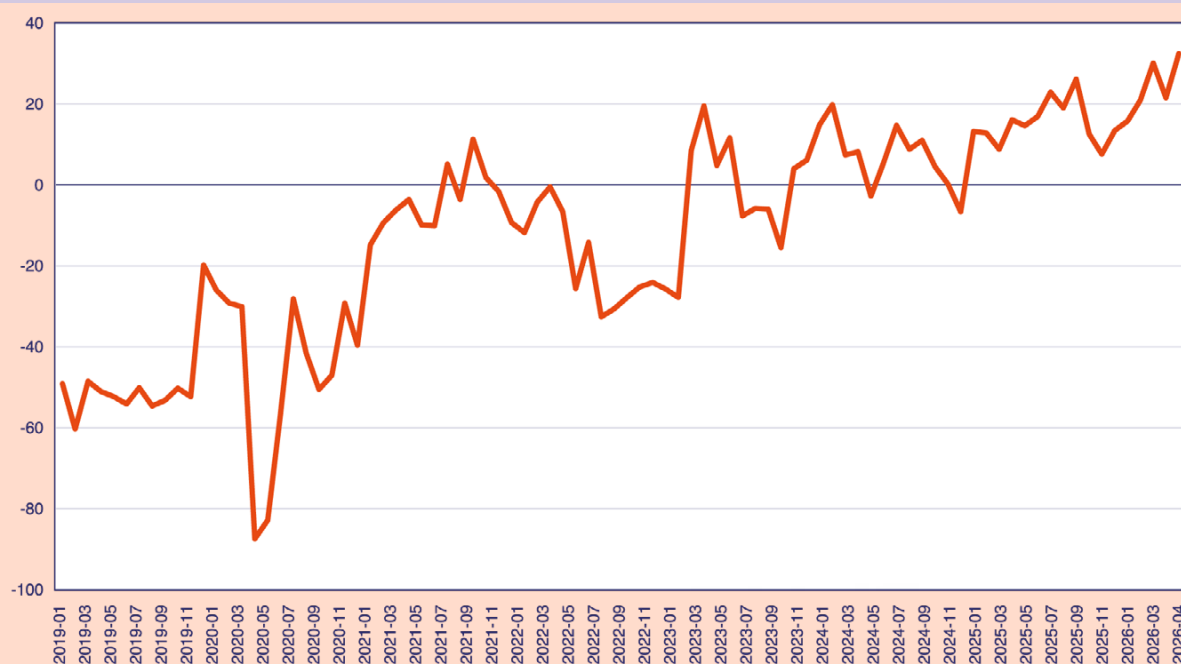
Μηχανολογικός και μεταφορικός εξοπλισμός και κατασκευές ως ποσοστό του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2.11

Δείκτης εμπιστοσύνης στις κατασκευές

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων από τον συγγραφέα.

μικρών Εξελίξεων σχετικά με τις θετικές εξελίξεις στην καταναλωτική και επενδυτική δαπάνη, καθώς και στο λιανικό εμπόριο. Παράλληλα, επιβεβαιώνονται και οι αντίστοιχοι προβληματισμοί που είχαμε εκφράσει. Η εμμένουσα αβεβαιότητα στο λιανικό εμπόριο, με τη στασιμότητα έως χειροτέρευση των αντίστοιχων δεικτών εμπιστοσύνης, αποτελεί καταρχάς πηγή ανησυχίας. Επιπλέον, το γεγονός ότι στη σύνθεση των ακαθάριστων επενδύσεων συνεχίζουν να επικρατούν οι κατασκευές σε βάρος του μηχανολογικού και μεταφορικού εξοπλισμού αποτελεί μία δεύτερη πηγή προβληματισμού. Επανα-

λαμβάνουμε ότι η αβεβαιότητα στο λιανικό εμπόριο προσθέτει στην ευαισθησία της οικονομίας σε μελλοντικές διαταραχές, καθώς αυτή στηρίζεται καίρια στην κατανάλωση. Επομένως, από στοιχείο ευστάθειας της ζήτησης, η καταναλωτική δαπάνη μπορεί να μετατραπεί σε παράγοντα αστάθειας. Επιπλέον, η εξέλιξη της πορείας της οικονομίας συνδέεται εν μέρει με την αγορά ακινήτων, η οποία ενδέχεται να εμφανίζει ορισμένες ευαισθησίες σε περιόδους αναταράξεων, κάτι που θα μπορούσε να επηρεάσει τη μετάβαση προς ένα πιο ανθεκτικό και παραγωγικό αναπτυξιακό πρότυπο.

1.3. Εξελίξεις στον πληθωρισμό σε Ελλάδα και Ευρωζώνη

Αιμιλία Μαρσέλλου

Εισαγωγή

Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 5,2% τον Μάιο του 2026, σημαντικά υψηλότερα από τον δομικό πληθωρισμό (3,4%), αντανakλώντας την εκτίναξη των τιμών της ενέργειας και των καυσίμων λόγω των γεωπολιτικών εντάσεων στη Μέση Ανατολή. Αντίστοιχα, ο πληθωρισμός βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Εν. ΔΤΚ) διαμορφώθηκε στο 5,0% και ο αντίστοιχος δομικός δείκτης στο 3,9%.

Οι επιμέρους κατηγορίες του ΔΤΚ με τις μεγαλύτερες ετήσιες αυξήσεις είναι η Στέγαση (+11,6%) και οι Μεταφορές (+11,5%) –στις οποίες καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε η εκτίναξη της ενεργειακής συνιστώσας (20,2% τον Μάιο) – ακολουθούμενες από τα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια (+8,5%) και τη Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά (+3,5%). Αντίθετα, μειώσεις σημειώθηκαν στην Ενημέρωση και επικοινωνία (-2,7%), την Ένδυση και υπόδηση (-0,9%) και, οριακά, στα Αλκοολούχα ποτά και καπνό (-0,1%) και τα Διαρκή αγαθά-Είδη νοικοκυριού (-0,1%).

Το χάσμα μεταξύ του πληθωρισμού στα αγαθά και στις υπηρεσίες, που παρέμενε σημαντικό τα προηγούμενα έτη, σχεδόν εξαλείφθηκε τον Μάιο του 2026 –έχοντας μάλιστα γίνει αρνητικό τον Απρίλιο, όταν τα αγαθά (5,5%) ξεπέρασαν τις υπηρεσίες (5,3%)– καθώς η άνοδος των τιμών της ενέργειας και των καυσίμων εκτίναξε τον πληθωρισμό των αγαθών κοντά στα επίπεδα των υπηρεσιών.

Ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη ενισχύθηκε στο 3,2% τον Μάιο του 2026, από 3,1% τον Απρίλιο, ενώ ο δομικός πληθωρισμός αυξήθηκε στο 2,6%, από 2,2% τον προηγούμενο μήνα.

Τις υψηλότερες αυξήσεις κατέγραψαν οι τιμές στην Ενέργεια (11,0% από -3,1% τον Φεβρουάριο), τις Υπηρεσίες (3,5%), ενώ ακολουθούν τα Τρόφιμα, αλκοόλ και καπνός (2,0%) και τα Μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά (0,9%).

Τα υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ σημειώνονται στη Βουλγαρία (6,3%), τη

Λιθουανία (5,1%) και την Ελλάδα (5,0%), ενώ τα χαμηλότερα καταγράφονται στη Μάλτα (2,1%), τη Γερμανία (2,7%) και τη Γαλλία (2,8%).

1.3.1. Ελλάδα

Βάσει των στοιχείων μηνιαίας εξέλιξης της ΕΛΣΤΑΤ, ο Εθνικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) κατέγραψε ετήσιο ρυθμό αύξησης 5,2% τον Μάιο του 2026, σημειώνοντας ελαφρά υποχώρηση σε σχέση με το 5,4% του προηγούμενου μήνα (Πίνακας 1.3.1). Παράλληλα, ο δομικός ΔΤΚ –δηλαδή, ο δείκτης που εξαιρεί τις ευμετάβλητες συνιστώσες όπως η ενέργεια και τα τρόφιμα– παρουσίασε ετήσια αύξηση 3,4%, υψηλότερη από το 3,1% που είχε καταγραφεί τον Απρίλιο του 2026. Σε μηνιαία βάση ο ΔΤΚ σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα παρέμεινε αμετάβλητος.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Eurostat, τον Μάιο του 2026 ο πληθωρισμός βάσει του Εν. ΔΤΚ διαμορφώθηκε στο 5,0%, υψηλότερα από το 4,6% τον Απρίλιο, ενώ ο αντίστοιχος δομικός δείκτης ανήλθε στο 3,9%, από 2,9% τον προηγούμενο μήνα.

Οι υποδείκτες ΔΤΚ των ομάδων αγαθών και υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση τον Μάιο του 2026 (Πίνακας 1.3.3) είναι η Στέγαση (11,6% έναντι 13,8% τον Απρίλιο), οι Μεταφορές (11,5% έναντι 10,0% τον Απρίλιο) και τα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια (8,5% έναντι 6,1% τον Απρίλιο), ακολουθούμενα από τη Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά (3,5% έναντι 4,4% τον Απρίλιο). Μειώσεις κατέγραψαν η Ενημέρωση και επικοινωνία (-2,7% έναντι -2,2% τον Απρίλιο), η Ένδυση και υπόδηση (-0,9% έναντι 2,0% τον Απρίλιο) και, οριακά, τα Αλκοολούχα ποτά και καπνός (-0,1%) και τα Διαρκή αγαθά-Είδη νοικοκυριού (-0,1%).

Τη μεγαλύτερη επίπτωση στη διαμόρφωση του πληθωρισμού τον Μάιο του 2026 είχε η ομάδα της Στέγασης με 1,68 ποσοστιαίες μονάδες, ακολουθούμενη από τις Μεταφορές με 1,62 π.μ., τα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια με 1,03 π.μ. και τη Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά με 0,73 π.μ., ενώ αρνητική επίπτωση είχε κυρίως η Ενημέρωση και επικοινωνία με -0,13 π.μ.

Μεγάλο μέρος της επίπτωσης της Στέγασης και των Μεταφορών είναι ενεργειακής προέλευσης. Άμεσα, η ενεργειακή συνιστώσα ενσωματώνεται στη Στέγαση (ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο, πετρέλαιο θέρμανσης, στερεά καύσιμα) και στις Μεταφορές (καύσιμα κίνησης), ενώ έμμεσα μετακυλιέται, μέσω του κόστους παραγωγής και διανομής, σε ευρύτερο φάσμα κατη-

γοριών (υπηρεσίες μεταφορών, συντήρηση κατοικίας, προσωπική φροντίδα). Η υψηλή επίπτωση των δύο ομάδων αντανακλά συνεπώς το διεθνές ενεργειακό σοκ παρά γενικευμένες εγχώριες πιέσεις.

Η ενεργειακή συνιστώσα του Εν. ΔΤΚ αποτελεί τον βασικό μοχλό της εκτίναξης του πληθωρισμού ως απόρροια της γεωπολιτικής κρίσης στη Μέση Ανατολή. Έπειτα από παρατεταμένη περίοδο αρνητικών

ετήσιων μεταβολών καθ' όλη τη διάρκεια του 2025 και έως τον Φεβρουάριο του 2026 (-3,4%), η ενέργεια αντέστρεψε απότομα την πορεία της, εκτινασσόμενη σε 7,7% τον Μάρτιο, 21,6% τον Απρίλιο και 20,2% τον Μάιο του 2026 (Πίνακας 1.3.2). Καθοριστική ήταν η συμβολή των υγρών καυσίμων, οι τιμές των οποίων από αρνητικό έδαφος (-7,7% τον Φεβρουάριο) εκτοξεύθηκαν σε 53,2% τον Απρίλιο και τον Μάιο. Έντονη

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3.1 Η πορεία του πληθωρισμού στην Ελλάδα (%)

	Εθνικός ΔΤΚ	Μηνιαία μεταβολή (%) ΔΤΚ	Ετήσια μεταβολή (%) ΔΤΚ Πληθωρισμός	Πυρήνας εθνικού ΔΤΚ	Ετήσια μεταβολή (%) Εν. ΔΤΚ	Ετήσια μεταβολή (%) Πυρήνας Εν. ΔΤΚ
2025M05	120,6	0,2	2,5	3,6	3,3	4,0
2025M06	121,5	0,8	2,8	3,5	3,6	4,2
2025M07	121,0	-0,4	3,1	3,9	3,7	4,3
2025M08	121,1	0,1	2,9	4,2	3,1	3,9
2025M09	122,1	0,8	1,9	3,2	1,8	2,6
2025M10	122,2	0,1	2,0	2,8	1,6	2,0
2025M11	122,2	0,1	2,4	2,8	2,8	3,2
2025M12	122,6	0,3	2,6	3,1	2,9	3,2
2026M01	121,6	-0,8	2,5	3,3	2,9	3,3
2026M02	121,7	0,1	2,7	3,2	3,1	3,5
2026M03	124,9	2,6	3,9	3,1	3,4	2,7
2026M04	126,8	1,5	5,4	3,1	4,6	2,9
2026M05	126,9	0,0	5,2	3,4	5,0	3,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat.

Σημείωση: ΔΤΚ: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Εν. ΔΤΚ: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3.2 Εξέλιξη των τιμών στην ενεργειακή συνιστώσα του Εν. ΔΤΚ και στις υποσυνιστώσες της (2025=100) (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές %)

	1-25	2-25	3-25	4-25	5-25	6-25	7-25	8-25	9-25	10-25	11-25	12-25	1-26	2-26	3-26	4-26	5-26
Σύνολο	3,1	3,0	3,1	2,6	3,3	3,6	3,7	3,1	1,8	1,6	2,8	2,9	2,9	3,1	3,4	4,6	5,0
Ενέργεια	2,6	1,6	0,2	-4,7	-1,5	2,0	0,7	-1,9	-3,7	-3,1	0,3	-1,2	-4,4	-3,4	7,7	21,6	20,2
Ηλεκτρική ενέργεια	5,9	6,7	10,4	4,7	18,0	23,1	18,9	7,7	-3,7	-3,3	4,5	4,1	2,4	3,0	2,4	14,0	5,9
Φυσικό αέριο μέσω δικτύων	26,5	41,1	54,5	29,9	11,1	4,4	4,4	-2,0	-10,2	-6,3	-12,4	-20,1	-25,8	-19,3	-25,2	19,3	21,0
Υγροποιημένοι υδρογονάνθρακες	-0,4	-3,5	-4,7	-0,5	-1,7	-2,6	-3,3	-1,0	-0,5	-1,0	0,0	-2,4	0,3	-0,9	1,5	3,0	2,9
Υγρά καύσιμα	-2,8	-6,0	-8,8	-12,9	-12,9	-12,9	-12,9	-12,9	-12,9	-4,3	-1,1	-4,7	-9,5	-7,7	24,6	53,2	53,2
Στερεά καύσιμα	-4,2	-2,6	-2,9	-3,8	-3,9	-3,4	-2,9	-3,1	-1,6	1,0	1,6	0,5	1,2	0,5	1,2	2,7	2,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

υπήρξε και η ανατροπή στο φυσικό αέριο (από -25,2% τον Μάρτιο σε 21,0% τον Μάιο), ενώ η ηλεκτρική ενέργεια ακολούθησε πιο ήπια πορεία, με τον ετήσιο ρυθμό να κορυφώνεται στο 14,0% τον Απρίλιο και να υποχωρεί στο 5,9% τον Μάιο. Σε χαμηλά θετικά επίπεδα κινήθηκαν οι υδροποιημένοι υδρογονάνθρακες (2,9%) και τα στερεά καύσιμα (2,6%).

Ο πληθωρισμός βάσει του Εθνικού Γενικού ΔΤΚ τον Μάιο του 2026 (5,2%) αποτελεί συνδυαστικό αποτέλεσμα των μεταβολών των υποδεικτών στις παρακάτω ομάδες αγαθών και υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν οι εξής αυξήσεις:

- 11,6% στην ομάδα Στέγαση, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε ενοίκια κατοικιών (7,7%), επισκευή και συντήρηση κατοικίας (6,8%), διάφορες υπηρεσίες που σχετίζονται με το σπίτι (5,7%), ηλεκτρισμό (5,9%), φυσικό αέριο (21,0%), πετρέλαιο θέρμανσης (53,2%) και στερεά καύσιμα (2,6%).
- 11,5% στην ομάδα Μεταφορές. Η αύξηση αυτή, που οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών σε καινούργια αυτοκίνητα (1,2%), ανταλλακτικά και εξοπλισμό προσωπικής μεταφοράς (2,7%), πετρέλαιο κίνησης (24,4%), καύσιμα αυτοκινήτου-βενζίνη (21,5%), άλλα καύσιμα (34,8%), συντήρηση και επισκευή εξοπλισμού προσωπικής μεταφοράς (4,5%), άλλες υπηρεσίες σχετικές με την προσωπική μεταφορά (4,0%) και μεταφορά επιβατών με αεροπλάνο (19,2%), εν μέρει αντισταθμίστηκε από τη μείωση κυρίως των τιμών στα μεταχειρισμένα αυτοκίνητα (-2,7%).
- 8,5% στην ομάδα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε εστιατόρια-ζαχαροπλαστεία-ταχυφαγεία-κυλικεία (8,5%) και ξενοδοχεία-μοτέλ-πανδοχεία (9,5%).
- 3,5% στην ομάδα Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά. Η αύξηση αυτή, που οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών σε ψωμί και άλλα προϊόντα αρτοποιίας (0,9%), μοσχάρι (17,6%), χοιρινό (1,7%), αρνί και κατσίκι (16,2%), πουλερικά (6,0%), αλλαντικά (4,9%), παρασκευάσματα με βάση το κρέας (4,5%), ψάρια αλίπαστα (12,6%), γαλακτοκομικά και αυγά (2,7%), μαργαρίνη και άλλα φυτικά λίπη (10,6%), φρούτα (3,5%), λαχανικά (4,1%), ζάχαρη-σοκολάτες-γλυκά-παγωτά (2,0%) και καφέ (5,2%), εν μέρει αντισταθμίστηκε από τη μείωση κυρίως των τιμών σε δημητριακά για πρωινό (-7,8%), ψάρια νωπά ή κατεψυγμένα (-3,5%) και ελαιόλαδο (-11,1%).
- 1,2% στην ομάδα Υγεία. Η αύξηση αυτή, που οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών σε ιατρικά προϊόντα (3,1%), υπηρεσίες εξωνοσοκο-

μειακής περίθαλψης (2,3%) και νοσοκομειακή περίθαλψη (1,9%), εν μέρει αντισταθμίστηκε από τη μείωση κυρίως των τιμών στα φαρμακευτικά προϊόντα (-0,8%).

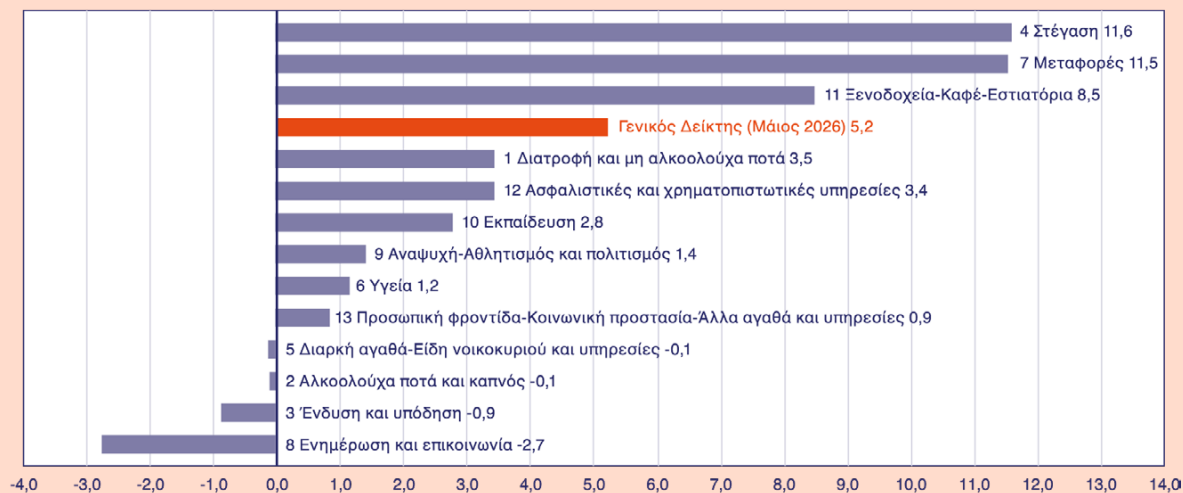
- 1,4% στην ομάδα Αναψυχή-Αθλητισμός και Πολιτισμός, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε προϊόντα κηπουρικής και ζώα συντροφιάς (3,8%), υπηρεσίες αναψυχής (1,9%) και πακέτα διακοπών (5,9%).
- 2,8% στην ομάδα Εκπαίδευση, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε διδάκτρα προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (3,2%) και διδάκτρα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (3,2%).
- 3,4% στην ομάδα Ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, λόγω αύξησης κυρίως των τιμών σε ασφάλιστρα υγείας (7,0%) και ασφάλιστρα οχημάτων (1,9%).
- 0,9% στην ομάδα Προσωπική φροντίδα-Κοινωνική προστασία-Άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Η αύξηση αυτή, που οφείλεται κυρίως στην άνοδο των τιμών σε κομμωτήρια και καταστήματα προσωπικής φροντίδας (3,8%), κοσμήματα και ρολόγια (16,2%) και άλλες υπηρεσίες (3,6%), εν μέρει αντισταθμίστηκε από τη μείωση κυρίως των τιμών σε άλλες συσκευές και προϊόντα προσωπικής υγιεινής και φροντίδας (-0,9%) και άλλα προσωπικά είδη (-3,4%).

Από την άλλη, μειώσεις κατέγραψαν οι τιμές στις ακόλουθες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών κατά:

- -0,1% στην ομάδα Αλκοολούχα ποτά και καπνός, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών στα (μη σερβιριζόμενα) αλκοολούχα ποτά (-0,7%).
- -0,9% στην ομάδα Ένδυση και υπόδηση, λόγω μείωσης των τιμών στα είδη ένδυσης και υπόδησης (-0,9%).
- -0,1% στην ομάδα Διάρκη αγαθά-Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες. Η μείωση αυτή, που οφείλεται κυρίως στην πώση των τιμών σε οικιακές συσκευές και επισκευές (-3,3%) και είδη άμεσης κατανάλωσης νοικοκυριού (-1,2%), εν μέρει αντισταθμίστηκε από την αύξηση κυρίως των τιμών στις οικιακές υπηρεσίες (3,4%).
- -2,7% στην ομάδα Ενημέρωση και επικοινωνία, λόγω μείωσης κυρίως των τιμών σε εξοπλισμό ενημέρωσης και επικοινωνίας (-3,6%), υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας (-3,1%) και πακέτα τηλεφωνικών υπηρεσιών (-2,3%).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3.1

Ετήσιες % μεταβολές Γενικού ΔΤΚ ανά ομάδα αγαθών και υπηρεσιών – Μάιος 2026

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

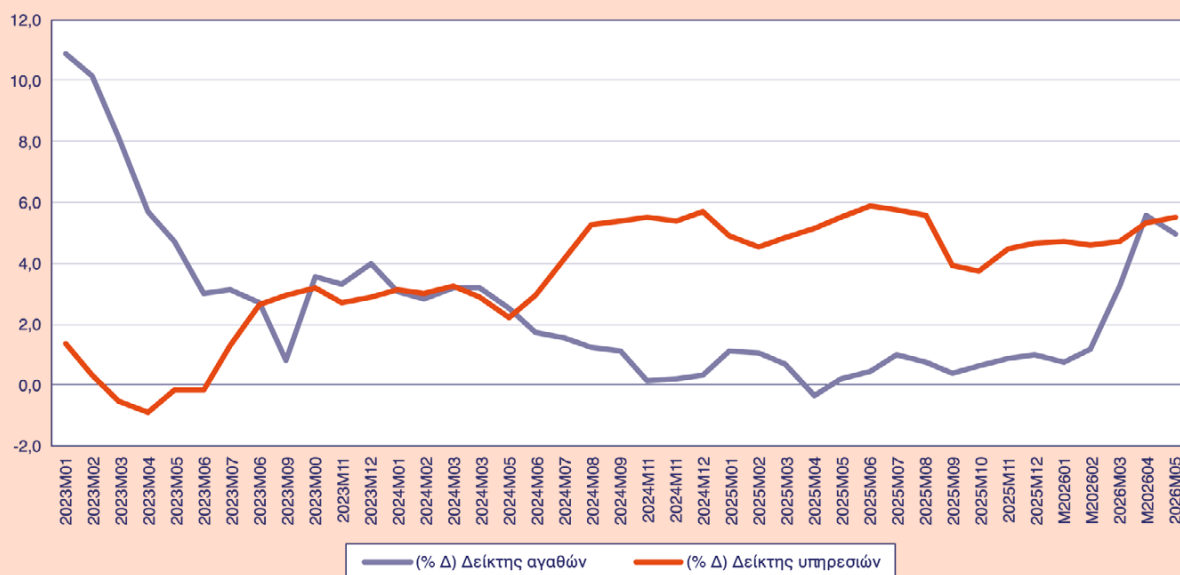
ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3.3 Ετήσιες % μεταβολές υποδεικτών ομάδων αγαθών και υπηρεσιών του ΔΤΚ, Ιανουάριος 2026-Μάιος 2026

Ομάδες αγαθών και υπηρεσιών	Ιαν.	Φεβρ.	Μαρτ.	Απρ.	Μάιος
1 Διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά	4,5	5,2	4,5	4,4	3,5
2 Αλκοολούχα ποτά και καπνός	2,0	0,0	0,9	1,4	-0,1
3 Ένδυση και υπόδηση	8,0	10,1	2,1	2,0	-0,9
4 Στέγαση	2,1	2,6	5,7	13,8	11,6
5 Διάρκη αγαθά - Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες	-0,5	0,0	0,2	0,1	-0,1
6 Υγεία	0,4	0,5	1,4	1,2	1,2
7 Μεταφορές	0,9	1,0	8,1	10,0	11,5
8 Ενημέρωση και επικοινωνία	-1,6	-2,4	-2,3	-2,2	-2,7
9 Αναψυχή - Αθλητισμός και πολιτισμός	2,0	1,5	0,7	1,0	1,4
10 Εκπαίδευση	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
11 Ξενοδοχεία - Καφέ - Εστιατόρια	6,8	6,5	6,1	6,1	8,5
12 Ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες	1,5	1,5	1,5	3,5	3,4
13 Προσωπική φροντίδα-Κοινωνική προστασία-Άλλα αγαθά/υπηρεσίες	-0,7	-0,6	-0,4	1,2	0,9
Γενικός Δείκτης	2,5	2,7	3,9	5,4	5,2

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3.2

Μηνιαίοι δείκτες αγαθών, υπηρεσιών, ετήσια % μεταβολή

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Το χάσμα μεταξύ του πληθωρισμού στα αγαθά και στις υπηρεσίες, σημαντικό κατά τα σχεδόν δύο τελευταία χρόνια, εξαλείφθηκε έως τον Μάιο του 2026 (Διάγραμμα 1.3.2). Ενώ τον Ιανουάριο οι τιμές των υπηρεσιών αυξάνονταν κατά 4,7% έναντι μόλις 0,7% των αγαθών, η εκτίναξη των τιμών της ενέργειας και των καυσίμων από τον Μάρτιο και έπειτα ώθησε ραγδαία ανοδικά τον πληθωρισμό των αγαθών, ο οποίος τον Απρίλιο (5,5%) υπερέβη εκείνον των υπηρεσιών (5,3%), αντιστρέφοντας το πρόσημο του χάσματος. Τον Μάιο τα αγαθά (5,0%) επανήλθαν οριακά κάτω από τις υπηρεσίες (5,5%), με τις δύο κατηγορίες να κινούνται πλέον σχεδόν στα ίδια επίπεδα.

1.3.2. Ευρωζώνη

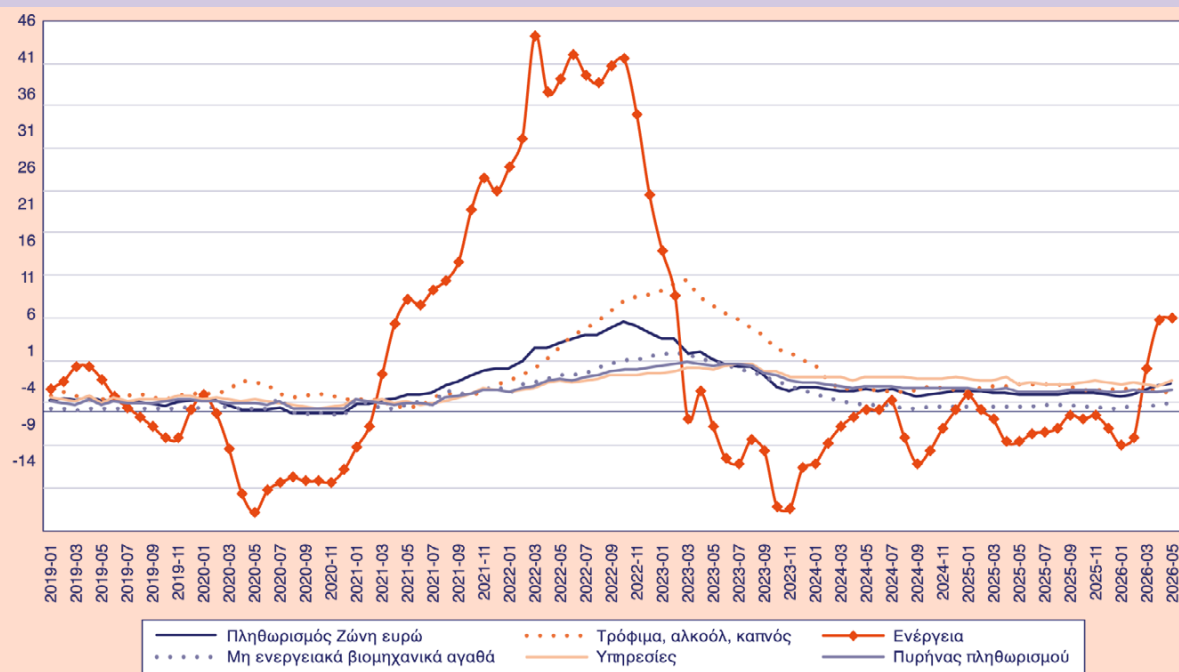
Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 3,2% τον Μάιο του 2026, καταγράφοντας οριακή άνοδο σε σχέση με τον Απρίλιο (3,1%). Αντίστοιχη ήταν η τάση στον δομικό πληθωρισμό, ο οποίος διαμορφώθηκε στο 2,6%, από 2,2% τον προηγούμενο μήνα.

Σε ό,τι αφορά τις επιμέρους συνιστώσες του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη, το υψηλότερο ποσοστό καταγράφεται στην Ενέργεια (11,0% έναντι 10,8% τον Απρίλιο), ακολουθούμενη από τις Υπηρεσίες (3,5% έναντι 3,0% τον Απρίλιο) και την κατηγορία Τρόφιμα, αλκοόλ και καπνός (2,0% έναντι 2,4% τον Απρίλιο). Σε χαμηλότερα επίπεδα εξακολουθούν να κινούνται τα Μη ενεργειακά βιομηχανικά αγαθά (0,9% έναντι 0,8% τον Απρίλιο).

Σε διακρατικό επίπεδο, τα υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ τον Μάιο του 2026 καταγράφονται στη Βουλγαρία (6,3%), τη Λιθουανία (5,1%) και την Ελλάδα (5,0%), ακολουθούμενες από την Κροατία (4,9%) και το Λουξεμβούργο (4,5%). Στον αντίποδα, τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν η Μάλτα (2,1%), η Γερμανία (2,7%) και η Γαλλία (2,8%). Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών, ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 3,3% στην Ιταλία και στο 3,6% στην Ισπανία.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3.3

Εναρμονισμένος ΔΤΚ στην Ευρωζώνη, ετήσια % μεταβολή

Πηγή: Eurostat.

1.4. Οι προβλέψεις του υποδείγματος παραγόντων για τις βραχυπρόθεσμες εξελίξεις στο ΑΕΠ

Μονάδα Μακροοικονομικών Προβλέψεων ΚΕΠΕ

**Έρση Αθανασίου,
Αριστοτέλης Κουτρούλης,
Αιμιλία Μαρσέλλου,
Θεόδωρος Τσέκερης**

Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει τις επικαιροποιημένες προβλέψεις του ΚΕΠΕ για την εξέλιξη του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας το έτος 2026¹. Οι προβλέψεις διενεργούνται με χρήση του δομικού υποδείγματος παραγόντων (structural factor model) του ΚΕΠΕ². Η βάση δεδομένων που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση του υποδείγματος και τη διεξαγωγή των προβλέψεων περιλαμβάνει 125 μεταβλητές³, οι οποίες καλύπτουν τις κύριες παραμέτρους της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα, σε τριμηνιαία συχνότητα, κατά τη χρονική περίοδο από το πρώτο τρίμηνο του 2000 μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2026.

Τα νεότερα δεδομένα που λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα πρόβλεψη, και αφορούν το τελευταίο τρίμηνο του έτους 2025 και το πρώτο τρίμηνο του 2026, αντανακλούν μία ομαλή γενική πορεία της ελληνικής οικονομίας, με σποραδικές μόνο ενδείξεις επιπτώσεων από τις πολεμικές συγκρούσεις που ξέσπασαν προς το τέλος της περιόδου αυτής στη Μέση Ανατολή. Όπως προκύπτει από τα προσωρινά στοιχεία των Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛΣΤΑΤ, ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ της Ελλάδας έφτασε το 2,3% κατά το τελευταίο τρίμηνο

του 2025 και κινήθηκε στο 2,0% κατά το πρώτο τρίμηνο του 2026 σε ετήσια βάση, μία αρκετά σταθερή επίδοση σε αντιπαράβολή και με τη σημαντική κάμψη της αντίστοιχης δυναμικής στον μέσο όρο της ΕΕ (0,7% στο πρώτο τρίμηνο του 2026 από 1,4% στο τελευταίο τρίμηνο του 2025). Τα αίτια της συγκεκριμένης εξέλιξης στην ευρωπαϊκή οικονομία εδράζονται εν μέρει στη μεγάλη, συγκυριακή υποχώρηση του ιρλανδικού ΑΕΠ στις αρχές του τρέχοντος έτους, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο των έντονων διακυμάνσεων που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη οικονομία λόγω της κυρίαρχης θέσης των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών. Παράλληλα, όμως, η εξέλιξη αυτή αντανακλά, σε ένα βαθμό, και τις διάχυτες πιέσεις που ασκούνται στην ευρωπαϊκή οικονομική δραστηριότητα, λόγω της συσσώρευσης πληθώρας επιβαρυντικών παραγόντων και διαταραχών όπως ο έντονος ανταγωνισμός από τρίτες χώρες, οι διεθνείς εμπορικές εντάσεις, και η διαταραχή της αλυσίδας εφοδιασμού καυσίμων λόγω της κρίσης στα στενά του Ορμούζ.

Εν μέσω των αβεβαιοτήτων που συναρτώνται με τις εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά το τρέχον έτος τροφοδοτείται πολύπλευρα, από την αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης, την απορρόφηση των χρηματοδοτικών πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) και των λοιπών ευρωπαϊκών προγραμμάτων, τη δημοσιονομική ώθηση από την ανάκαμψη της δημόσιας κατανάλωσης, την ενίσχυση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και την ευνοϊκή πορεία της ζήτησης για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες βασικών κλάδων της οικονομίας. Οι παράγοντες αυτοί στηρίζουν την παρατηρούμενη δυναμική αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, η οποία συμβάλλει καθοριστικά στον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ τα τελευταία τρίμηνα, ενώ συνεισφέρουν και στη συγκράτηση των επιπτώσεων των πληθωριστικών πιέσεων στην ιδιωτική κατανάλωση, η οποία παραμένει σε ανοδική πορεία αλλά με αξιοσημείωτη επιβράδυνση του ρυθμού αύξησής της στις αρχές του τρέχοντος έτους.

1. Η ημερομηνία διεξαγωγής της παρούσας πρόβλεψης είναι η 9η Ιουνίου 2026.

2. Αναλυτική περιγραφή του υποδείγματος παρουσιάζεται στο Τεύχος 15 (Ιούνιος 2011, σσ. 20-22) του περιοδικού του ΚΕΠΕ *Οικονομικές Εξελίξεις*. Βλέπε https://www.kepe.gr/images/oikonomikes_ekselikseis/TEYXOS_15gr.pdf.

3. Το δείγμα περιλαμβάνει μεταβλητές από τις κατηγορίες των πραγματικών και ονομαστικών μεγεθών, καθώς και σημαντικό αριθμό μεταβλητών που αντανακλούν προσδοκίες και εκτιμήσεις, όπως αναφέρεται και σε προηγούμενα τεύχη των *Οικονομικών Εξελίξεων*. Η απαραίτητη για τις εκτιμήσεις εποχική διόρθωση των χρονολογικών σειρών πραγματοποιείται με τη χρήση του προγράμματος Demetra+, στη βάση του φίλτρου TRAMO/SEATS.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4.1 Ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ για το έτος 2026
(% ως προς την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους)

Τρίμηνα	2026		
	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο
Τριμηνιαίος ρυθμός μεταβολής	2,39 [2,28 , 2,50]	1,74 [1,53 , 1,96]	1,45 [1,13 , 1,77]
Μέσος ρυθμός μεταβολής α' εξαμήνου*	2,21 [2,15 , 2,26]	-	-
Μέσος ρυθμός μεταβολής β' εξαμήνου	-	1,60 [1,33 , 1,86]	-
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής*	1,90 [1,74 , 2,06]		

Σημείωση: Οι τιμές στις αγκύλες δείχνουν το κάτω και άνω όριο του διαστήματος εμπιστοσύνης της πρόβλεψης στο επίπεδο 95%. *Ο μέσος ρυθμός μεταβολής α' εξαμήνου και ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του 2026 ενσωματώνουν το επίσημα διαθέσιμο (προσωρινό) στοιχείο για το πρώτο τρίμηνο του 2026, σε εποχικά διορθωμένη βάση.

Στο παραπάνω πλαίσιο, ο Πίνακας 1.4.1 παρουσιάζει τις οικονομετρικές εκτιμήσεις για τον ρυθμό μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας το έτος 2026, με βάση το υπόδειγμα παραγόντων του ΚΕΠΕ και με την ενσωμάτωση των στοιχείων μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2026⁴. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ για το σύνολο του 2026 προβλέπεται στο 1,9%, εκτίμηση που υποδηλώνει ότι η ελληνική οικονομία διατηρείται σε πορεία ανάπτυξης, με μικρή υποχώρηση του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2,1%). Η προοπτική αυτή αντανακλά την, ως επί το πλείστον, θετική εξέλιξη των μεταβλητών που ενσωματώνονται στην πρόβλεψη.

Πιο αναλυτικά, εστιάζοντας στα πιο πρόσφατα στοιχεία για το πρώτο τρίμηνο του 2026, τα τριμηνιαία δεδομένα των *Εθνικών Λογαριασμών*, σε σταθερές τιμές, έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2025 απεικονίζουν μία ανοδική εξέλιξη για τις βασικές συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης, με εξαίρεση τη μεταβολή των αποθεμάτων, η οποία εξακολουθεί για τέταρτο συνεχές τρίμηνο να περιστέλλει τον ρυθμό ανάπτυξης του ΑΕΠ. Πέραν των εξελίξεων στην εγχώρια ζήτηση, θετική ήταν στο τρίμηνο αυτό και η συμβολή του εξωτερικού τομέα, καθώς στα αγαθά σημειώθηκε αύξηση των εξαγωγών και μικρή κάμψη των εισαγωγών, ενώ στις υπηρεσίες η άνοδος των εξαγωγών υπεραντιστάθμισε την αύξηση των εισαγωγών.

Σε ό,τι αφορά την πορεία των δεικτών που αντανακλούν τη δραστηριότητα βασικών τομέων της οικονομίας, οι εξελίξεις που καταγράφηκαν στο πρώτο τρίμηνο του 2026 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους ήταν, σε γενικές γραμμές, θετικές. Αρχικά, στον τομέα της βιομηχανίας, ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής και ο δείκτης κύκλου εργασιών στη βιομηχανία παρουσίασαν άνοδο, τόσο στο σύνολο όσο και σε όλες τις βασικές επιμέρους κατηγορίες. Στον τομέα του εμπορίου, ο δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο ενισχύθηκε σημαντικά στο σύνολο, καθώς καταγράφηκαν θετικοί ρυθμοί σε έξι από τις οκτώ σχετικές υποκατηγορίες, και συγκεκριμένα στα *έπιπλα, ηλεκτρικά είδη και οικιακό εξοπλισμό, τα βιβλία, χαρτικά και λοιπά είδη, τα φαρμακευτικά και καλλυντικά, τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων, τα τρόφιμα, ποτά, καπνό και τα πολυκαταστήματα*. Στον τομέα του τουρισμού οι ταξιδιωτικές εισπράξεις σημείωσαν μεγάλη άνοδο, υπερβαίνοντας το διπλάσιο της αντίστοιχης περιόδου του προηγούμενου έτους. Αναφορικά με την εγχώρια αγορά εργασίας, στο πρώτο τρίμηνο του 2026 παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων της τάξεως του 1,3% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ενώ ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε κατά 4,2%.

Ως προς τα δεδομένα του πρώτου τριμήνου του 2026 για τις τιμές, οι εξελίξεις των δεικτών που αφορούν την ενέργεια και τον πληθωρισμό ήταν

4. Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη ανακοίνωση της ΕΛΣΤΑΤ για τους *Τριμηνιαίους Εθνικούς Λογαριασμούς*, με ημερομηνία 5 Ιουνίου 2026.

επηρεασμένες από τις μεταβολές που σημειώθηκαν τον μήνα Μάρτιο λόγω του πολέμου στη Μέση Ανατολή. Ως προς το ενεργειακό κόστος, ο δείκτης Brent για την τιμή του πετρελαίου σημείωσε σημαντική αύξηση σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, ενώ συγκρατημένη άνοδος καταγράφηκε και στον ευρωπαϊκά εναρμονισμένο δείκτη τιμών ενέργειας για την Ελλάδα. Παράλληλα, σε υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο κινήθηκε και ο μέσος πληθωρισμός, χωρίς όμως να έχουν εκδηλωθεί ακόμα οι σχετικά έντονες πληθωριστικές πιέσεις που απεικονίζονται σε μεταγενέστερα στοιχεία των μηνών Απριλίου και Μαΐου, τα οποία δεν ενσωματώνονται στην πρόβλεψη. Σε ό,τι αφορά την απόδοση του δεκαετούς ελληνικού ομολόγου, η οποία συναρτάται με τα επίπεδα αβεβαιότητας στην οικονομία, παρατηρήθηκε μικρή αύξηση σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2025, καθώς και οριακή ενίσχυση του σχετικού περιθωρίου (spread) έναντι του αντίστοιχου γερμανικού ομολόγου. Αναφορικά με τους δείκτες που αντανακλούν τις προσδοκίες και εκτιμήσεις των συμμετεχόντων στην οικονομική δραστηριότητα για την πορεία της οικονομίας, οι εξελίξεις κατά το πρώτο τρίμηνο του 2026, σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ήταν ενδεικτικές ενός σταθερού οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα και μίας μικρής βελτίωσης του οικονομικού κλίματος στην Ευρώπη, ενώ παρατηρήθηκε σημαντική ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών στην Ελλάδα στους τομείς της βιομηχανίας και των κατασκευών.

Η προοπτική ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας για το έτος 2026, με βάση τις προβλέψεις που απορρέουν από τα παραπάνω δεδομένα, υπόκειται στους κινδύνους που σχετίζονται με το ασταθές και ευμετάβλητο εξωτερικό περιβάλλον, αλλά ευνοείται από τους παράγοντες που συμβάλλουν στην αύξηση της επενδυτικής δραστηριότητας, όπως οι αυξημένες εκταμιεύσεις από το Ταμείο Ανάκαμψης, το ενισχυμένο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων και η δυναμική άνοδος στον τομέα της οικοδομής. Σε ό,τι αφορά την ιδιωτική κατανάλωση, οι εξελίξεις το επόμενο διάστημα επηρεάζονται θετικά από το μείγμα πολιτικής που αφορά τους μισθούς και τη φορολογία των νοικοκυριών, αλλά εξαρτώνται και από την πορεία του πληθωρισμού, η οποία συναρτάται άμεσα από τις διεθνείς γεωπολιτικές εξελίξεις. Αναφορικά με τον εξωτερικό τομέα, η τρέχουσα κατάσταση δημιουργεί σημαντικές προκλήσεις για τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών, τόσο λόγω των επιπτώσεων του πολέμου στη Μέση Ανατολή για τον σημαντικό εξαγωγικό τομέα των προϊόντων διύλισης πετρελαίου, όσο και εξαιτίας της διαφαινόμενης επιβράδυνσης του ρυθμού ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας το 2026, η οποία ενδέχεται να επηρεάσει τη ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από χώρες της ΕΕ. Σε σχέση με το διεθνές εμπόριο υπηρεσιών, η γεωπολιτική αστάθεια επηρεάζει τις εισπράξεις από μεταφορικές υπηρεσίες, ενώ στον τουριστικό τομέα η ανθεκτικότητα της Ελλάδας ενισχύεται από την εικόνα ισχυρής ζήτησης, η οποία καταγράφηκε στα στοιχεία του πρώτου τριμήνου του έτους.

1.5. Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας: Αποσταθεροποίηση της παγκόσμιας οικονομίας εν μέσω μιας ισχυρής διαταραχής στις διεθνείς αγορές ενέργειας¹

Αριστοτέλης Κουτρούλης

Τις αρχικά θετικές προσδοκίες για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας το 2026 ανέτρεψε ο πόλεμος μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν. Με την άμεση ή έμμεση εμπλοκή και άλλων κρατών του Περσικού Κόλπου, καθώς και το κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ, οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών προϊόντων εκτινάχθηκαν, επηρεάζοντας κάθε πτυχή της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και του διεθνούς εμπορίου. Ο τερματισμός του πολέμου και η αποκατάσταση της ομαλής τροφοδοσίας του κόσμου με ενεργειακά προϊόντα αποτελεί βασική προϋπόθεση για την εξομάλυνση των οικονομικών συνθηκών κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους.

1.5.1. Γενική αξιολόγηση των εξελίξεων στην παγκόσμια οικονομία

Λαμβάνοντας ως σημείο εκκίνησης την Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2008, η τελευταία εικοσαετία χαρακτηρίζεται από διαδοχικά και παγκόσμιου βεληνεκούς γεγονότα, καθένα από τα οποία έμελλε να αφήσει το δικό του αποτύπωμα στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι. Είτε πρόκειται για αμιγή οικονομικά γεγονότα –διαταραχές στο τραπεζικό σύστημα, ευρωπαϊκή δημοσιονομική κρίση, αύξηση του προστατευτισμού– είτε για γεγονότα των οποίων η γενεσιουργός αιτία ξεφεύγει από τα όρια της οικονομίας –υγειονομική κρίση και γεωπολιτικές εντάσεις–, τα γεγονότα αυτά έχουν κοινά σημεία αναφοράς την τεράστια γεωγραφική τους εμβέλεια, τον μεγάλο οικονομικό τους αντίκτυπο, και τον υψηλό βαθμό αβεβαιότητας που προκαλούν

σε όλους τους πρωταγωνιστές της οικονομίας. Σε αυτή την κατηγορία γεγονότων ανήκει και η πρόσφατη ανάφλεξη των γεωπολιτικών εντάσεων στη Μ. Ανατολή, η οποία ξεκίνησε την 28η του περασμένου Φεβρουαρίου με τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ και του Ισραήλ ενάντια στο Ιράν.

Μέχρι και την παραμονή των εχθροπραξιών, η παγκόσμια οικονομία διαφαινόταν ότι θα διατηρήσει τη δυναμική του προηγούμενου έτους, υποστηριζόμενη από τις καλές επιδόσεις της ιδιωτικής κατανάλωσης, τις αυξημένες επενδύσεις σε τεχνολογίες αιχμής, τους ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, την επικράτηση ομαλών συνθηκών στις αγορές εργασίας, και την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ακόμα και το διεθνές εμπόριο έδειχνε ότι θα διατηρηθεί σε τροχιά ανάκαμψης, παρά τη σημαντική αύξηση της δασμολογικής προστασίας και τη μεγάλη αβεβαιότητα γύρω από την εμπορική πολιτική.

Το σκηνικό άλλαξε άρδην με την έναρξη των βομβαρδισμών του Ιράν την τελευταία μέρα του Φεβρουαρίου. Η έμμεση εμπλοκή όμορων κρατών με σημαντική συνεισφορά στην παγκόσμια προσφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου, η καταστροφή μέρους των ιρανικών υποδομών για την εξόρυξη και διύλιση πετρελαίου, και ειδικά ο αποκλεισμός των Στενών του Ορμούζ, ήταν αναπόφευκτο να πυροδοτήσουν μια νέα διαταραχή στις παγκόσμιες αγορές ενεργειακών προϊόντων. Οι διεθνείς τιμές του υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), του πετρελαίου και των βασικών του παραγώγων, όπως η βενζίνη και η κηροζίνη, εκτινάχθηκαν σε υψηλά επίπεδα. Άμεση συνέπεια των εξελίξεων αυτών ήταν η επιδείνωση των όρων εμπορίου για τις χώρες που εισάγουν ενεργειακά προϊόντα, η αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών και, κατ' επέκταση, η μείωση των πραγματικών εισοδημάτων των νοικοκυριών, των κερδών των επιχειρήσεων και της οικονομικής δραστηριότητας γενικότερα.

Με την παρέλευση ενός τριμήνου από την έναρξη της πολεμικής σύγκρουσης, έχουν αρχίσει να διαφαίνονται κάποια σημάδια εξομάλυνσης της κατάστασης, καθώς οι πολιτικές ηγεσίες των ΗΠΑ και του Ιράν δηλώνουν διατεθειμένες να προχωρήσουν στην επίλυση των όποιων διαφορών τους διά της διπλωματικής οδού. Ωστόσο, με τις σχετικές συνομιλίες να παραμένουν ακόμα σε πρώιμο στά-

1. Κατά τον χρόνο συγγραφής του άρθρου δεν είχε υπογραφεί συμφωνία μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν για τον τερματισμό της ένοπλης σύρραξης στη Μ. Ανατολή.

διο και τα επεισόδια εχθροπραξιών να αποτελούν τον κανόνα αντί την εξαίρεση, η μεγάλη οικονομική αβεβαιότητα είναι το στοιχείο που κυριαρχεί στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου. Όσο διατηρείται το μεγάλο έλλειμμα εμπιστοσύνης στις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας, τόσο θα αυξάνονται και οι καθοδικές πιέσεις επί της κατανάλωσης και των επενδύσεων στο εσωτερικό των περισσότερων οικονομιών, μεγεθύνοντας έτσι τον συνολικό αντίκτυπο του πολέμου στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα. Ανάλογες πιέσεις αναμένεται να δεχθούν οι διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου λόγω της μεγάλης αβεβαιότητας που επικρατεί στις τάξεις των επενδυτών. Ήδη, πολλοί θεσμικοί επενδυτές έχουν προχωρήσει σε σημαντική αναδιάρθρωση των χαρτοφυλακίων τους μέσω της μεταφοράς πόρων από τον αναπτυσσόμενο κόσμο προς ασφαλέστερες τοποθετήσεις στις προηγμένες οικονομίες.

Όλα τα παραπάνω έχουν οδηγήσει τους διεθνείς

οργανισμούς σε (προς τα κάτω) αναθεωρήσεις των αρχικών τους προβλέψεων για το 2026. Πιο συγκεκριμένα, σε σχέση με το 2025, ο ρυθμός ανόδου του παγκόσμιου ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος εκτιμάται ότι θα είναι από 0,3 έως 0,6 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερος (βλ. Πίνακα 1.5.1). Το κύριο σενάριο, στο οποίο στηρίζονται αυτές οι προβλέψεις, βασίζεται στην υπόθεση της σταδιακής αποκλιμάκωσης των διεθνών τιμών πετρελαίου κατά το δεύτερο μισό του έτους, έως ότου φτάσει τα 80 δολάρια ΗΠΑ ανά βαρέλι προς τα τέλη του 2026. Βάσει του ίδιου σεναρίου, ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας αναμένεται να αυξηθεί οριακά το 2027 (βλ. Πίνακα 1.5.1).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συνολική επίδραση του πολέμου στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα είναι εξαιρετικά δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια. Πολλά θα εξαρτηθούν από την ημερομηνία οριστικής και αμετάκλητης διακοπής των εχθροπραξιών και από το χρονικό διάστημα που θα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.1 Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν^{1,2} (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	2025*				2026**				2027**			
	ΔΝΤ	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΗΕ	ΔΝΤ	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΗΕ	ΔΝΤ	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΗΕ
Παγκόσμια οικονομία	3,4	3,4	3,4	3,4	3,1	2,8	2,8	2,9	3,2	3,2	3,1	3,3
Προηγμένες οικονομίες	1,9	2	:	1,7	1,8	1,7	:	1,5	1,7	1,8	:	1,7
ΗΠΑ	2,1	2,1	2,1	2,1	2,3	2,2	2	2	2,1	2,1	1,8	2
Ευρωζώνη	1,4	1,4	1,4	1,4	1,1	0,9	0,8	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2
Ιαπωνία	1,2	1,2	1,1	1,2	0,7	0,6	0,6	0,8	0,6	0,6	0,8	1,1
Ηνωμένο Βασίλειο	1,3	1,4	1,4	1,4	0,8	0,7	0,9	0,7	1,3	1,2	1,1	1
Αναπτυσσόμενες οικονομίες	4,4	4,5	:	4,6	3,9	3,7	:	3,9	4,2	4,2	:	4,3
Βραζιλία	2,3	2,3	2,3	2,3	1,9	2	1,6	2	2	1,8	2,1	2,3
Ρωσία	1	1	1	1	1,1	1,3	0,6	1	1,1	1,1	0,8	1
Ινδία	7,6	7,6	7,6	7,5	6,5	6,1	6,3	6,4	6,5	6,4	6,4	6,6
Κίνα	5	4,9	5	5	4,4	4,5	4,5	4,6	4	4,4	4,3	4,5

Πηγές: IMF (2026), European Commission (2026), OECD (2026), και United Nations (2026).

*Εκτιμήσεις, **Προβλέψεις.

Σημειώσεις: 1. Οι αποκλίσεις που υπάρχουν στις εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών οφείλονται, μεταξύ άλλων, στη χρησιμοποίηση διαφορετικών οικονομικών υποδειγμάτων, την υιοθέτηση εναλλακτικών υποθέσεων, καθώς και στη διαφορετική χρονική στιγμή που πραγματοποιούνται οι προβλέψεις από την κάθε ερευνητική ομάδα.

2. Στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων οικονομιών περιλαμβάνονται και οι αναδυόμενες οικονομίες.

χρειαστεί προκειμένου να επισκευασθούν οι υποδομές εξόρυξης και διύλισης πετρελαίου που υπέστησαν ζημιές από τους βομβαρδισμούς. Βαρύνουσας σημασίας είναι επίσης ο πραγματικός χρόνος που θα μεσολαβήσει έως ότου αποκατασταθεί η ασφαλής διέλευση δεξαμενοπλοίων και άλλων εμπορικών πλοίων από τα Στενά του Ορμούζ. Γενικότερα, οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι που απειλούν τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας συνδέονται άμεσα με τις εξελίξεις στη Μ. Ανατολή και, κατ' επέκταση, με την πορεία των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των παραγώγων του. Με άλλα λόγια, η επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας ενδέχεται να είναι πολύ μεγαλύτερη από όσο μαρτυρούν οι τρέχουσες εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών, εάν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν δεν οδηγήσουν σύντομα σε μια κοινά αποδεκτή ειρηνευτική επίλυση του προβλήματος.

1.5.2 Πληθωρισμός, αγορές χρήματος και κεφαλαίου, επενδύσεις και απασχόληση

Τους πρώτους δύο μήνες του 2026 ο πληθωρισμός στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου παρέμεινε σε πτωτική πορεία χάρη στην επιβράδυνση του πληθωρισμού υλικών αγαθών και τη σχετική σταθερότητα των διεθνών τιμών ενέργειας (EC, 2026 και OECD, 2026). Ωστόσο, οι αποπληθωριστικές πιέσεις αντιστράφηκαν και έγιναν πληθωριστικές ευθύς

αμέσως μετά την έναρξη των βομβαρδισμών του Ιράν. Τα σοβαρά προβλήματα που δημιουργήθηκαν στον ανεφοδιασμό της παγκόσμιας οικονομίας με LNG και πετρέλαιο πολύ σύντομα δημιούργησαν μια σειρά αλυσιδωτών αυξήσεων που ξεκινούσε από τις τιμές των καυσίμων –κυρίως της βενζίνης και της κηροζίνης– και κατέληγε στις τιμές εδωδίων προϊόντων. Σύμφωνα με το μετριοπαθές σενάριο του ΔΝΤ που θέλει τον πόλεμο στη Μ. Ανατολή να τερματίζεται σύντομα, η αύξηση του μέσου ετήσιου πληθωρισμού στον προηγμένο και αναπτυσσόμενο κόσμο δεν αναμένεται να ξεπεράσει το 0,3% (IMF 2026) (βλ. Πίνακα 1.5.2).

Οι απότομα μεγάλες αυξήσεις στις διεθνείς τιμές των ενεργειακών προϊόντων ενέχουν πάντα τον κίνδυνο να δημιουργήσουν υψηλό και επίμονο πληθωρισμό, όπως συνέβη με το ενεργειακό σοκ που προκλήθηκε το 2022 από τον πόλεμο της Ρωσίας με την Ουκρανία. Ωστόσο, η παγκόσμια οικονομική συγκυρία σήμερα διαφέρει σημαντικά από αυτή του 2022. Το 2022 ο κόσμος είχε μόλις εξέλθει από μια παγκόσμια πανδημία, η οποία είχε προικοδοτήσει τις εθνικές οικονομίες με μεγάλες ανισορροπίες. Επιπλέον, το 2022 η ζήτηση αυξανόταν με ταχείς ρυθμούς, υπήρχε μεγάλη στενότητα στις αγορές εργασίας, και οι παγκόσμιες αλυσίδες παραγωγής βρίσκονταν σε φάση αναδιάρθρωσης. Εν κατακλείδι, σε σχέση με το 2022, οι τρέχουσες οικονομικές συνθήκες –υποτονική ζήτηση, σχετικά χαλαρές

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.2 Πληθωρισμός¹ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	2025*			2026**			2027**		
	ΔΝΤ	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΔΝΤ	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΔΝΤ	ΕΕ	ΟΟΣΑ
Παγκόσμια οικονομία	4,1	:	:	4,4	:	:	3,7	:	:
Προηγμένες οικονομίες	2,5	:	:	2,8	:	:	2,2	:	:
ΗΠΑ	2,7	2,6	2,6	3,2	3,5	3,7	2,1	2,1	2,1
Ευρωζώνη	2,1	2,1	2,1	2,6	3	2,8	2,2	2,3	2,4
Ιαπωνία	3,2	3,2	3,2	2,2	2,3	1,8	2,3	2,4	2,2
Ηνωμένο Βασίλειο	3,4	3,9	3,4	3,2	3,2	3,7	2,4	1,9	2,4
Αναπτυσσόμενες οικονομίες	5,2	:	:	5,5	:	:	4,6	:	:
Βραζιλία	5	5	5	4	:	4,4	3,4	:	3,6
Ρωσία	8,7	8,7	8,7	5,6	5,7	6,4	4,3	4,8	4,5
Ινδία	2,1	2,2	2,1	4,7	4,6	4,8	4	4,1	4
Κίνα	0	-0,9	-0,1	1,2	-0,2	-0,1	1,5	0	2

Πηγές: IMF (2026), European Commission (2026) και OECD (2026).

*Εκτιμήσεις, **Προβλέψεις.

Σημείωση: 1. Στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων οικονομιών περιλαμβάνονται και οι αναδυόμενες οικονομίες.

αγορές εργασίας, και σταθερότητα στις διεθνείς αλυσίδες παραγωγής– περιορίζουν τον κίνδυνο να δημιουργηθεί ένας νέος κύκλος υψηλού και επίμονου πληθωρισμού (UN, 2026).

Παρ' όλα αυτά, η παρατηρούμενη αύξηση του πληθωρισμού τους τελευταίους τρεις μήνες, δείχνει να ανατρέπει τις πολύ ευνοϊκές συνθήκες που επικρατούσαν στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου πριν την έναρξη του πολέμου. Η νευρική κατάσταση και ανησυχία που επικρατεί στις τάξεις των θεσμικών επενδυτών, σε συνδυασμό με την πιθανολογούμενη αυτοσυγκράτηση των κεντρικών τραπεζών ως προς τη μείωση των βασικών τους επιτοκίων, έχουν ήδη οδηγήσει σε αύξηση των αποδόσεων των κρατικών και εταιρικών ομολόγων χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης, καθώς και σε μειώσεις των τιμών των μετοχών (EC, 2026· IMF, 2026· και OECD, 2026). Με δεδομένες τις μεγάλες διακυμάνσεις στις αγορές συναλλάγματος και την άνοδο του δολαρίου έναντι ασθενέστερων εθνικών νομισμάτων, τα εντονότερα προβλήματα στην απορρόφηση διεθνών κεφαλαίων φαίνεται να αντιμετωπίζουν οι οικονομίες που είναι ενεργειακά εξαρτώμενες από τις εισαγωγές πετρελαίου (IMF, 2026 και UN, 2026). Γενικά, οι μεγάλοι επενδυτικοί οίκοι χαρτοφυλακίου δείχνουν σήμερα πολύ πιο επιφυλακτικοί και συγκρατημένοι, αποζητώντας την ασφάλεια των κρατικών ομολόγων προηγμένων οικονομιών με υψηλή πιστοληπτική αξιολόγηση. Για την πλειονότητα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων στις περισσότερες περιοχές του κόσμου αυτό σημαίνει δυσμενέστερους όρους δανεισμού.

Με οδηγό τις επενδύσεις σε τεχνολογίες που σχετίζονται με την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης –κατασκευή data centers, αγορές υπολογιστών μεγάλης υπολογιστικής ισχύος, ανανέωση του λογισμικού– και τις επενδύσεις σε έργα υποδομής που αφορούν την ψηφιοποίηση της οικονομίας και την ενεργειακή μετάβαση, η παγκόσμια επενδυτική

δραστηριότητα το πρώτο τρίμηνο του 2026 ακολούθησε μια αξιοσημείωτα σταθερή πορεία (UN, 2026). Ωστόσο, οι οικονομικές συνθήκες που έχουν προκύψει το τελευταίο διάστημα δεν αφήνουν πολλά περιθώρια αισιοδοξίας. Η μείωση της εμπιστοσύνης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις προοπτικές της οικονομίας και η επικείμενη υποχώρηση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων (λόγω μείωσης της ζήτησης) είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα περιορίσουν τις δυνατότητες άντλησης ρευστότητας των επιχειρήσεων. Επιπλέον, το υψηλότερο ενεργειακό κόστος, η μεγάλη άνοδος των μεταφορικών ναύλων, και οι ελλείψεις βασικών πρώτων υλών που εξάγονται από χώρες του Κόλπου αναμένεται να αναγκάσουν πολλές επιχειρήσεις σε επανασχεδιασμό της επενδυτικής δραστηριότητας (OECD, 2026). Υπό αυτές τις συνθήκες, ο ρυθμός σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου το επόμενο διάστημα πολύ δύσκολα θα διατηρηθεί στα επίπεδα των αρχών του έτους.

Προς το παρόν, οι αγορές εργασίας στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου δείχνουν να μην έχουν επηρεαστεί από την πολεμική σύγκρουση στη Μ. Ανατολή. Είναι δε ενδιαφέρον ότι σε αρκετές προηγμένες οικονομίες τα ποσοστά ανεργίας βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, χωρίς να προβλέπεται κάποια αξιόλογη μεταβολή για τα επόμενα δύο έτη (βλ. Πίνακα 1.5.3) (EC, 2026· OECD, 2026· και UN, 2026).

Παρά τα χαμηλά ποσοστά ανεργίας και τις αισιόδοξες προβλέψεις, ο αντίκτυπος του πολέμου σε βασικές οικονομικές μεταβλητές ενδέχεται να θέσει σε δοκιμασία τις αγορές εργασίας, έστω και με κάποια χρονική υστέρηση. Για παράδειγμα, η διατήρηση των τιμών ενέργειας σε υψηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι πολύ πιθανό να ασκήσει καθοδικές πιέσεις τόσο στην παραγωγή μεταποιητικών προϊόντων (λόγω υψηλού κόστους παραγωγής) όσο και στην προσφορά τουριστικών υπηρεσιών (λόγω υψηλού μεταφορικού κόστους

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.3 Ανεργία (προηγμένες οικονομίες, ποσοστά επί του συνολικού εργατικού δυναμικού)

	2025*		2026**		2027**	
	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΕΕ	ΟΟΣΑ	ΕΕ	ΟΟΣΑ
ΗΠΑ	4,3	4,3	4,5	4,4	4,4	4,3
Ευρωζώνη	6,3	6,4	6,4	6,4	6,4	6,3
Ιαπωνία	2,5	2,5	2,5	2,7	2,5	2,7
Ηνωμένο Βασίλειο	4,8	4,8	5,2	5,5	5	5,3

Πηγές: European Commission (2026) και OECD (2026).

* Εκτιμήσεις, **Προβλέψεις.

και μειωμένης τουριστικής κίνησης) με άμεσες επιπτώσεις στην απασχόληση των αντίστοιχων παραγωγικών κλάδων. Επιπλέον, καθώς η μεγάλη αβεβαιότητα και οι δυσμενέστεροι όροι δανεισμού επηρεάζουν αρνητικά την επενδυτική δραστηριότητα των επιχειρήσεων, υπάρχει το ενδεχόμενο να μειωθεί ο ρυθμός δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Γενικά, ο βασικός κίνδυνος που απειλεί την εύρυθμη λειτουργία της παγκόσμιας οικονομίας –παράταση του πολέμου στην Μ. Ανατολή και δημιουργία μια παρατεταμένης ενεργειακής κρίσης– αποτελεί και τον εν δυνάμει αποσταθεροποιητικό παράγοντα των αγορών εργασίας στις περισσότερες περιοχές του κόσμου.

1.5.3. Διεθνές εμπόριο και διεθνείς τιμές βασικών εμπορευμάτων

Παρά τη μεγάλη αβεβαιότητα γύρω από τη δασμολογική πολιτική των ΗΠΑ, ο ρυθμός επέκτασης του διεθνούς εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες) το 2025 κατέγραψε εξαιρετικές επιδόσεις φτάνοντας το 5% (βλ. Πίνακα 1.5.4). Σημαντική συμβολή σε αυτή την εξέλιξη είχε η αλματώδης άνοδος του προ-εφοδιασμού των επιχειρήσεων το πρώτο εξάμηνο του έτους προκειμένου να αποφύγουν τους υψηλότερους δασμούς του δεύτερου εξαμήνου, η μεγάλη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες που σχετίζονται με την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης, και η διατήρηση της ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες σε υψηλά επίπεδα (IMF, 2026· OECD, 2026· και UN, 2026).

Οι πολύ καλές εξαγωγικές επιδόσεις ασιατικών κρατών όπως η Κίνα, η Ιαπωνία και η Ν. Κορέα τους πρώτους δύο μήνες του 2026 (OECD, 2026), σε συνδυασμό με την απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ τον περασμένο Φεβρουάριο να κρίνει ως αντισυνταγματικούς τους εκτεταμένους δασμούς της Κυβέρνησης του Ντόναλντ Τραμπ (EC,

2026), δημιούργησαν προσδοκίες ότι το διεθνές εμπόριο θα διατηρήσει ένα σημαντικό μέρος της δυναμικής του 2025. Αναμενόμενα, οι προσδοκίες αυτές ανατράπηκαν από τις γεωπολιτικές εξελίξεις στη Μ. Ανατολή. Η ένταση των εχθροπραξιών και ο αποκλεισμός των Στενών του Ορμούζ δημιούργησαν τεράστιες επιπλοκές στις διεθνείς εμπορευματικές ροές, και κυρίως στις εξαγωγές βασικών ενεργειακών προϊόντων από τις χώρες του Περσικού Κόλπου. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα ο μέσος αριθμός ημερήσιας διέλευσης εμπορικών πλοίων από τα στενά του Ορμούζ έπεσε από τα 95 στα 5 με 6 σκάφη. Παράλληλα, αυξήθηκαν σημαντικά τα ασφάλιστρα των δεξαμενοπλοίων που διέρχονται από τον Περσικό Κόλπο καθώς και το κόστος μεταφοράς πετρελαίου και παραγώγων του σε όλο τον υπόλοιπο κόσμο (UN, 2026).

Η κατάσταση που επικρατεί στον Περσικό Κόλπο μέσω της αύξησης του ενεργειακού κόστους και του κόστους μεταφορών επηρεάζει σχεδόν όλες τις πτυχές της διεθνούς εμπορικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών. Ήδη παρατηρείται κάμψη της παγκόσμιας ζήτησης για τουριστικές υπηρεσίες εξαιτίας της αύξησης των αεροπορικών ναύλων που έχει προκληθεί από την εκτόξευση των τιμών της κηροζίνης κατά 60% τον περασμένο Απρίλιο (UN, 2026). Υπό αυτές τις συνθήκες, ο ετήσιος ρυθμός επέκτασης του διεθνούς εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες) αναμένεται να επιβραδυνθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια του 2026, υποχωρώντας από 1,9 έως 2,3 ποσοστιαίες μονάδες (βλ. Πίνακα 1.5.4).

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Διεύθυνσης Εμπορίου & Ανάπτυξης του ΟΗΕ, από τα Στενά του Ορμούζ σε περίοδο ειρήνης διέρχεται το 38% του αργού πετρελαίου, το 29% του υγραερίου κίνησης, το 19% του LNG, το 19% των προϊόντων διύλισης πετρελαίου, και το 1/3 των λιπασμάτων που μεταφέρο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.4 Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στον όγκο του διεθνούς εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)

	2025*	2026**	2027**
ΔΝΤ	5,1	2,8	3,8
ΕΕ	4,3	2,1	3
ΟΟΣΑ	5	3,1	2,9
ΗΕ	5	2,7	3,2

Πηγές: IMF (2026), European Commission (2026), OECD (2026), και United Nations (2026).

* Εκτιμήσεις, **Προβλέψεις.

νται διά θαλάσσης παγκοσμίως (UNCTAD, 2026). Τα ποσοστά αυτά υποδηλώνουν τον σημαντικό ρόλο των κρατών του Περσικού Κόλπου στην παγκόσμια προσφορά των αντίστοιχων προϊόντων και, ταυτόχρονα, εξηγούν γιατί ο πόλεμος στη Μ. Ανατολή οδήγησε στην εκτόξευση των τιμών του πετρελαίου και των βασικών του παραγώγων. Επιπλέον, οι μεγάλες διακυμάνσεις των τιμών του πετρελαίου τους τελευταίους μήνες αναδεικνύουν τη μεγάλη ευαισθησία των διεθνών αγορών ενέργειας απέναντι σε κάθε νέα είδηση που αφορά την εξέλιξη των εχθροπραξιών ή την πορεία των συνομιλιών για τερματισμό του πολέμου.

Καθώς οι συνθήκες που θα προκύψουν μετά από μια οριστική συμφωνία κατάπαυσης του πυρός ενδέχεται να είναι πολύ διαφορετικές εκείνων του παρελθόντος, όλα τα παραπάνω καθιστούν εξαιρετικά δύσκολο τον σχηματισμό έγκυρων προβλέψεων σχετικά με τη μελλοντική πορεία των διεθνών τιμών του πετρελαίου και των υπόλοιπων βασικών εμπορευμάτων. Για παράδειγμα, ενώ υπάρχει ο κίνδυνος μεγάλης καθυστέρησης στην εξεύρεση μιας οριστικής και αμετάκλητης επίλυσης του προβλήματος, υπάρχει επίσης το ενδεχόμενο τα πράγματα να εξελιχθούν καλύτερα από ό,τι τώρα διαφαίνεται.

Υπάρχουν βεβαίως και τα μετριοπαθή σενάρια των διεθνών οργανισμών. Σύμφωνα με αυτά, ο οριστι-

κός τερματισμός του πολέμου πριν την παρέλευση του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για τη σταδιακή αποκατάσταση της ομαλής τροφοδοσίας του κόσμου με τα βασικά προϊόντα που παράγουν οι χώρες του Περσικού Κόλπου. Εφόσον αυτό συμβεί χωρίς σημαντικές παρεκκλίσεις, οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου θα υποχωρήσουν κατά το δεύτερο εξάμηνο, συμπαρασύροντας σε ανάλογη πορεία και τις τιμές των υπόλοιπων βασικών εμπορευμάτων (IMF, 2026· OECD, 2026· και UN, 2026).

Βιβλιογραφία

European Commission (2026), *European Economic Forecast, Spring 2026*, European Economy, Institutional Paper 341, May 2026.

International Monetary Fund (2026), *World Economic Outlook: Global Economy in the Shadow of War*, IMF, Washington, DC.

OECD (2026), *OECD Economic Outlook*, Volume 2026, Issue 1, No. 119, OECD Publishing, Paris.

UNCTAD (2026), *Strait of Hormuz Disruptions: Implications for Global Trade and Development*, United Nations Conference on Trade and Development (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://unctad.org/publication/strait-hormuz-disruptions-implications-global-trade-and-development>)

United Nations (2026), *World Economic Situation and Prospects 2026 (Mid-Year Update)*, New York: United Nations.

2. Δημοσιονομικές εξελίξεις

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 60, 2026, σσ. 35-44

2.1. Το ευρωπαϊκό Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2028–2034 και η Ελλάδα

Παναγιώτης Ε. Πετράκης*,

Γιώργος Βασίλης**

2.1.1. Το νέο Δημοσιονομικό Πλαίσιο και οι προκλήσεις της επόμενης δεκαετίας

Το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την περίοδο 2028–2034 δεν αποτελεί απλώς μια λογιστική καταγραφή εσόδων και δαπανών, αλλά τον κεντρικό στρατηγικό μηχανισμό μέσω του οποίου οι πολιτικές προτεραιότητες της Ένωσης μεταφράζονται σε χρηματοδοτικές ροές και αναπτυξιακές κατευθύνσεις (European Commission, 2025f). Η διαμόρφωσή του λαμβάνει χώρα σε μια συγκυρία ιστορικών γεωπολιτικών, οικονομικών και δημογραφικών μεταβολών, οι οποίες επιβάλλουν τον ριζικό επαναπροσδιορισμό της ευρωπαϊκής στρατηγικής (European Council, 2024).

Η απώλεια της παραδοσιακής γεωπολιτικής σταθερότητας, η διεύρυνση του χάσματος παραγωγικότητας και καινοτομίας έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών και της Κίνας, καθώς και η ραγδαία γήρανση του πληθυσμού, καθιστούν το νέο ΠΔΠ ένα εργαλείο υπαρξιακής σημασίας. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει σήμερα έναν «υπαρξιακό κίνδυνο» εάν δεν καταφέρει να αυξήσει τους ρυθμούς ανάπτυξής της. Όπως επισημαίνεται στην έκθεση Draghi (2024), το εργατικό δυναμικό της ΕΕ προβλέπεται να συρρικνώνεται κατά περίπου 2 εκατομμύρια άτομα ετησίως έως το 2040, ενώ η αναλογία εργαζομένων προς συνταξιούχους θα μειωθεί από 3:1 σε 2:1.

Η Ευρώπη δεν θα μπορεί πλέον να στηρίζει την οικονομική της ανάπτυξη στην πληθυσμιακή αύξηση ή στη διεύρυνση του εργατικού δυναμικού, καθώς

η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση των εργαζομένων δημιουργούν ολοένα μεγαλύτερες πιέσεις στην οικονομία και στο κοινωνικό κράτος. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ενίσχυση της παραγωγικότητας αναδεικνύεται ως η βασική βιώσιμη απάντηση, μέσα από την τεχνολογική πρόοδο, την καινοτομία, τις επενδύσεις, την αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης, την ενεργειακή μετάβαση και τη βαθύτερη ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Στο πλαίσιο αυτό, η εμβάθυνση της Ενιαίας Αγοράς αναδεικνύεται ως κρίσιμος παράγοντας ενίσχυσης της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας, καθώς η οικονομική ολοκλήρωση θεωρείται βασική προϋπόθεση για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας, την επιτάχυνση της καινοτομίας και την ενίσχυση των επενδύσεων (Letta, 2024).

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, το νέο ΠΔΠ 2028–2034 αποκτά κρίσιμη σημασία, καθώς καλείται να λειτουργήσει ως ο βασικός χρηματοδοτικός και αναπτυξιακός πυλώνας μέσω του οποίου η ΕΕ θα επιδιώξει να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα, την τεχνολογική της κυριαρχία, την ενεργειακή και αμυντική της αυτονομία, καθώς και τη συνοχή μεταξύ των κρατών-μελών, προκειμένου να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις διαρθρωτικές προκλήσεις της επόμενης δεκαετίας.

Για την Ελλάδα, η περίοδος αυτή αποτελεί το κρίσιμότερο ορόσημο μετάβασης από την ανάκαμψη της προηγούμενης δεκαετίας στην εδραίωση ενός νέου παραγωγικού υποδείγματος, που θα εγγυάται τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη και δημοσιονομική σταθερότητα, την κοινωνική συνοχή και την ανθεκτικότητα έναντι ασύμμετρων απειλών.

Η Ελλάδα, ως κράτος-μέλος πρώτης γραμμής που αντιμετωπίζει παραγωγική υστέρηση και έντονες περιφερειακές ανισότητες, καλείται να αξιοποιήσει αυτό το νέο πλαίσιο για να υπερβεί τα στοιχεία που συντηρούν τον υψηλό συστημικό κίνδυνο, την «παγίδα μεσαίας τεχνολογίας», το ιδιόμορφο πολιτισμικό υπόβαθρο και, τέλος, τις ακρότητες του ρυθμι-

*Ομότιμος Καθηγητής του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του ΕΚΠΑ. Πρόεδρος του ΔΣ και Επιστημονικός Διευθυντής του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

**Ερευντή στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning), ΕΚΠΑ.

στικού οικονομικού συστήματος, καλύπτοντας τους στόχους της χώρας και θωρακίζοντας την εθνική της κυριαρχία εντός μιας ισχυρής Ευρώπης¹.

2.1.2. Η δομή και οι στόχοι του ΠΔΠ 2028–2034

Το ΠΔΠ 2028–2034 διαμορφώνεται γύρω από ένα σύνολο στρατηγικών προτεραιοτήτων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της οικονομικής ανθεκτικότητας, της κοινωνικής συνοχής, της ανταγωνιστικότητας και της γεωπολιτικής ισχύος της ΕΕ (European Commission, 2025h). Στο επίκεντρο βρίσκονται η επένδυση στους ανθρώπους και τις περιφέρειες, η προώθηση της εκπαίδευσης, των δεξιοτήτων και των κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς και η ενίσχυση της έρευνας, της καινοτομίας και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της προστασίας των πολιτών, καθώς και στην ενδυνάμωση της άμυνας και της ασφάλειας της Ένωσης, με στόχο μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας και επιρροής της ΕΕ.

Η εφαρμογή των πολιτικών συνδέει τον ενωσιακό στρατηγικό σχεδιασμό με την εξειδίκευση και υλοποίηση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω στοχευμένων σχεδίων, ενισχύοντας τη λογική της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Η προσέγγιση αυτή ενισχύει τη μετάβαση από ένα κατακερματισμένο σύστημα χρηματοδότησης σε ένα πιο συνεκτικό και προγραμματικά ενοποιημένο πλαίσιο πολιτικής (European Commission, 2025h).

Στο πλαίσιο αυτό, εισάγονται τα Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια Εταιρικής Σχέσης (National and Regional Partnership Plans - NRPPs), τα οποία ενοποιούν μεγάλο μέρος των μέχρι σήμερα κατακερματισμένων χρηματοδοτικών εργαλείων υπό ένα ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο και ένα απλουστευμένο σύστημα διακυβέρνησης (European Commission, 2025f). Τα NRPPs επιδιώκουν να συνδέσουν αποτελεσματικότερα τις ενωσιακές προτεραιότητες με τις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες, ενισχύοντας τη συνοχή, την ευελιξία και τον προσανατολισμό των πολιτικών στα αποτελέσματα.

Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ΠΔΠ 2028–2034 προβλέπει έναν προϋπολογισμό ύψους

περίπου 2 τρισ. ευρώ, που αντιστοιχεί στο 1,26% του ΑΕΠ της ΕΕ-27 (European Commission, 2025a). Ως ενδεικτική κατανομή προτεραιοτήτων του νέου ΠΔΠ, περίπου €865 δισ. κατευθύνονται στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και στη στήριξη των κρατών-μελών και των περιφερειών, €409 δισ. προορίζονται για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης, €49 δισ. διατίθενται για την εκπαίδευση και την προώθηση των δημοκρατικών αξιών μέσω προγραμμάτων όπως το Erasmus+ και το AgoraEU, ενώ περίπου €200 δισ. στοχεύουν στην ενίσχυση των διεθνών συνεργασιών και του γεωπολιτικού ρόλου της Ένωσης (European Commission, 2025a).

Η αρχιτεκτονική του νέου ΠΔΠ 2028–2034 μετατοπίζει την έμφαση από τη λογική της απορρόφησης πόρων προς ένα περισσότερο αποτελεσματοκεντρικό μοντέλο, το οποίο συνδέει τη χρηματοδότηση με την επίτευξη προκαθορισμένων οροσώμων και στόχων (milestones and targets) και με την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων. Το νέο μοντέλο υπόσχεται ταχύτερη υλοποίηση έργων και ισχυρότερη σύνδεση των χρηματοδοτήσεων με μετρήσιμα αποτελέσματα και αξιολόγηση επιδόσεων (Darvas et al., 2026). Η μετάβαση από το μοντέλο της «αποζημίωσης δαπανών» στο μοντέλο «βάσει επιδόσεων» (performance-based) σημαίνει ότι τα κράτη-μέλη θα εκταμιεύουν πόρους μόνο εφόσον επιτυγχάνουν συγκεκριμένα ορόσημα και στόχους (Rubio & Alcidi, 2026).

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το νέο ΠΔΠ επιδιώκει να καταστήσει τον προϋπολογισμό της ΕΕ πιο απλό, ευέλικτο και αποτελεσματικό μέσω ενός εναρμονισμένου ενιαίου συνόλου κανόνων (single set of rules), της αναδιάρθρωσης και ενοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων και της υιοθέτησης μιας περισσότερο ολοκληρωμένης και στρατηγικής διαδικασίας προγραμματισμού (European Commission 2025b) —ο συνολικός προϋπολογισμός αυξάνεται και τα χρηματοδοτικά προγράμματα και ταμεία ενοποιούνται από 52 σε 16 (European Commission, 2025a).

Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής επιδιώκει καλύτερο συντονισμό μεταξύ ευρωπαϊκών επενδύσεων και εθνικών μεταρρυθμίσεων, ώστε οι πόροι της ΕΕ να κατευθύνονται πιο αποτελεσματικά σε στρατηγικούς στόχους, όπως η ανταγωνιστικότητα, η πράσινη μετάβαση και η ανθεκτικότητα των οικονομιών.

1. Για την ανάλυση του μοντέλου περιορισμένης αναπτυξιακής δυναμικής (growth constrained model) της ελληνικής οικονομίας, της απαιτούμενης υπέρβασης των δομικών της αδυναμιών και της αναγκαίας επιδίωξης των κρίσιμων αλληλένδετων εθνικών στόχων (βιώσιμη ανάπτυξη, εθνική ισχύς, ικανοποίηση από τη ζωή, κοινωνική συνοχή και συστημική ανθεκτικότητα), βλ. Petrakis (Ed.), *Alternative Greek futures, aims of the society and production prototype: Piecemeal policies and reforms* (forthcoming) και Petrakis (Ed.), *Rethinking growth in the Greek economy: The aims of Greek society* (forthcoming).

Η στοχοθεσία του ΠΔΠ 2028–2034 είναι ιεραρχική, συνδέοντας τις οριζόντιες ευρωπαϊκές προτεραιότητες με τις εθνικές παρεμβάσεις (European Commission, 2025a, 2025f, 2025h). Οι ευρύτερες στρατηγικές προτεραιότητες της Ένωσης εξειδικεύονται μέσω διακριτών αξόνων πολιτικής και χρηματοδοτικών εργαλείων. Η λειτουργική οργάνωση της επίσημης δομής αποτυπώνει έτσι μια συστηματική διάκριση μεταξύ θεματικών τομέων πολιτικής και επιπέδων εφαρμογής.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάλυση της κατανομής των πόρων και των προτεραιοτήτων επιτρέπει την αναλυτική αναπαράσταση της δομής του νέου ΠΔΠ γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες πολιτικής (ή λειτουργικούς «πυλώνες»), οι οποίοι αντανakλούν τις κύριες κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την περίοδο 2028–2034.

Ο Πυλώνας I συγκεντρώνει τους εθνικά κατανεμημένους πόρους σε ένα ενιαίο πλαίσιο προγραμματισμού, το οποίο αποτυπώνεται ως «Ενιαίο Ταμείο» και περιλαμβάνει διαφορετικά χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως τα NRPPs, το πρόγραμμα Interreg και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Διευκόλυνσης (EU Facility).

Σε λειτουργικό επίπεδο, το Ενιαίο Ταμείο του Πυλώνα I μπορεί να αναλυθεί ως ένα πολυεπίπεδο σύστημα στοχοθεσίας, το οποίο συνδέει τους γενικούς τομείς πολιτικής με πιο εξειδικευμένες προτεραιότητες εφαρμογής. Η προσέγγιση αυτή αποτυπώνει τη διάκριση μεταξύ γενικών στόχων, οι οποίοι εκφράζουν τα βασικά πεδία πολιτικής και χρηματοδότησης της Ένωσης, και ειδικών στόχων, οι οποίοι εξειδικεύουν τις κατευθύνσεις υλοποίησης στο πλαίσιο των NRPPs.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.1 Οι λειτουργικοί πυλώνες του ΠΔΠ 2028–2034

Πυλώνες	Τομέας πολιτικής και περιεχόμενο	Ποσοστό (%)
Πυλώνας I	Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια (NRPPs): Συνοχή, Γεωργία (ΚΑΠ), Κοινωνικές Πολιτικές, Εσωτερική Ασφάλεια.	53% του συνόλου του ΠΔΠ 2028–2034
Πυλώνας II	Ανταγωνιστικότητα, Ευημερία & Ασφάλεια: Έρευνα (Horizon), Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανταγωνιστικότητας, Άμυνα και Διάστημα.	30% του συνόλου του ΠΔΠ 2028–2034
Πυλώνας III	Εξωτερική Δράση: Πρόγραμμα Global Europe, Στήριξη Υποψήφιων Χωρών (Διεύρυνση), Διαχείριση Κρίσεων.	11% του συνόλου του ΠΔΠ 2028–2034
Πυλώνας IV	Ευρωπαϊκή Δημόσια Διοίκηση: Λειτουργικές δαπάνες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.	6% του συνόλου του ΠΔΠ 2028–2034

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.2 Γενικοί στόχοι του ΠΔΠ 2028–2034

Γενικός Στόχος (ΓΣ)	Περιγραφή
ΓΣ 1	Μείωση περιφερειακών ανισοτήτων, ενίσχυση της συνοχής και της ευρωπαϊκής συνεργασίας.
ΓΣ 2	Στήριξη της απασχόλησης, της εκπαίδευσης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής ένταξης.
ΓΣ 3	Στήριξη της εφαρμογής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ).
ΓΣ 4	Στήριξη της εφαρμογής της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ).
ΓΣ 5	Προστασία και ενίσχυση της δημοκρατίας και των αξιών της ΕΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1.3 Ειδικοί στόχοι του ΠΔΠ 2028–2034

Ειδικός Στόχος (ΕΣ)	Θεματικές ενότητες παρέμβασης
ΕΣ 1	Βιώσιμη ευημερία σε όλες τις περιφέρειες.
ΕΣ 2	Άμυνα και ασφάλεια της ΕΕ.
ΕΣ 3	Στήριξη ανθρώπινου δυναμικού και κοινωνικού μοντέλου της ΕΕ.
ΕΣ 4	Ποιότητα ζωής: Αγροδιατροφή, ύπαιθρος, αλιεία και περιβάλλον.
ΕΣ 5	Δημοκρατία, κράτος δικαίου και αξίες της ΕΕ.

2.1.3. Η σημασία του ΠΔΠ 2028–2034 για την Ελλάδα

Σύμφωνα με την κατανομή του ΠΔΠ 2028–2034 για τα σχέδια εθνικής και περιφερειακής εταιρικής σχέσης, η Ελλάδα πρόκειται να λάβει συνολικά 49,2 δισ. ευρώ (τρέχουσες τιμές) (European Commission, 2025e). Το ποσό αυτό επιμερίζεται σε 42,9 δισ. ευρώ για κατανομή γενικής χρήσης, 3,5 δισ. ευρώ για τη μετανάστευση, την ασφάλεια και τις εσωτερικές υποθέσεις, καθώς και 2,8 δισ. ευρώ για το Κοινωνικό Ταμείο για το κλίμα.

Το ΠΔΠ 2028–2034 αποκτά ιδιαίτερη στρατηγική σημασία για την Ελλάδα, καθώς δεν αφορά απλώς τη συνέχιση της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, αλλά τη δυνατότητα ενός συνολικού αναπτυξιακού και γεωπολιτικού επαναπροσδιορισμού της χώρας μέσα σε ένα περιβάλλον πολλαπλών μεταβάσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι διαθέσιμοι πόροι δημιουργούν προοπτικές για επιτάχυνση της σύγκλισης με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενίσχυση της παραγωγικής βάσης και αναβάθμιση των κρίσιμων υποδομών. Παράλληλα, προσφέρουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης διαρθρωτικών προκλήσεων όπως το δημογραφικό, οι περιφερειακές ανισότητες και η εκροή εγκεφάλων (brain drain), ενώ ενισχύουν τον ρόλο της Ελλάδας ως κόμβου ενέργειας, μεταφορών και ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

2.1.3.1. Βιώσιμη ευημερία

Η επίτευξη της βιώσιμης ευημερίας στο πλαίσιο του ΠΔΠ 2028–2034 αποτελεί τον κεντρικό άξονα για την εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα —αρκετές περιφέρειές της βρίσκονται σε κατάσταση όπου ο ρυθμός ανάπτυξης επιβραδύνεται

και παραμένει χαμηλότερος από τον εθνικό ή τον ενωσιακό μέσο όρο (βλ. European Commission, 2022).

Η στρατηγική αυτή ξεκινά από την ενίσχυση της ελκυστικότητας των περιοχών, προκειμένου κάθε περιφέρεια να καταστεί βιώσιμος προορισμός για διαμονή, εργασία και επενδύσεις, ανακόπτοντας το φαινόμενο της αστυφιλίας και της εκροής εγκεφάλων (brain drain). Κεντρικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια παίζει η ενίσχυση της βιομηχανικής βάσης και η προώθηση μιας βιώσιμης και ανταγωνιστικής μεταποίησης.

Η Ελλάδα στοχεύει στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, ενσωματώνοντας αυστηρούς περιβαλλοντικούς και κλιματικούς στόχους για την επιτάχυνση μιας καθαρής βιομηχανικής μετάβασης. Αυτή η διαδικασία διασφαλίζεται μέσω των μηχανισμών της Δίκαιης Μετάβασης (Just Transition) (European Commission, n.d.-c), ώστε οι περιοχές που εξαρτώνται παραδοσιακά από τον λιγνίτη ή άλλες ρυπογόνες δραστηριότητες να υποστηριχθούν κοινωνικά και οικονομικά.

Το ΠΔΠ 2028–2034 ευελπιστεί να βοηθήσει την Ευρώπη να επιτύχει τον προτεινόμενο κλιματικό στόχο για το 2040 και να πετύχει κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 (European Commission, 2025d). Παράλληλα, το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει υποστηρικτικά σε χώρες της Ένωσης όπως η Ελλάδα στην αντιμετώπιση της δημογραφικής συρρίκνωσης, υπό την προϋπόθεση ότι οι επενδύσεις θα εστιαστούν στη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας. Η υιοθέτηση μιας στρατηγικής διακυβέρνησης που βασίζεται σε μετρήσιμους δείκτες ποιότητας ζωής, πέρα από τα στενά όρια της οικονομικής μεγέθυνσης, επιτρέπει τη δημιουργία τάσεων ουσιαστικής σύγκλισης των ελληνικών περιφερειών με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Η παραγωγική ανασυγκρότηση βασίζεται στον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων και της δημόσιας διοίκησης, καθώς και στην επένδυση στην Έρευνα, Ανάπτυξη και Καινοτομία (E&A&K). Βασικό ρόλο εδώ θα έχει η αξιοποίηση της διασύνδεσης των πανεπιστημίων με την τοπική παραγωγή που επιτρέπει την ανάπτυξη «έξυπνων» λύσεων που θωρακίζουν την εθνική οικονομία. Παράλληλα, η κοινωνική διάσταση της ευημερίας προάγεται μέσω της παροχής προσιτής στέγασης, με προγράμματα που εξασφαλίζουν ποιοτική κατοικία για νέους και ευάλωτες ομάδες στην περιφέρεια.

Οι υποδομές μεταφορών και η ένταξη στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών (TEN-T) αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της εδαφικής συνοχής της Ελλάδας. Η προσοχή εδώ αναμένεται να στραφεί στη βελτίωση της συνδεσιμότητας, τόσο μέσω οδικών και σιδηροδρομικών αξόνων όσο και μέσω ψηφιακών δικτύων υψηλής ταχύτητας, εκμηδενίζοντας τις αποστάσεις για τις απομακρυσμένες περιοχές. Στον τομέα του τουρισμού, το νέο ΠΔΠ ανοίγει τις προοπτικές για μετατόπιση από το μοντέλο του μαζικού παραθερισμού προς έναν αειφόρο τουρισμό που σέβεται τους τοπικούς πόρους και επεκτείνει την τουριστική περίοδο.

Τέλος, η περιβαλλοντική θωράκιση της χώρας μέσω του νέου ΠΔΠ είναι αδιαπραγμάτευτη. Η ορθολογική διαχείριση των υδάτων και η συνεχής μείωση των εκπομπών ρύπων συνδυάζονται με την ενεργό προστασία του περιβάλλοντος. Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή και η προστασία της βιοποικιλότητας δεν αποτελούν μόνο οικολογικές επιταγές, αλλά προϋποθέσεις για την επιβίωση των τοπικών οικονομιών, διασφαλίζοντας ότι η ανάπτυξη του σήμερα δεν θα υποθηκεύσει το μέλλον των επόμενων γενεών.

2.1.3.2. Ασφάλεια, άμυνα, ενέργεια και ετοιμότητα

Η ενίσχυση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας αναδεικνύεται ως κρίσιμος παράγοντας για τη διατήρηση της τεχνολογικής υπεροχής της Ένωσης (European Parliament, n.d.). Στο πλαίσιο αυτό, ο προϋπολογισμός για την Άμυνα και το Διάστημα αναμένεται να παρουσιάσει εντυπωσιακή αύξηση, φτάνοντας τα 131 δισ. ευρώ μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανταγωνιστικότητας για την περίοδο 2028–2034. Το ποσό αυτό σηματοδοτεί σημαντική ενίσχυση της ευρωπαϊκής ασφάλειας, καθώς είναι περίπου πενταπλάσιο σε σχέση με το τρέχον ΠΔΠ 2021–2027, όπου το αντίστοιχο κονδύλι ανερχόταν σε περίπου 26 δισ. ευρώ (European Commission, 2025c).

Παράλληλα, η ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς προϋποθέτει την ανάπτυξη Ευρωπαϊκών Δημόσιων Αγαθών (European Public Goods – EPGs), όπως οι διασυνδεδεμένες ενεργειακές διασυνδέσεις και οι κοινές στρατηγικές υποδομές (Letta, 2024). Η λογική αυτή δεν περιορίζεται στον ενεργειακό τομέα, αλλά επεκτείνεται στα δίκτυα μεταφορών και στις ψηφιακές υποδομές, οι οποίες αναδεικνύονται σε κρίσιμους παράγοντες για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και της στρατηγικής αυτονομίας της Ένωσης (Draghi, 2024). Η μετατόπιση της ΕΕ προς μια λογική «στρατηγικής αυτονομίας» ενσωματώνει πλέον την άμυνα, την ενέργεια και τη γεωπολιτική ασφάλεια στις βασικές προτεραιότητες του νέου ΠΔΠ, ενισχύοντας τη χρηματοδότηση υποδομών διττής χρήσης (dual-use), οι οποίες εξυπηρετούν ταυτόχρονα πολιτικές και αμυντικές ανάγκες (European Commission, n.d.-b).

Μέσα σε αυτό το νέο γεωπολιτικό περιβάλλον, η Ελλάδα, ως εξωτερικό σύνορο της ΕΕ και κομβικό σημείο της Ανατολικής Μεσογείου, καλείται να αξιοποιήσει το ΠΔΠ 2028–2034 ώστε να ενισχύσει τον ρόλο της ως πυλώνα σταθερότητας, ενεργειακής ασφάλειας και στρατηγικής συνδεσιμότητας. Οι αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές, οι περιφερειακές εντάσεις και η έμφαση της Ένωσης στη στρατηγική αυτονομία ενισχύουν τη σημασία επενδύσεων σε πολιτικές ασφάλειας, διαχείρισης συνόρων και τεχνολογικής επιτήρησης (ΕΛΙΑΜΕΠ, 2026).

Στο πλαίσιο αυτό, η ανάπτυξη υποδομών διττής χρήσης, σε συνέργεια με τα έργα του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (TEN-T), αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Λιμάνια, αεροδρόμια και οδικοί άξονες μπορούν να εκσυγχρονιστούν ώστε να εξυπηρετούν τόσο εμπορικές όσο και αμυντικές ανάγκες, διασφαλίζοντας τη λειτουργία των εφοδιαστικών αλυσίδων σε περιόδους κρίσης. Το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο δύναται έτσι να λειτουργήσει ως καταλύτης για έργα με έντονο γεωπολιτικό αποτύπωμα. Ενδεικτικά, η αναβάθμιση του Λιμένα Αλεξανδρούπολης ως κόμβου στρατιωτικής κινητικότητας και ενέργειας θα μπορούσε να ενισχύσει την ανατολική πτέρυγα του NATO, ενώ η σύνδεση των λιμένων της Βόρειας Ελλάδας μέσω της Σιδηροδρομικής Εγνατίας αναμένεται να διευκολύνει την ταχεία μεταφορά εξοπλισμού και εμπορευμάτων, ενισχύοντας τη στρατηγική συνδεσιμότητα της περιοχής.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά επίσης η ενεργειακή διάσταση του νέου ΠΔΠ. Η Ελλάδα φιλοδοξεί να μετατραπεί σε κρίσιμο ενεργειακό κόμβο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου μέσω έργων που αναβαθμίζουν τη γεωπολιτική της ισχύ και ενισχύουν την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια. Η στρατηγική αυτή

επιδιώκει να καταστήσει τη χώρα όχι απλώς καταναλωτή, αλλά ενεργό διαχειριστή των ευρωπαϊκών ενεργειακών και δεδομένων ροών, θωρακίζοντας μακροπρόθεσμα τόσο την εθνική κυριαρχία όσο και την ασφάλεια της Ένωσης.

Κεντρικό ρόλο σε αυτόν τον σχεδιασμό διαδραματίζουν μια σειρά από εμβληματικά έργα, όπως ο Great Sea Interconnector για τη διασύνδεση Ελλάδας–Κύπρου–Ισραήλ, οι ενεργειακές διασυνδέσεις GREGY και Green Aegean για την εξαγωγή καθαρής ενέργειας προς την Κεντρική Ευρώπη, η συμμετοχή της Ελλάδας στο IPCEI Hy2Tech για την ανάπτυξη της αλυσίδας αξίας υδρογόνου και την απανθρακοποίηση των μεταφορών, καθώς και η ανάπτυξη υποθαλάσσιων καλωδίων μεγάλου βάθους που καθιστούν εφικτές σύνθετες ενεργειακές και ψηφιακές διασυνδέσεις στη Μεσόγειο.

Παράλληλα, η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να ενισχύσει την αμυντική βιομηχανική της βάση μέσω συμμετοχής σε κοινά ευρωπαϊκά εξοπλιστικά προγράμματα και ανάπτυξης εγχώριων αμυντικών οικοσυστημάτων συνδεδεμένων με την ευρωπαϊκή εφοδιαστική αλυσίδα. Μια τέτοια εξέλιξη θα μπορούσε να ενισχύσει την εγχώρια παραγωγή, να αναβαθμίσει τη στρατιωτική ετοιμότητα της χώρας και να συμβάλει στη στρατηγική αποτροπή μέσω στοχευμένων επενδύσεων σε υποδομές και τεχνολογίες ασφαλείας.

Ιδιαίτερη έμφαση αναμένεται επίσης να δοθεί στην ετοιμότητα απέναντι σε κρίσεις και καταστροφές. Μέσω του ΠΔΠ 2028–2034, η Ελλάδα δύναται να ενισχύσει τους μηχανισμούς πολιτικής προστασίας για την αντιμετώπιση ακραίων φυσικών φαινομένων, πυρκαγιών, πλημμυρών και υγειονομικών απειλών, ενισχύοντας την ανθεκτικότητα των τοπικών κοινωνιών. Παράλληλα, η αξιοποίηση τεχνητής νοημοσύνης και δορυφορικών δεδομένων για την ανίχνευση κυβερνοεπιθέσεων και υβριδικών απειλών ενισχύει σημαντικά τις δυνατότητες έγκαιρης προειδοποίησης και προστασίας κρίσιμων υποδομών.

Συνολικά, το ΠΔΠ 2028–2034 δεν περιορίζεται στη χρηματοδότηση εξοπλισμών ή επιμέρους έργων υποδομής, αλλά διαμορφώνει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ευρωπαϊκής ασφάλειας, ενεργειακής ανθεκτικότητας και στρατηγικής ετοιμότητας. Η επιτυχής αξιοποίησή του από την Ελλάδα αναμένεται να εξαρτηθεί από την ικανότητα της χώρας να ευθυγραμμίσει τις εθνικές της προτεραιότητες με τη νέα αρχιτεκτονική ασφάλειας, ανταγωνιστικότητας και στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ.

2.1.3.3. Ανθρώπινο δυναμικό και κοινωνικό μοντέλο

Η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό μέσω του ΠΔΠ 2028–2034 αποτελεί τον θεμελιώδη λίθο για την κοινωνική και οικονομική ανθεκτικότητα της Ελλάδας σε μια εποχή έντονων δημογραφικών πιέσεων και ταχείας γήρανσης του πληθυσμού. Η χώρα καλείται να αξιοποιήσει τους ευρωπαϊκούς πόρους για να αναστρέψει τη φθίνουσα πορεία του εργατικού της δυναμικού, μετατρέποντας τις χρηματοδοτικές ροές σε ένα σύγχρονο, συμπεριληπτικό κοινωνικό κράτος. Η προσπάθεια αυτή ξεκινά από τη δραστική στήριξη της απασχόλησης και τη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης στην εργασία, με την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, οι νέοι και οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Η ενίσχυση της γυναικείας απασχόλησης, η οποία παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, δεν αποτελεί μόνο ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά και επιτακτική οικονομική ανάγκη για τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της χώρας.

Η αποτελεσματική ένταξη στο εργασιακό περιβάλλον συνδέεται άρρηκτα με την αντιμετώπιση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας (Cedefop, 2020), καθώς η πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων αναφέρει συστηματική αδυναμία εύρεσης κατάλληλου προσωπικού —παρά τη μείωση της ανεργίας, το 80% των εργοδοτών δηλώνει ότι αντιμετωπίζει δυσκολία στην κάλυψη θέσεων εργασίας (ManpowerGroup Greece, 2025).

Οι ειδικές στοχεύσεις του νέου δημοσιονομικού πλαισίου προσφέρονται για ριζική βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος διά βίου μάθησης (European Commission, 2025g). Η στρατηγική εστίαση στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού στοχεύει στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, προετοιμάζοντας τους εργαζόμενους για τις απαιτήσεις της ψηφιακής εποχής και της πράσινης οικονομίας, με έμφαση στις ανάγκες της «Βιομηχανίας 5.0». Αυτή η επένδυση στη γνώση λειτουργεί ως ανάχωμα στη διαρροή επιστημονικού προσωπικού στο εξωτερικό, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τον επαναπατρισμό νέων επιστημόνων μέσα από ποιοτικές θέσεις εργασίας σε κλάδους έντασης γνώσης και καινοτομίας.

Η δημιουργία ελκυστικών συνθηκών για τους νέους και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων προϋποθέτουν ισχυρές κοινωνικές υποδομές. Η αντιμετώπιση της στεγαστικής κρίσης και η στήριξη της οικογένειας, μαζί με την ανάπτυξη σύγχρονων

υπηρεσιών παιδικής και μακροχρόνιας φροντίδας, συμβάλλουν τόσο στη δημογραφική σταθεροποίηση όσο και στην ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Έτσι, η κοινωνική πολιτική αποκτά προληπτικό χαρακτήρα, περιορίζοντας τη φτώχεια, τον αποκλεισμό και την αστεγία στην πηγή τους.

Ταυτόχρονα, ο εκσυγχρονισμός, η ψηφιοποίηση και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας αποτελούν κορυφαία προτεραιότητα για τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Οι ευρωπαϊκοί πόροι πρέπει να κατευθυνθούν προς την αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας και την επέκταση των υπηρεσιών τηλεϊατρικής, εξασφαλίζοντας ότι κάθε πολίτης, ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες ή νησιωτικές περιοχές της χώρας, απολαμβάνει ισότιμη και ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αυτή η γεωγραφική σύγκλιση των υπηρεσιών υγείας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και την εμπέδωση του αισθήματος ασφάλειας σε ολόκληρη την επικράτεια.

Τέλος, το κοινωνικό μοντέλο της Ελλάδας για την περίοδο 2028–2034 ενσωματώνει τη διαχείριση των κοινωνικών επιπτώσεων που προκύπτουν από τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Η ανάγκη για ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων και η στροφή προς τις πράσινες μεταφορές ενέχουν τον κίνδυνο διεύρυνσης της ενεργειακής φτώχειας για τα ευάλωτα νοικοκυριά. Το νέο ΠΔΠ προβλέπει στοχευμένους μηχανισμούς στήριξης και επιδοτήσεων, διασφαλίζοντας ότι η κλιματική μετάβαση θα πραγματοποιηθεί με όρους δικαιοσύνης και δεν θα οδηγήσει σε νέες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού. Η επιτυχία αυτής της συνολικής στρατηγικής θα κριθεί από την ικανότητα των εθνικών μηχανισμών να αξιοποιήσουν συνδυαστικά εργαλεία, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, για να μετατρέψουν τις χρηματοδοτήσεις σε μόνιμα, βιώσιμα και απτά αποτελέσματα για την καθημερινότητα και την ευημερία κάθε Έλληνα πολίτη.

2.1.3.4. Ποιότητα ζωής και αγροδιατροφή

Η αναθεώρηση της αγροδιατροφικής πολιτικής μετά το 2027 στον επόμενο προϋπολογισμό της ΕΕ (European Commission n.d.-a) προσφέρει στην Ελλάδα τη δυνατότητα να αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής στην ύπαιθρο και να ενισχύσει την επισιτιστική της ασφάλεια μέσω ενός ολιστικού μετασχηματισμού. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) μετασχηματίζεται ριζικά με έμφαση στη βιωσιμότητα και την ανθεκτικότητα, γεγονός που επιβάλλει τη μετάβαση από το παραδοσιακό μοντέλο της μαζικής

παραγωγής σε ένα πρότυπο βασισμένο στα προϊόντα ποιότητας και ταυτότητας (ΠΟΠ/ΠΓΕ). Η στρατηγική αυτή υποστηρίζεται από την υιοθέτηση της γεωργίας ακριβείας και τη χρήση προηγμένων ψηφιακών εργαλείων, τα οποία επιτρέπουν τη δραστηκή μείωση των εισροών και την ταυτόχρονη αύξηση της απόδοσης των καλλιεργειών, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα των Ελλήνων παραγωγών στη διεθνή αγορά.

Κεντρικό πυλώνα αυτής της προσπάθειας αποτελεί η διασφάλιση ενός επαρκούς και δίκαιου εισοδήματος για τους γεωργούς, ώστε να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επισιτιστική ασφάλεια της χώρας. Μέσω του νέου δημοσιονομικού πλαισίου, προωθείται η αναζωογόνηση και η ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανανέωση των γενεών και την προσέλκυση νέων παραγωγών. Αυτό επιτυγχάνεται προσφέροντας κίνητρα που συνδυάζουν την οικονομική στήριξη με δίκαιες συνθήκες εργασίας και πρόσβαση σε σύγχρονες κοινωνικές υποδομές. Η διατήρηση του κοινωνικού ιστού στην περιφέρεια εξαρτάται άμεσα από την ικανότητα της χώρας να προσφέρει ποιότητα ζωής εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, αποτρέποντας την ερήμωση της υπαίθρου. Σε αυτό το πλαίσιο, η πρωτοβουλία GR-eco Islands λειτουργεί υποδειγματικά, μετατρέποντας τα νησιά σε αυτόνομες ενεργειακές κοινότητες και προωθώντας τη γαλάζια οικονομία ως μοχλό βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.

Παράλληλα, η ενίσχυση του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας αποτελεί κρίσιμο κομμάτι της εθνικής στρατηγικής, καθώς η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στον θαλάσσιο χώρο. Η μετάβαση σε βιώσιμες πρακτικές διαχείρισης της γεωργίας και των δασών, σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό των αρδευτικών δικτύων και την κατασκευή στρατηγικών υποδομών όπως οι λιμνοδεξαμενές, είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας και της κλιματικής αλλαγής. Η προώθηση της βιολογικής γεωργίας και η προστασία της βιοποικιλότητας ευθυγραμμίζουν την εθνική στρατηγική με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, διασφαλίζοντας την ανθεκτικότητα της Ένωσης απέναντι σε μελλοντικές κρίσεις.

Τέλος, η επιτυχία του εγχειρήματος βασίζεται στην αποτελεσματική ενσωμάτωση της έρευνας και της καινοτομίας στην καθημερινή αγροτική και δασική πρακτική. Η ορθολογική χρήση των πόρων και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος διαμορφώνουν ένα νέο παραγωγικό πρότυπο που δεν εξαντλείται στην απλή απορρόφηση κονδυλίων. Με αυτόν τον τρόπο, το ΠΔΠ 2028–2034 μετατρέπεται σε μηχανισμό για μια συνολική αναβάθμιση της ζωής

στην ελληνική περιφέρεια, όπου η οικονομική πρόοδος και η ανταγωνιστικότητα συμβαδίζουν με την περιβαλλοντική προστασία και την κοινωνική ευημερία για όλες τις επόμενες γενεές.

2.1.3.5. Θεσμική θωράκιση, κράτος δικαίου και πολιτισμός

Ο σεβασμός του κράτους δικαίου, η συμμόρφωση με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και η ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών συνιστούν οριζόντιες προϋποθέσεις και βασικές αρχές για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των παρεμβάσεων, επηρεάζοντας την πρόσβαση και την εκταμίευση των ευρωπαϊκών πόρων στο πλαίσιο του ΠΔΠ 2028–2034 (European Commission, 2025h).

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα καλείται να οικοδομήσει μια ανοιχτή, βασισμένη στα δικαιώματα και δημοκρατική κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς, υιοθετώντας μεταρρυθμίσεις που διασφαλίζουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία. Κεντρικό πυλώνα αυτής της στρατηγικής αποτελεί η ενίσχυση των συστημάτων δικαιοσύνης μέσω της πλήρους ψηφιακής μετάβασης (e-justice), η οποία επιταχύνει την απονομή δικαιοσύνης και ενισχύει την εμπιστοσύνη πολιτών και επενδυτών.

Παράλληλα, η θωράκιση του πλαισίου καταπολέμησης της διαφθοράς, με την υποχρεωτική χρήση εξελιγμένων εργαλείων όπως το σύστημα Arachne (European Commission, n.d.-d) για τον έλεγχο των δημόσιων συμβάσεων, διασφαλίζει ότι κάθε ευρώ των ευρωπαϊκών πόρων αξιοποιείται με απόλυτη ακεραιότητα, προστατεύοντας ταυτόχρονα τους μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος.

Η «δημοκρατική υγεία» της χώρας συνδέεται άρρηκτα με τον πλουραλισμό των μέσων ενημέρωσης και την ακεραιότητα της πληροφόρησης. Το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο υποστηρίζει δράσεις για την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και την εγκαθίδρυση αποτελεσματικών ελέγχων και ισορροπιών, προστατεύοντας τη δημόσια σφαίρα από την παραπληροφόρηση. Αυτή η θεσμική αναβάθμιση συμπληρώνεται από τη συνεχή προσπάθεια για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης, η οποία οφείλει να καταστεί πιο ευέλικτη και φιλική προς τον πολίτη μέσω της ψηφιοποίησης και της υιοθέτησης βέλτιστων ευρωπαϊκών πρακτικών. Η εφαρμογή του μηχανισμού αιρεσιμότητας εγγυάται ότι οι επενδύσεις θα συνοδεύονται πάντα από τις απαραίτητες θεσμικές εγγυήσεις που προάγουν την κοινωνική δικαιοσύνη.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στον ρόλο του πολιτι-

σμού ως μοχλού κοινωνικής ευημερίας και οικονομικής ανασυγκρότησης. Η Ελλάδα, αξιοποιώντας τους πόρους του νέου ΠΔΠ, επενδύει στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και στη στήριξη της σύγχρονης δημιουργίας, ενισχύοντας την πολιτιστική συνοχή και τη διεθνή προβολή της χώρας. Ο πολιτισμός δεν αντιμετωπίζεται μόνο ως κληρονομιά, αλλά ως δυναμικό στοιχείο που ενισχύει τη δημοκρατία και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, λειτουργώντας ως γέφυρα που συνδέει την οικονομική πρόοδο με τις ευρωπαϊκές αξίες. Μέσα από αυτή την ολοκληρωμένη προσέγγιση, η ποιότητα των θεσμών και η πολιτιστική ταυτότητα μετατρέπουν την Ελλάδα σε έναν αξιόπιστο πυλώνα σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο, όπου η ευημερία συμβαδίζει αδιάλειπτα με τη δημοκρατική νομιμότητα.

2.1.4. Στρατηγική διακυβέρνηση, μηχανισμοί εφαρμογής και κίνδυνοι

Η επιτυχής υλοποίηση του ΠΔΠ 2028–2034 στην Ελλάδα βασίζεται στη μετάβαση από το παραδοσιακό μοντέλο της απλής απορρόφησης κονδυλίων σε ένα σύστημα στρατηγικής διακυβέρνησης προσανατολισμένης στο αποτέλεσμα. Η νέα αρχιτεκτονική επιβάλλει τη χρήση του μοντέλου χρηματοδότησης βάσει επιδόσεων (performance-based funding), όπου η εκταμίευση των πόρων εξαρτάται άμεσα από την επίτευξη συγκεκριμένων οροσήμων και στόχων (Rubio & Alcidí, 2026).

Παράλληλα, η Ελλάδα καλείται να αποφύγει την «παγίδα των οροσήμων», καθώς οποιαδήποτε αστοχία σε ένα μεταρρυθμιστικό ορόσημο μπορεί να προκαλέσει «πάγωμα» των πόρων ολόκληρου του Ενιαίου Ταμείου, λόγω της πολυπλοκότητας στον ακριβή υπολογισμό των αξιών καταβολής (payout values) (Rubio & Alcidí, 2026).

Στο επίπεδο της διαχείρισης των πόρων, το ΠΔΠ 2028–2034 ενισχύει τη χρονική και επιχειρησιακή πίεση για αποτελεσματική απορρόφηση, μέσω μηχανισμών αποδέσμευσης ανεκτέλεστων δεσμεύσεων (decommitment), οι οποίοι καθιστούν κρίσιμη την έγκαιρη υλοποίηση των έργων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των φορέων υλοποίησης και η ενδυνάμωση της τεχνικής βοήθειας αποτελούν βασικά εργαλεία για τη βελτίωση της απορροφητικότητας και της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων (European Commission, 2025h).

Ωστόσο, η υλοποίηση αυτού του φιλόδοξου πλαισίου ενέχει συγκεκριμένους κινδύνους που απαιτούν προληπτική δράση και αυστηρή θεσμική θωράκιση. Κεντρική πρόκληση αποτελεί ο κίνδυνος υπερσυγκεντρωτισμού (Re-nationalisation), ο οποί-

ος απειλεί τις αρχές της επικουρικότητας και της εταιρικής σχέσης, καθώς η μεταφορά της ευθύνης προγραμματισμού στην κεντρική διοίκηση περιορίζει την περιφερειακή αυτονομία και την ικανότητα των περιφερειών να ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες (Bundesrat, 2025). Η μετάβαση σε εθνικά σχέδια ενίσχυσης της συνοχής ενδέχεται να μεταβάλει τη σχέση κέντρου–περιφέρειας, περιορίζοντας τον άμεσο ρόλο των περιφερειακών και τοπικών αρχών στον σχεδιασμό και την ιεράρχηση των παρεμβάσεων (Darvas et al., 2026).

Παράλληλα, η μετάβαση σε ενιαία εθνικά σχέδια αναμένεται να εκτοξεύσει τη γραφειοκρατία λόγω των εξαιρετικά σύνθετων διαδικασιών συντονισμού, ενώ η σύνδεση των κονδυλίων με δεσμευτικές μεταρρυθμίσεις και η συγχώνευση διακριτών ταμείων (όπως η Συνοχή και η Αγροτική Ανάπτυξη) ενδέχεται να αποδυναμώσουν την ορατότητα των πολιτικών και να προκαλέσουν πολυετείς καθυστερήσεις στην έναρξη και υλοποίηση των νέων προγραμμάτων (Bundesrat 2025).

Επιπλέον, υπό το πρίσμα ενός περιορισμένου προϋπολογισμού στο 1,26% του Εθνικού Εισοδήματος της ΕΕ-27, ελλοχεύει ο κίνδυνος του «ανταγωνισμού πωλώνων» (crowding out), όπου οι αυξημένες δαπάνες για την άμυνα και την ανταγωνιστικότητα ενδέχεται να εκτοπίσουν πόρους από την παραδοσιακή πολιτική συνοχής και τον αγροτικό τομέα (Rubio & Alcidi, 2026).

Για τη θωράκιση έναντι αυτών των κινδύνων, η Ελλάδα καθιερώνει ένα αυστηρό πλαίσιο ελέγχου και διαφάνειας. Η υποχρεωτική χρήση του συστήματος Arachne (European Commission, n.d.-d) καθίσταται κεντρικός πυλώνας για την πρόληψη της απάτης και της σύγκρουσης συμφερόντων, ενώ ο Μηχανισμός Αιρεσιμότητας συνδέει την εκταμίευση των ευρωπαϊκών πόρων με τον σεβασμό του κράτους δικαίου, επιτρέποντας τη λήψη μέτρων προστασίας του προϋπολογισμού της Ένωσης σε περιπτώσεις παραβιάσεων (European Parliament & Council of the European Union, 2020). Η ολιστική αυτή προσέγγιση στη διακυβέρνηση διασφαλίζει ότι το νέο ΠΔΠ θα λειτουργήσει ως σταθερός μοχλός ανάπτυξης, ελαχιστοποιώντας τις πιθανότητες δημοσιονομικών αποκλίσεων ή καθυστερήσεων από εξωτερικές ασύμμετρες απειλές.

2.1.5. Συμπεράσματα

Η ανάλυση του ΠΔΠ 2028–2034 καταδεικνύει ότι η ΕΕ εισέρχεται σε μια φάση δομικού μετασχηματισμού, όπου η δημοσιονομική πολιτική παύει να είναι ένα απλό εργαλείο κατανομής πόρων και μετατρέπεται σε όχημα στρατηγικής αυτονομίας και

ανθεκτικότητας. Για την Ελλάδα, το νέο αυτό πλαίσιο δεν αποτελεί απλώς μια ευκαιρία χρηματοδότησης, αλλά κρίσιμη ευκαιρία για την οριστική σύγκλιση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και την υπέρβαση των παθογενειών του παρελθόντος.

Το κυριότερο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η επιτυχία της χώρας θα κριθεί από τη μετάβαση από τη λογική της «απορρόφησης» στη λογική του «αποτελέσματος». Η πρόταση για το Ενιαίο Εθνικό Ταμείο Ανάπτυξης και Συνοχής αποτελεί τη θεσμική απάντηση στον ιστορικό κατακερματισμό των πόρων, επιτρέποντας μια ολιστική παρέμβαση σε κρίσιμους τομείς όπως η καθαρή βιομηχανία, η ψηφιακή δικαιοσύνη και η περιφερειακή ελκυστικότητα. Η διασύνδεση των πόρων με τις μεταρρυθμίσεις, αν και ενέχει κινδύνους σε επίπεδο διοικητικής ανταπόκρισης, προσφέρει το απαραίτητο πλαίσιο για τη θωράκιση του κράτους δικαίου και της διαφάνειας, παράγοντες που αποτελούν προϋπόθεση για τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα.

Η ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής στην Ελλάδα προϋποθέτει την αντιμετώπιση των έντονων διαρθρωτικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών και τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης. Η βιώσιμη αύξηση του βιοτικού επιπέδου δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στην αύξηση του ΑΕΠ, αλλά απαιτεί ενίσχυση των δεξιοτήτων, ποιοτικότερες θέσεις εργασίας και αυξημένες επενδύσεις σε υποδομές και ανθρώπινο κεφάλαιο. Η πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, παρά τις προκλήσεις που θέτει για τον αγροδιατροφικό και βιομηχανικό τομέα, προσφέρει τη μοναδική διέξοδο για τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής οικονομίας έντασης γνώσης.

Τέλος, η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο την καθιστά κρίσιμο δρώντα για την ασφάλεια και την ενεργειακή σταθερότητα της Ένωσης. Η αξιοποίηση των πόρων για υποδομές διττής χρήσης και αμυντική βιομηχανική βάση ενισχύει τον ρόλο της χώρας ως πυλώνα σταθερότητας. Σε τελική ανάλυση, το ΠΔΠ 2028–2034 απαιτεί μια Ελλάδα που δεν θα είναι παθητικός αποδέκτης πολιτικών, αλλά ενεργός διαμορφωτής της ευρωπαϊκής ατζέντας, ικανή να μετατρέψει τις προκλήσεις σε μόνιμο κεφάλαιο ευημερίας για τις επόμενες γενεές.

Βιβλιογραφία

Bundesrat. (2025). *Decision of the Bundesrat: Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing the European Fund for economic, social and territorial cohesion, agriculture and rural, fisheries and maritime, prosperity and security for the period 2028-2034* (Official Document 460/25).

- Cedefop. (2020). *Strengthening skills anticipation and matching in Greece: labour market diagnosis mechanism: a compass for skills policies and growth*. Publications Office of the European Union. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/941618>
- Darvas, Z., Lappe, M.-S., Sangers, B., & Zettelmeyer, J. (2026). *National plans, regional voices: Cohesion policy in the next European Union budget*. Bruegel. <https://www.bruegel.org/policy-brief/national-plans-regional-voices-cohesion-policy-next-european-union-budget>
- Draghi, M. (2024). *The future of European competitiveness: A competitiveness strategy for Europe*. European Commission. https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en
- European Commission. (2022). *Eighth report on economic, social and territorial cohesion*. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2022/eighth-report-on-economic-social-and-territorial-cohesion
- European Commission. (2025a). *Europe's budget – An ambitious budget for a stronger Europe 2028–2034*. <https://data.europa.eu/doi/10.2761/3758793>
- European Commission. (2025b). *Europe's budget – A new performance framework*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2761/9541406>
- European Commission. (2025c). *Europe's budget – Defence*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2761/5250765>
- European Commission. (2025d). *Europe's budget – Delivering on the clean transition*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2761/0837347>
- European Commission. (2025e). *Europe's budget – Member States allocation*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2761/5961524>
- European Commission. (2025f). *Europe's budget – National and regional partnership plans*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2761/9109969>
- European Commission. (2025g). *Europe's budget – Social and skills*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2761/6479427>
- European Commission. (2025h). *Proposal for a Regulation establishing the European Fund for economic, social and territorial cohesion, agriculture and rural, fisheries and maritime, prosperity and security* (COM(2025) 565 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0565&qid=1753801752960>
- European Commission. (n.d.-a). *CAP post-2027: Next EU budget*. European Commission – Agriculture and Rural Development. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-post-2027-next-eu-budget_en
- European Commission. (n.d.-b). *Dual-use technologies*. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation/dual-use-technologies_en
- European Commission. (n.d.-c). *Just Transition Mechanism*. https://commission.europa.eu/topics/regional-and-urban-policy/just-transition-mechanism_en
- European Commission. (n.d.-d). *What is ARACHNE?* https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/funding/european-social-fund-plus-esf/what-arachne_en
- European Council. (2024). *Strategic Agenda 2024-2029*. <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>
- European Parliament. (n.d.). *Fact Sheets on the European Union – Europe 2020*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/65/europe-2020/>
- European Parliament & Council of the European Union. (2020). *Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 of 16 December 2020 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R2092>
- Letta, E. (2024). *Much more than a market: Speed, security, solidarity*. Jacques Delors Institute. <https://institutdelors.eu/en/publications/much-more-than-a-market/>
- ManpowerGroup Greece. (2025, January 20). *Η έλλειψη ταλέντου συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα το 2025*. <https://blog.manpower.gr/nea/ellepsi-talentou-2025-ereuna>
- Rubio, E., & Alcidi, C. (2026). *Navigating the European Commission's MFF proposal for 2028–2034: Mapping risks and opportunities for cohesion policy and regional development*. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/CASP_STU\(2026\)776029](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/CASP_STU(2026)776029)
- ΕΛΙΑΜΕΠ. (2026). *Οι προβλέψεις του ΕΛΙΑΜΕΠ για το 2026* (Policy Paper No. 194/2026). <https://www.eliamep.gr/oi-provlepseis-tou-eliamep-gia-to-2026/>

3. Ανθρώπινοι πόροι και κοινωνικές πολιτικές

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 60, 2026, σσ. 45-53

3.1. Πρόσφατες εξελίξεις σε βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας

Ιωάννης Χολέζας

3.1.1. Εισαγωγή

Η ελληνική αγορά εργασίας συνέχισε να βελτιώνεται το 2025, με την απασχόληση να αυξάνεται και την ανεργία να υποχωρεί περαιτέρω. Η θετική αυτή εξέλιξη αντανακλάται τόσο στην ενίσχυση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό όσο και στη βελτίωση των περισσότερων βασικών δεικτών της αγοράς εργασίας.

Ωστόσο, πίσω από τη συνολικά ευνοϊκή εικόνα αναδεικνύονται σημαντικές προκλήσεις. Η πορεία της απασχόλησης διαφοροποιείται μεταξύ πληθυσμιακών ομάδων και κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, ενώ η εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα των προοπτικών απασχόλησης. Παράλληλα, η μείωση του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού και οι ενδείξεις ελλείψεων προσωπικού σε ορισμένους κλάδους αναδεικνύουν ζητήματα που συνδέονται με τη διαθεσιμότητα εργατικού δυναμικού και την αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Τα στοιχεία του πρώτου τετραμήνου του 2026 υποδηλώνουν συνέχιση της θετικής πορείας της αγοράς εργασίας, με περαιτέρω αύξηση της απασχόλησης και της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό. Ωστόσο, η παράλληλη αύξηση της ανεργίας σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους υποδεικνύει ότι οι εξελίξεις κατά το υπόλοιπο του έτους θα πρέπει να παρακολουθούνται με προσοχή.

3.1.2. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Απασχόληση

Η απασχόληση μειώθηκε το τελευταίο τρίμηνο του 2025, λόγω της εποχικής κάμψης της οικονομικής

δραστηριότητας, κατά 57,8/50,5 χιλ. άτομα ηλικίας 15-64/15+ ετών. Αντίθετα, σε ετήσια βάση, η απασχόληση συνέχισε την ανοδική της πορεία, καταγράφοντας αύξηση κατά 60,2/73,7 χιλ. άτομα 15-64/15+ ετών σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του 2024 (2024δ), όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.1.1. Ταχύτερα αυξήθηκε ο αριθμός των απασχολούμενων γυναικών, ήτοι δύο ή τρεις φορές περισσότερο από τους άνδρες απασχολούμενους, ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα επιλογής. Αυτό φαίνεται και αν υπολογίσει κανείς την εκατοστιαία μεταβολή σε ετήσια βάση, η οποία φτάνει το 2,8% για τις γυναίκες άνω των 15 ετών, αλλά περιορίζεται σε 0,7% για τους άνδρες 15-64 ετών. Ως αποτέλεσμα ο αριθμός των απασχολούμενων το 2025δ έφτασε τα 4,2 εκατ. ή 4,35 εκατ., αν ληφθούν υπόψη και οι απασχολούμενοι άνω των 64 ετών. Η πλειονότητα των απασχολούμενων συνεχίζει να είναι άνδρες, καθώς αποτελούν περίπου το 56% του συνόλου ανεξαρτήτως ηλικιακών περιορισμών.

Οι νέοι απασχολούμενοι ηλικίας 15-29 ετών έφτασαν τις 593,5 χιλ. το 2025δ (Πίνακας 3.1.1) και στην πλειονότητά τους ήταν άνδρες (55,1%). Σε ετήσια βάση, ο αριθμός των νέων απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 2,2%, ξεπερνώντας την αύξηση των απασχολούμενων άνω των 30 ετών (1,6%). Είναι ενδιαφέρον ότι η αύξηση προήλθε σχεδόν εξ ολοκλήρου από τους νέους άνδρες (4%), ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων νέων γυναικών παρέμεινε σχεδόν σταθερός. Το ποσοστό απασχόλησής τους είναι ιδιαίτερα χαμηλό, καθώς ένα μεγάλο μέρος τους σπουδάζει ακόμη ή έχει δυσκολίες να βρει απασχόληση, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Το 2025δ ξεπέρασε οριακά το 36%, με ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των νέων ανδρών έναντι των νέων γυναικών (39,1% έναντι 33,44%), αλλά συνέχισε να υπολείπεται σημαντικά έναντι των ατόμων άνω των 30 ετών (60,6% και 42,4% για άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα). Η αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων νέων ανδρών το τελευταίο έτος ώθησε το ποσοστό απασχόλησης προς τα πάνω κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1 Δεδομένα απασχόλησης 2025δ και ετήσιες μεταβολές

	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
Αριθμός απασχολουμένων			
15-64 (εκατ.)	4,20	2,36	1,84
15+ (εκατ.)	4,35	2,46	1,90
15-29 (εκατ.)	0,59	0,33	0,27
30+ (εκατ.)	3,8	2,1	1,6
Ετήσια μεταβολή αριθμού απασχολουμένων			
15-64 (χιλ.)	60,2	15,4	44,8
15+ (χιλ.)	73,7	22,9	50,8
15-29 (χιλ.)	12,9	12,7	0,2
30+ (χιλ.)	60,8	10,3	50,5
Ποσοστό απασχόλησης			
15-64 (%)	64,8	72,8	56,8
15+ (%)	48,4	56,4	40,8
15-29 (%)	36,3	39,1	33,4
30+ (%)	51,1	60,6	42,4
Ετήσια μεταβολή ποσοστού απασχόλησης			
15-64 (εκατ. μον.)	1,3	0,8	1,8
15+ (εκατ. μον.)	0,9	0,6	1,2
15-29 (εκατ. μον.)	0,9	1,7	0,0
30+ (εκατ. μον.)	0,9	0,3	1,4

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Απασχόληση: κλάδος οικονομικής δραστηριότητας

Η αύξηση της απασχόλησης σε ετήσια βάση δεν μοιράστηκε με όμοιο τρόπο μεταξύ των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, παρότι η πλειονότητα των κλάδων (13 από τους 21) κατέγραψαν αυξήσεις (Πίνακας 3.1.2). Η μεγαλύτερη ετήσια μείωση για ακόμη ένα τρίμηνο καταγράφηκε στον κλάδο *Γεωργία, δασοκομία και αλιεία*, στον οποίο χάθηκαν 77 χιλ. θέσεις απασχόλησης. Πολλές θέσεις χάθηκαν ακόμη στον κλάδο *Εκπαίδευση* (24,5 χιλ.), παρότι αφορά θέσεις πρωτίστως στον δημόσιο τομέα, ενώ ακολούθησε ο κλάδος *Μεταφορά και αποθήκευση* με απώλειες που έφτασαν τις 13,8 χιλ. θέσεις. Αντίθετα, ο κλάδος *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών* δημιούργησε τις περισσότερες νέες θέσεις σε σύγκριση με το 2024δ (57,2 χιλ.), συνεχίζοντας να αποτελεί την ατμομηχανή της απασχόλησης και το 2025. Ακολούθησαν οι κλάδοι *Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες* με 32,1 χιλ. νέες θέσεις και *Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία* με 21,3 χιλ. νέες θέσεις.

Αναλογικά με το μέγεθος κάθε κλάδου, όπως ορίζεται από τον αριθμό των απασχολουμένων, ο κλάδος *Ορυχεία και λατομεία* έχασε περίπου το ¼ των θέσεων εργασίας (όμως είναι μικρός κλάδος), ενώ μεγάλες απώλειες αναλογικά με το μέγεθός του είχε και ο κλάδος *Γεωργία, δασοκομία και αλιεία* με απώλειες σχεδόν 17%. Σε αντιδιαστολή, μεγάλες αναλογικά αυξήσεις κατέγραψαν πρωτίστως μικροί σε μέγεθος κλάδοι, όπως οι *Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων* και *Διαχείριση ακίνητης περιουσίας*. Ωστόσο, τα ευρήματα για αυτούς τους κλάδους πρέπει να ερμηνεύονται με προσοχή. Λόγω της μεγάλης διαφοράς στο μέγεθος, οι μεταβολές τον τελευταίο χρόνο δεν άλλαξαν ουσιαστικά τη θέση του κάθε κλάδου στην κατανομή των θέσεων απασχόλησης. Έτσι, με εξαίρεση τον πρωτογενή τομέα, όλοι οι υπόλοιποι κλάδοι εμφάνισαν μεταβολές των μεριδίων τους στο σύνολο της απασχόλησης που δεν ξεπέρασαν τη μία εκατοστιαία μονάδα. Ο κλάδος *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών* είναι η μοναδική εξαίρεση, καθώς αύξησε το μερίδιό του από 17% σε 18%.

Σε αυτό το πλαίσιο, αξίζει να παρατηρήσει κανείς

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.2 Απασχόληση κατά μονοψήφιο κλάδο, 2025δ

	2025δ (χιλ.)	Δ(ετήσια) (χιλ.)	Δ(ετήσια) (%)	2025δ Μερίδιο (%)
A. Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	377,5	-77,0	-16,9	8,7
B. Ορυχεία και λατομεία	5,3	-1,8	-25,4	0,1
Γ. Μεταποίηση	426,5	4,9	1,2	9,8
Δ. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	40,3	-1,6	-3,8	0,9
Ε. Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	38,4	-5,0	-11,5	0,9
ΣΤ. Κατασκευές	202,6	10,2	5,3	4,7
Ζ. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	785,9	57,2	7,8	18,1
Η. Μεταφορά και αποθήκευση	229,3	-13,8	-5,7	5,3
Θ. Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης	377,0	9,0	2,4	8,7
Ι. Ενημέρωση και επικοινωνία	115,0	5,0	4,5	2,6
Κ. Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	96,6	16,8	21,1	2,2
Λ. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	14,0	4,2	42,9	0,3
Μ. Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	326,2	32,1	10,9	7,5
Ν. Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	119,6	17,6	17,3	2,7
Ξ. Δημόσια διοίκηση και άμυνα. Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	366,8	14,3	4,1	8,4
Ο. Εκπαίδευση	315,6	-24,5	-7,2	7,3
Π. Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας	306,1	-4,6	-1,5	7,0
Ρ. Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	82,2	21,3	35,0	1,9
Σ. Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	87,0	-1,8	-2,0	2,0
Τ. Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών	31,5	6,8	27,5	0,7
Υ. Δραστηριότητες ετερόδοικων οργανισμών και φορέων	2,7	0,9	50,0	0,1

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

ότι από το 2014, οπότε ξεκίνησε η ανάκαμψη της απασχόλησης, έχουν δημιουργηθεί περισσότερες από 803 χιλ. νέες θέσεις απασχόλησης. Οι περισσότερες από αυτές εντοπίζονται στον κλάδο *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών* (133,5 χιλ.) και ακολουθεί ο κλάδος *Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες* (118,5 χιλ.), καθώς και ο κλάδος *Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης* (103,1 χιλ.). Σε αντιδιαστολή, οι απώλειες στον κλάδο *Γεωργία, δασοκομία και αλιεία* έφτασαν τις 80 χιλ., ενώ ακόμη 21,1 χιλ. θέσεις εργασίας χάθηκαν από τον κλάδο *Δρα-*

στηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών. Συνολικά, μόνο τέσσερις κλάδοι κατέγραψαν μείωση των απασχολούμενων την περίοδο 2014-2025.

Ανεργία

Το ποσοστό ανεργίας συνέχισε την καθοδική του πορεία το τελευταίο τρίμηνο του 2025 σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του 2024, παράλληλα με τη μείωση του αριθμού των ανέργων (Πίνακας 3.1.3)¹. Σε ετήσια βάση η μείωση έφτασε τις 1,2 εκατοστιαίες μονάδες, περίπου το ίδιο για άνδρες και γυναίκες. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε σε 8,4%

1. Σε τριμηνιαία βάση το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες, καθώς η οικονομική δραστηριότητα κατέγραψε την τυπική εποχική της πτώση, λόγω της έντονης εποχικότητας κάποιων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

για το σύνολο, περίπου 2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα για τους άνδρες και 2,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα για τις γυναίκες. Οι γυναίκες συνέχισαν να αποτελούν την πλειονότητα των ανέργων και το 2025δ (58,3%). Ως προς την ηλικία, η ανεργία είναι υψηλότερη μεταξύ των νέων 15-29 ετών, φτάνοντας το 15,8% το 2025δ, περίπου 9 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από εκείνη για τα άτομα 30+ ετών και 7,4 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από το γενικό ποσοστό ανεργίας. Επομένως, οι δυσκολίες ένταξης των νέων δεν έχουν τελειώσει, αν και έχουν μειωθεί σημαντικά σε σχέση με το παρελθόν. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 2013 σχεδόν οι μισοί νέοι 15-29 ετών ήταν άνεργοι, ενώ, ακόμη και τα χρόνια πριν την κρίση, οι νέοι αντιμετώπιζαν ποσοστό ανεργίας άνω του 16% (2008δ). Επομένως, ακόμη και αν δεν βρίσκεται στο επιθυμητό επίπεδο, η ανεργία των νέων έχει σημειώσει σημαντική μείωση.

Από την άλλη πλευρά, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε για τους αλλοδαπούς άνδρες σημαντικά, πέφτοντας για δεύτερη φορά κάτω από το αντίστοιχο ποσοστό των ημεδαπών από το 2020 (2025β και 2025δ). Η παρατήρηση είναι σημαντική και ενδέχεται να περιορίσει τις ελλείψεις στην αγορά εργασίας, καθώς χαμηλότερη ανεργία σημαίνει καλύτερες προοπτικές απασχόλησης και ισχυρότερο κίνητρο μεταναστεύσης. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται

η σημασία που έχουν και άλλες παράμετροι, όπως είναι οι δίκαιες αμοιβές, οι συνθήκες εργασίας, το είδος των διαθέσιμων θέσεων, αλλά και η γεωγραφική κατανομή τους. Αναφορικά με την έμφυλη διάσταση, οι αλλοδαπές γυναίκες αντιμετωπίζουν ακόμη υψηλότερο ποσοστό ανεργίας από τους αλλοδαπούς άνδρες, αλλά και τις ημεδαπές γυναίκες, αν και τον τελευταίο χρόνο η μείωση της ανεργίας ήταν μεγαλύτερη και από τις δύο αυτές ομάδες. Αντίθετα, οι αλλοδαποί άνδρες έχουν καλύτερες προοπτικές απασχόλησης από τους ημεδαπούς.

Η εκπαίδευση έχει επίσης μεγάλη σημασία στη διαμόρφωση των προοπτικών απασχόλησης και αυτό δεν άλλαξε το τελευταίο τρίμηνο του 2025. Όσο πιο πολλά χρόνια εκπαίδευσης έχει κάποιος, *ceteris paribus* τόσο λιγότερη ανεργία αντιμετωπίζει (Πίνακας 3.1.3). Έτσι, το 2025δ οι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή/και διδακτορικού τίτλου είχαν ποσοστό ανεργίας 4,7%, ενώ οι απόφοιτοι δημοτικού ή με λιγότερα έτη εκπαίδευσης αντιμετώπιζαν ποσοστό ανεργίας άνω του 11%. Οι περισσότερες εκπαιδευτικές ομάδες είδαν το ποσοστό ανεργίας τους να μειώνεται σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του 2024. Εξαίρεση αποτέλεσαν οι απόφοιτοι πανεπιστημίου, μεταξύ των οποίων η ανεργία αυξήθηκε κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες, αν και παρέμεινε το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό. Επίσης, προκειμένου να

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.3 Ποσοστό ανεργίας για επιλεγμένες πληθυσμιακές ομάδες

	2025δ	Δ(ετήσια) (εκατ. μον.)	2025δ Μερίδιο (%)
Όλοι (15-64)	8,4	-1,2	100,0
Άνδρες (15-64)	6,4	-1,2	41,7
Γυναίκες (15-64)	10,9	-1,3	58,3
Νέοι 15-29	15,8	-3,5	28,8
Άτομα 30+	7,0	-0,7	71,2
Ημεδαποί	8,3	-1,4	98,1
Άνδρες	6,3	-1,4	98,3
Γυναίκες	10,8	-1,4	98,0
Αλλοδαποί	7,6	-7,2	1,9
Άνδρες	4,9	-5,3	1,7
Γυναίκες	11,3	-9,7	2,0
Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακός τίτλος	4,7	-0,3	8,0
Πτυχίο Ανωτάτων Σχολών	7,7	1,3	20,1
Πτυχίο Ανώτ. Τεχν. Επαγγ. Εκπαίδευσης	8,6	-2,1	18,3
Απολυτήριο Λυκείου	8,5	-2,3	38,6
Απολυτήριο Γυμνασίου	9,4	-1,6	8,3
Δημοτικό ή λιγότερο	11,2	0,1	6,7

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

σχεδιαστούν αποτελεσματικές πολιτικές αντιμετώπισης της ανεργίας, απαιτείται να γνωρίζει κανείς σε ποιους άνεργους απευθύνεται. Με βάση το εκπαιδευτικό επίπεδο, οι περισσότεροι άνεργοι (περίπου 40%) είναι απόφοιτοι λυκείου και ακολουθούν οι απόφοιτοι πανεπιστημίου και οι πτυχιούχοι ανώτατης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (περίπου ένας στους πέντε, αντίστοιχα).

3.1.3. Μισθωτή απασχόληση

Τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα για τις ροές μισθωτής απασχόλησης αφορούν το πρώτο τετράμηνο του 2026. Το Διάγραμμα 3.1.1 συγκεντρώνει τα δεδομένα και παρουσιάζει τη συνολική μεταβολή στους μισθωτούς το πρώτο τετράμηνο. Οι ροές ακολούθησαν την αναμενόμενη πορεία, δηλαδή διατήρησαν το ίδιο πρόσημο και τους τέσσερις πρώτους μήνες του έτους σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη. Έτσι, ο Ιανουάριος κατέγραψε μείωση των μισθωτών, κοντά στον μέσο όρο της περιόδου 2013-2024 και λίγο μεγαλύτερη από το 2025 (περίπου 3,3 χιλ.), ενώ οι υπόλοιποι μήνες αυξήσεις. Τον Φεβρουάριο η αύξηση ήταν μικρότερη από τον μέσο όρο της περιόδου 2013-2024 και αρκετά μικρότερη από τον αντίστοιχο μήνα του 2025 (6,7 χιλ.), αλλά τους επόμενους δύο μήνες, το θετικό ισοζύγιο ξεπέρασε τόσο τον μέσο όρο όσο και τις επιδόσεις του 2025 (περίπου 11,5 χιλ. κάθε μήνα). Τυπικά, η αύξηση των μισθωτών ενισχύεται όσο

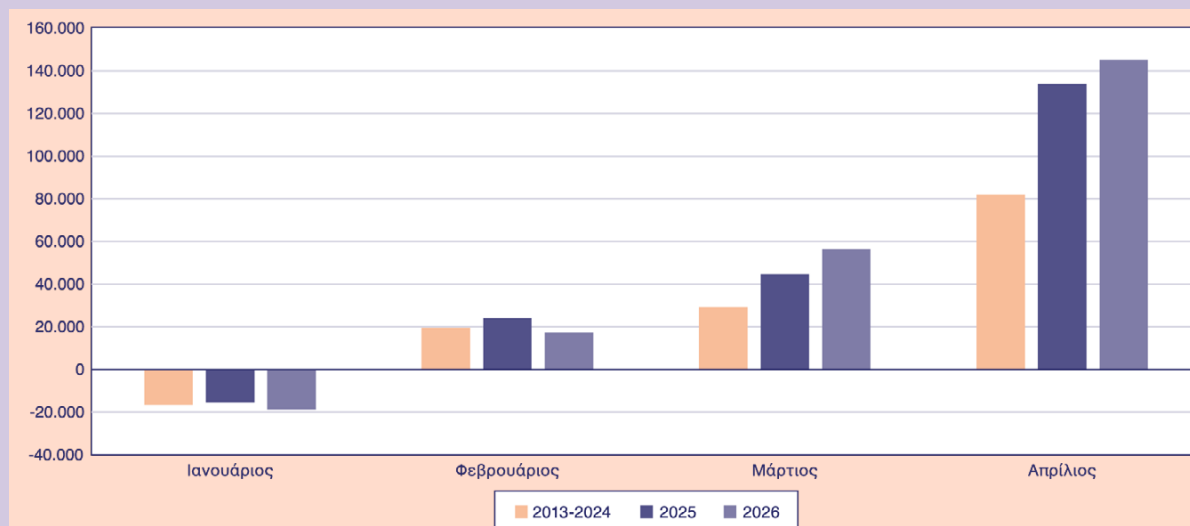
πλησιάζει το καλοκαίρι και οι ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό ακολουθούν την άνοδο της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι προσλήψεις ήταν λιγότερες κατά 18,4 χιλ. το πρώτο τετράμηνο του 2026, όμως το ισοζύγιο παρέμεινε θετικό λόγω επίσης λιγότερων απολύσεων. Η σύνθεση των προσλήψεων ως προς το είδος απασχόλησης παρέμεινε ίδια: περίπου το 58% των προσλήψεων αφορούσαν προσλήψεις πλήρους απασχόλησης, το 33% προσλήψεις μερικής απασχόλησης και το υπόλοιπο σχεδόν 9% προσλήψεις σε θέσεις εκ περιτροπής απασχόλησης. Όπως και τα προηγούμενα έτη, ο Απρίλιος ήταν ο μήνας με το υψηλότερο ποσοστό προσλήψεων πλήρους απασχόλησης που άγγιξε το 63% το 2026. Εκτός από τις νέες προσλήψεις, καταγράφηκαν μετατροπές συμβάσεων, 15,7 χιλ. στο σύνολο, αριθμός αυξημένος σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη. Το θετικό στοιχείο είναι ότι μειώθηκε και άλλο το μερίδιο των μετατροπών σε συμβάσεις εκ περιτροπής απασχόλησης χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του εργαζόμενου σε μόλις 0,7%, ενώ αυξήθηκαν σε σχεδόν 27% οι μετατροπές συμβάσεων σε εκ περιτροπής με τη σύμφωνη γνώμη του εργαζόμενου.

Αναφορικά με τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας που υπογράφηκαν το πρώτο τετράμηνο, αυτές έφτασαν τις 86, μία λιγότερη σε σύγκριση με το 2024 και 14 περισσότερες σε σύγκριση με το 2025 (Πίνακας 3.1.4). Από αυτές, περίπου μία στις τρεις

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1.1

Καθαρές ροές μισθωτής απασχόλησης

Πηγή: Εκθέσεις Πληροφοριακού Συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.4 Επιχειρησιακές Συμβάσεις (ΕΣ) με και χωρίς αύξηση μισθού

	ΕΣ με Δ(μισθού)	Αριθμός απασχολούμενων	Σύνολο ΕΣ	Αύξηση μισθού (%)	ΕΣ με Δ(μισθού)/ΕΣ χωρίς Δ(μισθού) (%)
2024	31	20.473	87	17,3	35,6
2025	32	19.456	72	19,6	44,4
2026	32	18.659	86	23,9	37,2

Πηγή: Εκθέσεις Πληροφοριακού Συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

συλλογικές συμβάσεις (37,2%) προέβλεπαν μισθολογική αύξηση, ποσοστό χαμηλότερο σε σύγκριση με το 2025 (44,4%), αλλά λίγο υψηλότερο σε σύγκριση με το 2024 (35,6%). Θετική εξέλιξη ήταν ότι οι μισθολογικές αυξήσεις που δόθηκαν ήταν λίγο υψηλότερες σε σύγκριση με τα δύο προηγούμενα δύο έτη και φαίνεται να ακολουθούν ανοδική πορεία. Αντίθετα, ο αριθμός των εργαζομένων που αφορούσαν οι συλλογικές συμβάσεις ήταν μικρότερος το 2026, ενώ παράλληλα ακολουθεί πτωτική πορεία.

3.1.4. Οι αλλοδαποί στην αγορά εργασίας

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζεται εν συντομία η εξέλιξη των αλλοδαπών² στη χώρα μας τον τελευταίο χρόνο με τη βοήθεια του Πίνακα 3.1.5. Η σημασία των αλλοδαπών ήταν κάποτε μεγάλη και, συγκεκριμένα, για περίπου δύο δεκαετίες ως την οικονομική κρίση. Αρκεί να σημειωθεί ότι το 2008, λίγο πριν ξεσπάσει η οικονομική κρίση, οι αλλοδαποί αποτελούσαν το 6% του πληθυσμού και το 8,2% του εργατικού δυναμικού και των απασχολούμενων. Ως το 2025 τα μερίδια αυτά είχαν συρρικνωθεί σε 2,2%, 2,9% και 2,8% αντίστοιχα, ενώ ο αριθμός των αλλοδαπών στη χώρα έχει μειωθεί περισσότερο από 65%.

Ειδικότερα, το τελευταίο έτος φαίνεται ότι έφυγαν οι μισοί αλλοδαποί, με τη μείωση να πλησιάζει τις 133 χιλ. άτομα. Η μείωση ήταν εντονότερη στην περίπτωση των γυναικών, ο αριθμός των οποίων μειώθηκε κατά περίπου 55%, ενώ και οι άνδρες παρουσίασαν μείωση, αλλά μικρότερη (46,5%). Αντίθετα, οι ημεδαποί άνδρες αυξήθηκαν (1,2%), αλλά πιο αργά από τις γυναίκες (1,7%). Τα οφέλη από την αύξηση του πληθυσμού των ημεδαπών δεν ήταν αρκετά για να αντισταθμίσουν τις απώλειες των αλλοδαπών, οπότε ο συνολικός πληθυσμός μειώθηκε τον τελευταίο χρόνο κατά 12,7 χιλ. άτομα.

Αντίστοιχα, το εργατικό δυναμικό, μέγεθος που έχει σημασία λόγω των ελλείψεων που καταγράφονται στην αγορά εργασίας και της δημογραφικής συρρίκνωσης, κατέγραψε αύξηση κατά 19,5 χιλ. άτομα. Με δεδομένη τη συρρίκνωση του πληθυσμού, η αύξηση του εργατικού δυναμικού μπορεί να ερμηνευτεί μόνο από τη διεύρυνση των ατόμων που συμμετέχουν στην αγορά εργασίας, δηλαδή από την αύξηση του ποσοστού συμμετοχής. Και σε αυτή την περίπτωση, οι αλλοδαποί εμφάνισαν μείωση και οι ημεδαποί αύξηση τον τελευταίο χρόνο. Απλώς, εδώ, η αύξηση των ημεδαπών αντιστάθμισε τη μείωση των αλλοδαπών, με αποτέλεσμα καθαρή αύξηση. Το εργατικό δυναμικό των αλλοδαπών υποχώρησε σε 97,5 χιλ. άτομα, εκ των οποίων το 58% είναι άνδρες. Επίσης, σε αντίθεση με τις πληθυσμιακές μεταβολές, η μείωση που καταγράφηκε ήταν αντίστοιχη για αλλοδαπούς άνδρες και αλλοδαπές γυναίκες (10 χιλ. η διαφορά υπέρ των ανδρών), ενώ οι ημεδαπές αυξήθηκαν με υπερδιπλάσιο ρυθμό από τους ημεδαπούς άνδρες, σημειώνοντας αύξηση άνω των 60 χιλ. σε ένα έτος. Αυτό ενδεχομένως σημαίνει ότι διαχρονικά αυξάνεται η πίεση να συμμετέχουν οι ημεδαπές στο εργατικό δυναμικό.

Η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό δεν σημαίνει απαραίτητα και απασχόληση. Τυπικά, οι αλλοδαποί έρχονται στη χώρα να εργαστούν, επομένως αναμένουμε να έχουν υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής. Μια ματιά στα δεδομένα αποκαλύπτει ότι αυτό πράγματι ισχύει, τόσο για τους άνδρες, όσο και για τις γυναίκες. Το τελευταίο τρίμηνο του 2025 οι αλλοδαποί άνδρες άνω των 15 ετών συμμετείχαν στο εργατικό δυναμικό σε ποσοστό άνω του 88%, ενώ η συμμετοχή των ημεδαπών πλησίασε το 60%. Περίπου το ίδιο ποσοστό συμμετοχής με τους ημεδαπούς άνδρες είχαν και οι αλλοδαπές γυναίκες, ενώ για τις ημεδαπές το ποσοστό συμμετοχής ήταν χαμηλότερο και δεν ξεπέρασε το 46%³.

2. Ως αλλοδαποί ορίζονται αυτοί που δεν έχουν ελληνική υπηκοότητα. Αυτό σημαίνει ότι στους ημεδαπούς μπορεί να περιλαμβάνονται και αλλοδαποί που, όμως, έχουν ελληνική υπηκοότητα.

3. Σημειώνεται ότι, σε σύγκριση με το 2008, το ποσοστό συμμετοχής των ημεδαπών γυναικών έχει αυξηθεί κατά περίπου 4 εκατοστιαίες μονάδες.

Μεγάλες διαφορές μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών καταγράφονται και στο ποσοστό απασχόλησης, δηλαδή στο μερίδιο του πληθυσμού που απασχολείται. Το 2025δ οι ημεδαποί απασχολούνταν σε ποσοστό 56%, ενώ οι αλλοδαποί άνδρες σε ποσοστό σχεδόν 84%. Η διαφορά είναι πολύ μεγάλη πλησιάζοντας

τις 30 εκατοστιαίες μονάδες και αντανakλά θεμελιώδεις διαφορές ως προς τη σημασία που αποδίδουν στην απασχόληση οι δύο ομάδες, αλλά και στις συνθήκες διαβίωσης⁴. Αντίστοιχα, το ποσοστό απασχόλησης για τις αλλοδαπές γυναίκες άγγιξε το 53%, ενώ των ημεδαπών γυναικών περιορίστηκε σε 40,6%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.5 Σύνθεση πληθυσμού, εργατικού δυναμικού και απασχολούμενων

	Πληθυσμός			
	2025δ (χιλ.)	2025δ (%)	2024δ-2025δ (χιλ.)	2024δ-2025δ (%)
Σύνολο	8.997,9	100,0	-12,7	-0,1
Ημεδαποί	8.865,1	98,5	127,8	1,5
Αλλοδαποί	132,8	1,5	-140,5	-51,4
Άνδρες	4.350,8	48,4	-4,4	-0,1
Ημεδαποί	4.286,5	98,5	51,5	1,2
Αλλοδαποί	64,3	1,5	-55,9	-46,5
Γυναίκες	4.647,1	51,6	-8,3	-0,2
Ημεδαπές	4.578,7	98,5	76,4	1,7
Αλλοδαπές	68,5	1,5	-84,6	-55,3
	Εργατικό δυναμικό			
	2025δ (χιλ.)	2025δ (%)	2024δ-2025δ (χιλ.)	2024δ-2025δ (%)
Σύνολο	4.747,3	100,0	19,5	0,4
Ημεδαποί	4.649,8	97,9	93,9	2,1
Αλλοδαποί	97,5	2,1	-74,4	-43,3
Άνδρες	2.620,4	55,2	-8,4	-0,3
Ημεδαποί	2.563,7	97,8	33,6	1,3
Αλλοδαποί	56,7	2,2	-42,1	-42,6
Γυναίκες	2.126,9	44,8	27,9	1,3
Ημεδαπές	2.086,1	98,1	60,3	3,0
Αλλοδαπές	40,8	1,9	-32,3	-44,2
	Απασχολούμενοι			
	2025δ (χιλ.)	2025δ (%)	2024δ-2025δ (χιλ.)	2024δ-2025δ (%)
Σύνολο	4.352,4	100,0	73,7	1,7
Ημεδαποί	4.262,3	97,9	126,6	3,1
Αλλοδαποί	90,0	2,1	-53,0	-37,1
Άνδρες	2.455,8	56,4	22,9	0,9
Ημεδαποί	2.401,9	97,8	58,5	2,5
Αλλοδαποί	53,9	2,2	-35,6	-39,8
Γυναίκες	1.896,6	43,6	50,8	2,8
Ημεδαπές	1.860,4	98,1	68,1	3,8
Αλλοδαπές	36,2	1,9	-17,4	-32,5

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

4. Οι ημεδαποί πιθανόν έχουν εναλλακτικές πηγές εισοδήματος πέραν της εργασίας, αλλά και κοινωνικά δίκτυα στήριξης, ενώ πολλοί έχουν επωφεληθεί από ευνοϊκές διατάξεις πρόωρης συνταξιοδότησης στο παρελθόν.

Στο τρίτο μέρος του πίνακα παρουσιάζονται οι εξελίξεις στην απασχόληση, διακρίνοντας σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς. Η αύξηση που καταγράφηκε το τελευταίο έτος οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των ημεδαπών απασχολούμενων, οι οποίοι αυξήθηκαν κατά 126,6 χιλ., ενώ αντίθετα οι αλλοδαποί απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 53 χιλ. Ενώ η αναλογική αύξηση είναι οριακά μεγαλύτερη του 3% για τους ημεδαπούς, η μείωση για τους αλλοδαπούς ξεπέρασε το 37%. Το μεγαλύτερο τμήμα της αύξησης του αριθμού των ημεδαπών απασχολούμενων προήλθε από τις γυναίκες (περίπου 10 χιλ. περισσότερες θέσεις), ενώ η μείωση των αλλοδαπών προκλήθηκε πρωτίστως από τους άνδρες, όπου η μείωση των απασχολούμενων ήταν διπλάσια έναντι των γυναικών.

Τέλος, όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, οι διαφορές στην ανεργία μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών είναι πολύ περιορισμένες. Ωστόσο, τον τελευταίο χρόνο καταγράφηκε πολύ μεγαλύτερη μείωση των ανεργων αλλοδαπών. Αυτό ενδεχομένως οφείλεται στην έξοδό τους από τη χώρα, όπως δείχνουν οι κινήσεις τόσο του πληθυσμού, όσο και του εργατικού δυναμικού. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι το μερίδιο των αλλοδαπών στους ανέργους στο τέλος του 2025 ήταν μικρότερο από το μερίδιό τους στο εργατικό δυναμικό (1,9% έναντι 2,1%), στοιχείο που δείχνει ότι οι αλλοδαποί έχουν ελαφρώς καλύτερες προοπτικές στην αγορά εργασίας από τους ημεδαπούς.

3.1.5. Μηνιαία δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού

Η εικόνα της αγοράς εργασίας σήμερα προσεγγίζεται αξιοποιώντας τα μηνιαία δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, τα οποία, όμως, παρέχουν μόνο συγκεντρωτικά δεδομένα. Συνοπτικά, τα μηνιαία δεδομένα δείχνουν μάλλον μικτές εξελίξεις στην αγορά εργασίας το πρώτο τετράμηνο του 2026, καθώς, από τη μία πλευρά, αυξήθηκε τόσο το ποσοστό απασχόλησης, όσο και η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό. Από την άλλη πλευρά, όμως, η ανοδική τροχιά του ποσοστού ανεργίας απαιτεί εγρήγορση.

Ειδικότερα, οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν το πρώτο τετράμηνο του 2026 σε σύγκριση με τους αντίστοιχους μήνες του 2025 κατά περίπου 38 χιλ. άτομα (μ.ο.). Η αύξηση αυτή πλησίασε τις 83 χιλ. τον Ιανουάριο, αλλά περιορίστηκε σε περίπου 44,1 χιλ. τον Φεβρουάριο και 27,7 χιλ. τον Μάρτιο. Τον Απρίλιο οι απασχολούμενοι σημείωσαν μικρή μείωση (3,6

χιλ.) σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2025. Το αποτέλεσμα ήταν αύξηση του μέσου ποσοστού απασχόλησης των ατόμων 15-74 ετών το πρώτο τετράμηνο σε 56,1%, από περίπου 55,4% την ίδια περίοδο του 2025. Αντίστοιχα, το εργατικό δυναμικό αυξήθηκε σε ετήσια βάση, κατά 49,7 χιλ. τον Ιανουάριο, 84,2 χιλ. τον Φεβρουάριο, 88,1 χιλ. τον Μάρτιο και 23 χιλ. τον Απρίλιο, οπότε έφτασε τα 4,77 εκατ. άτομα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του μέσου ποσοστού συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό των ατόμων 15-74 ετών σε 62,1% το πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους, περίπου μία εκατοστιαία μονάδα υψηλότερα σε σύγκριση με ένα έτος πριν.

Αντίθετα, ο αριθμός των ανέργων αυξήθηκε το πρώτο τετράμηνο, καθώς κατά μέσο όρο υπήρχαν 23,5 χιλ. περισσότεροι άνεργοι έναντι της ίδιας περιόδου το 2025. Παρά τη μείωση που καταγράφηκε τον Ιανουάριο (33,3 χιλ.), τους επόμενους τρεις μήνες καταγράφηκαν αυξήσεις: τον Φεβρουάριο η αύξηση έφτασε τις 40,1 χιλ., τον Μάρτιο τις 60,4 χιλ. και τον Απρίλιο περιορίστηκε σε 26,6 χιλ., πάντοτε σε σύγκριση με τους αντίστοιχους μήνες του 2025. Το ποσοστό ανεργίας ακολούθησε την εξέλιξη του αριθμού των ανέργων, καθώς οι μεταβολές στο εργατικό δυναμικό ήταν περιορισμένες. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 9% τον Ιανουάριο, -0,8 εκατοστιαίες μονάδες (ε.μ.) σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2025, αλλά αυξήθηκε σε 9,8% τον Φεβρουάριο (+0,6 ε.μ.), 10,4% τον Μάρτιο (+1,1 ε.μ.) και 9,5% τον Απρίλιο (+0,5 ε.μ.). Μείωση τον Απρίλιο παρατηρήθηκε και το 2025 και συνδέεται με την εποχικότητα. Το σημαντικό σημείο, όμως, είναι ότι το ποσοστό ανεργίας το 2026 ήταν σταθερά πάνω από το αντίστοιχο του 2025 το πρώτο τετράμηνο (+0,4 ε.μ.) και αυτό χρειάζεται προσοχή.

3.1.6. Κενές θέσεις εργασίας

Η ΕΛΣΤΑΤ υπολογίζει ότι το τελευταίο τρίμηνο του 2025 οι κενές θέσεις εργασίας στην ελληνική αγορά ξεπέρασαν τις 31 χιλ. Οι περισσότερες κενές θέσεις εντοπίστηκαν στην *Εκπαίδευση* (6,87 χιλ. ή 22,1%⁵ του συνόλου), και ακολούθησαν ο κλάδος *Δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα* (12,4 χιλ. ή 12,4%), η *Μεταποίηση* (3,47 χιλ. ή 11,2%), καθώς και ο κλάδος *Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών* (3,31 χιλ. ή 10,7%). Η μειωμένη οικονομική δραστηριότητα του τελευταίου τριμήνου είχε ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του αριθμού των κενών θέσεων

5. Ο δείκτης των κενών θέσεων υπολογίζεται ως ο λόγος κενές θέσεις προς σύνολο απασχολούμενων σε έναν κλάδο και, αντίστοιχα, για το σύνολο της οικονομίας ή ομάδα κλάδων.

σε τριμηνιαία βάση κατά 14,6 χιλ. Ωστόσο, αύξηση του αριθμού των κενών θέσεων καταγράφηκε σε ετήσια βάση (2024δ-2025δ) κατά περίπου 2,7 χιλ. Η παρατήρηση ίσως είναι σημαντική, διότι μπορεί να σηματοδοτεί αντιστροφή της πτωτικής τάσης σε ετήσια βάση που καταγράφηκε τα προηγούμενα τρία τρίμηνα του 2025 και το τελευταίο του 2024.

Η λεπτομερέστερη εικόνα με τα δεδομένα από την Eurostat επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ της ΕΕ27 και της Ελλάδας. Σε σύγκριση με την εικόνα στο τέλος του 2024, το τελευταίο τρίμηνο του 2025 δεν είχαν αλλάξει πολλά πράγματα. Σε επίπεδο επιχειρηματικής οικονομίας η ελληνική αγορά εργασίας εμφάνιζε την ίδια απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ27, ίση με μία εκατοστιαία μονάδα (1,1% έναντι 2,1% στην ΕΕ27), καθώς η ετήσια μείωση που καταγράφηκε ήταν αντίστοιχη. Σε έξι κλάδους οι διαφορές διευρύνθηκαν, αλλά μόνο σε τέσσερις εξ αυτών οι μεταβολές ήταν ουσιαστικές. Στον κλάδο *Μεταφορά και αποθήκευση*, για παράδειγμα, η διαφορά άλλαξε πρόσημο και η ελληνική αγορά εμφάνισε λιγότερες κενές θέσεις από την ΕΕ27 (1,4% έναντι 2%) το 2025δ, ενώ το ίδιο συνέβη στον κλάδο *Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες* (1,6% έναντι 2,1% στην ΕΕ27). Από την άλλη πλευρά, στον κλάδο *Διοικητικές και υποστη-*

ρικτικές δραστηριότητες η ήδη ευνοϊκή διαφορά διευρύνθηκε προς όφελος της ελληνικής αγοράς εργασίας, καθώς το τελευταίο έτος οι κενές θέσεις περιορίστηκαν σημαντικά (από 3,2% σε 0,9% το 2025δ) και ταχύτερα σε σύγκριση με την ΕΕ27. Η διαφορά στον κλάδο *Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης* διευρύνθηκε μεν, αλλά με πιο αργό ρυθμό (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες) τον τελευταίο χρόνο.

Τέλος, με εξαίρεση τον κλάδο *Παροχή νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης*, όπου καταγράφηκε απόκλιση τριών εκατοστιαίων μονάδων σε βάρος της Ελλάδας (4,4% κενές θέσεις το 2025δ, όμοια με το 2024δ), στους υπόλοιπους κλάδους η χώρα μας δεν τα πηγαίνει άσχημα με βάση τα επίσημα δεδομένα, καθώς έχει λιγότερες αναλογικά κενές θέσεις σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ27. Η διαφορά είναι διευρυμένη το 2025δ υπέρ της Ελλάδας στον κλάδο *Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες* (2,3 εκατοστιαίες μονάδες), στον κλάδο *Ενημέρωση και επικοινωνία* (1,8 εκατοστιαίες μονάδες), αλλά και στους κλάδους *Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης* και *Διαχείριση ακίνητης περιουσίας* (1,7 εκατοστιαίες μονάδες και στους δύο).

3.2. Υποκειμενική και αντικειμενική φτώχεια στην Ελλάδα: Τάσεις και το προφίλ της οικονομικής ευαλωτότητας

Αθηνά Ραυτοπούλου

3.2.1. Εισαγωγή

Οι δείκτες φτώχειας που βασίζονται στο εισόδημα παραμένουν βασικοί στην παρακολούθηση της κοινωνικής πολιτικής στην Ευρώπη. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (At-Risk-of-Poverty, AROP) —το οποίο ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα χαμηλότερο από το όριο της φτώχειας— χρησιμοποιείται ευρέως για διακρατικές συγκρίσεις και για την αξιολόγηση πολιτικών. Ωστόσο, η εισοδηματική φτώχεια αποτυπώνει μόνο μία διάσταση της ευαλωτότητας. Τα άτομα ενδέχεται να βιώνουν ανασφάλεια, υλική στέρηση και κοινωνικό αποκλεισμό ακόμη και όταν το εισόδημά τους τα κατατάσσει πάνω από το όριο της φτώχειας.

Στο πλαίσιο αυτό, ένα χρήσιμο συμπληρωματικό μέτρο στους τυπικούς δείκτες που βασίζονται στο εισόδημα παρέχεται από άμεσες μετρήσεις της υποκειμενικής φτώχειας, οι οποίες αποτυπώνουν τον αυτοπροσδιορισμό των ατόμων ως φτωχών ανεξάρτητα από εισοδηματικά κατώφλια. Η ενσωμάτωση δεικτών υποκειμενικής φτώχειας καθιστά δυνατή την πληρέστερη αποτύπωση διαστάσεων της ευαλωτότητας, της αντιλαμβανόμενης στέρησης και της επίμονης οικονομικής ανασφάλειας, οι οποίες δεν αντανακλώνται πλήρως από τις αποκλειστικά εισοδηματικές μετρήσεις. Η αξία της ενσωμάτωσης αυτού του δείκτη αναδεικνύεται από τη σημαντική ασυμφωνία μεταξύ των υποκειμενικών αξιολογήσεων και των αντικειμενικών στατιστικών φτώχειας. Ενδεικτικά, αξιοποιώντας δεδομένα από αντιπροσωπευτική έρευνα του γαλλικού πληθυσμού για την περίοδο 2015–2018, οι Dunoux και Paruchon (2019) δείχνουν ότι το 58% των ατόμων που αυτοπροσδιορίζονται ως φτωχοί δεν κατατάσσονται αντίστοιχα σύμφωνα με το εισοδηματικό όριο του 60% της διάμεσης τιμής.

Οι δείκτες υποκειμενικής φτώχειας στηρίζονται σε ερωτήματα που καλούν τα άτομα να αξιολογήσουν κατά πόσο το συνολικό μηνιαίο εισόδημα του νοικοκυριού επαρκεί για την αντιμετώπιση των συνήθων αναγκών του. Σε αντίθεση με τους δείκτες που βασίζονται στο εισόδημα, οι υποκειμενικοί δείκτες ενσωματώνουν προσδοκίες, ανάγκες, και την αντιλαμβανόμενη οικονομική σταθερότητα. Οι Dunoux και Paruchon (2019) προτείνουν την ερμηνεία της υποκειμενικής φτώχειας ως αντίληψη διαρκούς κοινωνικής ανασφάλειας, και όχι ως αποτέλεσμα λανθασμένης δήλωσης ή απαισιοδοξίας. Σύμφωνα με την ανάλυσή τους, η υποκειμενική φτώχεια συσχετίζεται ισχυρά με την υλική στέρηση και την έκθεση σε κοινωνικούς κινδύνους¹, ακόμη και αφού λάβουν υπόψη το εισόδημα. Η προσέγγιση αυτή ευθυγραμμίζεται με παλαιότερη βιβλιογραφία που δίνει έμφαση στην πολυδιάστατη φτώχεια και την ευαλωτότητα, όπου η ανασφάλεια και η αστάθεια κατέχουν κεντρικό ρόλο (Alkire & Foster, 2011· Whelan et al., 2014). Παράλληλα, οι Želinský et al. (2022) καταγράφουν αποκλίνουσες τάσεις μεταξύ υποκειμενικής και αντικειμενικής εισοδηματικής φτώχειας στις χώρες της ΕΕ και αναδεικνύουν τη σημασία των υποκειμενικών δεικτών ως συμπληρωματικών προς τους παραδοσιακούς αντικειμενικούς δείκτες φτώχειας. Δείχνουν ότι η υποκειμενική φτώχεια αντιδρά εντονότερα στις οικονομικές συνθήκες, υποδηλώνοντας ότι αποτυπώνει διαστάσεις κινδύνου και αβεβαιότητας που υπερβαίνουν το εισόδημα.

Η ενότητα αυτή παρουσιάζει την Ελλάδα ως μια χαρακτηριστική περίπτωση όπου μακροοικονομικές αναταράξεις και εξωγενείς διαταραχές —συμπεριλαμβανομένης της παρατεταμένης κρίσης χρέους, της πανδημίας COVID-19 και της περιόδου υψηλού πληθωρισμού— ίσως να έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση συνθηκών επίμονης οικονομικής ανασφάλειας. Η υποκειμενική φτώχεια προσδιορίζεται ως η σύνθεση της ατομικής αντίληψης για την τρέχουσα και μελλοντική αβεβαιότητα, αντικατοπτρίζοντας μια βαθιά ριζωμένη κατάσταση κοινωνικής ανασφάλειας. Αξιοποιώντας μικροδεδομένα της Έρευνας EU-SILC για την Ελλάδα για την περίοδο 2004–2024, καταγράφουμε αρχικά τις τάσεις τόσο της αντικειμενικής εισοδηματικής φτώχειας (κίνδυνος φτώχειας, AROP) όσο και της υποκειμενικής φτώχειας (δυσκολία κάλυψης των συνήθων αναγκών). Στη συνέχεια, παρουσιάζουμε στοιχεία που αποτυπώνουν το κοινωνικοοικονομικό

1. Η έκθεση σε κοινωνικούς κινδύνους μετρείται μέσω ενός πολυδιάστατου πλαισίου που εστιάζει στη διαρκή κοινωνική ανασφάλεια, μια έννοια που γεφυρώνει την τρέχουσα αβεβαιότητα ενός ατόμου με τις μελλοντικές του προοπτικές.

προφίλ, καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων που δηλώνουν υποκειμενικά φτωχοί.

3.2.2. Δεδομένα και μετρήσεις

Τα δεδομένα προέρχονται από την Έρευνα για το Εισόδημα και τις Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC) για την Ελλάδα για την περίοδο 2004–2024. Η ανάλυση αξιοποιεί πληροφορίες τόσο για τα άτομα όσο και για τα νοικοκυριά, όπως ηλικία, φύλο, σύνθεση νοικοκυριού, ισοδύναμο εισόδημα, κατάσταση στην αγορά εργασίας, δείκτες υγείας, μη ικανοποιημένες ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης, υλική και κοινωνική στέρηση, καθώς και προσδοκίες για μελλοντικό εισόδημα².

Τάσεις δεικτών φτώχειας

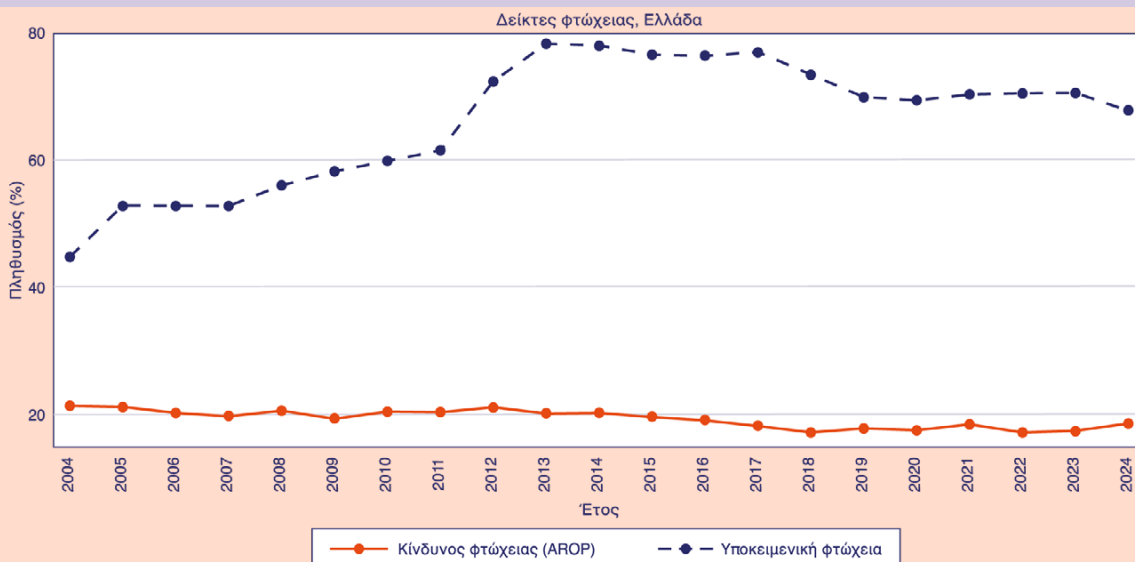
Παρουσιάζουμε τους δείκτες φτώχειας κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 20 ετών (2004–2024). Η αντικειμενική φτώχεια μετρείται με τον δείκτη κινδύνου φτώχειας AROP. Συγκεκριμένα, τα άτομα κατατάσσονται σε κίνδυνο φτώχειας εάν το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού τους βρίσκεται κάτω από το 60% της σταθμισμένης εθνικής διάμεσης τιμής για το αντίστοιχο έτος της έρευνας.

Η υποκειμενική φτώχεια ορίζεται με βάση το ερώτημα της έρευνας EU-SILC σχετικά με την ικανότητα του νοικοκυριού να καλύπτει τις συνήθειες ανάγκες του. Τα άτομα που δηλώνουν ότι το νοικοκυριό τους μπορεί να αντιμετωπίσει τις συνήθειες ανάγκες του «με δυσκολία» ή «με μεγάλη δυσκολία» κατατάσσονται ως υποκειμενικά φτωχά. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την αποτύπωση τόσο της αντικειμενικής οικονομικής στέρησης, βασισμένης στο εισόδημα του νοικοκυριού σε σχέση με τη διάμεσο του πληθυσμού, όσο και των υποκειμενικών εμπειριών οικονομικής πίεσης, που αντικατοπτρίζουν την αντιλαμβανόμενη οικονομική ευαλωτότητα.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.2.1, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (AROP) παρέμεινε σχετικά σταθερό με την πάροδο του χρόνου, ενώ το ποσοστό των ατόμων που δηλώνουν υποκειμενική φτώχεια αυξήθηκε σημαντικά κατά την περίοδο της κρίσης και παρέμεινε υψηλό στη συνέχεια. Αυτή η έντονη και επίμονη απόκλιση μεταξύ εισοδηματικής φτώχειας και αυτοαναφερόμενης οικονομικής δυσχέρειας εγείρει ένα θεμελιώδες ερώτημα σχετικά με τις επιπλέον διαστάσεις που καταγράφει η υποκειμενική φτώχεια πέρα από τα τυπικά εισοδηματικά μέτρα, ιδίως στην Ελλάδα, όπου το υποκειμενικό ποσοστό φτώχειας υπερβαίνει κατά πολύ το ποσοστό κινδύνου φτώχειας, δημιουργώντας το μεγα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2.1

Δείκτες φτώχειας διαχρονικά

2. Σταθμισμένες εκτιμήσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.1 Κατανομή της κατάστασης κινδύνου φτώχειας (AROP) κατά υποκειμενική φτώχεια

Υποκειμενικά φτωχοί	Όχι σε κίνδυνο φτώχειας (AROP)	Σε κίνδυνο φτώχειας (AROP)	Σύνολο
Ναι	74,3%	25,7%	100%
Όχι	92,98%	7,02%	100%

Σημείωση: Δεδομένα από την Έρευνα EU-SILC για την Ελλάδα, 2004–2024. Σταθμισμένες εκτιμήσεις από τη συγγραφέα.

λύτερο χάσμα μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ³ και αναδεικνύοντας βαθιά εδραιωμένες εμπειρίες οικονομικής πίεσης που δεν μπορούν να εξηγηθούν επαρκώς μόνο από τα εισοδηματικά κατώφλια.

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 3.2.1, η απόκλιση μεταξύ υποκειμενικής και αντικειμενικής φτώχειας παραμένει σημαντική σε όλη την περίοδο. Ο Πίνακας 3.2.1 παρουσιάζει αναλυτικά την κατανομή της κατάστασης κινδύνου φτώχειας (AROP) ανά υποκειμενική φτώχεια, επιβεβαιώνοντας ότι μεγάλος αριθμός ατόμων που δηλώνουν υποκειμενικά φτωχοί δεν κατατάσσονται ως αντικειμενικά φτωχοί με βάση το εισόδημα. Συγκεκριμένα, μεταξύ

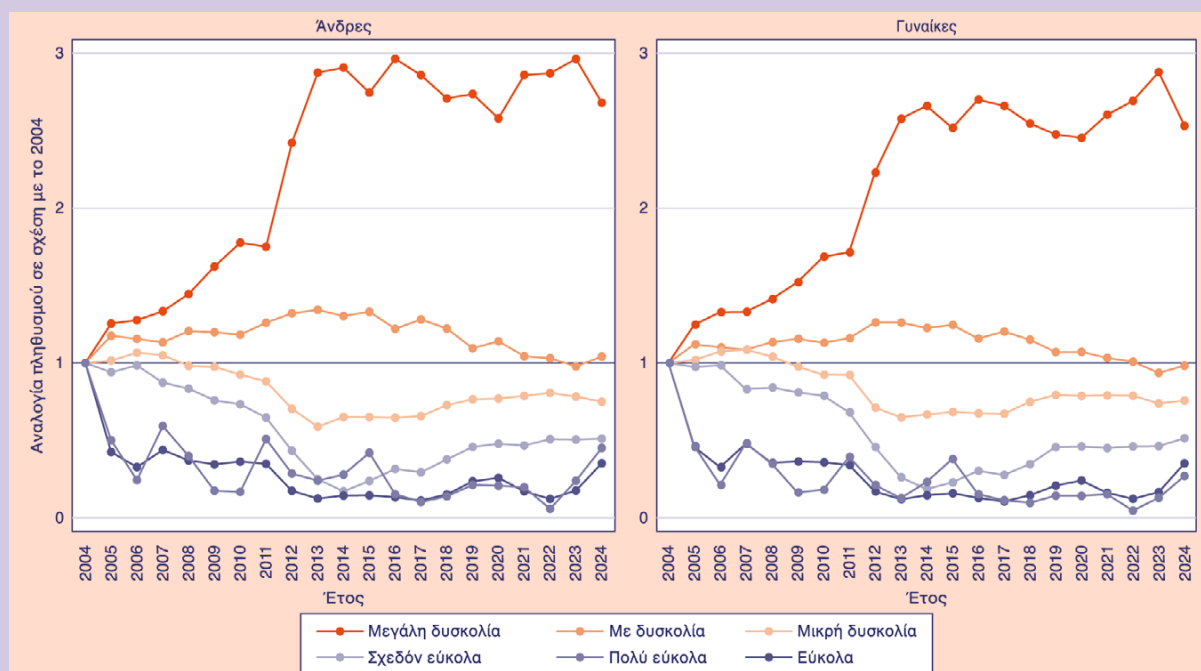
των ατόμων που θεωρούν τους εαυτούς τους υποκειμενικά φτωχούς, μόνο το 25,7% ταξινομείται ως άτομο που κινδυνεύει από φτώχεια βάσει του AROP.

Διαχρονική κατανομή των ατόμων στις κατηγορίες υποκειμενικής φτώχειας ανά φύλο

Για την πληρέστερη κατανόηση των δυναμικών που υποκρύπτονται πίσω από την υποκειμενική φτώχεια, εξετάζουμε επιπλέον τη διαχρονική εξέλιξη κάθε επιμέρους κατηγορίας ξεχωριστά και ανά φύλο (Διάγραμμα 3.2.2). Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, η σχετική αναλογία των ατόμων που δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν μεγάλη δυσκολία στο να

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2.2

Εξέλιξη των κατηγοριών υποκειμενικής φτώχειας ανά φύλο στην Ελλάδα (2004 = 1)

Πηγή: EU-SILC, Ελλάδα, 2004–2024. Υπολογισμοί από τη συγγραφέα.

Σημείωση: Αναλογία πληθυσμού σε όλες τις υποκειμενικές κατηγορίες φτώχειας, κανονικοποιημένα ως προς το έτος 2004 (2004 = 1), σταθμισμένα.

3. Πηγή: Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>)

αντεπεξέλθουν στις συνήθεις ανάγκες του νοικοκυριού τους αυξάνεται απότομα κατά την περίοδο της κρίσης και παραμένει σε επίμονα υψηλά επίπεδα στη συνέχεια (σε σύγκριση με το 2004). Η εξέλιξη αυτή συνοδεύεται από μια έντονη και μακροχρόνια συρρίκνωση των κατηγοριών που δηλώνουν ότι τα βγάζουν πέρα «σχετικά εύκολα» ή «πολύ εύκολα», γεγονός που υποδηλώνει μια γενικευμένη επιδείνωση της αντιλαμβανόμενης οικονομικής ασφάλειας. Οι γενικές τάσεις εμφανίζονται παρόμοιες μεταξύ ανδρών και γυναικών, υποδηλώνοντας ότι οι μακροοικονομικές αναταράξεις επηρέασαν με συγκρίσιμο τρόπο την υποκειμενική οικονομική κατάσταση και των δύο φύλων. Συνολικά, το διάγραμμα αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι μακροοικονομικές εξελίξεις μεταφράστηκαν σε διαχρονικές αντιλήψεις οικονομικής ανασφάλειας, οι οποίες δεν αποτυπώνονται πλήρως από τους εισοδηματικούς δείκτες φτώχειας, ενισχύοντας τη χρησιμότητα της υποκειμενικής φτώχειας ως συμπληρωματικού δείκτη οικονομικής ευαλωτότητας.

Υλική και κοινωνική στέρηση

Το ποσοστό του πληθυσμού που στερείται τουλάχιστον επτά από έναν κατάλογο δεκατριών αγαθών και υπηρεσιών (δηλαδή ο δείκτης που υπολογίζει το

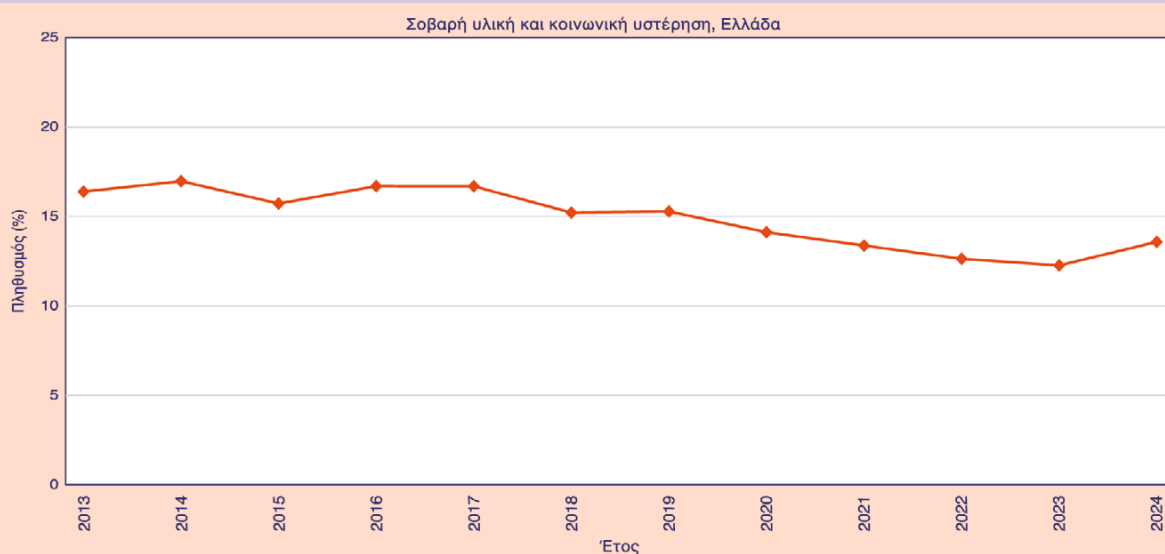
ποσοστό του πληθυσμού με σοβαρές υλικές και κοινωνικές στέρσεις) ανέρχεται περίπου σε 14% για το 2023–2024, σημαντικά υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ (6,4%). Ο δείκτης κατασκευάζεται από δεκατρία στοιχεία (επτά σε επίπεδο νοικοκυριού και έξι σε επίπεδο ατόμου) που μετρούν την έλλειψη βασικών αγαθών λόγω περιορισμών προσιτότητας (π.χ. δυνατότητα αντιμετώπισης έκτακτων εξόδων, κάλυψη κόστους διακοπών, αποφυγή καθυστέρησης πληρωμών, διατήρηση επαρκούς θέρμανσης, πρόσβαση στο διαδίκτυο και συμμετοχή σε κοινωνικές ή δραστηριότητες αναψυχής). Ένα άτομο θεωρείται ότι αντιμετωπίζει σοβαρές υλικές και κοινωνικές στέρσεις εάν στερείται τουλάχιστον επτά από αυτά τα στοιχεία. Το Διάγραμμα 3.2.3 παρουσιάζει την εξέλιξη του δείκτη για την περίοδο 2013–2024⁴, επιβεβαιώνοντας τα υψηλά επίπεδα στέρησης καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου.

Προφίλ ανά υποκειμενική κατάσταση φτώχειας

Ο Πίνακας 3.2.2 παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των υποκειμενικά φτωχών σε σύγκριση με τους υπόλοιπους για την περίοδο 2004–2024. Διαφαίνονται σαφείς κοινωνικοδημογραφικές διαφορές: οι γυναίκες και οι νεότεροι ενήλικες (18–29 ετών) δηλώνουν πιο συχνά υποκειμενική φτώχεια, ενώ οι με-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2.3

Ποσοστό πληθυσμού με σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση (SMSD)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Σημείωση: Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε σταθμισμένα δεδομένα από την Έρευνα Στατιστικών για το Εισόδημα και τις Συνθήκες Διαβίωσης (EU-SILC). Εκτιμήσεις της συγγραφέως.

4. Λόγω μη διαθεσιμότητας όλων των απαραίτητων μεταβλητών πριν το 2013.

σαίες ηλικίες πλήττονται λιγότερο. Η φτώχεια είναι επίσης πιο διαδεδομένη μεταξύ ατόμων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα, ενώ οι απασχολούμενοι και τα άτομα με υψηλότερη εκπαίδευση ή εισόδημα εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά. Η υλική και κοινωνική στέρηση συγκεντρώνεται κυρίως στους υποκειμενικά φτωχούς, πλήττοντας περίπου ένα στα πέντε άτομα, σε σύγκριση με περίπου 1% των μη φτωχών. Παρότι η πλειονότητα του πληθυσμού αξιολογεί θετικά την υγεία του, οι υποκειμενικά φτωχοί εμφανίζουν περισσότερες χρόνιες ασθένειες, περιορισμούς δρα-

στηριότητας και ανεκπλήρωτες ιατρικές ανάγκες. Η απαισιοδοξία για τα μελλοντικά εισοδήματα και η οικονομική πίεση στη στέγαση είναι επίσης εντονότερη σε αυτή την ομάδα. Συγκεκριμένα, η επιβάρυνση από το κόστος στέγασης εμφανίζει τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση μεταξύ των δύο ομάδων, καθώς πλήττει περισσότερους από έναν στους δύο υποκειμενικά φτωχούς (57%), σε αντίθεση με μόλις το 11% των μη φτωχών. Συνολικά, τα στοιχεία υπογραμμίζουν ότι η υποκειμενική φτώχεια συνδέεται με πολυδιάστατη ανασφάλεια, οικονομική πίεση και ευαλωτότητα στην υγεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2 Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία ανά υποκειμενικό επίπεδο φτώχειας (σταθμισμένα, συγκεντρωτικά 2004–2024)

Μεταβλητές	Όχι υποκειμενικά φτωχοί	Υποκειμενικά φτωχοί	Διαφορά
Γυναίκες	0,51 (0,50)	0,53 (0,50)	-0,02***
Ηλικία: 18–29	0,09 (0,29)	0,10 (0,31)	-0,01***
Ηλικία: 30–39	0,13 (0,33)	0,11 (0,32)	0,01***
Ηλικία: 40–49	0,16 (0,37)	0,16 (0,37)	-0,01***
Ηλικία: 50–64	0,27 (0,45)	0,27 (0,44)	0,01***
Ηλικία: 65+	0,35 (0,48)	0,35 (0,48)	-0,00*
Εκπαίδευση: Χαμηλό	0,19 (0,40)	0,38 (0,48)	-0,18***
Εκπαίδευση: Μέσο	0,43 (0,50)	0,47 (0,50)	-0,04***
Εκπαίδευση: Υψηλό	0,37 (0,48)	0,15 (0,36)	0,22***
Εισόδημα: Χαμηλό	0,08 (0,26)	0,26 (0,44)	-0,18***
Εισόδημα: Χαμηλό-Μεσαίο	0,13 (0,34)	0,24 (0,42)	-0,11***
Εισόδημα: Μεσαίο	0,19 (0,39)	0,21 (0,41)	-0,03***
Εισόδημα: Μεσαίο-Υψηλό	0,24 (0,43)	0,18 (0,38)	0,06***
Εισόδημα: Υψηλό	0,37 (0,48)	0,12 (0,32)	0,25***
Εργαζόμενοι	0,44 (0,50)	0,35 (0,48)	0,09***
Άνεργοι	0,04 (0,19)	0,11 (0,32)	-0,08***
Ανενεργοί	0,52 (0,50)	0,54 (0,50)	-0,01***
Σοβαρή υλική & κοινωνική στέρηση	0,01 (0,09)	0,19 (0,39)	-0,18***
Καλή υγεία	0,77 (0,42)	0,67 (0,47)	0,10***
Χρόνιες παθήσεις	0,23 (0,42)	0,31 (0,46)	-0,08***
Περιορισμοί στις δραστηριότητες	0,22 (0,41)	0,31 (0,46)	-0,10***
Ανικανοποίητες ιατρικές ανάγκες	0,08 (0,27)	0,20 (0,40)	-0,13***
Ανικανοποίητες οδοντιατρικές ανάγκες	0,08 (0,27)	0,21 (0,41)	-0,13***
Απαισιοδοξία για το μελλοντικό εισόδημα	0,06 (0,23)	0,09 (0,28)	-0,03***
Στεγαστικό βάρος	0,11 (0,32)	0,57 (0,50)	-0,45***
Παρατηρήσεις	101.280	232.908	-

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ.

Σημείωση: Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε σταθμισμένα δεδομένα (EU-SILC). Εκτιμήσεις της συγγραφέως. Παρουσιάζονται μέσοι όροι με τυπικές αποκλίσεις σε παρενθέσεις. Η στήλη «Διαφορά» αναφέρεται στη διαφορά μέσων όρων μεταξύ μη υποκειμενικά φτωχών και υποκειμενικά φτωχών ανά κατηγορία. *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Στεγαστικό βάρος

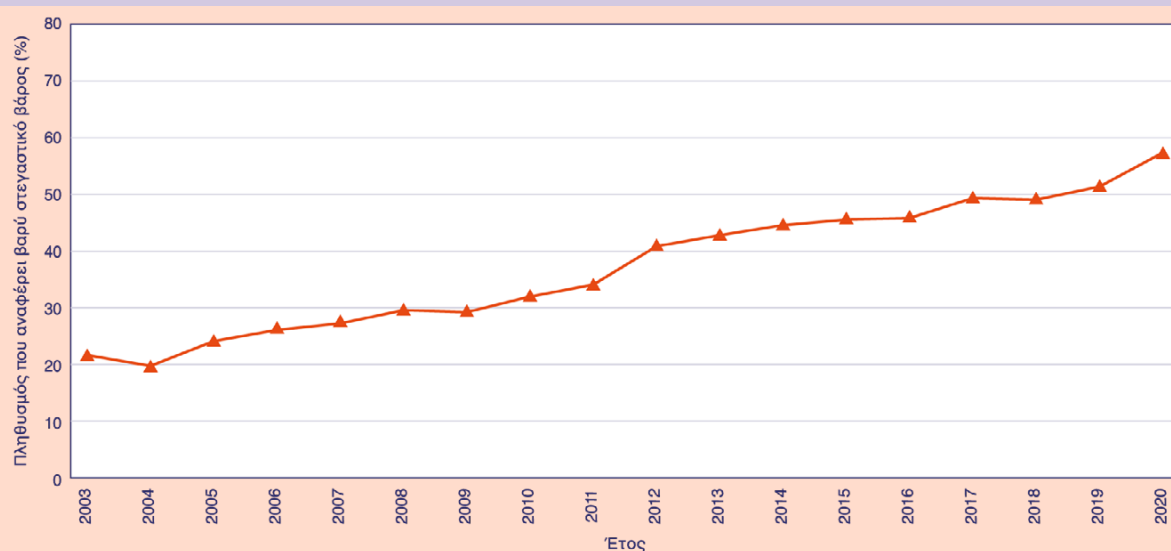
Το Διάγραμμα 3.2.4 απεικονίζει το ποσοστό των νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν υψηλή επιβάρυνση από το κόστος στέγασης διαχρονικά, με την πίεση από τα έξοδα στέγασης να αυξάνεται σημαντικά κατά την περίοδο της κρίσης. Η σχέση και το μέγεθος της επίδρασης της οικονομικής πίεσης που σχετίζεται με τη στέγαση στις αντιλήψεις των ατόμων για την οικονομική τους κατάσταση χρήζουν διερεύνησης, καθώς τα στοιχεία υποδηλώνουν ότι η αυξανόμενη επιβάρυνση από το κόστος στέγασης μπορεί να επηρεάζει σημαντικά τις αντιλήψεις των ατόμων για την οικονομική τους ευαλωτότητα (Πίνακας 3.2.2: πάνω από το ήμισυ των υποκειμενικά φτωχών αντιμετωπίζει σοβαρή επιβάρυνση από το κόστος στέγασης, σε σύγκριση με το 11% των μη φτωχών). Είναι μάλιστα αξιοσημείωτο ότι η χρονική περίοδος κατά την οποία καταγράφεται η απότομη άνοδος της στεγαστικής επιβάρυνσης συμπίπτει με την εκτίναξη της κατηγορίας «Μεγάλη δυσκολία» που παρατηρήθηκε στο Διάγραμμα 3.2.2, ενισχύοντας την ένδειξη ότι το κόστος στέγασης αποτελεί κεντρικό πυλώνα στη διαμόρφωση της υποκειμενικής αντίληψης για την οικονομική ανασφάλεια.

3.2.3. Συμπεράσματα

Η ελληνική περίπτωση αναδεικνύει με σαφήνεια τους περιορισμούς των εισοδηματικών δεικτών φτώχειας σε συνθήκες παρατεταμένης οικονομικής πίεσης. Σε σύγκριση με τους μέσους όρους της ΕΕ, η Ελλάδα καταγράφει διαχρονικά υψηλά επίπεδα υποκειμενικής φτώχειας και σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης, γεγονός που αντανακλά τις σωρευτικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και τις μακροχρόνιες κοινωνικές της συνέπειες. Η σημαντική διαφορά που παρατηρείται στο στεγαστικό βάρος μεταξύ των δύο κατηγοριών υποδηλώνει ότι οι δαπάνες για τη στέγαση συνιστούν κρίσιμη παράμετρο στις βιωμένες εμπειρίες οικονομικής στενότητας των νοικοκυριών. Η διαπίστωση αυτή αναδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση, καθώς η στεγαστική επιβάρυνση ενδέχεται να αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες –μεταξύ άλλων– που εξηγούν γιατί η υποκειμενική φτώχεια στην Ελλάδα παραμένει σε τόσο υψηλά επίπεδα. Το σημαντικό χάσμα μεταξύ υποκειμενικής φτώχειας και εισοδηματικών δεικτών υποδηλώνει ότι οι αντικειμενικοί δείκτες ίσως να υποεκτιμούν την έκταση της επισφάλειας, καθώς αδυνατούν να αποτυπώσουν κρίσιμες διαστάσεις της οικονομικής

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.2.4

Επιβάρυνση κόστους στέγασης στην Ελλάδα, 2003–2020⁵

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, EU-SILC. Εκτιμήσεις της συγγραφέως.

Σημείωση: Η γραμμή αναπαριστά το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά που δηλώνουν υψηλή επιβάρυνση κόστους στέγασης.

5. Μη διαθέσιμα δεδομένα για τα επόμενα έτη (εκτός από το 2023).

ανασφάλειας που δεν καλύπτονται επαρκώς από καθαρά εισοδηματικά μεγέθη, όπως η προσιτότητα της στέγασης και οι ανικανοποίητες ανάγκες πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες υγείας. Συνολικά, τα ευρήματα τεκμηριώνουν τη σημασία της συμπληρωματικής χρήσης δεικτών υποκειμενικής φτώχειας, παράλληλα με τους κλασικούς εισοδηματικούς δείκτες, για την πληρέστερη παρακολούθηση των κοινωνικών συνθηκών και τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών.

Βιβλιογραφία

Alkire, S., & Foster, J. (2011). Counting and multidimensional poverty measurement. *Journal of Public Economics*, 95(7-8), 476-487.

Duvoux N., Papuchon A. (2019), *Subjective Poverty as perceived lasting social insecurity: Lessons from a French survey on poverty, inequality and the welfare state*, LSE International Inequalities Institute Working Paper, 36, September.

Želinský, T., Mysíková, M., & Garner, T. I. (2022). Trends in subjective income poverty rates in the European Union. *The European Journal of Development Research*, 34(5), 2493-2516.

Whelan, C. T., Nolan, B., & Maitre, B. (2014). Multidimensional poverty measurement in Europe: An application of the adjusted headcount approach. *Journal of European Social Policy*, 24(2), 183-197.

3.3. Η χαρτογράφηση της ευτυχίας των παιδιών στην Ελλάδα: Από τι εξαρτάται η παιδική ευτυχία;

Ειρήνη Λεριού

3.3.1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με την Έκθεση Παγκόσμιας Ευτυχίας (2026)¹ και τον σχετικό Δείκτη Ευτυχίας, η Ελλάδα για το έτος 2025, κατατάσσεται στην 85η θέση, μεταξύ 147 χωρών παγκοσμίως, με τη Φινλανδία να κατακτά την 1η θέση και το Αφγανιστάν την τελευταία. Ωστόσο, τα ευρήματα αυτά αφορούν αποκλειστικά τον ενήλικο πληθυσμό. Αντίθετα, η έρευνα για την ευτυχία των παιδιών² παραμένει διεθνώς περισσότερο περιορισμένη, ενώ σημαντικό μέρος της σχετικής βιβλιογραφίας εστιάζει κυρίως στην παιδική ευημερία³. Υπό αυτή την έννοια, η παρούσα ενότητα φιλοδοξεί να συμβάλει στην κάλυψη αυτού του ερευνητικού κενού για την περίπτωση της Ελλάδας, διερευνώντας το επίπεδο ευτυχίας των παιδιών και τη σχέση του με την παιδική ευημερία. Ειδικότερα, στην εθνική έρευνα του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) συμμετείχαν 3.046 μαθητές, κατά τη σχολική περίοδο 2024–2025.

Επομένως, η παρούσα ενότητα εστιάζει στην ευτυχία και στην ευημερία των παιδιών. Η ευημερία υποδηλώνει, ίσως, μια κυρίως αντικειμενική κατάσταση της ποιότητας ζωής στη μακροχρόνια περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, η ευημερία απαντάει στο πόσο καλά ζούμε. Ενώ η ευτυχία υποδηλώνει, ίσως, μια υποκειμενική κατάσταση της ψυχής στη βραχυχρόνια, κυρίως, περίοδο. Υπό αυτή την έννοια, η ευτυχία απαντάει, κυρίως, στο πόσο καλά αισθανόμαστε με τη ζωή μας.

Το μοντέλο που υιοθετείται για την καταγραφή της ευτυχίας και της ευημερίας των μαθητών αποτελεί μια νέα, δεύτερη εξέλιξη του εργαλείου καταγραφής της πολυδιάστατης, παιδικής ευημερίας και φτώχειας στη Λεριού (2016, σελ. 55, 109 & 153), ενώ μια πρώτη, προηγούμενη εξέλιξη αυτού είχε αποτυπωθεί στη Λεριού (2022, Sect. 2, p.1970 & Sect.3, p.1971 & 1985). Σε σχέση με τα ανωτέρω, το νέο μοντέλο έχει

ενσωματώσει νέες, καινοτόμες μεταβλητές και έχει απολέσει παλαιότερες, ενώ η έμφαση δίδεται στην ευτυχία των παιδιών.

Πιο συγκεκριμένα, το άθροισμα της Οικονομικής και Μη Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας αποτελεί τη Γενική (συνολική) Παιδική Ευημερία (Λεριού, 2016· Λεριού, 2015· Λεριού & Tasopoulos, 2015-2016· Λεριού & Tasopoulos, 2016· Λεριού, 2019· Tasopoulos & Λεριού, 2014). Η Οικονομική Παιδική Ευημερία αποτελείται από τρεις Διαστάσεις: Συνθήκες Διαβίωσης στο Σπίτι (Δ.1), Διατροφή (Δ.2), και Απουσία Ανεργίας Κηδεμόνων (Δ.3). Η Μη Οικονομική Παιδική Ευημερία επίσης αποτελείται από τρεις Διαστάσεις: Δωρεάν Υγεία (Δ.4), Ηθική Παιδεία από το Ευρύτερο Περιβάλλον (Δ.5), και Σχόλη (Δ.6). Η καθεμία από αυτές τις Διαστάσεις αποτελείται από Απλούς Δείκτες. Ενώ η ευτυχία δεν ενσωματώνεται στη Γενική Παιδική Ευημερία, αλλά υπεισέρχεται ως εξωτερική μεταβλητή, προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση της με τις επιμέρους διαστάσεις της παιδικής ευημερίας.

Ειδικότερα, στην παρούσα ενότητα, διερευνώνται τα ερευνητικά ερωτήματα αναφορικά με το επίπεδο της ευτυχίας των παιδιών στην Ελλάδα και από τι αυτή εξαρτάται. Για να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά, αξιοποιούνται πρωτογενή δεδομένα που συλλέγει ετήσια το ΚΕΠΕ μέσω ανώνυμων ερωτηματολογίων τα οποία απευθύνονται σε μαθητές και από τα οποία καταρτίζεται καταρχάς ο Δείκτης Γενικής Παιδικής Ευημερίας και Πολυδιάστατης Παιδικής Φτώχειας. Τα δεδομένα αυτά αξιοποιούνται στην παρούσα ενότητα για τη χαρτογράφηση της παιδικής ευτυχίας στην Ελλάδα, κατά τη σχολική περίοδο 2024–2025, όπως επίσης και για τη διερεύνηση της σχέσης της ευτυχίας των παιδιών με κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες, με την ευημερία τους, αλλά και με πτυχές της καθημερινής τους ζωής. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν σταυροειδείς πίνακες (cross-tabulations) και ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 (Pearson Chi-Square).

3.3.2. Εμπειρικά ευρήματα (Ελλάδα, σχολικό έτος 2024–2025)

Η ευτυχία των παιδιών στην Ελλάδα, κατά τη σχολική περίοδο 2024–2025 διαμορφώνεται στο 77,94%,

1. Βλ. [World Happiness Report \(2026\)](#).

2. Βλ. Izzo et al. (2024).

3. Βλ. Hoosen et al. (2024), και Marquez et al. (2024).

ενώ το 22,06% των παιδιών δήλωσαν μη ευτυχή-σμένα. Σύμφωνα με τον Χάρτη 3.3.1, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από την περιφέρεια στην οποία κατοικούν. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη τριάδα με την υψηλότερη ευτυχία των παιδιών συναντάμε το Βόρειο Αιγαίο (84,13%), την Κρήτη (84,03%) και τη Θεσσαλία (82,80%). Ενώ ακολουθούν η Δυτική Μακεδονία (82,08%), η Πελοπόννησος (80,81%) και η Κεντρική Μακεδονία (80,47%). Ωστόσο, στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη καταγράφεται το χαμηλότερο ποσοστό ευτυχίας των παιδιών (68,97%).

Σύμφωνα με τον Πίνακα 3.3.1, η ευτυχία των παιδιών δεν εξαρτάται από το αν αυτά κατοικούν σε αστική ή αγροτική/ορεινή/νησιωτική περιοχή. Εντούτοις, διαπιστώνεται στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ σχολικής βαθμίδας και ευτυχίας (Πίνακας 3.3.1), με τα ποσοστά ευτυχισμένων παιδιών να μειώνονται προοδευτικά από το Δημοτικό (91,00%) στο Γυμνάσιο (81,65%) και στο Λύκειο (67,26%). Επιπρόσθετα, η ευτυχία των παιδιών συσχετίζεται με το φύλο τους (Πίνακας 3.3.1). Πιο συγκεκριμένα, μεγαλύτερο ποσοστό των αγοριών (82,99%), δηλώνουν ευτυχισμένα συγκριτικά με τα κορίτσια (74,01%). Επιπλέον, η ευτυχία των παιδιών διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με τη δομή της οικογένειας (Πίνακας 3.3.1). Τα υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας καταγράφονται στα παιδιά που διαβιούν με δύο γονείς (79,23%), ενώ τα χαμηλότερα στα παιδιά που διαβιούν σε μονογονεϊκή οικογένεια με μητέρα (72,35%). Επίσης, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από τη σχολική τους επίδοση (Πίνακας 3.3.1), με τα ποσοστά ευτυχισμένων παιδιών να μειώνονται προοδευτικά από την καλή επίδοση (80,55%) στη μέτρια (76,24%) και στη μη καλή (64,81%). Επιπρόσθετα, η ευτυχία των παιδιών συνδέεται με το πόσα αδέρφια έχουν (Πίνακας 3.3.1), με τα παιδιά που έχουν ακόμα ένα αδερφό/ή να καταγράφουν το υψηλότερο ποσοστό ευτυχίας (80,54%), συγκριτικά με τα μοναχοπαίδια αλλά και με τα παιδιά που έχουν από δύο ακόμα αδέρφια και πάνω. Τα ποσοστά ευτυχίας τείνουν να μειώνονται στις πολυμελείς οικογένειες, ιδιαίτερα στις οικογένειες με έξι ή περισσότερα παιδιά. Επιπλέον, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από την εθνικότητά τους (Πίνακας 3.3.1), με τα παιδιά ελληνικής εθνικότητας (79,69%) να καταγράφουν υψηλότερο επίπεδο ευτυχίας από ό,τι τα παιδιά άλλης εθνικότητας (74,03%).

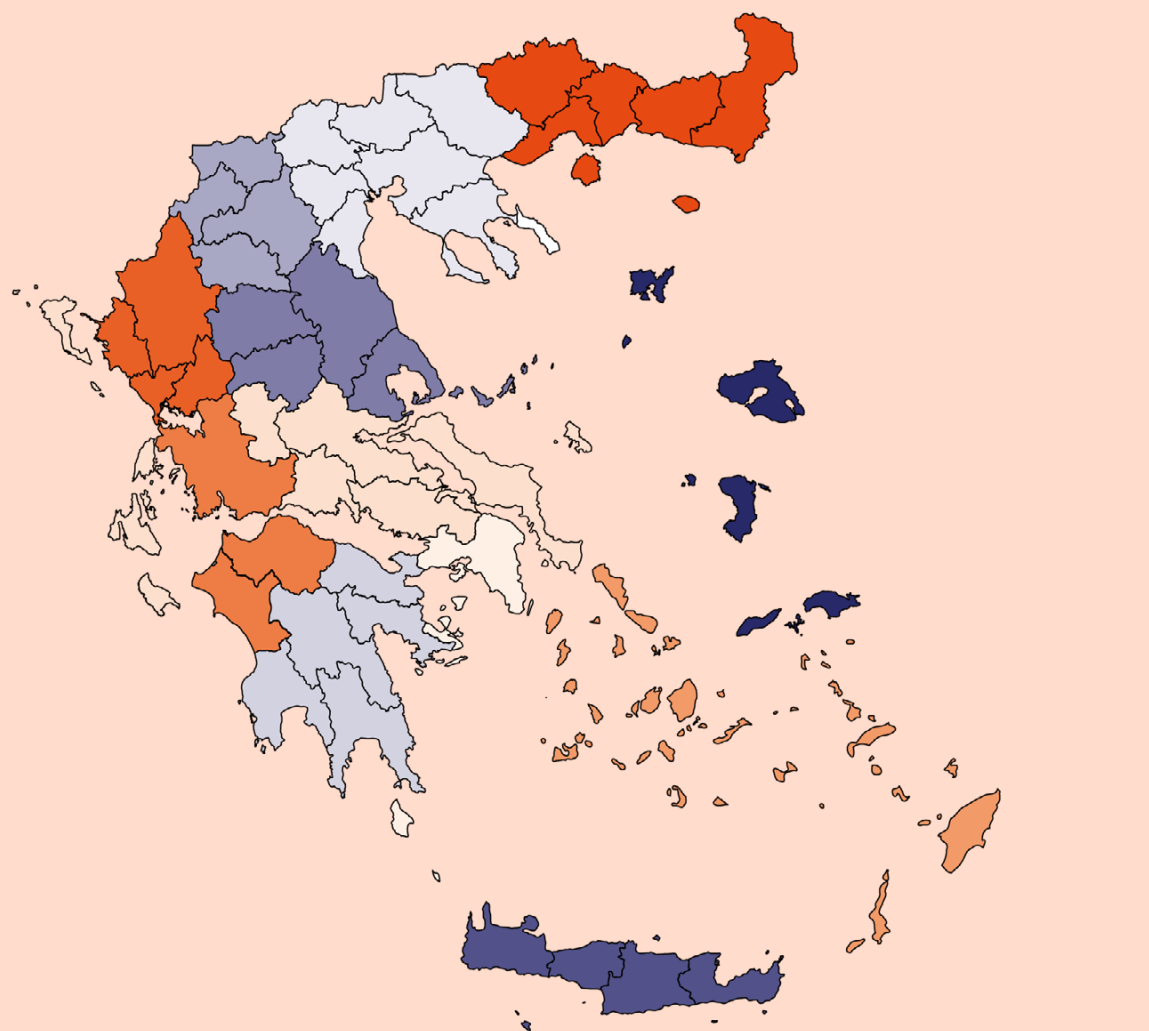
Σύμφωνα με τον Πίνακα 3.3.2, η ευτυχία των παιδιών παρουσιάζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με όλες τις Διαστάσεις οι οποίες συνθέτουν τη Γενική Παιδική Ευημερία. Πιο συγκεκριμένα, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από τις Συνθήκες διαβί-

ωσης στο σπίτι (Διάσταση 1 της Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας) (Πίνακας 3.3.2), με τα παιδιά που ευημερούν να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (78,57%) σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν ευημερούν (71,08%). Επίσης, η ευτυχία των παιδιών συνδέεται με τη Διατροφή (Διάσταση 2 της Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας) (Πίνακας 3.3.2), με τα παιδιά που ευημερούν να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (80,52%) σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν ευημερούν (70,23%). Επιπλέον, η ευτυχία των παιδιών συσχετίζεται με την Απουσία ανεργίας των κηδεμόνων (Διάσταση 3 της Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας) (Πίνακας 3.3.2), με τα παιδιά που ευημερούν να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (78,62%) σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν ευημερούν (64,62%). Επιπρόσθετα, η ευτυχία των παιδιών συνδέεται με τη Δωρεάν υγεία (Διάσταση 4 της Μη Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας) (Πίνακας 3.3.2), με τα παιδιά που ευημερούν να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (78,46%) σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν ευημερούν (70,97%). Επίσης, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από την Ηθική παιδεία από το ευρύτερο περιβάλλον (Διάσταση 5 της Μη Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας) (Πίνακας 3.3.2), με τα παιδιά που ευημερούν να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (81,46%) σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν ευημερούν (67,22%). Επιπλέον, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από τη Σχολή (Διάσταση 6 της Μη Οικονομικής Παιδικής Ευημερίας) (Πίνακας 3.3.2), με τα παιδιά που ευημερούν να καταγράφουν υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (81,42%) σε σύγκριση με τα παιδιά που δεν ευημερούν (57,38%).

Σύμφωνα με τον Πίνακα 3.3.3, η ευτυχία των παιδιών συνδέεται με την υποστήριξη που αυτά απολαμβάνουν από τους συμμαθητές τους, με τα παιδιά που απολαμβάνουν υψηλή υποστήριξη από τους συμμαθητές τους να καταγράφουν υψηλότερο επίπεδο ευτυχίας (84,91%), συγκριτικά με εκείνα που απολαμβάνουν χαμηλότερη υποστήριξη (69,95%). Επίσης, η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από τον βαθμό ικανοποίησής τους από τις ομορφιές της γειτονιάς τους (Πίνακας 3.3.3), με τα παιδιά που αισθάνονται υψηλότερη ικανοποίηση να καταγράφουν υψηλότερο επίπεδο ευτυχίας (82,04%), από ό,τι εκείνα που αισθάνονται χαμηλότερη ικανοποίηση (62,05%). Επιπρόσθετα, η ευτυχία των παιδιών συσχετίζεται με τον βαθμό ικανοποίησής τους από την καθημερινή τους ζωή (Πίνακας 3.3.3), με τα παιδιά που δηλώνουν υψηλή ικανοποίηση να εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά ευτυχίας (84,79%) σε σχέση με εκείνα που δηλώνουν χαμηλή ικανοποίηση (37,68%).

ΧΑΡΤΗΣ 3.3.1

Η χαρτογράφηση της ευτυχίας των παιδιών της Ελλάδας

(Σχολική περίοδος 2024-2025, p-value=0,005)

Βόρειο Αιγαίο (84,13%)	Κεντρική Μακεδονία (80,47%)	Νότιο Αιγαίο (73,52%)
Κρήτη (84,03%)	Αττική (79,20%)	Δυτική Ελλάδα (72,16%)
Θεσσαλία (82,80%)	Στερεά Ελλάδα (77,37%)	Ήπειρος (71,89%)
Δυτική Μακεδονία (82,08%)	Ιόνιες Νήσοι (74,11%)	Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (68,97%)
Πελοπόννησος (80,81%)		

N=3.046

Πηγή: Ιδία επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων στο QGIS, που συλλέχθηκαν από το ΚΕΠΕ, μέσω άδειας από το Υπουργείο Παιδείας.

Σημείωση: Προηγήθηκε ιδία επεξεργασία των πρωτογενών στοιχείων στο IBM SPSS Statistics. Τα ποσοστά αναφέρονται στο ποσοστό των παιδιών που δήλωσαν ευτυχισμένα εντός κάθε περιφέρειας. Η στατιστική σημαντικότητα των διαφορών μεταξύ των περιφερειών εξετάστηκε με τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 (Pearson Chi-Square).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.1 Συσχέτιση της ευτυχίας των παιδιών με επιλεγμένα κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά και χαρακτηριστικά σχολικής και οικογενειακής ζωής (N = 3.046)

Χαρακτηριστικό	Κατηγορία	Ποσοστό ευτυχισμένων παιδιών (%)	χ^2 (Pearson)	p-value
Περιοχή	Αγροτική/Ορεινή/Νησιωτική	77,13	0,639	0,424
	Αστική	78,40		
Σχολική κατηγορία	Δημοτικό	91,00	129,869	<0,001
	Γυμνάσιο	81,65		
	Λύκειο	67,26		
Φύλο	Αγόρι	82,99	33,401	<0,001
	Κορίτσι	74,01		
Δομή οικογένειας	Μονογονεϊκό νοικοκυριό με μητέρα	72,35	10,847	0,004
	Μονογονεϊκό νοικοκυριό με πατέρα	78,07		
	Νοικοκυριό με δύο γονείς	79,23		
Σχολική επίδοση	Καλή	80,55	23,204	<0,001
	Μέτρια	76,24		
	Μη καλή	64,81		
Μέγεθος οικογένειας	Οικογένεια με ένα παιδί	76,35	19,672	0,001
	Οικογένεια με δύο παιδιά	80,54		
	Οικογένεια με τρία παιδιά	77,74		
	Οικογένεια με τέσσερα έως πέντε παιδιά	70,93		
	Οικογένεια με έξι παιδιά και άνω	63,64		
Εθνικότητα	Ελληνική	79,69	10,392	0,001
	Άλλη εθνικότητα	74,03		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων στο IBM SPSS Statistics, που συλλέχθηκαν από το ΚΕΠΕ, μέσω άδειας από το Υπουργείο Παιδείας.

Σημείωση: Τα ποσοστά αναφέρονται στο ποσοστό των παιδιών που δήλωσαν ευτυχισμένα εντός κάθε κατηγορίας του αντίστοιχου χαρακτηριστικού. Οι συσχετίσεις εξετάστηκαν με τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 (Pearson Chi-Square).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.2 Συσχέτιση της ευτυχίας των παιδιών με επιμέρους διαστάσεις ευημερίας (N = 3.046)

Διαστάσεις ευημερίας	% Ευτυχισμένων (Μη ευημερία)	% Ευτυχισμένων (Ευημερία)	χ^2 (Pearson)	p-value
Συνθήκες διαβίωσης στο σπίτι	71,08	78,57	7,440	0,006
Διατροφή	70,23	80,52	34,082	<0,001
Απουσία ανεργίας κηδεμόνων	64,62	78,62	14,169	<0,001
Δωρεάν υγεία	70,97	78,46	7,761	0,005
Ηθική παιδεία από το ευρύτερο περιβάλλον	67,22	81,46	64,677	<0,001
Σχολή	57,38	81,42	122,791	<0,001

Πηγή: Ιδία επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων στο IBM SPSS Statistics, που συλλέχθηκαν από το ΚΕΠΕ, μέσω άδειας από το Υπουργείο Παιδείας.

Σημείωση: Τα ποσοστά αναφέρονται στο ποσοστό των παιδιών που δήλωσαν ευτυχισμένα εντός κάθε κατηγορίας ευημερίας. Οι συσχετίσεις εξετάστηκαν με τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 (Pearson Chi-Square).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.3 Συσχέτιση της ευτυχίας των παιδιών με επιλεγμένες εμπειρίες της καθημερινότητας (N = 3.046)

Χαρακτηριστικό	Κατηγορία	Ποσοστό ευτυχισμένων παιδιών (%)	χ^2 (Pearson)	p-value
Υποστήριξη από συνομήλικους	Χαμηλή	69,95	68,977	<0,001
	Υψηλή	84,91		
Ικανοποίηση από τη γειτονιά	Χαμηλή	62,05	112,252	<0,001
	Υψηλή	82,04		
Ικανοποίηση από την καθημερινότητα	Χαμηλή	37,68	465,222	<0,001
	Υψηλή	84,79		

Πηγή: Ιδία επεξεργασία πρωτογενών στοιχείων στο IBM SPSS Statistics, που συλλέχθηκαν από το ΚΕΠΕ, μέσω άδειας από το Υπουργείο Παιδείας.

Σημείωση: Τα ποσοστά αναφέρονται στο ποσοστό των παιδιών που δήλωσαν ευτυχισμένα εντός κάθε κατηγορίας ευημερίας. Οι συσχετίσεις εξετάστηκαν με τον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 (Pearson Chi-Square).

3.3.3. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, τα ανωτέρω ευρήματα καταδεικνύουν ότι, περίπου, οκτώ στα δέκα παιδιά στην Ελλάδα δηλώνουν ευτυχισμένα κατά τη σχολική περίοδο 2024–2025.

Περαιτέρω, διαπιστώνεται ότι η ευτυχία των παιδιών εξαρτάται από την περιφέρεια κατοικίας, τη σχολική βαθμίδα, το φύλο, τη δομή και το μέγεθος της οικογένειας, τη σχολική επίδοση, την εθνικότητα, τις επιμέρους διαστάσεις της παιδικής ευημερίας, την υποστήριξη από συνομηλίκους, την ικανοποίηση από τη γειτονιά και την ικανοποίηση από την καθημερινή ζωή.

Ειδικότερα, υψηλότερα επίπεδα ευτυχίας καταγράφονται στα παιδιά του Βόρειου Αιγαίου, της Κρήτης και της Θεσσαλίας, στα παιδιά μικρότερων σχολικών βαθμίδων, στα αγόρια, στα παιδιά που διαβιούν με δύο γονείς, στα παιδιά με ένα ακόμη αδερφό ή αδερφή, στα παιδιά με καλή σχολική επίδοση, στα παιδιά ελληνικής εθνικότητας, στα παιδιά που ευημερούν, στα παιδιά που απολαμβάνουν υψηλή υποστήριξη από τους συνομηλίκους τους, στα παιδιά που δηλώνουν υψηλή ικανοποίηση από τη γειτονιά τους και στα παιδιά που εμφανίζουν υψηλό βαθμό ικανοποίησης από την καθημερινή τους ζωή.

Παρόλο που η περιφέρεια και η γειτονιά παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ευτυχία των παιδιών, ωστόσο αυτή δεν επηρεάζεται από το αν η περιοχή κατοικίας είναι αστική ή αγροτική/ορεινή/νησιωτική.

Η παρούσα ενότητα συμβάλλει στην εμπειρική διερεύνηση της παιδικής ευτυχίας στην Ελλάδα, αξιοποιώντας ένα μεγάλο πανελλαδικό δείγμα μαθητών και συνδέοντας την ευτυχία με πολλαπλές διαστά-

σεις της παιδικής ευημερίας. Μελλοντικές εργασίες θα μπορούσαν να διερευνήσουν περαιτέρω τους παράγοντες που επηρεάζουν την παιδική ευτυχία μέσω πολυμεταβλητών στατιστικών τεχνικών και διαχρονικών αναλύσεων.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Λεριού, Ε. (2016). Ανάλυση των παραγόντων προσδιορισμού της κοινωνικής ευημερίας με την εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου πλαισίου λήψης αποφάσεων. Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα. <https://doi.org/10.12681/eadd/39270>

Ξενόγλωσση

Hoosen, P., Savahl, S., Adams, S. et al. (2024). A Systematic Review of Children's Psychological Well-Being from a Eudaimonic Perspective: a Narrative Synthesis. *Child Indicators Research*, **17**, 2577–2597. <https://doi.org/10.1007/s12187-024-10174-x>

Izzo, F., Saija, E., Pallini, S. et al. (2024). The Sources of Happiness in Preadolescence and Adolescence: A Multi-Method and Multi-Informant Perspective. *Child Indicators Research*, **17**, 953–983. <https://doi.org/10.1007/s12187-024-10113-w>

Leriu, E. (2015). Comparison of the neoclassical school of welfare and the school of new welfare economics. *Archives of Economic History*, **27**(2), 37–46. ISSN 1108–7005

Leriu, E. (2019). The child poverty factor as a constraint in a model of overall welfare: The case of Greece. *Social Cohesion and Development*, **14**(1), 21–31. ISSN 1790-9368. <https://doi.org/10.12681/scad.25764>

Leriu, E. (2022). Understanding and measuring child well-being in the region of Attica, Greece: Round Four. *Child Indicators Research*, **15**, 1967–2011. <https://doi.org/10.1007/s12187-022-09957-x>

Leriu, E. & Tasopoulos, A. (2015–2016). Pigou Proposals for Maximizing General Welfare: Timeless Application in the Hellenic Economy and Results under the Perspective of the Current Economic Crisis. *Statistical Review, Journal of the Greek Statistical Association*, Vol.: 11–12, 130–141. ISSN: 1791–1745 (Economic Policy: Special issue in honor of Professor Ioannis Vavouras).

Leriu, E. & Tasopoulos, A. (2016). “Training an index of child poverty”, *Presentation at World Conference on Poverty's Causes and Consequences in the Urban Developing World*, Poverty and Development Research Center, University of Jyväskylä, Finland, 4 August 2016.

Marquez, J., Casas, F., Taylor, L. et al. (2024). Economic Development and Adolescent Wellbeing in 139 Countries. *Child Indicators Research*, 17, 1405–1442. <https://doi.org/10.1007/s12187-024-10131-8>

Tasopoulos, A. & Leriu, E. (2014). A new multidimensional model of ethics educational impact on welfare. *Journal of Neural Parallel and Scientific Computations*, 22(4), 595–608. ISSN 1061–5369

World Happiness Report (2026). [WHR Dashboard](#).

4. Μεταρρυθμίσεις-Ανάπτυξη

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 60, 2026, σσ. 67-71

4.1. Εξωτερικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων¹

Αθανάσιος Χύμης

4.1.1. Το εξωτερικό εμπόριο γενικά

Το συνολικό εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας το 2025, σε γενικές γραμμές, παρουσίασε κάμψη. Στον Πίνακα 4.1.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη του συνολικού εμπορίου, του εμπορίου των πετρελαιοειδών, του συνολικού εμπορίου πλην πετρελαιοειδών καθώς και του εμπορίου αγροδιατροφικών προϊόντων και του συνολικού εμπορίου πλην πετρελαιοειδών και αγροδιατροφικών.

Η παρουσίαση του Πίνακα 4.1.1 έχει τους εξής στόχους. Πρώτον, να δώσει τη γενική εικόνα του συνολικού εμπορίου. Δεύτερον, να δώσει τη γενική εικόνα του εμπορίου των αγροδιατροφικών, τα οποία αποτελούν και το κυρίως θέμα του άρθρου. Τρίτον, και όχι λιγότερο σημαντικό, είναι να δώσει μια καλύτερη εικόνα του συνολικού εμπορίου έχοντας αφαιρέσει το εμπόριο των πετρελαιοειδών, τα οποία, ως γνωστό, λόγω της σημαντικής τους συμμετοχής στο εμπόριο (19,1% των εισαγωγών και 26,1% των εξαγωγών) αλλοιώνουν την εικόνα του υπόλοιπου εμπορίου.

Η σημαντική μείωση του εμπορίου πετρελαιοειδών (24,3% οι εισαγωγές και 14,8% οι εξαγωγές) οδήγησε σε μείωση του συνολικού εμπορίου, κατά 3,1% των εισαγωγών και 2,6% των εξαγωγών. Άμεσο αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι η μείωση κατά 3,9% του συνολικού ελλείμματος. Αυτή η φαινομενικά θετική εξέλιξη αλλάζει όταν αφαιρέσουμε τα πετρελαιοειδή και δούμε καθαρότερα την εικόνα του εμπορίου. Έτσι, οι συνολικές εισαγωγές πλην πετρελαιοειδών αυξήθηκαν κατά 4,2%, ενώ οι αντίστοιχες εξαγωγές μόνο κατά 2,6%, με άμεσο αποτέλεσμα την αύξηση του ελλείμματος κατά 6,1%.

Είναι γεγονός ότι η ελληνική οικονομία συνεχίζει να έχει δομικά προβλήματα στο μοντέλο παραγωγής

της, με αποτέλεσμα τις πολύ μεγαλύτερες εισαγωγές από τις εξαγωγές. Κατά συνέπεια, έστω και μικρή ποσοστιαία αύξηση των εισαγωγών αμέσως δημιουργεί μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση του εμπορικού ελλείμματος. Χρειάζεται, σε ετήσια βάση, σημαντικά μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση των εξαγωγών, για να μπορέσει να συγκρατήσει ή ακόμα και να περιορίσει την αύξηση του ελλείμματος.

Όσον αφορά τα αγροδιατροφικά προϊόντα, οι τελευταίες εξελίξεις δεν είναι τόσο ενθαρρυντικές. Το εμπορικό πλεόνασμα (το οποίο εμφανίστηκε το 2020, για πρώτη φορά μετά από 36 χρόνια, ως άμεση συνέπεια, αφενός, της συνεχούς αύξησης των εξαγωγών και, αφετέρου, της μείωσης των εισαγωγών λόγω μειωμένου τουρισμού εξαιτίας της πανδημίας και διατηρήθηκε, με εξαίρεση το 2022, μέχρι και το 2024) μετατράπηκε σε έλλειμμα το 2025. Η εξέλιξη αυτή είναι το αποτέλεσμα της ταχύτερης αύξησης των εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων (10%) από την αντίστοιχη αύξηση των εξαγωγών (6,6%). Μάλιστα, το 2025 είναι η δεύτερη συνεχόμενη χρονιά κατά την οποία οι εισαγωγές αυξάνονται σημαντικά ταχύτερα από τις εξαγωγές. Ήδη το 2024 οι εισαγωγές κατέγραψαν άνοδο 7,8%, ενώ οι εξαγωγές αυξήθηκαν μόνο κατά 4%. Έτσι το πλεόνασμα των €462 εκατ. το 2023 περιορίστηκε στα μόλις €84 εκατ. το 2024.

Εστιάζοντας τώρα στο σύνολο των εξαγωγών πλην πετρελαιοειδών και αγροδιατροφικών, μετά από μια περίοδο σημαντικής αύξησης των εξαγωγών, από το 2022 φαίνεται να υπάρχει μια κόπωση στις ελληνικές εξαγωγές. Εάν εξαιρέσουμε τα πετρελαιοειδή και τα αγροδιατροφικά προϊόντα, τα οποία συνεχίζουν να διατηρούν την εξαγωγική δυναμική τους, όλα τα άλλα προϊόντα παρουσιάζουν οριακή αύξηση το 2025, ενώ η πορεία τους από το μέγιστο των 24,66€ δις το 2022 είναι πτωτική με μέσο ετήσιο ρυθμό -1%. Στον αντίποδα, οι εισαγωγές συνεχίζουν αυξητικά με μέσο ετήσιο ρυθμό 2% (2,9% για το 2025), με αποτέλεσμα να αγγίξουν νέο μέγιστο στα 53,53€ δις. Η διαφορά (το έλλειμμα δηλαδή) δείχνει και τις διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού ιστού της ελληνικής οικονομίας, οι οποίες ακόμα δεν φαίνεται να αντιμετωπίζονται, καθιστώντας ευάλωτη την ελληνική οικονομία σε τυχόν μελλοντικές κρίσεις.

1. Ως αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα, βάσει της ταξινόμησης του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η οποία είναι σύμφωνη με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ)-(SITC, Standard International Trade Classification) του ΟΟΣΑ, θεωρούνται τα εξής με τους ακόλουθους κωδικούς: 0 (αγροτικά προϊόντα), 1 (ποτά-καπνός), 21 (δέρματα), 22 (ελαιώδεις σπόροι), 231 (καουτσούκ), 24 (ξυλεία), 261-265 & 268 (φυσικές υφαντικές ίνες), 29 (γεωργικές πρώτες ύλες), 4 (λίπη-έλαια), 59211/12 (άμυλα σίτου-καλαμποκιού). Για λόγους συντομίας, εντός του κειμένου τα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα αναφέρονται και ως αγροδιατροφικά προϊόντα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.1 Συνολικό εμπόριο και εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (σε δις €)

	2021	2022	2023	2024	2025	% Μεταβολή 24-25	% Μέσος ετή- σιος ρυθμός μεταβολής 2022-25
Εισαγωγές							
Εισαγωγές συνολικά	64,24	93,05	82,75	84,85	82,21	-3,1	-4,0
Εισαγωγές πετρελαιοειδών	16,96	32,47	22,76	21,63	16,37	-24,3	-20,4
Εισαγωγές πλην πετρελαιοειδών	47,28	60,58	59,98	63,22	65,84	4,2	2,8
Αγροδιατροφικά προϊόντα	7,86	10,20	10,39	11,20	12,32	10,0	6,5
Εισαγωγές πλην αγροδιατροφικών	39,42	50,38	49,59	52,02	53,53	2,9	2,0
Ποσοστό αγροδιατροφικών %	16,6	16,8	17,3	17,7	18,7		
Εξαγωγές							
Εξαγωγές συνολικά	39,95	54,68	50,94	49,94	48,65	-2,6	-3,8
Εξαγωγές πετρελαιοειδών	11,27	20,11	16,48	14,91	12,70	-14,8	-14,2
Εξαγωγές πλην πετρελαιοειδών	28,69	34,57	34,47	35,03	35,95	2,6	1,3
Αγροδιατροφικά προϊόντα	8,35	9,91	10,85	11,28	12,02	6,6	6,7
Εξαγωγές πλην αγροδιατροφικών	20,34	24,66	23,61	23,75	23,92	0,8	-1,0
Ποσοστό αγροδιατροφικών %	29,1	28,7	31,5	32,2	33,5		
Ισοζύγιο							
Συνολικό ισοζύγιο	-24,29	-38,37	-31,80	-34,91	-33,56	-3,9	-4,4
Άνευ πετρελαιοειδών	-18,59	-26,01	-25,52	-28,19	-29,90	6,1	4,7
Αγροδιατροφικών	0,49	-0,30	0,46	0,08	-0,29	*	-0,2
Άνευ αγροδιατροφικών	-19,08	-25,72	-25,98	-28,27	-29,60	4,7	4,8

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

* Η εναλλαγή του προσήμου δεν επιτρέπει τον υπολογισμό της μεταβολής.

4.1.2. Εμπόριο αγροδιατροφικών προϊόντων

Όπως έχει σχολιάσει και πέρυσι αλλά και άλλες χρονιές η παρούσα ενότητα, η διατήρηση του εμπορικού πλεονάσματος δεν είναι κάτι εύκολο. Ο λόγος είναι ότι, λόγω και της σημαντικής αύξησης του τουρισμού τα τελευταία χρόνια, υπάρχει ανάλογα σημαντική αύξηση των εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων. Ο αντίστοιχος ρυθμός αύξησης των εξαγωγών, παρότι είναι σημαντικός όλη την περίοδο από την έναρξη της οικονομικής κρίσης, τα τελευταία χρόνια δεν αρκεί για να διατηρήσει το πλεόνασμα, το οποίο δημιουργήθηκε κατά κύριο λόγο χάρη στη συγκυριακή άνοδο των τιμών ελαιολάδου και βαμβακιού.

Η πώση των τιμών των ανωτέρω προϊόντων το 2025 είχε ως αποτέλεσμα τη συγκράτηση της αύξησης των εξαγωγών. Κατά συνέπεια, το 2025 παρά την αύξηση των εξαγωγών κατά 6,6%, η θεαματική αύξηση κατά 10% των εισαγωγών οδήγησε στην εξάλειψη του ήδη περιορισμένου πλεονάσματος των 84€ εκατ. του 2024 και την εκ νέου εμφάνιση

ελλείμματος 293€ εκατ. Η αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να διατηρήσει το πλεόνασμα, ακόμα και σε έναν δυναμικό και εύρωστο κλάδο όπως τα αγροδιατροφικά προϊόντα, είναι ενδεικτική των προβλημάτων του παραγωγικού της υποδείγματος.

Ο Πίνακας 4.1.2 παρουσιάζει την εξέλιξη των εισαγωγών την περίοδο 2020-2025. Σημειώνεται ότι οι σημαντικές αυξήσεις των εισαγωγών αγροδιατροφικών συμπίπτουν με τις χρονιές με ανάλογα σημαντική άνοδο των τουριστικών επισκέψεων. Αυτό είναι κάτι που οι υπεύθυνοι των δύο κλάδων (τουρισμού και παραγωγής αγροδιατροφικών προϊόντων) θα πρέπει να δουν από κοινού, ώστε να υπάρξει συνεργασία για να προωθούνται αγροδιατροφικά προϊόντα ποιότητας στους επισκέπτες της Ελλάδας που θα ήθελαν να δοκιμάσουν τα εγχώρια προϊόντα και όχι τα εισαγόμενα στα οποία έχουν, άλλωστε, πρόσβαση στις δικιές τους χώρες σε καθημερινή βάση.

Το προϊόντα κρέατος (συμπεριλαμβανομένων και ζώντων ζώων αλλά σε μικρό ποσοστό), όπως πάντα, έχουν την πρωτοκαθεδρία στο μερίδιο συμμετοχής στις συνολικές εισαγωγές με 17,6% και ξεπέρασαν

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.2 Διάρθρωση των εισαγωγών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (σε εκατ. €)

	2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%
Κρέας ^α	1.132	17,0	1.218	15,5	1.582	15,5	1.762	17,0	1.886	16,8	2.162	17,6
Γαλακτοκομικά	819	12,3	934	11,9	1.297	12,7	1.233	11,9	1.414	12,6	1.569	12,7
Οπωροκηπευτικά	817	12,3	898	11,4	1.061	10,4	1.184	11,4	1.331	11,9	1.463	11,9
Καφές, τσάι, κλπ.	436	6,6	502	6,4	617	6,0	683	6,6	864	7,7	1.120	9,1
Δημητριακά	664	10,0	831	10,6	1.081	10,6	979	9,4	992	8,9	1.048	8,5
Αλιεύματα	423	6,4	544	6,9	706	6,9	684	6,6	766	6,8	856	6,9
Ζωοτροφές	548	8,2	659	8,4	811	7,9	810	7,8	833	7,4	792	6,4
Καπνός	286	4,3	340	4,3	398	3,9	458	4,4	504	4,5	603	4,9
Είδη διατροφής	376	5,7	423	5,4	503	4,9	502	4,8	544	4,9	600	4,9
Ποτά	235	3,5	324	4,1	445	4,4	493	4,7	503	4,5	532	4,3
Έλαια	224	3,4	367	4,7	568	5,6	488	4,7	459	4,1	461	3,7
Ελαιώδεις σπόροι	186	2,8	220	2,8	302	3,0	305	2,9	360	3,2	390	3,2
Σάκχαρα	209	3,1	225	2,9	360	3,5	378	3,6	317	2,8	284	2,3
Ακατέργαστες ύλες	134	2,0	167	2,1	182	1,8	188	1,8	213	1,9	222	1,8
Ξυλεία	132	2,0	157	2,0	221	2,2	196	1,9	173	1,5	173	1,4
Δορές	14	0,2	18	0,2	30	0,3	18	0,2	13	0,1	17	0,1
Σύνολο	6.653^β		7.855		10.204		10.390		11.197		12.317	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

^α Περιλαμβάνονται ζώντα ζώα και προϊόντα κρέατος.

^β Το άθροισμα των επιμέρους προϊόντων πιθανώς να μην ισούται με το Σύνολο, διότι δεν περιλαμβάνονται κάποιες υποκατηγορίες με ελάχιστα ποσά όπως βαμβάκι, καουτσούκ, λοιπές φυτικές ίνες, μαλλί και γιούτα.

για πρώτη φορά τα 2€ δις σε αξία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, στα περισσότερα προϊόντα, η άνοδος των τιμών είναι η κύρια συνιστώσα της αύξησης της συνολικής αξίας εισαγωγής. Αν και στον Πίνακα 4.1.2 εμφανίζονται μόνο οι αξίες των εισαγωγών (δεν εμφανίζονται δηλαδή οι τιμές των προϊόντων ούτε οι εισαγόμενες ποσότητες), αξίζει να αναφερθεί ότι στα προϊόντα κρέατος η αύξηση της εισαγόμενης ποσότητας είναι της τάξεως του 5%, ενώ η αύξηση της αξίας πλησιάζει το 15%, κάτι που δείχνει τη σημαντική αύξηση των τιμών σε παγκόσμια κλίμακα λόγω των αυξανόμενων γεωπολιτικών εντάσεων.

Τα γαλακτοκομικά έρχονται στη δεύτερη θέση με μερίδιο επί των εισαγωγών 12,7%, ενώ τα οπωροκηπευτικά βρίσκονται στην τρίτη θέση με 11,9%. Η ανά μονάδα προϊόντος τιμή των γαλακτοκομικών δεν σημείωσε σημαντική αύξηση και έτσι η αύξηση στην αξία είναι κυρίως αποτέλεσμα της αύξησης της εισαγόμενης ποσότητας. Αντίθετα, στα οπωροκηπευτικά, η κατά μονάδα τιμή ανέβηκε σημαντικά και ενίσχυσε την άνοδο της εισαγόμενης ποσότητας.

Τη σημαντικότερη αύξηση στην τιμή είχαν τα προϊόντα καφέ, των οποίων, ενώ η εισαγόμενη ποσότητα εμφάνισε αύξηση κατά περίπου 7%, η αξία τους αυξήθηκε κατά περίπου 30% σε σχέση με το 2024. Ως αποτέλεσμα, τα προϊόντα καφέ και τσαγιού ανέβηκαν στην τέταρτη θέση, αφήνοντας πίσω τις εισαγωγές δημητριακών. Αξίζει εδώ να επισημανθεί ότι οι κατηγορίες προϊόντων που η τιμή τους έπεσε το 2025 είναι τα σάκχαρα, οι ζωοτροφές, τα δημητριακά, ο καπνός, οι δορές (δέρματα) και οι ελαιώδεις σπόροι. Έτσι, παρά τη σχετικά μικρή αύξηση των εισαγόμενων ποσοτήτων σακχάρων και ζωοτροφών κατά 2% και 8% αντίστοιχα, η συνολική αξία εισαγωγής των προϊόντων αυτών παρουσίασε μείωση κατά 10% και 5%, αντίστοιχα. Αυτά είναι και τα μόνο προϊόντα οι εισαγωγές των οποίων παρουσίασαν μείωση το 2025. Στα προϊόντα καπνού, η μεγάλη αύξηση της εισαγόμενης ποσότητας κατά 25% οδήγησε σε αύξηση κατά 19% της αξίας λόγω της μείωσης της τιμής τους. Παρόμοιο είναι το αποτέλεσμα και στις άλλες κατηγορίες προϊόντων που η τιμή τους έπεσε, αφού η άνοδος των εισαγόμενων ποσοτήτων υπερτερεί της μείωσης της τιμής.

Τέλος, να αναφερθεί ότι τα ποτά και τα ζώντα ζώα (αποτελούν μέρος των προϊόντων κρέατος στον Πίνακα 4.1.2) είναι οι μόνες κατηγορίες προϊόντων τα οποία παρουσίασαν κάμψη των εισαγόμενων ποσοτήτων κατά 3% και 14%, αντίστοιχα. Η μείωση αυτή εξουδετερώθηκε πλήρως από τη σημαντική αύξηση των κατά μονάδα τιμών τους, με αποτέλεσμα η εισαγόμενη αξία τους να σημειώσει άνοδο το 2025.

Ο Πίνακας 4.1.3 δείχνει την εξέλιξη των εξαγωγών των βασικότερων κατηγοριών αγροδιατροφικών προϊόντων για την περίοδο 2020-2025. Όπως πάντα, η μερίδα του λέοντος ανήκει στα οπωροκηπευτικά με 32,1%, δηλαδή το ένα τρίτο σχεδόν των συνολικών εξαγωγών αγροδιατροφικών. Στη δεύτερη θέση έρχονται τα γαλακτοκομικά με βασικό πρωταγωνιστή τη φέτα. Τα αλιεύματα διατηρούν την τρίτη θέση παρά τη μικρή μείωση (-2%) για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά των εξαγόμενων ποσοτήτων. Η μεγάλη αύξηση της τιμής τους οδήγησε σε αύξηση της αξίας κατά 18%.

Το βαμβάκι όπως και τα έλαια (με κύριο προϊόν το ελαιόλαδο) παρουσίασαν σημαντική μείωση στην τιμή τους, με αποτέλεσμα η εξαγόμενη αξία των ελαίων να συρρικνωθεί κατά 4%, παρά την αύξηση των εξαγόμενων ποσοτήτων κατά 30%. Το βαμβάκι σημείωσε μείωση της εξαγόμενης ποσότητας (10%) και ακόμα περισσότερο της αξίας (25%). Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ο ρόλος των ελαίων και του βάμβακος στη διατήρηση του εμπορικού πλεονάσματος τις χρονιές που αυτό έγινε (2020, 2021, 2023 και 2024). Εάν διατηρούνταν και το 2025 η τιμή του ελαιολάδου στα ίδια επίπεδα με το 2024, το εμπορικό ισοζύγιο, κατά πάσα πιθανότητα, θα είχε παραμείνει πλεονασματικό.

Μείωση των εξαγόμενων ποσοτήτων το 2025 παρατηρήθηκε στις εξής κατηγορίες προϊόντων: ζώντα ζώα 14% (μέρος των προϊόντων κρέατος), αλιεύματα 2%, δημητριακά 14%, βαμβάκι 10% και δορές (δέρματα) 6%. Επιπλέον, μείωση στην κατά μονάδα τιμή, εκτός του βάμβακος και των ελαίων, παρουσί-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.3 Διάρθρωση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (σε εκατ. €)

	2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%
Οπωροκηπευτικά	2.425	33,8	2.514	30,1	2.868	28,9	3.226	29,7	3.575	31,7	3.864	32,1
Γαλακτοκομικά	805	11,2	920	11,0	1.117	11,3	1.347	12,4	1.469	13,0	1.728	14,4
Αλιεύματα	728	10,1	807	9,7	940	9,5	956	8,8	1.011	9,0	1.190	9,9
Καπνός	550	7,7	629	7,5	798	8,1	929	8,6	1.019	9,0	1.136	9,4
Έλαια	570	7,9	745	8,9	1.047	10,6	1.437	13,2	1.097	9,7	1.057	8,8
Δημητριακά	467	6,5	611	7,3	777	7,8	822	7,6	906	8,0	887	7,4
Είδη διατροφής	376	5,2	400	4,8	470	4,7	451	4,2	419	3,7	419	3,5
Ποτά	235	3,3	281	3,4	337	3,4	339	3,1	356	3,2	347	2,9
Βαμβάκι	397	5,5	685	8,2	638	6,4	420	3,9	431	3,8	324	2,7
Κρέας ^α	138	1,9	189	2,3	241	2,4	237	2,2	276	2,4	300	2,5
Ζωοτροφές	120	1,7	135	1,6	185	1,9	213	2,0	220	2,0	229	1,9
Καφές, τσάι, κλπ.	86	1,2	100	1,2	102	1,0	115	1,1	138	1,2	174	1,4
Ελαιώδεις σπόροι	101	1,4	97	1,2	137	1,4	114	1,1	111	1,0	115	1,0
Σάκχαρα	75	1,0	90	1,1	107	1,1	106	1,0	114	1,0	108	0,9
Ακατέργαστες ύλες	58	0,8	70	0,8	72	0,7	72	0,7	76	0,7	88	0,7
Δορές	30	0,4	57	0,7	55	0,6	49	0,5	48	0,4	43	0,4
Ξυλεία	12	0,2	14	0,2	15	0,2	16	0,1	15	0,1	17	0,1
Σύνολο	7.177^β		8.347		9.909		10.852		11.281		12.024	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

^α Περιλαμβάνονται ζώντα ζώα και προϊόντα κρέατος.

^β Το άθροισμα των επιμέρους προϊόντων πιθανώς να μην ισούται με το Σύνολο, διότι δεν περιλαμβάνονται κάποιες υποκατηγορίες με ελάχιστα ποσά όπως βαμβάκι, καουτσούκ, λοιπές φυτικές ίνες, μαλλί και γιούτα.

ασαν τα γαλακτοκομικά, τα σάκχαρα, οι ζωοτροφές, τα ποτά, οι ελαιώδεις σπόροι, η ξυλεία και οι δορές. Από τα ανωτέρω προϊόντα παρατηρήθηκε μείωση της εξαγόμενης αξίας μόνο στα σάκχαρα και τα ποτά, κάτι που σημαίνει ότι στα υπόλοιπα προϊόντα η αύξηση των εξαγομένων ποσοτήτων υπερκάλυψε τη μείωση της κατά μονάδα τιμής.

4.1.3. Συμπεράσματα

Το εμπορικό πλεόνασμα που ανέπτυξε ο αγροδιατροφικός τομέας το 2020, για πρώτη φορά μετά από 36 χρόνια, συνέβη χάρη σε δύο βασικούς παράγοντες. Ο πρώτος είναι η ευρωστία και η δυναμική που ανέπτυξε ο τομέας κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, με άμεσο αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του ιστορικά υψηλού ελλείμματος των 3€ δις το 2008 σε περίπου 0,5€ δις πριν την πανδημία της COVID-19. Ο δεύτερος παράγοντας είναι η πανδημία, η οποία έπληξε τις εισαγωγές λόγω της μείωσης του τουριστικού ρεύματος εξαιτίας του εγκλεισμού. Ο παράγοντας αυτός υφίσταται και το 2021, ενώ το 2022 η ξαφνική αύξηση στον τουρισμό οδήγησε σε απότομη άνοδο των εισαγωγών και πρόσκαιρη εμφάνιση εμπορικού ελλείμματος.

Στη συνέχεια, η εντυπωσιακή άνοδος των τιμών του ελαιολάδου οδήγησαν σε εκ νέου εμπορικό πλεόνασμα το 2023 και 2024, αν και σημαντικά μειωμένο το 2024. Η συνεχής άνοδος του τουρισμού είναι ένας βασικός παράγοντας (εκτός, φυσικά, της αύξησης της εγχώριας ζήτησης) που οδηγεί σε σημαντικές

αυξήσεις των εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων. Ο ρυθμός αύξησης των εισαγωγών το 2025 είναι 10%, ενώ ο αντίστοιχος των εξαγωγών 6,6%. Ως αποτέλεσμα, το ήδη συρρικνωμένο εμπορικό πλεόνασμα του 2024 ύψους μόλις 84€ εκατ. μετατράπηκε σε έλλειμμα ύψους 293€ εκατ. το 2025.

Είναι σημαντικό, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο αγροδιατροφικός τομέας να συνεργαστεί με τον τομέα των τουριστικών υπηρεσιών, και κυρίως της εστίασης (εστιατόρια-ξενοδοχεία), με σκοπό την τροφοδοσία εστιατορίων και ξενοδοχειακών μονάδων με αγροδιατροφικά προϊόντα όχι μόνο εν γένει ελληνικής προέλευσης αλλά κυρίως τοπικής προέλευσης για στήριξη τοπικών παραγωγών. Αυτό θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της ζήτησης τοπικών προϊόντων, με αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής αγροδιατροφικών προϊόντων σε τοπικό επίπεδο, τη βελτίωση της καθετοποίησης της παραγωγής σε τοπικό επίπεδο (μεταποίηση), την αύξηση χρήσης καλλιεργήσιμης γης, η οποία τώρα είναι σε αχρησία, και φυσικά τη διακράτηση νέων ανθρώπων στην ύπαιθρο χάρη στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας που θα δημιουργήσει η συνεργασία αυτή.

Καταλήγοντας, αξίζει να τονιστεί και πάλι η ανάγκη αλλαγής του παραγωγικού υποδείγματος της ελληνικής οικονομίας, η οποία συνεχίζει να υστερεί στην αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με τους εταίρους της. Η αύξηση της παραγωγής μέσω νέων επενδύσεων, και ιδιαίτερα άμεσων ξένων επενδύσεων, είναι το κλειδί για την αύξηση των εξαγωγών σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Ικανοποίηση από τη ζωή και συναισθήματα: Διαχρονική εξέλιξη για την περίοδο 2019-2025

Παναγιώτης Πετράκης*,
Φωτεινή Οικονόμου**,
Ελευθερία Συριοπούλου***,
Κωνσταντίνη Παπαϊωάννου****

Περίληψη

Το παρόν άρθρο διερευνά σημαντικές διαστάσεις της υποκειμενικής ευημερίας στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2019-2025, μια εποχή έντονων διεθνών προκλήσεων (πανδημία, γεωπολιτικές αναταράξεις, πληθωρισμός). Με αφετηρία τη διαπίστωση ότι οι παραδοσιακοί οικονομικοί δείκτες αδυνατούν να αποτυπώσουν πλήρως την ανθρώπινη ευημερία, υιοθετείται μια ολιστική προσέγγιση, εξετάζοντας την ικανοποίηση από τη ζωή και τα κυρίαρχα συναισθήματα. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν ότι η ικανοποίηση από τη ζωή και το επίπεδο ευτυχίας παρέμειναν σχετικά σταθερά, με μια κάμψη το 2020 στο επίπεδο ευτυχίας και το 2022 στην ικανοποίηση από τη ζωή. Η στατιστική ανάλυση αποκαλύπτει ότι η ηλικία, η κοινωνικοοικονομική τάξη και το προφίλ λήψης αποφάσεων αποτελούν παράγοντες διαφοροποίησης. Τα ευρήματα υποστηρίζουν την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις που θέτουν την ποιότητα

ζωής στο επίκεντρο, λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθετη αλληλεπίδραση κοινωνικών, δημογραφικών και συμπεριφορικών μεταβλητών για την επίτευξη της ευημερίας.

Λέξεις Κλειδιά: Υποκειμενική ευημερία, ικανοποίηση από τη ζωή, συναισθήματα.

Κωδικοί JEL: D60, I31.

1. Εισαγωγή

Η υποκειμενική ευημερία, με κύριο δείκτη την ικανοποίηση από τη ζωή, αποτελεί βασικό αντικείμενο οικονομικής και κοινωνικής ανάλυσης. Σύμφωνα με τους Diener et al. (1998), ως υποκειμενική ευημερία (subjective well-being) ορίζεται η αξιολόγηση και αποτίμηση που κάνει ένα άτομο σχετικά με τη ζωή του. Η αξιολόγηση αυτή ενδέχεται να περιλαμβάνει τόσο γνωστικές καταστάσεις, όπως η ικανοποίηση από τον γάμο, την εργασία και τη ζωή, όσο και συναισθηματικές, οι οποίες αφορούν την παρουσία θετικών και την απουσία αρνητικών συναισθημάτων. Αντίστοιχα, για τον ΟΟΣΑ (OECD 2013, 2025), η υποκειμενική ευημερία αφορά το πώς οι άνθρωποι βιώνουν και αξιολογούν τη ζωή τους, αναφερόμενοι όχι μόνο στις θετικές και αρνητικές αξιολογήσεις, αλλά και στις συναισθηματικές αντιδράσεις στις εμπειρίες τους. Επομένως, η υποκειμενική ευημερία συνιστά ένα πολυδιάστατο μέγεθος, το οποίο περιλαμβάνει τις γνωστικές αξιολογήσεις, τις συναισθηματικές αντιδράσεις στις καθημερινές εμπειρίες, καθώς και την ευδαιμονία, η οποία αφορά το αίσθημα σκοπού και τη νοηματοδότηση της

* Πρόεδρος του Δ.Σ. και Επιστημονικός Διευθυντής του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, ΕΚΠΑ. Email: ppetrak@econ.uoa.gr

** Ερευνήτρια του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). Email: feconom@kepe.gr

*** Ερευνήτρια στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Email: el.syriopoulou@elearningekpa.gr

**** Ερευνήτρια στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Υποψήφια διδάκτωρ στο ΕΚΠΑ. Email: krapaioannou@elearningekpa.gr

- Οι γνώμες και κρίσεις που διατυπώνονται στο άρθρο εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων και δεν αντανakλούν κατ' ανάγκη τις θέσεις του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

- Οι συγγραφείς επιθυμούν να εκφράσουν τις θερμές τους ευχαριστίες προς τον ανώνυμο κριτή για τις εποικοδομητικές του επσημάνσεις/προτάσεις.

ύπαρξης του ατόμου (OECD 2013, 2025). Πέραν των ανωτέρω, έχουν διαμορφωθεί σύνθετοι δείκτες, οι οποίοι καταγράφουν και παρουσιάζουν τόσο την κοινωνική πρόοδο όσο και την ποιότητα ζωής βάσει διαφοροποιημένων εννοιολογικών πλαισίων (βλ. Stiglitz et al., 2009).

Η διερεύνηση της υποκειμενικής ευημερίας σε βάθος χρόνου καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική σε περιόδους παρατεταμένης αβεβαιότητας και ρευστών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Παγκοσμίως, τα τελευταία χρόνια έχουν ξεσπάσει αλληπάλληλες κρίσεις σε διάφορους τομείς (υγεία, γεωπολιτική, πληθωρισμός). Σε αυτό το πλαίσιο, ενδιαφέρον παρουσιάζει η πορεία του παγκόσμιου Δείκτη Αρνητικών Εμπειριών (Negative Experience Index) (Gallup World Poll)¹, με τον δείκτη να διατηρείται σε υψηλά επίπεδα το 2024, ελαφρώς χαμηλότερα σε σχέση με την περίοδο 2020-2022. Παράλληλα, σύμφωνα με το *State of the World's Emotional Health 2025* (Gallup, 2025), τα αρνητικά συναισθήματα για το 2024 καταγράφονται υψηλότερα σε σχέση με μια δεκαετία πριν, γεγονός που καταδεικνύει ότι το συσσωρευμένο άγχος και η ανασφάλεια παραμένουν, παρά το ότι βρισκόμαστε πλέον αρκετά μακριά από την κορύφωση της πανδημίας. Άλλοι παράγοντες που έχουν συμβάλει σε αυτή την κατάσταση είναι οι δομικές αλλαγές στο κοινωνικό κεφάλαιο, η διάβρωση της θεσμικής εμπιστοσύνης, αλλά και ο ραγδαίος μετασχηματισμός των διαπροσωπικών σχέσεων μέσω του ψηφιακού περιβάλλοντος, καθώς όλοι αυτοί συνιστούν τους πλέον κρίσιμους παράγοντες που καθορίζουν το επίπεδο της ατομικής και συλλογικής ευημερίας (Helliwell et al., 2026).

Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, τα προαναφερθέντα μεγέθη χρειάζεται να ενταχθούν στο γενικότερο πλαίσιο των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών συμπεριφορών, οι οποίες τα τελευταία χρόνια έχουν διαμορφωθεί τόσο από την υπερδεκαετή περίοδο λιτότητας όσο και από διαδοχικές κρίσεις (Πετράκης κ.ά., 2026). Ως εκ τούτου, το παρόν άρθρο μελετά την εξέλιξη του γενικού επιπέδου ικανοποίησης από τη ζωή των Ελλήνων/ίδων κατά την περίοδο 2019-2025, καλύπτοντας μια περίοδο έντονων παγκόσμιων προκλήσεων και κοινωνικοοικονομικών αναταράξεων. Η ικανοποίηση από τη ζωή αντιστοιχεί στη γνωστική διάσταση της υποκειμενικής ευημερίας, η οποία, σύμφωνα με τον Veenhoven (1996), ορίζεται ως ο βαθμός στον οποίο ένα άτομο αποτιμά θετικά τη συνολική ποιότητα της ζωής του. Αντίστοιχα, τα συναισθήματα αφορούν τις άμεσες αξιολογήσεις των ατόμων απέναντι στα γεγονότα

της καθημερινής τους ζωής (Diener et al., 1999). Οι δύο αυτές διαστάσεις συγκροτούν την έννοια της υποκειμενικής ευημερίας (Pavot & Diener, 2009).

Το παρόν άρθρο εστιάζει: (α) στην παρουσίαση της ικανοποίησης από τη ζωή και των εξεταζόμενων συναισθημάτων σε βάθος πενταετίας, (β) στη διαστρωματική διαφοροποίηση των εξεταζόμενων παραγόντων ανά φύλο, ηλικιακή ομάδα και κατηγορία κοινωνικοοικονομικής τάξης και (γ) στην επίδραση των συμπεριφορικών προτύπων, διακρίνοντας μεταξύ ατόμων ορθολογικών, μη ορθολογικών, με συμπεριφορά αποστροφής κινδύνου (risk averse) και, τέλος, ατόμων που δεν εμπίπτουν στις προηγούμενες τρεις κατηγορίες (κατηγορία «Άλλο»).

Τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση που ακολουθεί αντλήθηκαν από έρευνες που διενήργησε η Metron Analysis για το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τα ευρήματα της ανάλυσης έχουν ως σκοπό, αφενός, να συμβάλλουν στη συζήτηση για τον εντοπισμό των προσδιοριστικών παραγόντων της υποκειμενικής ευημερίας και, αφετέρου, να παράσχουν χρήσιμα στοιχεία για τον σχεδιασμό πολιτικών με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής ανθεκτικότητας και την περαιτέρω μείωση των ανισοτήτων. Με λίγα λόγια, η αξιοποίηση δεδομένων από την περίοδο 2019-2025 δίνει τη δυνατότητα για ουσιαστική κατανόηση των κοινωνικών επιπτώσεων από τις πολλαπλές κρίσεις, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την ανάγκη να διαμορφωθεί ένα πολυδιάστατο πλαίσιο ερμηνείας της ευημερίας.

Το άρθρο, στη συνέχεια, δομείται ως εξής: στη δεύτερη ενότητα αναπτύσσεται το θεωρητικό και συγκριτικό πλαίσιο, το οποίο πλαισιώνει τα εμπειρικά ευρήματα. Στην τρίτη ενότητα παρουσιάζονται η ταυτότητα της έρευνας και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, ενώ στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη της ικανοποίησης από τη ζωή κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Στην πέμπτη ενότητα εξετάζονται τα αποτελέσματα που αφορούν τα συναισθήματα, ενώ στην τελευταία ενότητα συνοψίζονται όσα προηγήθηκαν και καταγράφονται χρήσιμα συμπεράσματα.

2. Θεωρητικό και συγκριτικό πλαίσιο

Η ερμηνεία των ευρημάτων που αφορούν την περίοδο 2019-2025 μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ένταξης της ελληνικής περίπτωσης σε ένα γενικότερο θεωρητικό πλαίσιο, όπου συνδυάζονται η πολιτική οικονομία των συμπεριφορών με τη σύγχρο-

1. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον δείκτη βλ. <https://www.gallup.com/405494/indicator-global-emotional-wellbeing.aspx>.

νη παγκόσμια έρευνα για την ευημερία.

2.1. Η πολιτισμική και συμπεριφορική ταυτότητα της Ελλάδας

Η ανθρώπινη δράση, καθώς και η υποκειμενική ικανοποίηση, διαμορφώνονται σε ένα ήδη διαμορφωμένο πολιτισμικό πλαίσιο. Σύμφωνα με την εκτενή ανάλυση των Πετράκη κ.ά. (2026), υπάρχουν ορισμένες πολιτισμικές διαστάσεις που χαρακτηρίζουν την ελληνική κοινωνία και, συνακόλουθα, ερμηνεύουν τόσο την κοινωνική συνοχή όσο και τις οικονομικές αντιδράσεις της. Χρησιμοποιώντας τα εδραιωμένα υποδείγματα του Hofstede (2001) και του προγράμματος GLOBE (House et al., 2004), οι συγγραφείς καταδεικνύουν ότι, παγκοσμίως, η Ελλάδα καταγράφει μία από τις υψηλότερες βαθμολογίες (112 στην κλίμακα Hofstede) στη διάσταση της «αποφυγής αβεβαιότητας» (uncertainty avoidance). Η ελληνική κοινωνία φαίνεται να χαρακτηρίζεται από κοινωνική αποστροφή απέναντι στο απρόβλεπτο, γεγονός που λειτουργεί επιβαρυντικά, ενισχύοντας το άγχος και την ανασφάλεια σε περιόδους κρίσης.

Ταυτόχρονα, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από υψηλή «ενδο-ομαδική συλλογικότητα» (in-group collectivism) και σχετικά χαμηλή «θεσμική συλλογικότητα» (institutional collectivism) (Πετράκης κ.ά., 2026). Σε πρακτικό επίπεδο, αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες πολίτες έχουν την τάση να εμπιστεύονται λιγότερο τους απρόσωπους κρατικούς θεσμούς. Αντίθετα, στρέφονται κυρίως στον στενό πυρήνα της οικογένειας και του φιλικού περιβάλλοντος, όπου και επενδύουν το μεγαλύτερο μέρος της εμπιστοσύνης και της αλληλεγγύης τους.

Εξεταζόμενες υπό το πρίσμα της εξελικτικής θεωρίας του Inglehart (Inglehart & Welzel, 2005· Inglehart, 2018), διαπιστώνεται ότι συνήθως υπάρχει μετά-τόπιση των κοινωνιών από τις «αξίες επιβίωσης» (survival values) προς τις «αξίες αυτοέκφρασης» (self-expression values), ενόσω αυξάνεται η οικονομική και φυσική τους ασφάλεια. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, οι διαδοχικές κρίσεις (δημοσιονομική, πανδημική, πληθωριστική) που βίωσε η χώρα φαίνεται πως είχαν ως συνέπεια η κοινωνία να οδηγηθεί σε αυτό που οι Πετράκης κ.ά. (2026) περιγράφουν ως «υπόθεση της ανασφάλειας» (insecurity hypothesis), δηλαδή μια παλινδρόμηση ή στασιμότητα προς τις αξίες επιβίωσης. Με άλλα λόγια, όταν ο βιοπορισμός και η υλική σταθερότητα απειλούνται, τότε παρατηρείται υποχώρηση στην αναζήτηση της αυτοπραγμάτωσης και οι πολίτες να αποζητούν καταφύγιο στους παραδοσιακούς θεσμούς, όπως η οικογένεια.

2.2. Συμπεριφορική οικονομική, ορθολογισμός και αποστροφή κινδύνου

Πέρα από την εξέταση των πολιτισμικών αξιών, η ερμηνεία της ικανοποίησης από τη ζωή προϋποθέτει την επαρκή κατανόηση του τρόπου με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις σε προσωπικό επίπεδο. Η παραδοσιακή οικονομική θεωρία (νεοκλασικό υπόδειγμα) θέτει ως βάση τον απόλυτα ορθολογικό άνθρωπο (Homo economicus), ο οποίος ενεργεί έτσι ώστε να μεγιστοποιεί τη χρησιμότητά του. Ωστόσο, η σύγχρονη συμπεριφορική οικονομική, η οποία έχει θεμελιωθεί από τους Kahneman και Tversky (1979) μέσω της Θεωρίας της Προοπτικής (Prospect Theory), βασίζεται στη θέση ότι οι άνθρωποι ενεργούν με «περιορισμένη ορθολογικότητα» (bounded rationality). Οι αποφάσεις τους επηρεάζονται συστηματικά από γνωστικές προκαταλήψεις, συναισθηματικούς παράγοντες και το πλαίσιο επιλογής (framing effect).

Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα απόκλισης από την ορθολογική επιλογή υπό συνθήκες πιθανοτήτων αποτελεί το παράδοξο του Allais (Allais, 1953, 1979). Το παράδοξο αυτό καταδεικνύει ότι τα άτομα συχνά παραβιάζουν το αξίωμα της ανεξαρτησίας (independence axiom) της θεωρίας της αναμενόμενης χρησιμότητας, προτιμώντας βέβαιες αποδόσεις έναντι αβέβαιων, ακόμη και όταν η αναμενόμενη αξία της αβέβαιης επιλογής είναι υψηλότερη. Η συμπεριφορά αυτή συνδέεται άμεσα με την αποστροφή κινδύνου (risk aversion), έναν όρο που περιγράφει την τάση ενός ατόμου να προτιμά μια βέβαιη έκβαση έναντι μιας αβέβαιης με ίση ή μεγαλύτερη αναμενόμενη αξία.

Στην ελληνική κοινωνία, λόγω του ότι υπήρξε ραγδαία υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου της κατά τη δεκαετία του 2010, η αποστροφή του κινδύνου αποτελεί κυρίαρχο συμπεριφορικό μοτίβο (Πετράκης κ.ά., 2026). Στο πλαίσιο αυτό, οι παραπάνω θεωρητικές κατασκευές αξιοποιούνται για την ταξινόμηση των συμμετασχόντων στην παρούσα εργασία σε κατηγορίες συμπεριφορικών προτύπων (ορθολογικοί, αποστρεφόμενοι τον κίνδυνο (risk averse), μη ορθολογικοί και ερωτηθέντες με ασυνεπή συμπεριφορά που δεν ανήκουν στις λοιπές κατηγορίες). Η ταξινόμηση αυτή αξιοποιείται για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ συμπεριφορικών προδιαθέσεων υπό αβεβαιότητα και υποκειμενικής ευημερίας σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

2.3. Το παγκόσμιο τοπίο της ευημερίας και το ψηφιακό οικοσύστημα

Προκειμένου να εξαχθούν όσο το δυνατόν ασφαλέστερα συμπεράσματα, τα δεδομένα της ελληνικής

πραγματικότητας είναι σκόπιμο να αντιπαραβληθούν με τις ραγδαίες μεταβολές που έχουν καταγραφεί σε διεθνή κλίμακα. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση Ευτυχίας 2026 (*World Happiness Report 2026*) υπάρχει μια ιστορική ανατροπή. Συγκεκριμένα, στις ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης (ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Ηνωμένο Βασίλειο κ.ά.), οι νέοι κάτω των 25 ετών δηλώνουν πλέον ραγδαία πτώση στην ικανοποίηση από τη ζωή, με μέση μείωση 0,86 μονάδων για ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία στην κλίμακα Cantril (1-10) σε σχέση με την περίοδο 2006-2010 (Helliwell et al., 2026). Αντιθέτως, σε οκτώ από τις δέκα εξεταζόμενες γεωγραφικές περιφέρειες, οι νεότεροι άνθρωποι παρουσιάζουν τώρα υψηλότερες αξιολογήσεις σε σύγκριση με δεκαπέντε χρόνια πριν (Helliwell et al., 2026).

Στην έκθεση αυτή υπάρχουν εκτενή κεφάλαια αφιερωμένα στη σχέση μεταξύ μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ευημερίας. Σύμφωνα με τα δεδομένα PISA 2022 από 47 χώρες, η ικανοποίηση από τη ζωή είναι υψηλότερη σε χαμηλά επίπεδα χρήσης κοινωνικών δικτύων και χαμηλότερη σε υψηλά, για τους νέους μέχρι τα 15 χρόνια, και ιδιαίτερα για τα κορίτσια και στις αγγλόφωνες χώρες και τη Δυτική Ευρώπη (Helliwell et al., 2026). Επιπλέον, οι Ozkok et al. (2026), μετά από αξιοποίηση των δεδομένων της European Social Survey (2016-2024), όπου συμμετείχαν 30 ευρωπαϊκές χώρες, αποδεικνύουν ότι η χρήση του διαδικτύου παρουσιάζει αρνητική αιτιώδη επίδραση στην ευημερία των νεότερων γενεών (Gen Z, Millennials), λόγω της διάβρωσης που επιτελείται στη διαπροσωπική και θεσμική εμπιστοσύνη. Ταυτόχρονα, ο Sunstein (2026) καταδεικνύει το φαινόμενο των «παγίδων προϊόντος» (product traps), σύμφωνα με το οποίο μεγάλο ποσοστό νέων χρηστών αναγνωρίζει ότι τα κοινωνικά δίκτυα οδηγούν σε μείωση της ευημερίας τους, αλλά παραμένει εγκλωβισμένο στη χρήση τους για λόγους κοινωνικής πίεσης. Τέλος, οι Gracia et al. (2026), αντλώντας δεδομένα από δείγμα 43 χωρών, εντοπίζουν ότι η προβληματική χρήση κοινωνικών δικτύων έχει δυσανάλογα αρνητικές επιπτώσεις στους νέους χαμηλότερου κοινωνικοοικονομικού επιπέδου, οι οποίοι στερούνται εναλλακτικών πόρων κοινωνικής προστασίας.

Η διεθνής αυτή εικόνα, όπως παρουσιάστηκε ανωτέρω, συνιστά κρίσιμης σημασίας συγκριτικό πρίσμα για τα εγχώρια ευρήματα, καθώς αναδεικνύει τις παγκόσμιες τάσεις που θα λειτουργήσουν ως κριτήρια για την αξιολόγηση των ελληνικών δεδομένων.

3. Η ταυτότητα της έρευνας και μεθοδολογία

Η παρούσα ανάλυση χρησιμοποίησε πρωτογενή δε-

δομένα που αντλήθηκαν από μια πανελλαδική έκτασης έρευνα κοινής γνώμης, την οποία διενήργησε η Metron Analysis για λογαριασμό του ΕΚΠΑ (Νοέμβριος 2019, Οκτώβριος 2020, Σεπτέμβριος 2022, Δεκέμβριος 2023, Οκτώβριος 2025). Τα πέντε κύματα της έρευνας υλοποιήθηκαν σε καθορισμένα και κομβικής σημασίας χρονικά σημεία, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτύπωση των κοινωνικών αντανakλαστικών πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την κορύφωση πολλαπλών κρίσεων (πανδημική, ενεργειακή, πληθωριστική). Το δείγμα ανέρχεται σε περίπου 800 άτομα ανά έτος, ηλικίας 18 ετών και άνω, καλύπτοντας το σύνολο των αστικών και αγροτικών περιοχών της χώρας. Χρησιμοποιήθηκε πολυσταδιακή δειγματοληψία αναλογική του πληθυσμού (PPS Sampling) και η συλλογή των δεδομένων έγινε με προσωπικές συνεντεύξεις σε νοικοκυριά με έντυπο ερωτηματολόγιο.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ανήκει σε μια ερευνητική παράδοση μέτρησης της υποκειμενικής ευημερίας με χρήση ερωτηματολογίων, όπως αυτή αποτυπώνεται σε διεθνείς έρευνες (π.χ., Helliwell et al., 2026). Για την αξιολόγηση της συνολικής ικανοποίησης από τη ζωή υιοθετείται η κλίμακα Cantril (0-10), η οποία χρησιμοποιείται ευρέως σε διεθνείς έρευνες (π.χ. Gallup World Poll). Η μέτρηση της συναισθηματικής διάστασης πραγματοποιείται μέσω μιας προσαρμοσμένης κλίμακας, η οποία περιλαμβάνει εννέα συναισθήματα, τόσο θετικά όσο και αρνητικά, κατά την οποία οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν αρχικά το συναισθήμα που βιώνουν εντονότερα και, στη συνέχεια, ένα δεύτερο, το οποίο, επίσης, καταγράφεται.

Η κοινωνικοοικονομική κατηγοριοποίηση του δείγματος σε ανώτερες (A/B), μεσαίες (C1, C2), κατώτερες (D/E) τάξεις βασίστηκε στον συνδυασμό εκπαίδευσης και επαγγέλματος του κύριου εισοδηματία, σύμφωνα με το εδραιωμένο σύστημα κοινωνικοοικονομικών τάξεων των ESOMAR (European Society for Opinion and Market Research), WAPOR (World Association for Public Opinion Research). Η έρευνα παρουσιάζει μια κρίσιμη μεθοδολογική καινοτομία, η οποία βασίζεται στη συμπεριφορική οικονομική (behavioral economics). Συγκεκριμένα, πρόκειται για την αξιοποίηση ενός πειραματικού σχήματος τύπου Allais (1953, 1979), το οποίο δεν ταυτίζεται με το αρχικό πρωτότυπο πείραμα, αλλά προσαρμόζει τη λογική του κλασικού παραδείγματος επιλογής υπό αβεβαιότητα, ώστε να επιτευχθεί η κατηγοριοποίηση των συμμετεχόντων βάσει της στάσης τους απέναντι στον κίνδυνο (Πετράκης κ.ά., 2026). Μέσω δύο υποθετικών ερωτήσεων επιλογής, στις οποίες απάντησαν, οι συμμετέχοντες ταξινομήθη-

καν σε τέσσερις κατηγορίες: (α) ορθολογικοί (όσοι μεγιστοποιούν τη μαθηματική χρησιμότητα), (β) άτομα με αποστροφή κινδύνου - risk averse (όσοι προτιμούν τη βεβαιότητα), (γ) άτομα μη ορθολογικά και (δ) άτομα με ασυνεπή συμπεριφορά που δεν ανήκουν στις λοιπές κατηγορίες. Διευκρινίζεται ότι η κατηγοριοποίηση αυτή αντανakλά την τρέχουσα αναφερόμενη προτίμηση των ερωτηθέντων και όχι κατ' ανάγκη ένα διαχρονικά σταθερό προφίλ².

Όσον αφορά την ποιότητα των δεδομένων, αυτή διασφαλίστηκε μέσω εσωτερικών ελέγχων που διενεργήθηκαν στο 30% των συνεντεύξεων, ενώ τα αποτελέσματα σταθμίστηκαν με βάση τις πληθυσμιακές κατανομές (φύλο/ηλικία) της ΕΛΣΤΑΤ. (Ελληνική Στατιστική Αρχή). Η έρευνα διεξήχθη ακολουθώντας τους κώδικες δεοντολογίας των ESOMAR και ΣΕΔΕΑ (Σύλλογος Εταιριών Δημοσκοπήσης και Έρευνας Αγοράς), διασφαλίζοντας έτσι την αντιπροσωπευτικότητα και την επιστημονική εγκυρότητα των ευρημάτων.

Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου IBM SPSS Statistics (έκδοση 30.0). Για τη σύγκριση μέσων όρων μεταξύ δύο ομάδων χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος independent samples t-test, ενώ για συγκρίσεις άνω των δύο ομάδων εφαρμόστηκε η one-way ANOVA. Προηγήθηκε ο έλεγχος ομοιογένειας των διακυμάνσεων (Levene's test). Ανάλογα με το αποτέλεσμα του Levene, οι post hoc αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν είτε με το κριτήριο Tukey (όταν οι διακυμάνσεις ήταν ομοιογενείς) είτε με το κριτήριο Games-Howell (όταν δεν ήταν), ενώ σε περιπτώσεις παραβίασης της ομοιογένειας εφαρμόστηκε και ο διορθωμένος έλεγχος Welch. Για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ κατηγορικών μεταβλητών εφαρμόστηκε ο έλεγχος χ^2 ανεξαρτησίας. Συμπληρωματικά, η ισχύς και η κατεύθυνση της συνάφειας αξιολογήθηκαν μέσω του δείκτη Cramer's V, ενώ η ανάλυση των τυποποιημένων υπολοίπων (standardized residuals) επέτρεψε τον εντοπισμό των επιμέρους κατηγοριών που διέφεραν σημαντικά. Στις περιπτώσεις όπου ο έλεγχος χ^2 απαιτούσε αντιμετώπιση μικρών αναμενόμενων συχνοτήτων, εφαρμόστηκε προσομοίωση Monte Carlo, η οποία παράγει εμπειρικά p-values μέσω προσομοίωσης και δεν βασίζεται στις ασυμπτωτικές προϋποθέσεις του κλασικού χ^2 (π.χ. expected frequencies ≥ 5 ανά κελί) (Field, 2013). Οι περιπτώσεις με ελλιπή δεδομένα αποκλείστηκαν από τις

αναλύσεις (pairwise deletion). Όλες οι στατιστικές δοκιμασίες διεξήχθησαν σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους Πίνακες 1 έως 4 που ακολουθούν³.

4. Διαχρονική παρουσίαση της ικανοποίησης από τη ζωή

4.1. Γενικές τάσεις

Ξεκινώντας την ανάλυση από τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα δεδομένα, όπως απεικονίζονται στο Διάγραμμα 1, το 2025 το 70% του γενικού δείγματος δηλώνει ικανοποίηση από τη ζωή (6-10), ενώ το 30% δηλώνει χαμηλή ικανοποίηση (0-5). Διαχρονικά, για την εξεταζόμενη περίοδο 2019-2025, ο μέσος όρος ικανοποίησης διατηρείται σχετικά σταθερός στο 6,3-6,4, με εξαίρεση το έτος 2022, κατά το οποίο υπήρξε αξιοσημείωτη μείωση ($M=5,9$), η οποία συνδέεται με την αύξηση της μέτριας δυσαρέσκειας και τη μείωση της υψηλής ικανοποίησης. Η πτώση του 2022 – η οποία συμπίπτει χρονικά με ένα ισχυρό εξωγενές σοκ στα ελληνικά νοικοκυριά, λόγω της έναρξης του πολέμου στην Ουκρανία και της εκτίναξης του πληθωρισμού – δύναται να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της «υπόθεσης της ανασφάλειας» (insecurity hypothesis), την οποία αναλύουν οι Πετράκης κ.ά. (2026). Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι η απειλή κατά της θεμελιώδους ικανότητας βιοπορισμού, σε συνδυασμό με την υψηλή αποφυγή αβεβαιότητας, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό του ελληνικού πολιτισμικού χάρτη, μείωσε αισθητά το αίσθημα της ικανοποίησης από τη ζωή. Ενώ υπάρχει ανάκαμψη από το 2023, τα επίπεδα εξαιρετικά υψηλής ικανοποίησης (9-10) δεν επανέρχονται πλήρως στο επίπεδο του 2019.

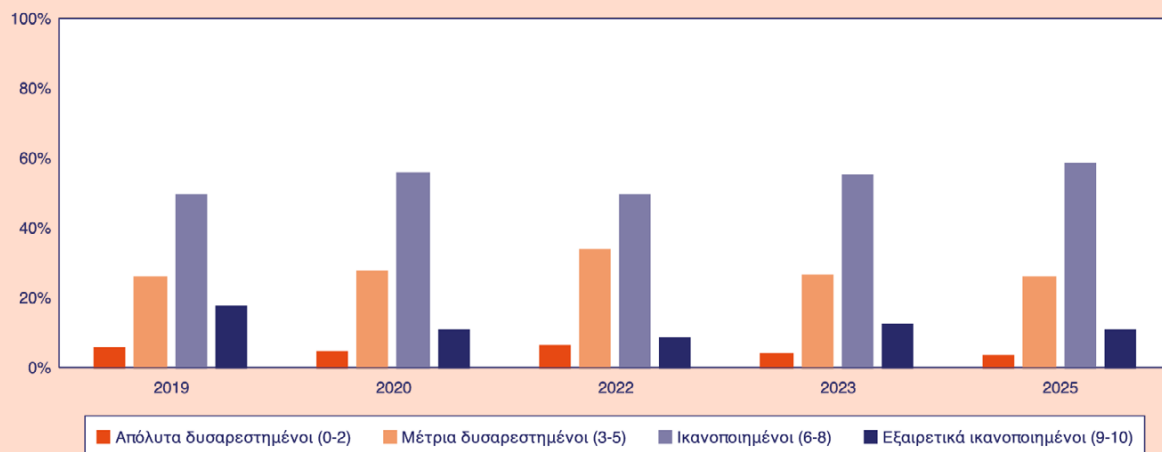
Η πώση αυτή αποτέλεσε κάθε άλλο παρά καθαρά ελληνικό φαινόμενο. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση Ευτυχίας 2026 (Helliwell et al., 2026), η Ελλάδα κατατάσσεται στην 85η θέση μεταξύ 147 χωρών, με μέσο όρο αξιολόγησης ζωής 5,697 σύμφωνα με το Gallup World Poll (2023-2025) βάσει της κλίμακας Cantril. Γενικότερα, οι περισσότερες δυτικές βιομηχανικές χώρες παρουσιάζουν στασιμότητα ή και πτώση σε σύγκριση με την περίοδο 2006-2010, με δεκαπέντε από αυτές να καταγράφουν σημαντική μείωση (Helliwell et al., 2026). Ταυτόχρονα, φαίνεται ότι κατά την περίοδο 2021-2022 υπήρξε το αποκο-

2. Λαμβάνοντας υπόψη σχόλιο του κριτή, διευκρινίζεται ότι το ερευνητικό ερώτημα εστιάζει στη στιγμιαία προτίμηση υπό υποθετικές συνθήκες και όχι σε ένα μόνιμο ψυχολογικό γνώρισμα. Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι οι προτιμήσεις κινδύνου εμφανίζουν σημαντικό βαθμό σταθερότητας στον χρόνο, αν και δεν είναι απόλυτα αμετάβλητες (Baucells & Villasís, 2010).

3. Οι Πίνακες 1 έως 4 καταγράφουν τα στατιστικά σημαντικά ευρήματα που παρουσιάζονται στο παρόν άρθρο χάριν συνομίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Ποσοστιαία κατανομή της γενικής ικανοποίησης από τη ζωή των συμμετασχόντων (2019-2025)

Πηγή: ΕΚΠΑ - Metron Analysis (Νοέμβριος 2019, Οκτώβριος 2020, Σεπτέμβριος 2022, Δεκέμβριος 2023, Οκτώβριος 2025). Επεξεργασία δεδομένων από τους συγγραφείς.

Σημείωση: Ο σταθμισμένος μέσος όρος ικανοποίησης ήταν 6,4 (2019), 6,3 (2020), 5,9 (2022), 6,4 (2023), 6,4 (2025), όπου 0 = «απόλυτα δυσαρεστημένος/η» και 10 = «εξαιρετικά ικανοποιημένος/η».

ρύφωμα του άγχους παγκοσμίως, με τον Δείκτη Αρνητικών Εμπειριών (Gallup World Poll), να φτάνει σε επίπεδα ρεκόρ (33) και το 2024 να βρίσκεται στο επίπεδο του 2019 (31).

4.2. Φύλο και ηλικιακή ομάδα

Σε ό,τι αφορά το φύλο, οι άνδρες παρουσιάζουν σταθερά ελαφρώς υψηλότερη ικανοποίηση από τη ζωή σε σχέση με τις γυναίκες σε όλες τις χρονικές περιόδους, χωρίς ωστόσο να παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές σε κανένα έτος, με τις τιμές να κυμαίνονται για τους άνδρες από 6 έως 6,5 και για τις γυναίκες από 5,9 έως 6,4. Πρόκειται για εύρημα συμβατό με προηγούμενες μελέτες, οι οποίες παρουσιάζουν ανάμεικτα ευρήματα ή δείχνουν ότι οι διαφορές φύλου στην ικανοποίηση από τη ζωή είναι μικρές και εξαρτώνται από το κοινωνικό πλαίσιο (Joshi & Jovanović, 2020).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης⁴ (βλ. Πίνακα 1), η ικανοποίηση από τη ζωή διαφοροποιείται σημαντικά ανά ηλικιακή ομάδα

καθ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, με τις μέσες τιμές να μειώνονται συστηματικά όσο αυξάνεται η ηλικία. Διαχρονικά, η ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών παρουσίασε τις υψηλότερες μέσες τιμές ($M=6,6$ έως $7,2$), ενώ στην ομάδα των 65 ετών και άνω παρατηρούνται σταθερά οι χαμηλότερες μέσες τιμές ($M=5,5$ έως $6,0$). Οι ενδιαμέσες ηλικιακές ομάδες εμφάνισαν μέσες τιμές μεταξύ των δύο άκρων. Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με τα διεθνή δεδομένα, όπως αυτά παρουσιάζονται στην Παγκόσμια Έκθεση Ευτυχίας 2026 (Helliwell et al., 2026), με τους νέους να είναι κατά μέσο όρο πιο ευτυχισμένοι και να καταγράφουν υψηλότερα επίπεδα αξιολόγησης της ζωής τους σε σχέση με τους μεγαλύτερους. Παράλληλα, θα πρέπει να συνυπολογιστεί και ο προστατευτικός ρόλος της ελληνικής οικογένειας, η οποία μπορεί να λειτουργεί ως ασπίδα στην αρνητική επίδραση των παραγόντων που επηρεάζουν αρνητικά την ικανοποίηση από τη ζωή.

4. Σημειώνεται ότι, αν και τα ω^2 (βλ. Πίνακα 1) είναι σχετικά χαμηλά, με τους δημογραφικούς παράγοντες να ερμηνεύουν ένα μικρό ποσοστό της διακύμανσης της ικανοποίησης από τη ζωή, τα αποτελέσματά μας είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία. Όπως επισημαίνουν οι Geerling & Diener (2020) σε μία από τις πλέον σύγχρονες και αντιπροσωπευτικές μελέτες για τα μεγέθη επίδρασης στην έρευνα της ευημερίας, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση) παρουσιάζουν σταθερά μικρά έως πολύ μικρά μεγέθη επίδρασης, ακόμα και όταν είναι στατιστικά σημαντικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης ANOVA και post hoc συγκρίσεις για τη γενική ικανοποίηση από τη ζωή ως προς τον τύπο συμπεριφοράς, την κοινωνικοοικονομική τάξη και την ηλικιακή ομάδα ανά έτος (2019-2025)

Έτος	Μεταβλητή	Κατηγορίες	M	SD	F	ω^2	Post hoc διαφορές (p < 0,05)
2019	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	6,95	2,383	F(3, 786)=6,962* Welch F(3, 175,66)=7,325*	0,022	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,71	2,136			
		C2	6,64	2,245			
		D/E	5,90	2,072			
	Ηλικία	18–34	7,11	1,907	F(2, 787)=14,152* Welch F(2, 445,42)=16,858*	0,032	18–34 > 35–64 18–34 > 65+
		35–64	6,33	2,341			
		65+	6,02	2,122			
2020	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	7,18	1,558	F(3, 794)=6,039* Welch F(3, 164,60)=7,364*	0,018	D/E < A/B D/E < C1
		C1	6,62	2,143			
		C2	6,32	1,993			
		D/E	5,93	2,037			
	Ηλικία	18–34	6,75	1,872	F(2, 795)=9,635* Welch F(2, 427,85)=9,864*	0,021	18–34 > 35–64 18–34 > 65+
		35–64	6,29	1,989			
		65+	5,88	2,133			
2022	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	6,32	1,958	F(3, 794)=5,373***	0,016	D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,18	2,020			
		C2	6,07	2,033			
		D/E	5,46	2,198			
	Ηλικία	18–34	6,62	1,776	F(2, 795)=17,766* Welch F(2, 433,05)=20,293*	0,040	18–34 > 35–64 18–34 > 65+
		35–64	5,82	2,113			
		65+	5,47	2,179			
2023	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	7,00	1,936	F(3, 795)=7,60* Welch F(3, 235,10)=7,56*	0,024	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,95	2,129			
		C2	6,46	2,023			
		D/E	5,99	2,024			
	Ηλικία	18–34	7,15	1,664	F(2, 796)=21,91* Welch F(2, 438,29)=25,44*	0,050	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ 35–64 > 65+
		35–64	6,38	2,104			
		65+	5,85	2,147			
2025	Τύπος συμπεριφοράς	Ορθολογικοί	6,79	1,598	F(3, 791)=2,885* Welch F(3, 125,07)=3,818*	0,007	Ορθολογικοί > Risk Averse
		Μη Ορθολογικοί	6,48	2,099			
		Risk Averse	6,27	1,971			
		Άλλο	6,08	1,453			
	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	7,10	1,509	F(3, 791)=9,39* Welch F(3, 269,15)=11,06*	0,030	A/B > C2 A/B > D/E C1 > D/E C2 > D/E
		C1	6,60	1,749			
		C2	6,47	2,029			
		D/E	5,84	1,919			
	Ηλικία	18–34	6,97	1,739	F(2, 792)=19,303* Welch F(2, 418,75)=18,842*	0,044	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ 35–64 > 65+
		35–64	6,39	1,866			
		65+	5,79	2,098			

Σημείωση: *p < 0,05, *** p < 0,001. Σε όλες τις αναλύσεις όπου αναφέρεται ο δείκτης Welch F, ο έλεγχος ομοιογένειας διακυμάνσεων του Levene ήταν στατιστικά σημαντικός (p < 0,05), συνεπώς, οι πολλαπλές συγκρίσεις πραγματοποιήθηκαν με τη μέθοδο Games–Howell. Αντίθετα, στις αναλύσεις όπου δεν αναφέρεται ο Welch F, ο έλεγχος Levene δεν ήταν στατιστικά σημαντικός και χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος Tukey HSD για τις εκ των υστέρων συγκρίσεις. Σε όλες τις αναλύσεις διακύμανσης (ANOVA) αναφέρεται το αμερόληπτο μέγεθος επίδρασης ω^2 (omega squared). SD = τυπική απόκλιση.

4.3. Κοινωνικοοικονομική τάξη και ο ρόλος του ορθολογισμού

Τα αποτελέσματα σχετικά με την κοινωνικοοικονομική τάξη (Πίνακας 1) καταδεικνύουν ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ως προς την ικανοποίηση από τη ζωή σε όλα τα έτη, με τις ανώτερες τάξεις να υπερέχουν σταθερά έναντι της κατώτερης (εύρος $M=6,3-7,2$ έναντι $M=5,5-6,1$). Αυτό το εύρημα ενισχύεται από την Παγκόσμια Έκθεση Ευτυχίας 2026, όπου καταδεικνύεται ότι η κοινωνική υποστήριξη, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και η ελευθερία λήψης αποφάσεων συνιστούν (μεταξύ άλλων) σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες της αξιολόγησης της ζωής παγκοσμίως (Helliwell et al., 2026).

Αν και διαχρονικά το ορθολογικό προφίλ συνδέθηκε με υψηλότερη ικανοποίηση, η σχέση απέκτησε στατιστική σημασία μόλις το 2025 (Πίνακας 1). Τότε, οι ορθολογικοί κατέγραψαν την υψηλότερη τιμή ικανοποίησης από τη ζωή ($M=6,8$), ενώ ακολούθησαν οι μη ορθολογικοί ($M=6,5$), η ομάδα αποστροφής κινδύνου ($M=6,3$) και η ομάδα με τους λοιπούς ερωτηθέντες ($M=6,1$). Το εύρημα μπορεί να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της γνωστικής βάσης της υποκειμενικής ευημερίας (Diener et al., 1998) και της σχέσης μεταξύ ορθολογικών τάσεων σκέψης και ποιότητας λήψης αποφάσεων (Stanovich, 2011). Ειδικότερα, σύμφωνα με τη θεωρία προοπτικής (Kahneman & Tversky, 1979), οι αποκλίσεις

από την ορθολογική επεξεργασία υπό αβεβαιότητα επηρεάζουν επιλογές και συμπεριφορές, οι οποίες με τη σειρά τους διαμορφώνουν τις υποκειμενικές αξιολογήσεις των ατόμων. Παράλληλα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το γεγονός ότι η σχέση του ορθολογισμού με την ικανοποίηση από τη ζωή βρέθηκε σημαντική μόνο το 2025 μπορεί να οφείλεται είτε σε πραγματική χρονική διακύμανση (π.χ. αλλαγή κοινωνικοοικονομικών συνθηκών), είτε σε τυχαία στατιστική διακύμανση και θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η περαιτέρω διερεύνηση της σχέσης αυτής.

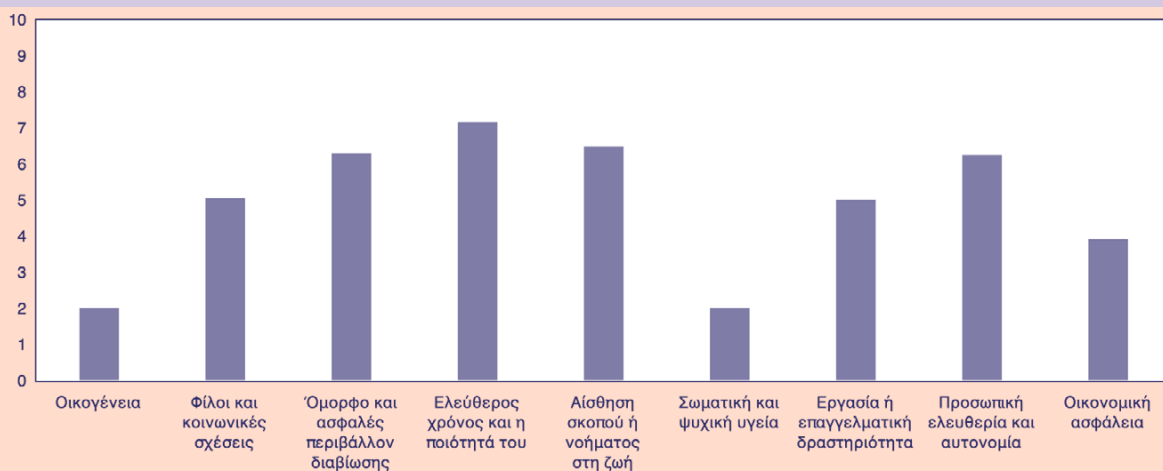
Συνολικά, σημειώνεται ότι, αν και διαπιστώνεται στατιστικά σημαντική επίδραση των κοινωνικοδημογραφικών παραγόντων, αυτοί ερμηνεύουν ένα μικρό ποσοστό της διακύμανσης της ικανοποίησης από τη ζωή, υποδηλώνοντας την ύπαρξη άλλων, μετρήσιμων ή μη μεταβλητών (π.χ. ατομική ιδιοσυγκρασία, ποιότητα θεσμών, κοινωνική υποστήριξη, διαπροσωπικές σχέσεις, επίδραση της χρήσης μέσων κοινωνικής δικτύωσης), οι οποίες διαμορφώνουν μια σύνθετη έννοια, όπως είναι η ικανοποίηση από τη ζωή και, εν γένει, η ευημερία.

4.4. Οι παράγοντες της ικανοποίησης

Προκειμένου να κατανοηθούν οι διαστάσεις της συνολικής ικανοποίησης από τη ζωή, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν οι επιμέρους παράγοντες που αφορούν το έτος 2025, για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα, όπου χαμηλότερος μέσος όρος

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Αξιολόγηση παραγόντων για την προσωπική ικανοποίηση από τη ζωή κατά σημαντικότητα (2025)

Πηγή: ΕΚΠΑ - Metron Analysis (Οκτώβριος 2025). Επεξεργασία δεδομένων από τους συγγραφείς.

Σημείωση: Η συγκεκριμένη ερώτηση περιλαμβάνεται μόνο στο ερωτηματολόγιο του 2025. Στο διάγραμμα εμφανίζονται μέσοι όροι, όπου 1 = «πο σημαντικός» και 9 = «λιγότερο σημαντικός», συνεπώς, μικρότερος μέσος όρος υποδηλώνει υψηλότερη σημαντικότητα και μεγαλύτερος μέσος όρος χαμηλότερη.

υποδηλώνει υψηλότερη ιεράρχηση του εκάστοτε παράγοντα (Διάγραμμα 2 πιο πάνω). Οι σημαντικότεροι παράγοντες στο γενικό δείγμα είναι η οικογένεια ($M=2,0$) και η σωματική και ψυχική υγεία ($M=2,1$), ενώ ακολουθεί η οικονομική ασφάλεια ($M=4,0$). Αντίθετα, λιγότερο καθοριστικοί παράγοντες είναι η προσωπική ελευθερία ($M=6,4$), το όμορφο και ασφαλές περιβάλλον διαβίωσης ($M=6,4$), η αίσθηση σκοπού ($M=6,6$) και ο ελεύθερος χρόνος ($M=7,3$).

Η επικράτηση των συγκεκριμένων προτεραιοτήτων (οικογένεια, υγεία, οικονομική ασφάλεια) συνιστά ένδειξη ότι η ελληνική κοινωνία παραμένει σε σημαντικό βαθμό προσανατολισμένη στις «αξίες επιβίωσης» (survival values), σε αντίθεση με τις αξίες αυτοέκφρασης, οι οποίες χαρακτηρίζουν τις πλέον ευημερούσες μεταβιομηχανικές κοινωνίες (Πετράκης κ.ά., 2026).

Στη συνέχεια, διεξήχθη ανάλυση συσχέτισης (χ^2) προκειμένου να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των εννέα παραγόντων ικανοποίησης από τη ζωή και των δημογραφικών κατηγοριών για το έτος 2025 (βλ. Πίνακα 2). Σημειώνεται ότι για το φύλο δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση με κανέναν από τους εννέα παράγοντες. Αν και οι προτεραιότητες που αφορούν την ικανοποίηση από τη ζωή παραμένουν κοινές για άνδρες και γυναίκες, παρατηρείται διαφοροποίηση στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων ανά ηλικιακή ομάδα. Στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες παρατηρείται στατιστικά σημαντική αυξημένη προτεραιότητα σε σχέση με τους νεότερους, για την οικογένεια, την οικονομική ασφάλεια, την αίσθηση σκοπού, καθώς και στατιστικά σημαντικές γραμμικές τάσεις σε ό,τι αφορά τη σωματική και ψυχική υγεία (Linear trend, $p < 0,05$). Αντιθέτως, οι νεότερες ηλικίες δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στους φίλους και τις κοινωνικές σχέσεις, στο όμορφο και ασφαλές περιβάλλον και, κυρίως, στην εργασία, όπου παρατηρήθηκε και η ισχυρότερη ηλικιακή διαφοροποίηση. Παρότι δεν διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική γραμμική τάση μεταξύ της ηλικίας και της αξιολόγησης της προσωπικής ελευθερίας (Linear trend, $p > 0,05$), η κατανομή των απαντήσεων διέφερε στατιστικά σημαντικά ανά ηλικιακή ομάδα ($\chi^2(16) = 37,95$, $p = 0,002$, Cramer's $V = 0,154$). Αυτό πιθανώς να υποδηλώνει διαφοροποίηση της αντίληψης της προσωπικής ελευθερίας με βάση την ηλικία, χωρίς όμως να ακολουθεί συστηματικό γραμμικό πρότυπο. Οι προτεραιότητες και οι αντιλήψεις για την ευημερία ενδέχεται να μεταβάλλονται με την ηλικία, λόγω διαφοροποίησης στις ψυχολογικές ανάγκες και τους στόχους ζωής (Carstensen, 1999).

Εξετάζοντας τα αποτελέσματα κατά κοινωνικοοικονομική τάξη, εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις σχετικά με την οικογένεια, την εργασία και την επαγγελματική δραστηριότητα και την οικονομική ασφάλεια. Αναλυτικότερα, οι ανώτερες τάξεις αποδίδουν ύψιστη προτεραιότητα στην εργασία, ενώ παρουσιάζουν την τάση να αξιολογούν την οικονομική ασφάλεια και την οικογένεια σε μεσαίες βαθμίδες σημαντικότητας (βαθμοί 5-6). Αντιθέτως, για τις κατώτερες τάξεις σημαντικός παράγοντας (δεύτερη θέση) είναι η οικονομική ασφάλεια, αποδίδοντας παράλληλα τη χαμηλότερη σπουδαιότητα στην εργασία και επαγγελματική δραστηριότητα. Παράλληλα, παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική γραμμική τάση, υποδεικνύοντας ότι η σημαντικότητα της οικογένειας αυξάνεται προοδευτικά προς τις χαμηλότερες τάξεις. Λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρία του Inglehart (1977), η έμφαση των κατώτερων τάξεων στην οικονομική ασφάλεια αντανakλά την ανάγκη ικανοποίησης βασικών υλικών συνθηκών επιβίωσης, με την εργασία να αποτελεί το κύριο μέσο βιοπορισμού και προστασίας. Αντίθετα, για τις ανώτερες τάξεις, οι οποίες διαθέτουν το προνόμιο της υλικής/οικονομικής ασφάλειας, η εργασία ενδέχεται να μετατρέπεται σε πεδίο αυτοπραγμάτωσης (Maslow, 1943) και κοινωνικής διάκρισης (Bourdieu, 1984), με την εργασία να επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο την ικανοποίησή τους από τη ζωή.

Επιπλέον, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις από την εξέταση της σχέσης μεταξύ του τύπου συμπεριφοράς και της ιεράρχησης των παραγόντων ικανοποίησης από τη ζωή, αν και το μέγεθος της επίδρασης ήταν ασθενές. Συγκεκριμένα, σημαντικές σχέσεις εντοπίστηκαν για την οικογένεια, την εργασία και επαγγελματική δραστηριότητα, την οικονομική ασφάλεια και την προσωπική ελευθερία. Αναλυτικότερα, οι συμμετασχόντες στην έρευνα, οι οποίοι δήλωσαν αποστροφή στον κίνδυνο, αξιολόγησαν ως σημαντικά πιο κρίσιμη την οικογένεια σε σχέση με τους ορθολογικούς, ενώ προσέδωσαν χαμηλότερη βαρύτητα στην εργασία και την επαγγελματική δραστηριότητα, καθώς και στην προσωπική ελευθερία. Οι ορθολογικοί προτεραιοποίησαν την εργασία και την οικονομική ασφάλεια, τηρώντας παράλληλα πιο ουδέτερη στάση απέναντι στην προσωπική ελευθερία και την οικογένεια. Τέλος, οι μη ορθολογικοί εμφάνισαν τάση προς μέτριες ή χαμηλές βαθμολογίες ως προς την προσωπική ελευθερία. Σε ό,τι αφορά τους υπόλοιπους παράγοντες, δεν υπήρξαν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ της ιεράρχησης παραγόντων ικανοποίησης από τη ζωή ως προς τον τύπο συμπεριφοράς, την κοινωνικοοικονομική τάξη και την ηλικιακή ομάδα (2025)

Παράγοντας	Κατηγορίες	χ^2 (df)	Cramer's V	Post hoc διαφορές (p < 0,05)
Οικογένεια	Τύπος συμπεριφοράς	67,82 (24)***	0,168	Risk Averse > Ορθολογικοί (βαθμ. 1)
	Ηλικία	51,94 (16)***	0,180	65+ > 18–34 (βαθμ. 1)
	Κοινωνικοοικονομική τάξη	39,88 (24)*	0,129	A/B > D/E (βαθμ. 5)
Φίλοι	Ηλικία	39,27 (16)***	0,157	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ (βαθμ. 1–2)
Εργασία	Τύπος συμπεριφοράς	44,71 (24)**	0,137	Ορθολογικοί > Risk Averse (βαθμ. 1–2)
	Ηλικία	14,23 (16)***	0,339	18–34 > 35–64 > 65+ (νέοι: 1–2, ηλικιωμένοι: 9)
	Κοινωνικοοικονομική τάξη	41,04 (24)*	0,131	A/B > C2 A/B > D/E (βαθμ. 1)
Οικονομική ασφάλεια	Τύπος συμπεριφοράς	43,61 (24)**	0,135	Ορθολογικοί > Risk Averse (βαθμ. 1)
	Ηλικία	40,31 (16)***	0,159	65+ > 18–34 (βαθμ. 3)
	Κοινωνικοοικονομική τάξη	66,19 (24)***	0,166	D/E > C2 (βαθμ. 2) A/B > C2, D/E (βαθμ. 6)
Προσωπική ελευθερία	Τύπος συμπεριφοράς	63,50 (24)***	0,163	Ορθολογικοί > Risk Averse (βαθμ. 5)
	Ηλικία	37,95 (16)**	0,154	18–34 > 65+ (βαθμ. 6)
Σκοπός ζωής	Ηλικία	26,40 (16)*	0,128	65+ > 18–34, 65+ > 35–64 (βαθμ. 4)
Περιβάλλον	Ηλικία	34,66 (16)**	0,147	18–34 > 65+ 35–64 > 65+ (βαθμ. 9)

Σημείωση: *p < 0,05, **p < 0,01, ***p < 0,001 (two-tailed significance). Σε όλους τους πίνακες όπου > 20% των αναμενόμενων συχνοτήτων ήταν < 5, η στατιστική σημαντικότητα υπολογίστηκε με τη μέθοδο Monte Carlo (10.000 δείγματα). Οι post hoc διαφορές βασίζονται σε τυποποιημένα υπόλοιπα (standardized residuals) με $|SRI| > 1,96$ (που αντιστοιχεί σε p < 0,05). Οι βαθμολογίες κυμαίνονται από 1 (πολύ σημαντικό) έως 9 (καθόλου σημαντικό).

5. Συναισθήματα

Αν και η γνωστική διάσταση της ευημερίας (ικανοποίηση από τη ζωή) συνιστά μια συνολική αξιολόγηση της ποιότητας ζωής, η υποκειμενική ευημερία συμπληρώνεται αναπόδραστα από τη συναισθηματική (affective) διάσταση, καθώς είναι αυτή που αποτυπώνει τις καθημερινές ψυχολογικές αντιδράσεις των ατόμων (Diener et al., 1999).

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του επιπέδου ευτυχίας την περίοδο 2019-2025. Η πλειονότητα του δείγματος συγκεντρώνεται σταθερά στην κατηγορία (6-8) για την εξεταζόμενη περίοδο (Διάγραμμα 3). Παρατηρείται μια μείωση του σταθμισμένου μέσου όρου το 2020 ($M=6,3$) σε σχέση με το 2019 ($M=6,6$), η οποία συνοδεύεται από μείωση των «εξαιρετικά ευτυχισμένων» (9-10) και ταυτόχρονη αύξηση της κατηγορίας (3-5). Από το 2022 και έπειτα καταγράφεται μικρή άνοδος και τάση σταθεροποίησης των δεικτών ($M=6,4$ το 2022, $M=6,6$ για το 2023 και $M=6,5$ για το 2025), με το ποσοστό της κατηγορίας (6-8) να παρουσιάζει τη μέγιστη τιμή του στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου.

Οι αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν για τη διερεύνηση της επίδρασης των δημογραφικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων στο επίπεδο ευτυχίας ανέδειξαν μια σειρά από στατιστικά σημαντικές σχέσεις. Αρχικά, ελέγχθηκε η επίδραση του φύλου μέσω ανεξάρτητων δειγμάτων *t*-test ανά έτος (βλ. Πίνακα 3). Η ανάλυση των επιπέδων ευτυχίας ανδρών και γυναικών έδειξε ότι δεν υπήρχαν στατιστικά σημα-

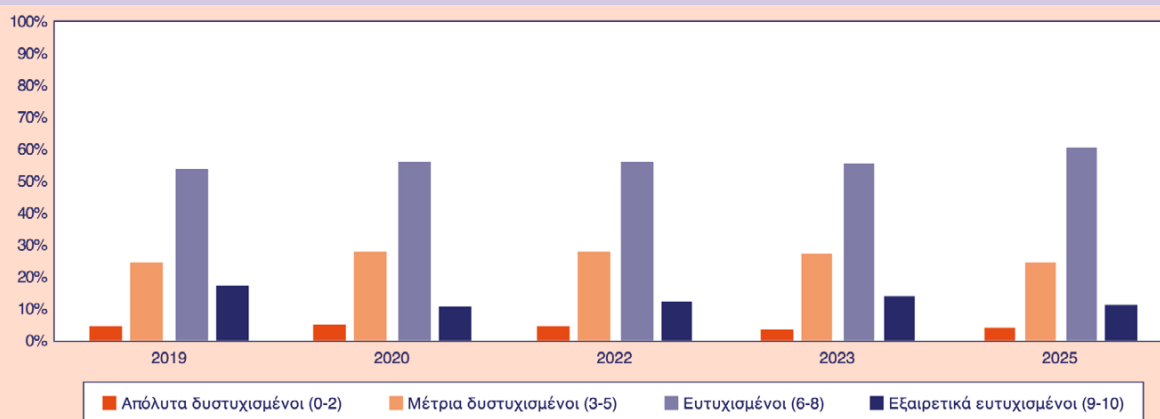
ντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών, με τις δύο ομάδες να ακολουθούν παρόμοια πορεία (εύρος $M=6,2-6,7$). Το 2025, ωστόσο, καταγράφηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών ($M=6,7$ $SD = 1,85$) και γυναικών ($M=6,4$ $SD = 1,91$) με το μέγεθος επίδρασης να είναι μικρό $d = 0,16$ (βλ. Πίνακα 3).

Στη συνέχεια, εξετάστηκε η επίδραση της ηλικίας. Λόγω ετερογένειας διακυμάνσεων, εφαρμόστηκε ανάλυση διακύμανσης με διόρθωση Welch. Διαχρονικά, το επίπεδο ευτυχίας διαφοροποιείται ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες. Σταθερά, οι νεότεροι ενήλικες, 18-34 ετών, αναφέρουν τα υψηλότερα επίπεδα ευτυχίας (εύρος $M=6,8-7,4$), σε όλη την περίοδο, υπερéχοντας σημαντικά έναντι των μεγαλύτερων ηλικιών. Αντίθετα, η ομάδα 65+ ετών καταγράφει συστηματικά το χαμηλότερο επίπεδο ευτυχίας (εύρος $M=5,8-6,1$), επιδεικνύοντας στατιστικά σημαντικές διαφορές σε σχέση με όλες τις ηλικιακές κατηγορίες κάτω των 65 ετών, ενώ η διαφορά μεταξύ 35-64 και 65+ δεν ήταν στατιστικά σημαντική.

Ακολούθως, διερευνήθηκε η επίδραση της κοινωνικοοικονομικής τάξης. Στις κατώτερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις παρατηρούνται συστηματικά χαμηλότερα επίπεδα ευτυχίας (εύρος $M=5,8-6,1$), καθ' όλη τη χρονική περίοδο, παρουσιάζοντας στατιστικά σημαντική υστέρηση σε σχέση με τις υπόλοιπες τάξεις. Αντίθετα, οι ανώτερες και μεσαία τάξη (C1) καταγράφουν σταθερά υψηλότερες βαθμολογίες (εύρος $M=6,6-7,2$), χωρίς να παρουσιάζουν συχνά σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, το οποίο υποδηλώνει σαφή διαχωρισμό στην ψυχική ευημερία, βάσει κοινωνικοοικονομικής προέλευσης. Επιπλέον, η ανάλυση έδειξε ότι η χα-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3

Ποσοστιαία κατανομή της ευτυχίας των συμμετασχόντων (2019–2025)

Πηγή: ΕΚΠΑ - Metron Analysis (Νοέμβριος 2019, Οκτώβριος 2020, Σεπτέμβριος 2022, Δεκέμβριος 2023, Οκτώβριος 2025). Επεξεργασία δεδομένων από τους συγγραφείς.

Σημείωση: Ο σταθμισμένος μέσος όρος ευτυχίας ήταν 6,6 (2019), 6,3 (2020), 6,4 (2022), 6,6 (2023), 6,5 (2025). Υπολογισμοί συγγραφέων, όπου 0 = «απόλυτα δυστυχισμένος/η» και 10 = «εξαιρετικά ευτυχισμένος/η».

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Μονοπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης ANOVA και post hoc συγκρίσεις για τη γενική ευτυχία ως προς τον τύπο συμπεριφοράς, την κοινωνικοοικονομική τάξη και την ηλικιακή ομάδα ανά έτος (2019-2025)

Έτος	Μεταβλητή	Κατηγορίες	M	SD	F	ω^2	Post hoc διαφορές (p < 0,05)
2019	Ηλικία	18–34	7,38	1,772	Welch F(2, 434,73)=27,11***	0,028	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ 35–64 > 65+
		35–64	6,66	2,109			
		65+	5,93	2,208			
	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	7,20	1,924	F(3, 795)=7,90***	0,022	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,86	1,971			
		C2	6,87	2,127			
		D/E	6,11	2,096			
2020	Ηλικία	18–34	6,84	1,715	Welch F(2, 523,02)=16,51***	0,036	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ 35–64 > 65+
		35–64	6,42	1,976			
		65+	5,85	2,191			
	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	6,98	2,085	Welch F(3, 236,48)=9,24***	0,029	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,58	2,056			
		C2	6,35	2,017			
		D/E	5,95	1,987			
2022	Ηλικία	18–34	7,13	1,728	Welch F(2, 440,27)=26,37***	0,052	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ 35–64 > 65+
		35–64	6,27	2,072			
		65+	5,84	2,023			
	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	6,76	1,851	Welch F(3, 183,71)=5,55**	0,016	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,71	1,949			
		C2	6,48	2,047			
		D/E	5,94	2,013			
2023	Ηλικία	18–34	7,26	1,667	Welch F(2, 430,71)=22,17***	0,045	18–34 > 35–64 18–34 > 65+
		35–64	6,48	1,988			
		65+	6,09	2,137			
	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	7,15	1,842	F(3, 795)=8,922***	0,029	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	7,01	2,046			
		C2	6,65	1,978			
		D/E	6,05	1,911			
2025	Ηλικία	18–34	7,05	1,658	Welch F(2, 417,58)=19,16***	0,046	18–34 > 35–64 18–34 > 65+ 35–64 > 65+
		35–64	6,55	1,804			
		65+	5,87	2,112			
	Κοινωνικο-οικονομική τάξη	A/B	7,07	1,624	Welch F(3, 260,56)=13,27***	0,044	D/E < A/B D/E < C1 D/E < C2
		C1	6,76	1,770			
		C2	6,68	1,890			
		D/E	5,81	1,904			
	Φύλο	Ανδρες,	6,68	1,852	t(798)=2,31*	d=0,16	Ανδρες > Γυναίκες
		Γυναίκες	6,37	1,914			
	Τύπος συμπεριφοράς	Ορθολογικοί	6,94	1,585	Welch F(3, 124,77)=3,569*	0,010	Ορθολογικοί > Risk Averse
		Μη Ορθολογικοί	6,45	2,064			
		Risk Averse	6,44	1,913			
		Άλλο	6,32	1,420			

Σημείωση: *p < 0,05, **p < 0,01, *** p < 0,001. Σε όλες τις αναλύσεις όπου αναφέρεται ο δείκτης Welch F, ο έλεγχος ομοιογένειας διακυμάνσεων του Levene ήταν στατιστικά σημαντικός (p < 0,05), συνεπώς, οι πολλαπλές συγκρίσεις πραγματοποιήθηκαν με τη μέθοδο Games–Howell. Αντίθετα, στις αναλύσεις όπου δεν αναφέρεται ο Welch F, ο έλεγχος Levene δεν ήταν στατιστικά σημαντικός και χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος Tukey HSD. Για το φύλο, το μέγεθος επίδρασης είναι Cohen's d.

μηλότερη τάξη υστερεί στατιστικά σημαντικά έναντι όλων των ανώτερων και μεσαίων τάξεων (A/B, C1, C2) σε κάθε έτος. Τέλος, εξετάστηκε η επίδραση του τύπου συμπεριφοράς. Εφαρμόστηκε ANOVA με διόρθωση Welch λόγω ετερογένειας διακυμάνσεων. Μόνο το 2025 υπήρξε στατιστικά σημαντική διαφορά στο επίπεδο ευτυχίας μεταξύ ορθολογικών και όσων αποστρέφονται τον κίνδυνο ($M=6,9$ έναντι $M=6,4$), με τους πρώτους να προηγούνται, ενώ δεν παρατηρήθηκαν άλλες στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των υπόλοιπων κατηγοριών και ετών.

Σε ό,τι αφορά την ανάλυση του κυρίαρχου συναισθήματος για την περίοδο 2020-2025 (Διάγραμμα 4), διαπιστώνεται ότι η ανασφάλεια συνιστά το κυρίαρχο συναίσθημα σε όλα τα έτη, με μέγιστη τιμή το 2022 (50,0%), ακολουθούμενη από μείωση το 2023 και εκ νέου αύξηση το 2025, καταλήγοντας στο 39,1%. Παράλληλα, μετά το 2022 παρατηρείται πτωτική τάση της αισιοδοξίας (18,1% το 2020 σε 13,2% το 2025) και σταδιακή άνοδος της απογοήτευσης, η οποία διαμορφώνεται στο 22,2% το 2025. Τα θετικά συναισθήματα, όπως η αυτοπεποίθηση (1,8% το 2025) και η σιγουριά (1,4% το 2025), παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα καθ' όλη την περίοδο, ενώ η αβεβαιότητα ενισχύεται τα έτη 2023 και 2025, φτάνοντας στο 10,3% το τελευταίο έτος ανάλυσης.

Σύμφωνα με την Gallup (2025), κατά το έτος 2024 παγκοσμίως σχεδόν τέσσερις στους δέκα ενήλικους (37-39%) ανέφεραν ότι βίωσαν έντονο άγχος ή ανησυχία κατά την προηγούμενη ημέρα. Η ελληνική κοινωνία –η οποία σε προγενέστερες μετρήσεις

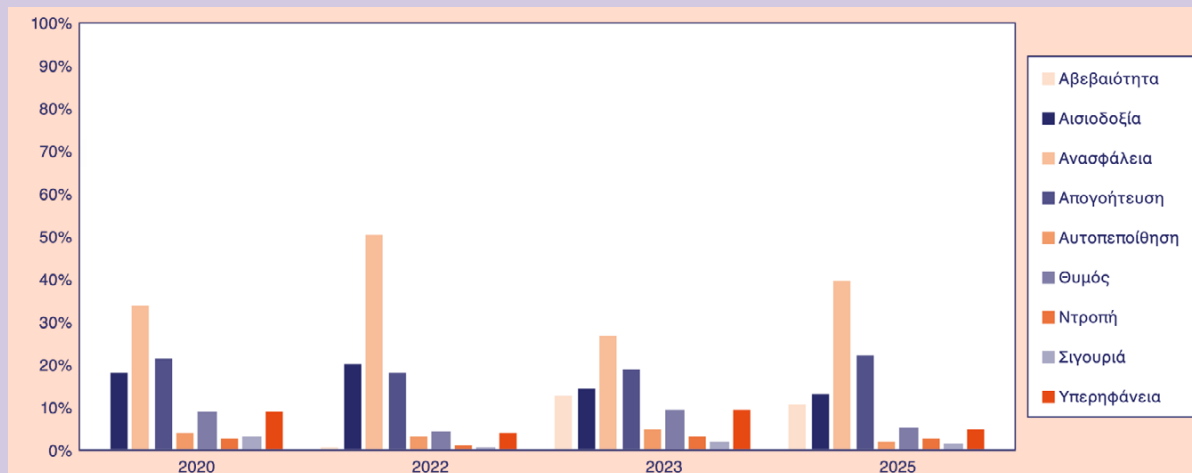
(π.χ. Gallup, 2023) κατείχε υψηλές θέσεις σε δείκτες άγχους– εμφανίζει ενδείξεις υψηλού αρνητικού συναισθηματικού φορτίου. Μια πιθανή ερμηνευτική οδός είναι ότι η υψηλή αποφυγή αβεβαιότητας στην Ελλάδα (Πετράκης, κ.ά. 2026) δύναται να μετασχηματίσει τις μακροοικονομικές πιέσεις σε προσωπική ανασφάλεια.

Εξετάζοντας το δευτερεύον συναίσθημα (Διάγραμμα 5), διαπιστώνεται μεγαλύτερη διασπορά στις συναισθηματικές κατηγορίες, με την αβεβαιότητα να συνιστά τη συχνότερη επιλογή σε όλα τα έτη από το 2022 και μετά, καταγράφοντας ιδιαίτερα υψηλές τιμές το 2022 (39,7%) και το 2025 (33,6%). Η απογοήτευση παραμένει σε σχετικά αυξημένα επίπεδα, με υψηλή τιμή το 2020 (23,9%), ενώ η αισιοδοξία παρουσιάζει σταθερά χαμηλά ποσοστά, με πτωτική πορεία από το 11,2% το 2020 στο 4,3% το 2025. Τα θετικά συναισθήματα, όπως η υπερηφάνεια (6,5% το 2020 σε 4,6% το 2025) και η σιγουριά (6,7% το 2020 και 3,3% το 2025), διατηρούνται περιορισμένα καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Αντίστοιχα, διεθνείς μελέτες δείχνουν ότι κατά την αρχική φάση της πανδημίας COVID-19 το άγχος αποτέλεσε το κυρίαρχο συναίσθημα, ενώ η θλίψη αυξανόταν διαχρονικά και ο θυμός παρουσίαζε μείωση, αντανakλώντας συλλογικές συναισθηματικές αντιδράσεις στην αβεβαιότητα, τα περιοριστικά μέτρα και τις κοινωνικές μεταβολές (Metzler et al., 2023).

Το φύλο δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα σε ό,τι αφορά τη διαμόρφωση της συναισθηματικής κατάστασης. Εξαίρεση αποτελεί το 2023, οπότε και

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4

Ποσοστιαία κατανομή του κυρίαρχου συναισθήματος (2020-2025)

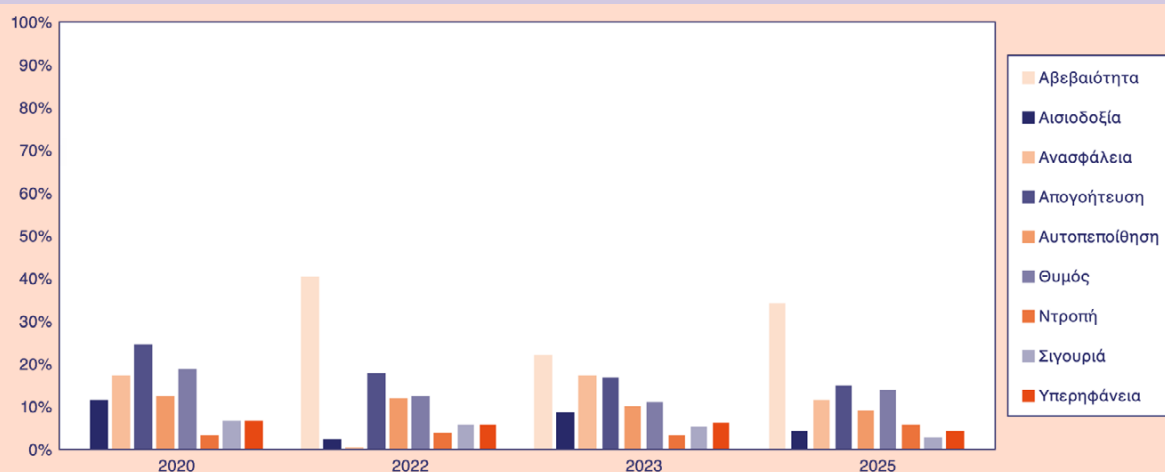

Πηγή: ΕΚΠΑ - Metron Analysis (Οκτώβριος 2020, Σεπτέμβριος 2022, Δεκέμβριος 2023, Οκτώβριος 2025). Επεξεργασία δεδομένων από τους συγγραφείς.

Σημείωση: Το συναίσθημα της αβεβαιότητας προστέθηκε το 2022 στο ερωτηματολόγιο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5

Ποσοστιαία κατανομή του δευτερεύοντος συναισθήματος (2020-2025)

Πηγή: ΕΚΠΑ - Metron Analysis (Οκτώβριος 2020, Σεπτέμβριος 2022, Δεκέμβριος 2023, Οκτώβριος 2025). Επεξεργασία δεδομένων από τους συγγραφείς.

Σημείωση: Το συναίσθημα της αβεβαιότητας προστέθηκε το 2022 στο ερωτηματολόγιο.

σημειώθηκε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση στο πρωτεύον συναίσθημα, με τις γυναίκες να εκφράζουν υψηλότερα ποσοστά αισθήματος ανασφάλειας (61%) έναντι των ανδρών (39%) (βλ. Πίνακα 4). Παράλληλα, η ηλικία συνιστά κρίσιμο παράγοντα διαφοροποίησης, με τις στατιστικά σημαντικές επιδράσεις να εντοπίζονται σε όλη την περίοδο 2020-2025. Όσον αφορά το πρωτεύον συναίσθημα, η ηλικιακή επίδραση ήταν σημαντική τα έτη 2020-2023, τονίζοντας έτσι ένα έντονο ηλικιακό χάσμα, όπου οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες (65+) το 2023 παρουσίασαν τα υψηλότερα ποσοστά ανασφάλειας (29%) και απογοήτευσης (20%), ενώ οι νεότεροι (18-34) διαφοροποιήθηκαν μέσω της αισιοδοξίας (21%) με τα αποτελέσματα να καταδεικνύουν σταθερή υπερεκπροσώπηση της αισιοδοξίας στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών, και της αυτοπεποίθησης (8,4% έναντι 3,7% στους ηλικιωμένους). Αντιστρόφως, η αβεβαιότητα εμφανίζεται λιγότερο συχνή από το αναμενόμενο στους ηλικιωμένους (65+, $SR=-2,0$) το 2023.

Σχετικά με το δευτερεύον συναίσθημα, η σχέση μεταξύ ηλικιακής ομάδας υπήρξε στατιστικά σημαντική έως το 2025, με μόνη εξαίρεση το 2023. Έτσι φανερώνονται βαθύτερες συναισθηματικές αποκλίσεις, όπως η αυτοπεποίθηση που υπερεκπροσωπείται στους νέους ($SR = 2,3$) το 2020, η υπερηφάνεια και η αυτοπεποίθηση το 2022 ($SR = 2,0$ και $3,3$, αντιστοίχως) και η απογοήτευση που υποεκπροσωπείται το 2025 ($SR = -2,0$). Παρά τη γενικευμένη τάση συναισθηματικής σύγκλισης, οι ηλικιακές διαφοροποιήσεις παρέμειναν στις δευτερεύουσες αποκρίσεις.

Ταυτόχρονα, η υπερηφάνεια υποεκπροσωπείται στην ομάδα 35-64 ($SR = -2,2$).

Από το 2020 έως το 2025, τα δεδομένα παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις στη συναισθηματική απόκριση ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική τάξη. Το 2025, στο πρωτεύον συναίσθημα, η κοινωνικοοικονομική τάξη είχε στατιστικά σημαντική επίδραση, με τις ανώτερες τάξεις (A/B) να εμφανίζουν υψηλότερη αισιοδοξία ($SR = 2,3$) και αυτοπεποίθηση ($SR = 2,5$), ενώ η ανώτερη τάξη υπερεκπροσωπήθηκε στην αισιοδοξία ($SR = 2,3$) και στην αυτοπεποίθηση ($SR = 2,5$). Το 2020, στα δευτερεύοντα συναισθήματα, η μεσαία τάξη (C1) κατέγραψε στατιστικά σημαντική αυξημένη αυτοπεποίθηση και μειωμένη απογοήτευση. Το 2022, στα δευτερεύοντα συναισθήματα η σχέση υπήρξε στατιστικά σημαντική, με την αισιοδοξία να υπερεκπροσωπείται στην ανώτερη τάξη (A/B). Το 2023 η κατώτερη τάξη υπερεκπροσωπήθηκε στην ανασφάλεια ($SR = 2,2$) και στον θυμό ($SR = 2,3$) και υποεκπροσωπήθηκε στην αυτοπεποίθηση ($SR = -2,5$).

Συνολικά, η κοινωνικοοικονομική τάξη επηρεάζει τα συναισθήματα, με τις ανώτερες τάξεις να εμφανίζουν θετικό συναισθηματικό προφίλ και τις μεσαίες-κατώτερες μεγαλύτερη ανασφάλεια και θυμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ταξική αυτή διαστρωμάτωση είναι συνεπής με την «υπόθεση του μη έχοντος» (economic have-nots hypothesis), διότι οι περιορισμένοι πόροι μειώνουν τις δυνατότητες του ατόμου να μετριάσει τους εξωτερικούς κινδύνους (Πετράκης κ.ά., 2026). Τέλος, σημειώνεται ότι δεν προέκυψε καμία στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των τύπων

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις πρωτευόντων και δευτερευόντων συναισθημάτων με ηλικία, κοινωνικοοικονομική τάξη και φύλο ανά έτος μέτρησης (2020-2025)

Έτος	Μεταβλητή	Κατηγορίες	χ^2 (df)	Cramer's V	Post hoc διαφορές ($p < 0,05$)
2020	Πρωτεύον συναίσθημα	Ηλικία	29,81 (14)**	0,137	Αισιοδοξία: νέοι (18-34) > αναμενόμενο ($SR = 3,0$)
	Δευτερεύον συναίσθημα	Κοινωνικοοικονομική τάξη	36,52 (21)*	0,152	Απογοήτευση: C1 < αναμενόμενο ($SR = -2,1$) Αυτοπεποίθηση: C1 > αναμενόμενο ($SR = 2,2$)
	Δευτερεύον συναίσθημα	Ηλικία	25,93 (14)*	0,128	Αυτοπεποίθηση: νέοι (18-34) > αναμενόμενο ($SR = 2,3$)
2022	Πρωτεύον συναίσθημα	Ηλικία	29,30 (16)*	0,135	Αισιοδοξία: 18-34 > αναμενόμενο ($SR = 2,9$)
	Δευτερεύον συναίσθημα	Ηλικία	43,13 (16)***	0,164	Υπερηφάνεια: 18-34 > αναμενόμενο ($SR = 2,0$), 35-64 < αναμενόμενο ($SR = -2,2$) Αυτοπεποίθηση: 18-34 > αναμενόμενο ($SR = 3,3$)
	Δευτερεύον συναίσθημα	Κοινωνικοοικονομική τάξη	39,35 (24)*	0,128	Αισιοδοξία: A/B > αναμενόμενο ($SR = 2,4$)
2023	Πρωτεύον συναίσθημα	Φύλο	20,95 (8)**	0,162	Ανασφάλεια: γυναίκες > άνδρες ($SR = 2,0$ και $-2,1$) Αβεβαιότητα: άνδρες > γυναίκες ($SR = 2,2$ και $-2,2$)
	Πρωτεύον συναίσθημα	Ηλικία	32,27 (16)**	0,142	Αισιοδοξία: 18-34 > αναμενόμενο ($SR = 2,4$) Αυτοπεποίθηση: 18-34 > αναμενόμενο ($SR = 2,4$) Αβεβαιότητα: 65+ < αναμενόμενο ($SR = -2,0$)
	Δευτερεύον συναίσθημα	Κοινωνικοοικονομική τάξη	45,88 (24)**	0,138	Ανασφάλεια: D/E > αναμενόμενο ($SR = 2,2$) Θυμός: D/E > αναμενόμενο ($SR = 2,3$) Αυτοπεποίθηση: D/E < αναμενόμενο ($SR = -2,5$)
2025	Πρωτεύον συναίσθημα	Κοινωνικοοικονομική τάξη	40,72 (24)*	0,130	Αισιοδοξία: A/B > D/E ($SR = 2,3$ και $-2,1$) Αυτοπεποίθηση: A/B > D/E ($SR = 2,5$ και $-1,8$)
	Δευτερεύον συναίσθημα	Ηλικία	30,53 (16)*	0,138	Απογοήτευση: 18-34 < αναμενόμενο ($SR = -2,0$)

Σημείωση: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$ (two-tailed significance). Σε όλους τους πίνακες όπου $> 20\%$ των αναμενόμενων συχνοτήτων ήταν < 5 , η στατιστική σημαντικότητα υπολογίστηκε με τη μέθοδο Monte Carlo (10.000 δείγματα) – αυτό ισχύει για όλους τους ελέγχους του πίνακα, με εξαίρεση το 2023 (φύλο) όπου όλες οι αναμενόμενες συχνότητες ήταν ≥ 5 . Οι post hoc διαφορές βασίζονται σε τυποποιημένα υπόλοιπα (standardized residuals) με $|SR| > 1,96$ (που αντιστοιχεί σε $p < 0,05$).

συμπεριφοράς και συναισθημάτων σε κανένα έτος.

6. Σύνοψη και συμπεράσματα

Παρά το ότι η οικονομική μεγέθυνση συνιστά βασικό οικονομικό στόχο και η χάραξη πολιτικής εστιάζει σημαντικά στα οικονομικά αποτελέσματα, οι οικονομικοί δείκτες αδυνατούν να αποτελέσουν αξιόπιστους δείκτες για τον προσδιορισμό της ευημερίας (Diener & Seligman, 2004). Η προσέγγιση της υποκειμενικής ευημερίας είναι δυνατόν να παράσχει μια πληρέστερη και ολιστική εικόνα, καθώς υπερβαίνει τους περιορισμούς των παραδοσιακών οικονομικών δεικτών, παρέχοντας έτσι χρήσιμα συμπεράσματα για τον τρόπο αξιολόγησης των συνθηκών της εξεταζόμενης περιόδου από τα άτομα, όπως επίσης και ένα εναλλακτικό πλαίσιο για τη χάραξη πολιτικής.

Το παρόν άρθρο, με την αξιοποίηση πρωτογενών δεδομένων που αφορούν την περίοδο 2019-2025, παρουσιάζει μια σχετικά σταθερή εικόνα της ικανοποίησης από τη ζωή στην Ελλάδα, με τον μέσο όρο να κυμαίνεται στο 6,3-6,4, και μοναδική εξαίρεση να αποτελεί η κάμψη του 2022 ($M=5,9$), γεγονός που επιβεβαίωσε την ευαλωτότητα της ελληνικής κοινωνίας στα εξωγενή μακροοικονομικά σοκ. Το ίδιο διαπιστώνεται και από τη μακροχρόνια ανάλυση των κοινωνικών συμπεριφορών: μεταξύ 2002 και 2023 τα επίπεδα ικανοποίησης κυμάνθηκαν σε συγκρατημένα θετικά επίπεδα, παρά τις σημαντικές μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον (Πετράκης κ.ά., 2026). Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι βαθιά ριζωμένα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, κυρίως η ισχυρή ενδο-ομαδική συλλογικότητα και οι στενοί οικογενειακοί δεσμοί, λειτουργούν ως μηχανισμοί ψυχοκοινωνικής ανθεκτικότητας.

Η εξέλιξη του επιπέδου ευτυχίας για την περίοδο 2019-2025 ακολούθησε παρόμοια πορεία, με τους μέσους όρους να κινούνται μεταξύ 6,3 και 6,6, και τη χαμηλότερη τιμή να καταγράφεται για το έτος 2020. Παράλληλα, στο συναισθηματικό τοπίο επικρατεί η ανασφάλεια και η αβεβαιότητα. Η παγίωσή τους ευθυγραμμίζεται με την παγκόσμια «συναισθηματική στασιμότητα», την οποία καταγράφει η Gallup (2025), αλλά στην Ελλάδα ενισχύεται κατά τρόπο δομικό από την πολιτισμική αποφυγή αβεβαιότητας και τη χρόνια οικονομική δυσπραγία. Παράλληλα, η χαμηλή συχνότητα θετικών συναισθημάτων –τα οποία, σύμφωνα με την Παγκόσμια Έκθεση Ευτυχίας 2026, κατέχουν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη των αξιολογήσεων της ζωής (Helliwell et al., 2026)– ενδέχεται να δίνει εξήγηση εν μέρει για τη σχετικά χαμηλή θέση της Ελλάδας στις διεθνείς κατατάξεις.

Διαπιστώθηκε επίσης ότι, ενώ διεθνώς, και ιδίως στις αγγλόφωνες χώρες και τη Δυτική Ευρώπη, η ευημερία των νέων φθίνει (Helliwell et al., 2026), στην Ελλάδα οι νέοι 18-34 ετών παραμένουν η πιο ικανοποιημένη ηλικιακή ομάδα. Αιτία για αυτό αποτελεί, εν μέρει τουλάχιστον, η θωρακιστική λειτουργία του οικογενειακού δικτύου, το οποίο παρέχει υλική και συναισθηματική υποστήριξη στους νεότερους (Πετράκης κ.ά., 2026). Η ευημερία δεν φαίνεται να κατανέμεται ομοιόμορφα, με τα άτομα χαμηλότερου κοινωνικοοικονομικού επιπέδου να εμφανίζουν αυξημένη ευαλωτότητα και χαμηλότερα επίπεδα υποκειμενικής ευημερίας, γεγονός που συνδέεται με περιορισμένους υλικούς και κοινωνικούς πόρους (Gracia et al., 2026). Σε αυτό το πλαίσιο, τα δεδομένα για τις «παγίδες προϊόντος» (product traps) του ψηφιακού οικοσυστήματος (Sunstein, 2026) και τη δυσανάλογη επιβάρυνση που η προβληματική χρήση κοινωνικών δικτύων επιφέρει στα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα (Gracia et al., 2026· Ozkok et al., 2026), καταδεικνύουν νέους παράγοντες κινδύνου, η επίδραση των οποίων στην ελληνική κοινωνία θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω.

Συνολικά, τα αποτελέσματα του παρόντος άρθρου συμφωνούν με εμπειρικά ευρήματα, τα οποία διαπιστώνουν την αρνητική επίδραση που άσκησε η πανδημία στο επίπεδο ευτυχίας και ικανοποίησης από τη ζωή (Gawrych et al., 2021). Παράλληλα, παρέχονται ενδιαφέροντα συμπεράσματα τόσο σε επίπεδο γενικού δείγματος, όσο και στη βάση δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών ή συμπεριφορικών προτύπων, καθώς παρουσιάζονται ενδιαφέροντα ευρήματα που διαφοροποιούνται ανά εξεταζόμενη μεταβλητή και έτος ανάλυσης, λαμβάνοντας πάντα υπόψη ότι οι εξεταζόμενοι δημογραφικοί παράγοντες ερμηνεύουν ένα μικρό ποσοστό της διακύμανσης της ικανοποίησης από τη ζωή, όπως παρατηρείται και σε αντίστοιχες εργασίες (βλ. ενδεικτικά Geerling & Diener, 2020). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι προηγούμενες έρευνες καταδεικνύουν διαφοροποιήσεις στον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών στην υποκειμενική ευημερία (Tesch-Römer et al., 2007) και τα συναισθήματα (Wollast et al., 2025) ανδρών και γυναικών υπό συγκεκριμένες κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες. Σε αυτό το πλαίσιο, η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εστιάσει στον ταυτόχρονο έλεγχο όλων των μεταβλητών, ώστε να απομονωθούν οι ισχυρότεροι προσδιοριστικοί παράγοντες της ικανοποίησης από τη ζωή, ενσωματώνοντας παράλληλα και πρόσθετες ερμηνευτικές μεταβλητές οικονομικές και μη, στην προσπάθεια να προσεγγίσουμε μια τόσο σύνθετη και πολύπλευρη έννοια.

Τέλος, τα ευρήματα αυτά μπορούν να φανούν χρήσιμα στους διαμορφωτές πολιτικής, καθώς μπορούν να συμβάλλουν στον σχεδιασμό πιο στοχευμένων και ολιστικών παρεμβάσεων. Η αναδόμηση της θεσμικής εμπιστοσύνης, η ρύθμιση του ψηφιακού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα για την προστασία των νέων από τα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, καθώς και η ενίσχυση του κοινωνικού κεφαλαίου πέραν του στενά οικογενειακού πυρήνα συνιστούν κρίσιμους τομείς για παρέμβαση. Ούτως ή άλλως, η μέτρηση της ικανοποίησης από τη ζωή είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί ως εργαλείο αξιολόγησης των επιπτώσεων από την άσκηση κοινωνικών πολιτικών (Veenhoven, 1996), λαμβάνοντας υπόψη ότι η επίτευξη της υποκειμενικής ευημερίας δεν ακολουθεί ενιαία διαδρομή, αλλά εξαρτάται από τη σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ κουλτούρας, προσωπικότητας, γνωστικών διεργασιών και αντικειμενικών συνθηκών (Diener et al., 1999).

Βιβλιογραφία

Allais, M. (1979). The so-called Allais paradox and rational decisions under uncertainty. Στο M. Allais & O. Hagen (Eds.), *Expected utility hypotheses and the Allais paradox* (Theory and Decision Library, Vol. 21). Springer.

Allais, M. (1953). Le comportement de l'homme rationnel devant le risque: Critique des postulats et axiomes de l'école Américaine. *Econometrica*, 21(4), 503–546.

Baucells, M., & Villasís, A. (2010). Stability of risk preferences and the reflection effect of prospect theory. *Theory and Decision*, 68(1), 193–211.

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social critique of the judgement of taste* (R. Nice, Trans.). Harvard University Press.

Carstensen, L. L. (1999). Taking time seriously: A theory of socio-emotional selectivity. *American Psychologist*, 54(3), 165–181.

Diener, E., & Seligman, M. E. P. (2004). Beyond money: Toward an economy of well-being. *Psychological Science in the Public Interest*, 5(1), 1–31.

Diener, E., Sapyta, J. J., & Suh, E. (1998). Subjective well-being is essential to well-being. *Psychological Inquiry*, 9(1), 33–37.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302.

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). Sage Publications.

Gallup (2025). *State of the World's Emotional Health 2025*. Gallup.

Gawrych, M., Cichoń, E., & Kiejna, A. (2021). COVID-19 pandemic fear, life satisfaction and mental health at the initial stage of the pandemic in the largest cities in Poland. *Psychology, Health & Medicine*, 26(1), 107–113.

Geerling, D. M., & Diener, E. (2020). Effect size strengths in subjective well-being research. *Applied Research in Quality of Life*, 15(1),

167–185.

Gracia, P., Fernandez-Urbano, R., Rubio-Cabañez, M., Celik, S., & Cineli, B. (2026). Problematic social media use and adolescent well-being: The role of family socioeconomic status across 43 countries. Στο J. F. Helliwell et al. (Eds.), *World happiness report 2026* (pp. 177–199). Wellbeing Research Centre, University of Oxford.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). (2026). *World happiness report 2026*. Wellbeing Research Centre, University of Oxford.

Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations* (2nd ed.). Sage Publications.

House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (Eds.). (2004). *Culture, leadership, and organizations: The GLOBE study of 62 societies*. Sage Publications.

Inglehart, R. (1977). *The silent revolution: Changing values and political styles among Western publics*. Princeton University Press.

Inglehart, R. F. (2018). Modernization, existential security, and cultural change: Reshaping human motivations and society. Στο J. L. L. van Zanden, E. Buringh, & M. Bosker (Eds.), *The Oxford handbook of culture and psychology*.

Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). *Modernization, cultural change, and democracy: The human development sequence*. Cambridge University Press.

Joshanloo, M., & Jovanović, V. (2020). The relationship between gender and life satisfaction: Analysis across demographic groups and global regions. *Archives of Women's Mental Health*, 23(3), 331–338.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

Metzler, H., Rimé, B., Pellert, M., Niederkrotenthaler, T., Di Natale, A., & Garcia, D. (2023). Collective emotions during the COVID-19 outbreak. *Emotion*, 23(3), 844–858.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2011). *How's life? Measuring well-being*. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2013). *OECD guidelines on measuring subjective well-being*. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2025). *OECD guidelines on measuring subjective well-being (2025 update)*. OECD Publishing.

Ozok, Z., Rosborough, J., & Malloy, B. (2026). Internet use, social media, and wellbeing: The role of trust, social connections, and emotional bonds. Στο J. F. Helliwell et al. (Eds.), *World happiness report 2026* (pp. 199–240). Wellbeing Research Centre, University of Oxford.

Pavot, W., & Diener, E. (2009). Review of the satisfaction with life scale. Στο E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* (pp. 101–117). Springer.

Πετράκης, Π. Ε., Κανζόλα, Α.-Μ., & Βασίλης, Γ. (2026). *Οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συμπεριφορές & αξίες των Ελλήνων 1980–2025, Α' τόμος: Άνοδος, ευμάρεια και κρίσεις 1980–2023*. Quaestor.

Stanovich, K. E. (2011). *Rationality and the reflective mind*. Oxford University Press.

Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J.-P. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*.

Sunstein, C. R. (2026). Social media, wasting time, and product traps. Στο J. F. Helliwell et al. (Eds.), *World happiness report 2026* (pp. 161–176). Wellbeing Research Centre, University of Oxford.

Tesch-Römer, C., Motel-Klingebiel, A., & Tomasik, M. J. (2007). Gender differences in subjective well-being: Comparing societies with respect to gender equality. *Social Indicators Research*, 85(3), 329–349.

Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. Στο W. E. Saris et al. (Eds.), *A comparative study of satisfaction with life in Europe* (pp. 11–48). Eötvös University Press.

Wollast, R., Lüders, A., Nugier, A., et al. (2025). Gender inequality and cultural values in explaining gender differences in positive and negative emotions: A comparison of 24 countries during the COVID-19 pandemic. *Current Psychology*, 44, 7584–7602.

Πρόσφατες Μελέτες και Εκθέσεις που έχουν εκδοθεί από το ΚΕΠΕ

ΜΕΛΕΤΕΣ

- No 88 N. Rodousakis and T. Tsekeris, *Sectoral and regional multiplier values of the Greek economy*. Athens 2025.
- No 87 E. Tsouma, F. Economou, A. Kontolaimou and G. Skintzi, *Value Added Tax revenue buoyancy and elasticity in Greece*. Athens, 2025.
- No 86 Αιμ. Μαρσέλλου, *Διανομή εισοδήματος και ζήτηση: Θεωρία και εμπειρική διερεύνηση με στοιχεία της ελληνικής οικονομίας, 1960-2017*. Αθήνα, 2025.
- No 85 Κ. Πασσά, *Ζητήματα παραγωγικότητας στην ελληνική οικονομία: Κοινωνικοί προσδιοριστικοί παράγοντες*. Αθήνα, 2024.
- No 84 Κ. Λοΐζου, *Οι διαστάσεις του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων και η ελληνική περίπτωση κατά την περίοδο 2002Q4-2019Q1*. Αθήνα, 2022.
- No 83 Ε. Αθανασίου, Α. Κώση και Ε. Ι. Νίση, *Εξαγωγές αγαθών της Ελλάδας: Επιδόσεις, εξειδίκευση και διαφοροποίηση*. Αθήνα, 2022.
- No 82 T. Tsekeris and S. Papaioannou, *Agglomeration economies and productivity in the EU regions*. Athens 2021.
- No 81 Αικ. Τσούμα, Ι. Κουντούρη, Φ. Οικονόμου, Γ. Παναγόπουλου και Γ. Σκίντζη, *Ειδικοί φόροι κατανάλωσης στα καπνικά προϊόντα και τα αλκοολούχα ποτά στην Ελλάδα: Έσοδα και ελαστικότητες*. Αθήνα, 2020.
- No 80 Ι. Κωνσταντακοπούλου, Τ. Μαγδαληνού και Γ. Σκίντζη, *Διερεύνηση του εξωτερικού εμπορίου και της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών των χωρών της Ευρωζώνης*. Αθήνα, 2019.
- No 79 Φ. Οικονόμου, Χ. Τριαντόπουλου, *Οικονομική κρίση και καταθέσεις: Ελλάδα και Νότιος Ευρώπη*. Αθήνα, 2018.
- No 78 S. Papaioannou, T. Tsekeris and Ch. Tassis, *Regional and sectoral efficiency of the Greek economy: Measurement and determinants*. Athens, 2017.
- No 77 I. Reziti, *Non-linear adjustment in the Greek milk market*. Athens, 2016.
- No 76 Ι. Κωνσταντακοπούλου, *Ανάλυση του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου: Κλαδική ανάλυση, συγκριτικά πλεονεκτήματα, εξαγωγές και οικονομική ανάπτυξη, 2000-2014*. Αθήνα, 2015.
- No 75 Τζ. Καβουνίδη, Ι. Χολέζα, *Οι διαδρομές των νέων μεταναστευτικής προέλευσης στην εκπαίδευση και την αγορά εργασίας*. Αθήνα, 2013.
- No 74 Σ. Παπαϊωάννου, *Οικονομική μεγέθυνση στην Ελλάδα: Τάσεις και μεσοπρόθεσμες προοπτικές*. Αθήνα, 2013.
- No 73 E. A. Kaditi, *Analysis of the Greek food supply chain*. Athens, 2012.
- No 72 Θ. Π. Λιανού, Τ. Καβουνίδη, *Μεταναστευτικά ρεύματα στην Ελλάδα κατά τον 20ό αιώνα*. Αθήνα, 2012.
- No 71 Α. Koutroulis, *Finance and economic growth: The case of Greece 1960-2005*. Athens, 2011.
- No 70 T. Tsekeris, *Travel consumption and market competition in Greece*. Athens, 2010.
- No 69 Ι. Ρεζίτη, *Η διαδικασία μετακύλισης τιμής στον ελληνικό αγροδιατροφικό τομέα: Η περίπτωση των οπωροκηπευτικών*. Αθήνα, 2010.

- No 68 Κ. Αθανασούλη, *Η επαγγελματική μετάβαση των πτυχιούχων των Φιλοσοφικών Σχολών*. Αθήνα, 2010.
- No 67 Κ. Ευστρατόγλου, *Αξιολόγηση της επαγγελματικής κατάρτισης ανέργων στην Ελλάδα*. Αθήνα, 2009.
- No 66 P. I. K. Prodromidis, *The spatial distribution of male and female employment and unemployment in Greece*. Athens, 2008.
- No 65 Γ. Παναγόπουλου, *Βασιλεία II: Περιγραφή και Συνέπειες για το Τραπεζικό Σύστημα*. Αθήνα, 2008.
- No 64 M. G. Arghyrou, *The effects of the accession of Greece to the EMU: Initial estimates and future prospects*. Athens, 2006.
- No 63 P. I. K. Prodromidis, *A regional analysis of declared incomes in Greece*. Athens, 2006.
- No 62 Σ. Σπαθή, *Σύγκριση των αεροπορικών και ακτοπλοϊκών μεταφορών στις γραμμές εσωτερικού. Οικονομική εκτίμηση της ζήτησης*. Αθήνα, 2005.
- No 61 Κ. Ν. Κανελλόπουλου σε συνεργασία Π. Παπακωνσταντίνου, *Οικονομικές διαστάσεις της κατάρτισης ενηλίκων*. Αθήνα, 2005.
- No 60 Θ. Τερροβίτη, *Παραγωγή και χρήση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών στην Ελλάδα: Σημασία και επιπτώσεις*. Αθήνα, 2005.
- No 59 Αν. Λαμπροπούλου, *Η ελληνική γεωργία στο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον*. Αθήνα, 2005.
- No 58 M. Panopoulou, *Technological change and corporate strategy in the Greek banking industry*. Athens, 2005.
- No 57 Σ. Χανδρινού, σε συνεργασία Κ. Αλτίνογλου και Α. Πεπέ, *Εξέλιξη των ΜΜΕ στη χώρα μας: Εκτίμηση και σύγκριση της αποδοτικότητας και ευελιξίας των ΜΜΕ και των μεγάλων μεταποιητικών παραγωγικών μονάδων*. Αθήνα, 2005.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- No 83 *Βραχυχρόνια μίσθωση ακινήτων στην Ελλάδα*, των Ε. Αθανασίου και Α. Κώτση. Αθήνα, 2022.
- No 82 *Η επίδραση του συστήματος κοινωνικής προστασίας στην ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα και στην ΕΕ*, του Β. Μισσού. Αθήνα, 2021.
- No 81 *Τεχνολογίες Πληροφόρησης και Επικοινωνίας και ηλεκτρονικό εμπόριο στην Ελλάδα*, των Α. Κοντόλαιμου, Ε. Κόρρα και Γ. Σκίντζη. Αθήνα, 2021.
- No 80 *Ελληνική μεταποίηση: Εξελίξεις, προοπτικές και προκλήσεις πολιτικής*, των Α. Κουτρούλη (συντονιστή), Ε. Αθανασίου, Ν.Κ. Κανελλόπουλου, Α. Κώτση και Ι. Χολέζα. Αθήνα, 2018.
- No 79 *Εξελίξεις και προοπτικές της ναυπηγικής βιομηχανίας*, των Ε. Αθανασίου και Α. Κουτρούλη. Αθήνα, 2018.
- No 78 *Αξιολόγηση επιλεγμένων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που αφορούν στον ανταγωνισμό και οι επιπτώσεις τους σε βασικά οικονομικά μεγέθη*, των Ρ. Καραγιάννη, Α. Κώτση (συντονιστριών), Ε. Αθανασίου, Ε.Ι. Νίτση, Ι. Χολέζα. Αθήνα, 2017.
- No 77 *Ο πολιτισμικός και ο θρησκευτικός τουρισμός ως συνιστώσες του εθνικού τουριστικού προϊόντος*, των Ν. Βαγιονή και Σ. Σκούλτσου. Αθήνα, 2016.
- No 76 *The emigration of Greeks and diaspora engagement policies for economic development*, by J. Cavounidis. Athens, 2016.
- No 75 *General Government Spending Review, 2013-2016: An analysis framework for Future Spending Reviews in Greece*, by Y. Monogios, E. I. Nitsi (coordinators), J. N. Anastassakou, I. Cholezas, N. C. Kanellopoulos, R.

Karagiannis, I. Konstantakopoulou, V. Lychnaras and Th. Tsekeris. Athens, 2016.

- No 74 *Εμπορευματικές μεταφορές και ανάπτυξη διεθνών εφοδιαστικών κόμβων στην Ελλάδα*, του Θ. Τσέκερη. Αθήνα, 2016.
- No 73 *Αποτίμηση της απελευθέρωσης σε είκοσι επιλεγμένα επαγγέλματα*, των Α. Κώτση (συντονίστριας), Ε. Αθανασίου, Ν.Κ. Κανελλόπουλου, Ρ. Καραγιάννη και Ι. Κατσελίδη. Αθήνα, 2016.
- No 72 *Προτάσεις για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα*, του Β. Καφούρου. Αθήνα, 2015.
- No 71 *Βαθμός απελευθέρωσης των επαγγελματιών και αναμενόμενες επιπτώσεις*, των Α. Κώτση (συντονίστριας), Ε. Αθανασίου, Ν.Κ. Κανελλόπουλου, Ρ. Καραγιάννη, Σ. Παπαϊωάννου και Ι. Κατσελίδη. Αθήνα, 2015.
- No 70 *The economies of the Western Balkans: Transition, growth and prospects for EU Accession*, by R. Panagiotou. Athens, 2012.
- No 69 *Η εξίσωση των ορίων συνταξιοδότησης των γυναικών προς τα αντίστοιχα των ανδρών: Σημασία και επιπτώσεις*, των Λ. Αθανασίου, Φ. Ζερβού, Α. Κώτση. Αθήνα, 2012.
- No 68 *Αεροπορικές μεταφορές και αεροδρόμια στην Ελλάδα: Σύγχρονες εξελίξεις, οικονομική σημασία και αποδοτικότητα*, των Θ. Τσέκερη και Κ. Βογιατζόγλου. Αθήνα, 2011.
- No 67 *Συνθήκες αγοράς και ανταγωνισμός στην ελληνική οικονομία*, Μελετητικής Ομάδας ΚΕΠΕ, επιμέλεια Κ. Κανελλόπουλος. Αθήνα, 2011.
- No 66 *Ξενοδοχεία πολυτελείας στην Ελλάδα: Δυναμική και αναπτυξιακές δυνατότητες*, των Ν. Βαγιονή, Ε. Κασιμάτη, Β. Καφούρου. Αθήνα, 2011.
- No 65 *Αγορά εργασίας: Εξελίξεις και αρχές πολιτικής*, των Κ.Ν. Κανελλόπουλου, Κ. Αθανασούλη, Κ. Ευστρατόγλου, Γ. Παναγόπουλου, Π. Παπακωνσταντίνου, Π.Κ. Προδρομίδη. Αθήνα, 2010.
- No 64 *Μισθός, συντάξιμος χρόνος και συνθήκες εργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα*, των Κ.Ν. Κανελλόπουλου και Φ. Ζερβού. Αθήνα, 2010.
- No 63 *Μεταφορές και Οικονομία: Συμβολή, τάσεις και προοπτικές στην Ελλάδα με έμφαση στις χερσαίες μεταφορές*, των Θ. Τσέκερη και Αικ. Τσούμα. Αθήνα, 2010.
- No 62 *Η Ελληνική Εμπορική Ναυτιλία*, των Σ. Σπαθή, Σ. Καραγιάννη, Ν. Γεωργικόπουλου. Αθήνα, 2010.
- No 61 *Το κοινωνικό κεφάλαιο στην Ελλάδα*, του Η. Πούπου. Αθήνα, 2010.
- No 60 *Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα*, των Ε. Καδίτη και Ε. Νίτση. Αθήνα, 2010.
- No 59 *Size, profile and labour market analysis of immigration in Greece*, by K. Kanellopoulos, M. Gregou and A. Petralias. Athens, 2009.
- No 58 *Η εξέλιξη και προβληματισμός για την βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος*, της Φ. Ζερβού. Αθήνα, 2009.
- No 57 *Οικονομική και δημογραφική βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος*, των Λ. Αθανασίου, Φ. Ζερβού και Α. Κώτση. Αθήνα, 2009.
- No 56 *Πολυμερείς εμπορικές διαπραγματεύσεις: Εμπόριο υπηρεσιών*, του Β. Νότη. Αθήνα, 2008.
- No 55 *FYROM's transition: From Yugoslavia to the European Union?*, by R. Panagiotou. Athens, 2008.
- No 54 *Αναπτυξιακή διαδικασία και μακροχρονιότερες εξελίξεις στην οικονομική συμπεριφορά και στις οικονομικές συνθήκες*, του Λ. Αθανασίου. Αθήνα, 2007.
- No 53 *Τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα και τη Μεσόγειο: Μια συγκριτική ανάλυση*, των Ν. Βαγιονή και Β. Καφούρου. Αθήνα, 2007.

- No 52 *Χρηματοδότηση και ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων*, του Κλ. Β. Ευστρατόγλου. Αθήνα, 2007.
- No 51 *Ο ενεργειακός τομέας στην Ελλάδα: Τάσεις και προοπτικές*, του Νικηφ. Μανωλά. Αθήνα, 2007.
- No 50 *Ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα στην ΕΕ-15 και δυνατότητες εφαρμογής του στην Ελλάδα*, των Αθ. Θ. Μπαλφούσια και Κ. Ν. Κωτσή. Αθήνα, 2007.
- No 49 *Αγροτικό εμπόριο Ελλάδας-Βαλκανικών χωρών: Συγκριτικό πλεονέκτημα και ανταγωνιστικότητα*, του Π. Παρασκευαΐδη. Αθήνα, 2006.
- No 48 *Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα: Εξελίξεις και προοπτικές*, του Κ. Κάρμα. Αθήνα, 2006.
- No 47 *Μέθοδοι και στρατηγικές αναδιάρθρωσης και ιδιωτικοποίησης του σιδηροδρόμου και των λιμένων Πειραιώς και Θεσσαλονίκης*, του Δ. Θ. Αθανασακόπουλου. Αθήνα, 2006.
- No 46 *Η ελληνική γεωργία ενώπιον των νέων συνθηκών και θεσμικού πλαισίου*, της Κ. Παχάκη, σε συνεργασία Π. Τονικίδου. Αθήνα, 2006.
- No 45 *Europe and the international economic environment in 2005: Recent developments and outlook*, by S. Savva-Balfoussia, E. Athanassiou, S. Karagiannis and A. Tsouma. Athens, 2006.
- No 44 *Ο συστημικός μετασχηματισμός των βαλκανικών χωρών και οι εξελίξεις στις οικονομικές ανταλλαγές με την Ελλάδα*, των Ν. Βαγιονή, Β. Καφούρου και Ε. Παναγιώτου. Αθήνα, 2005.
- No 43 *Εξελίξεις στην αγορά κατοικιών*, της Στ. Χειμωνίτη-Τερροβίτη. Αθήνα, 2005.

Οικονομικές εξελίξεις

